Questa è l'ultima parte del
1.° volume che in biblioteca esiste.
Quindi è doppio; ma si conserva
per le partite.

68
6 C
3

M

B.C

R II ed. To I p. 358 n. 5

E 9 C. 2

ΑΡΙΣΤΟΤΕ

ΛΟΥΣ ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ Γ.

Πρὸς Αλέξανδρον πρὶ ρητορικῆς	βιβ.	ά.
Περὶ ποιητικῆς	βιβ.	ά.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ARISTOTE

LIS DE ARTE RHETO=

RICA LIB. TRES.

Ad Alexandrum de Rhetorica	Lib. unus.
De Poetica	Lib. unus.

BIBL. DOM. PROF. ROM. IHS

ΑΡΙΣΤΟΤΕ

ΛΟΥΣ ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΤΟ Α'.

Cap. 1. Rhetorica Arist.

1 ΡΗΤΟΡΙΚΗ ἔστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ. ἀμφότεραι γὰρ τοιούτων τινῶν εἰσιν, ἅτινα τρόπον τινὰ κοινὰ πάντων ἔστι γνωρίζειν, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. διὸ, καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν. πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον, καὶ ἀκροᾶσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσι. τοῖς μὲν οὖν πολλοὺς, οἱ μὲν εἰκῇ τοῦτα δρῶσιν. οἱ δὲ, διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δηλονότι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν. δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν, εἴπε διὰ συνήθειαν, καὶ οἱ ἀπὸ τοιούτου, τοῦτο πῶς αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται. τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν ὁμολογήσειεν, τέχνης ὄργον εἶναι. C. 2.

νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συνθέντες, ὀλίγον πεποιήκασιν αὐτῆς μόριον, αἱ γὰρ πίστεις, ἐντεχνόν ἐστι μόνον. τὰ δ' ἄλλα περιττὰ καὶ. οἱ δὲ πολὺ μὲν ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέγουσιν, ὅπερ ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως. τοῦτο δὲ τῷ ἔξω τῶ πράγματος, τὰ ἴδια πραγματεύονται. διαβολὴ τ' ἢ ἔλεος ἢ ὀργὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα τός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν. ὥστ' εἰ πρὸς πάσας ἦν τὰς κρίσεις, καθάπερ ἐν οἰκίας τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων, καὶ μάλιστα ταῖς εὐνομημέναις, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅ, τι λέγουσιν. ἅπαντες γὰρ, οἱ μὲν οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν. οἱ δὲ καὶ χρῶνται καὶ κωλύουσιν ἔξω τῶ πράγματος λέγειν. καθάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες. οὐ γὰρ

Aristotle imperfect tradita

ΑΡΙΣΤΟΤΕ

ΛΟΥΣ ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΤΟ Α'.

Cap. 1. Rhetoric. Lat.

1 ΡΗΤΟΡΙΚΗ ἔστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ. ἀμφότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσιν, ἅτινα τρόπον τινὰ κοινὰ πάντων ἔστι γνωρίζειν, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. διὸ, καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν. πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον, καὶ ἀρλογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσι. τὸς μὲν οὖν
2 πολλῶν, οἱ μὲν εἰκῇ τοῦτο δρῶσιν. οἱ δὲ, διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἔστιν αὐ αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν. διὸ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν, οἵτε διὰ συνήθειαν, κὴ οἱ ἀπὸ τοιούτου τρόπου, τοῦτο πῶς αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται. τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες αὖ ὁμολογήσαιεν, τέχνης δ' ἔργον εἶν.

C. 2. νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τὰς λόγων συντιθέντες, ὀλίγον πεποιήκασιν αὐτῆς μόριον, αἱ γὰρ πίστεις, ἐντεχνόν ἔστι μόνον. τὰ δ' ἄλλα παρέσπαται. οἱ δὲ πρὸς μὲν ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέ-
3 γουσιν, ὅπερ ἔστι σῶμα τῆς πίστεως. πρὸς δὲ τὰς ἔξω τὰ πράγματος, τὰ πολλὰ πραγματεύονται. διαβολὴ καὶ ἔλεος καὶ ὀργὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμά τός ἔστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν. ὥς τ' εἰ πρὸς πάσας ἦν τὰς κρίσεις, καθάπερ ἐν οἰκίας τε νῦν ἔστι τῆς πόλεως, καὶ μάλισα τὰς εὐνομουμένας, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅ, τι λέγουσιν. ἅπαντες γὰρ, οἱ μὲν οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν. οἱ δὲ καὶ χρῶνται καὶ κωλύουσιν ἔξω τὸ πράγματος λέγειν. κα-
4 θάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες. οὐ γὰρ

C. 2. Rhetoric. imperfecta tradita

δεῖ τὸν δικαστὴν διαστρέφειν εἰς ὀργὴν πεισάγοντας, ἢ φθόνον ἢ ἔλεον. ὅμοιον γὰρ καὶ εἴ πῃ ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι, δόξαν ποιήσει στρεβλὸν. ἐλὶ δὲ φανερὸν. ὅπ τὸ μὲν ἀμφισβητούμενόν τοῦτο, οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ λεχθέντος τὸ πρᾶγμα ὅπ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν. ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν. εἰ δὲ μέγα ἢ μικρὸν, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὅσα μὴ ὁνομαζόμενα δηλοῖ, αὐτὸν δήπου τὸν δικαστὴν δεῖ γινώσκειν. καὶ οὐ μανθάνειν παρὰ τοῦ ἀμφισβητούντων. μᾶλιστα μὲν οὖν πεποίηκε τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους. 1
ὅσα δὲ δέχεται πάντα διορίζειν αὐτούς. καὶ ὅτι ἐλάχιστα καλλείπειν αὐτοῖς τοῖς κρίνουσι. πρῶτον μὲν, ὅτι σφαλερὸν καὶ ὀλίγους ῥᾴδιον, ἢ πολλοὺς οὐ φρονοῦντας, καὶ δυσμενεῖς νομοθετεῖν καὶ δικάζειν. ἐπειθ' αἱ μὲν νομοθεσίαι ἐκ πολλοῦ χρόνου σκεμμένων γίνονται. αἱ δὲ κρίσεις, ἐξ ὑποτυχούσου. ὥστε χαλεπὸν ἀποδίδοναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον καλῶς τοὺς 3
κρίνοντας. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ἡ μὲν τοῦ νομοθέτου κρίσις οὐ περὶ μέρους, οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων, ἀλλὰ περὶ μελ 2
λόντων τε καὶ καθόλου ἐστίν. ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς ἤδη, ὠδὶ παρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσι. πρὸς οὓς καὶ τὸ φιλεῖν ἤδη, καὶ τὸ μισεῖν, καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον σωπήσασθαι πολλάκις. ὥστε μηκέτι δύνασθαι λανθάνειν ἱκανῶς τὸ ἀληθές. ἀλλ' ἐπισκοτεῖν τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ καὶ λυπηρόν.
πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄλλων ὡς πρὸς λέγομεν, δεῖ ὡς ἐλάχιστα ποιεῖν κύριον τὸν κριτήν. πρὸς δὲ τὸ γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ ἔστιν ἢ μὴ ἔστιν, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη τοῖς κριταῖς 3
καλλείπειν. οὐ γὰρ δύνασθαι τοῦτο τὸν νομοθέτην προϊδεῖν. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, φανερὸν, ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος πολλοῖς συμβαίνει, ὅσοι τ' ἄλλα διορίζουσιν. οἷον τὸ δεῖ τὸ προοίμιον ἢ τὸν διήγησιν ἔχειν, καὶ τοῦ ἄλλων ἕκαστον μορίων. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἄλλο πραγματεύονται, πλὴν ὅπως τὸν κριτὴν, ποιόν τινα ποιήσωσι. πρὸς δὲ τὴν ὑπάρχουσαν πίστιν, οὐδὲν δεικνύουσι. δόξαν δ' ἔστιν, ὅθεν καὶ ὅλως γίνοιτ' ἂν ὑμμαλυκὲς. δόξα γὰρ δόξης αὐτῆς οὔσης μεθόδου πρὸς τὰ δημη- 4

γορικὰ καὶ δικανικά, καὶ καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς
δημηγορικῆς πραγματείας οὔσης, ἢ τῆς περὶ τὰ συμβό-
λαγματα, περὶ μὲν ἐκείνης, οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τῶν δικά-
ζεσθαι, πάντες πειρῶνται πλουσιολογεῖν, ὅπου ἢ πόθεν ἔστιν περὶ ἀρ-
γου τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς. καὶ
ἢ πόθεν ἔστι κακουργον ἢ δημηγορία δικολογίας, ἀλλὰ κοινό-
τερον. σκοπεῖν μὲν γὰρ ὁ κριτὴς ἐπὶ οἰκείων κρίνει. ὥστ' οὐ-
1 δὲν ἄλλο δεῖ πολὺ ἀφελέσθαι, ὅπ οὕτως ἔχει ὥσ φησιν ὁ συμ
βουλεύων. ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς οὐκ ἱκανὸν ἔστω. ἀλλὰ περὶ
ἀρχοῦ ἔστιν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατήν. πολὺ ἄλλο εἶδος γάρ ἡ
κρίσις. ὥστε πρὸς τὸ αὐτῷ σκοπουμένοι, καὶ πρὸς χάριν ἀ-
κροώμενοι, ἀδίκασι τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλ' οὐ κρίνουσι. διὸ
καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον, ὁ νόμος κωλύει
λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος. ἐκεῖ δ' αὐτοὶ οἱ κριταὶ ἔστω τηροῦ
σιν ἱκανῶς. ἐπεὶ δὲ φανερόν ἔστι, ὅπ ἡ μὲν αὐτὴ μέθοδος,
2 περὶ τὰς πίστεις ἔστιν, ἡ δὲ πίστις, ἀπόδειξίς τις, τότε γὰρ πι-
στεύομεν μάλιστα, ὅταν ἀποδεδεῖχθαι νομίζωμεν. ἔστι δὲ
ἀπόδειξις ῥητορικὴ, ἐνθύμημα. καὶ ἔστι ἔστω ὡς εἰπεῖν ἀ-
πλῶς, κυριώτατον τῶν πίστεων. τὸ δὲ ἐνθύμημα, συλλο-
γισμός τις· περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντες τῆς διαλε-
κτικῆς ἔστιν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης ἢ μορίου τινός, ὅπλῳ ὅτι
ὁ μάλιστα ἔστω δυνάμενος θεωρεῖν ἐκ τίνων, καὶ πῶς γίνε[ται] συλ
λογισμός, οὗτος καὶ ἐνθυμηματικὸς ἂν εἴη μάλιστα, περισ-
3 λαβὼν περὶ ποῖά τέ ἔστι τὰ ἐνθυμήματα, καὶ τίνα ἔχει δια-
φορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς. τό, τε γὰρ ἀληθὲς
καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ, τῆς αὐτῆς ἔστι δυνάμεως ἰδεῖν. ἅμα
» δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς, καὶ
» τὰ πολλὰ τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας. διὸ, πρὸς τὰ ἐνδοξα σο
φιστικῶς ἔχει τὸ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀληθειαν ἔστιν.
ὅλως μὲν οὖν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος καὶ οἱ ἄλλοι πλουτολογοῦσι
καὶ διότι μᾶλλον ἀφρονοῦσι πρὸς τὸ δικολογεῖν, φανερόν.
4 [Χρήσιμος δὲ ἔστιν ἡ ῥητορικὴ, διά τε τὸ φύσει εἶναι κρείτ- Cap. 3.

» τῶ τ' ἀληθῆ, καὶ τὰ δίκαια τῆς ἐναντίων. ὥστε ἐὰν μὴ καλῶ τὸ πεφυκὸς αἱ κρίσεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῆς ἡ πᾶσθαι. ἔστω δ' ἔτι ἄξιον ἐπιμέτρησεως. ἐπὶ δὲ πρὸς νέους, οὐ δι' εἰ τῶ ἀκριβεστάτην ἔχομεν ἐπιστήμην, ῥάδιον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας. διδασκαλικὸς γὰρ ἔστιν, ὁ καλῶ τῶ ἐπιστήμη λόγος. ἔστω δὲ ἀδύνατον. ἀλλ' ἀνάγκη δι' τῆς κοινῆς πιστεῖσθαι τοῖς πίστεις καὶ οὐς λόγους. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς εἴρηται, πρὸς τὴν πρὸς οὐς πολλοὺς ἐντύξεως. ἐπὶ δὲ τ' ἀναγκαῖα δεῖ 1
δύνασθαι πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς. οὐχ ὅπως ἀμφότερα πεφύκωμεν. οὐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα πείθειν. ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως ἄλλου χρωμένου τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως, λύειν αὐτὸ ἐχωμεν. τῆς μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τ' ἀναγκαῖα συλλογίζεται. ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μόναι ἔστον τοιοῦτον. ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφότεραι τῆς ἐναντίων. τὰ μὲν τοι ὑποκείμενα πράγματα οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' αἰεὶ τ' ἀληθῆ καὶ τὰ βέλτιω τῇ 2
φύσει, εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. πρὸς τούτοις ἄτοπον, εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δ' οὐκ αἰσχρόν. ὃ μᾶλλον ἴδιόν ἔστιν ἀνθρώπου τῆς τῶ σώματος χρείας. εἰ δ' ὅτι μεγάλα βλάψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῆς λόγων, ἔστω πρῶτον ἔτι κοινὸν ἔστι καλῶ πάντων τῆς ἀγαθῶν, πλὴν ἀρετῆς. ἢ μάλιστα καλῶ τῆς χρησιμωτάτων. οἷον, ἰσχύος, ὑγείας, πλούτου, στρατηγίας. τούτοις γὰρ ἂν τις ὠφελήσειε μάλιστα χρώ- 3
μενος δικαίως, καὶ βλάψειεν ἀδίκως. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε σύστοιχος τέχνης ἀφορισμένου ἡ ῥητορικὴ, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτικὴ. καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερὸν, καὶ ὅτι οὐ τὸ πεῖσαι ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ τοῦτο ἑκάστου. καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις. οὐ δὲ γὰρ ἰατρικῆς τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ μέχρι οὗ ἐνδέχεται, μέχρι τούτου πειραστέον. ἔστι γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μεταλαβεῖν ὑγείας, ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς. πρὸς δὲ τούτοις 4

ὅπ τῆς αὐτῆς τόχε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδιᾶν πιθανὸν,
ὥσπερ καὶ ἐν τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε, καὶ φαινό-
μενον συλλογισμόν, ὁ γὰρ σοφιστικὸς, οὐκ ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ'
ἐν τῇ προαιρέσει. ὥλως δ' ἐν πᾶσι μὲν ἔστιν ἁμαρτία, καθ' αὐ-
τὴν ἐπιστήμων. ὁ δὲ, καθ' αὐτὴν προαίρεσιν ῥήτωρ. ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς
μὲν, καθ' αὐτὴν προαίρεσιν. διαλεκτικὸς δὲ, οὐ καθ' αὐτὴν προ-
αίρεσιν, ἀλλὰ καθ' αὐτὴν δύναμιν. Ἔσομεν δὲ αὐτῆς ἕξιν τῆς με- Cap. 4.
1 θόδου πειρώμεθα λέγειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα quid sit
τυγχάνειν τοῦ προκειμένου. πάλιν οὖν οἷον ὑποτάρχης ὁρισά- Rhetor.
μενοι αὐτὴν τίς ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά. ἔστω δὴ ῥητορικὴ δύ-
ναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. οὐδὲν
γὰρ οὐδεμιᾶς ἐπέταξε τέχνης ὅρον. τοῦτο γὰρ ἄλλων ἕκά-
στην, περὶ τὸ αὐτῷ ὑποκείμενον ἐστὶ διδασκαλικὴν καὶ πιστικήν. ὅτι
μὲν οὖν πιστικὴν, φανερὸν καὶ νοστρόν. καὶ γὰρ μέχρι πολλοῦ τὰ συμ-
βεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι. καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθ-
2 μούς. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. ἡ δὲ
ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν
τὸ πιθανόν. διὸ καὶ φαμὲν αὐτὴν, οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφω-
ρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικὸν. Τῶν δὲ πίστεων, αἱ μὲν, ἄτεχνοί Cap. 5.
εἰσιν. αἱ δὲ, ἔντεχνοι. ἄτεχνα δὲ λέγω, ὅσα μὴ διὰ ἡμῶν πεπόρι- de Rhe-
σται, ἀλλὰ πρότερον ἦν. οἷον μάρτυρες, βάσανοι, συγγραφαί.
ἔντεχνα δὲ, ὅσα διὰ τῆς μεθόδου. καὶ διὰ ἡμῶν κατασκευασθῆ
ναι δυνατόν. ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι, τὰ δὲ εὑ-
3 ρεῖν. Τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου περιεχομένων πίστεων, τρία εἴδη ἐ-
στὶν. αἱ μὲν γὰρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος. αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀ-
κροατὴν διατεθεῖναί πως. αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τὸ δεικ-
νύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους, ὅταν οὕτω
λεχθῇ ὁ λόγος, ὥστε ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λέγοντα. τοῖς γὰρ
ἐπιεικέσι πιστεύομεν μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ πάντων μὲν ἁ-
πλῶς. ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβὲς μὴ ἔστιν, ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ
παντελῶς. διὰ δὲ τῆς τοῦ συμβαίνειν διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μὴ
4 διὰ τὸ προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέγοντα. οὐ γὰρ ὡς

» πρὸς οὓς τοὺς περὶ τὸν λόγον πονοῦντας πιθανὴν μὲν τὴν τέχνην τιθῶ εἶναι
» κειμένην τῶν λεγόντων, ὡς οὐδὲν συμβαλλομένῳ πρὸς τὸ πιθα-
» νόν. ἀλλὰ καθόλου, ὡς εἰπεῖν κυριώτατον ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. διὰ
» δὲ τῆς ἀκροάσεως, ὅταν εἰς πάθος ἀγωμὲν τὸν λόγον πρέπει ποιεῖν.
οὐ γὰρ ὁμοίως ἀρμόδιον κρίσεις λυπουμένοις καὶ χαίρουσι, ἢ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι. πρὸς ὃ καὶ μόνον πειρᾶσθαι φασὶν πραγματεύεσθαι νῦν τοὺς περὶ τὸν λόγον πονοῦντας. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτον, δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ τῆς παθῶν λέγωμεν, διὰ δὲ τῆς λόγου πίστεώς ἐστιν, ὅταν ἀληθῆ ἢ φανόμενον λέξωμεν, ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα πιθανῶν. Ἐπεὶ δ' αἱ πί- 1
» στεις διὰ τούτων εἰσί, φανερὸν, ὅτι τοιαύτας ἴσχειν δεῖ λαβεῖν. τὸ συλ-
» λογίζεσθαι δυνατὸν ὂν, καὶ τὸ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς
» ἀρετὰς, καὶ τρίτον τὸ περὶ τὰ πάθη. τίνα ἕκαστόν ἐστι τῶν παθῶν. καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων γίνεται. καὶ πῶς. ὥστε συμβαίνει τὸν ῥητορικὸν, οἷον πραγματείας τινὰς διαλεκτικῆς εἶναι, καὶ τῆς περὶ τὰ πάθη πραγματείας, ὧν δίκαιον ἐστι περὶ σοφιστοῦ λόγον 2
πολιτικοῦ. διὸ καὶ καθοδηγεῖται καθ' ὁμοίωμα τῆς πολιτικῆς, ὁ ῥητορικὸς. καὶ οἱ αὐτὸν ποιούμενοι τοιοῦτος, τὰ μὲν, διὰ παιδείαν ὑπολαμβάνουσιν, τὰ δὲ διὰ λογοτεχνείαν, τὰ δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικὰς. ἔστι γὰρ μέρος τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν. περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου ἐστὶν ἡ τοιαύτη τῆς ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει. ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ ποιῆσαι λόγους. περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς
cap. 6 ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. τῆς δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ φαί- 3
Reorde- νεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὲν, ἐπα-
dia Bemp. γωγή ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν συλλογισμόν. παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦσι, διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ παραδείγματα λέγοντες, ἢ ἐνθυμήματα λέγοντες, οὐδὲν πως. ὥστ' ἐπεὶ μὴ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον, ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν, ἢ ὁτιοῦν, δῆλον ἡμῖν ἔσται ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν, ἀναγκαῖον ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι. τὸ δ' ἐστὶ διὰ- 4

φορὰ πρὸς παράδειγμα δὲ καὶ ἐνθύμημα δὲ, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν. ἐνταῦθα γὰρ πολὺ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς ἐστὶν εἰπεῖν πλέον. ὅτι τὸ μὲν ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ὁμοίων ἐπιδείκνυσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ἐνταῦθα μὲν ἐπαγωγή ἐστι, συλλογισμὸς δὲ παράδειγμα. τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι τῶν ὄντων, ἔτερόν τι δηλοῦσθαι συμβαίνειν παρὰ ταῦτα, τῷ ταῦτα εἶναι, ἢ καθόλου, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐνταῦθα μὲν συλλογισμός, συνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς. καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν, παραδειγματώδεις ῥητορεῖαι. αἱ δὲ, ἐνθυμηματικαί. καὶ πιθανοὶ μὲν οὐχ ἧττον οἱ λόγοι οἱ δηλοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν, θορυβοῦνται δὲ μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοὶ, πῶς δ' αἴτιον αὐτοῖς, καὶ πῶς ἑκατέρῳ χρηστέον. ῥηθοῦμεν ὕστερον. νῦν δὲ περὶ τούτων αὐτοῖς διορίσωμεν μᾶλλον καθαρῶς. (Ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν, τινὶ πιθανὸν ἐστι, καὶ τὸ μὲν, ὑπάρχει πιθανὸν δι' αὑτὸ καὶ πιστὸν δι' αὑτό. τὸ δὲ τῷ ἐνδείκνυσθαι δοκεῖν δηλοῦν τοιούτων. οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον. οἷον ἡ ἰατρικὴ τί σωκράτει τὸ ὑγιεινὸν ἐστιν ἢ καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε, ἢ τοῖς τοιοῖσδε, τέχνη μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον. τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν. οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἐνδοξον θεωρήσει, οἷον σωκράτει ἢ ἱππίᾳ. ἀλλὰ τὸ τοιόσδε καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική. καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται, οὐκ ᾗ ὧν ἔτυχε. φαίνεται γὰρ ἅπτεσθαι καὶ τῆς πραγματείας. ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ἐκ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως. ἡ δὲ ῥητορικὴ, ἐκ τῆς ἕξεως βουλεύεσθαι εἰωθότων. ἔστι δὲ τὸ ὄργανον αὐτῆς, περί τι τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα καὶ τέχνας μὴ ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροατοῖς. οἷς οὐ δύναται διὰ πολλῶν συνορᾶν, οὐ δὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν. περὶ γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι, ἢ ἔσεσθαι, ἢ ἔχειν, οὐδεὶς βουλεύεται οὕτως ὑπολαμβάνων, οὐδὲν ἂν πλέον, ἢ οὕτως ἐνδέ-

Cap. 2. Remarks of reformers Rhetoric

χεσθαι συμβουλεύειν. Ενδέχεσθαι δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν, τὰ μὲν, ἐκ συλλελογισμένου πρότερον. τὸ δ' ὡς ἄσυλλογίστων μὲν, διὰ μείων δὲ συλλογισμοῦ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐνδοξα. ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ μὲν, μὴ εἶναι διὰ πλάνον λογισμὸν διὰ τὸ μὴ κυρίης, ὁ γὰρ κριτὴς, ὑπόκειται εἶναι ἀφρονίς. τὰ δὲ μὴ πιθανὰ, διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι μηδ' ἐνδόξων. ὥστε ἀναγκαῖον τότε ἐνθύμημα εἶναι καὶ τὸ πρὸς δειγμα πολλῶν ἐνδεχομένων, ὡς τὰ πολλὰ ἔχειν καὶ ἄλλως. τὸ μὲν πρὸς δειγμα, ἐπαγωγὴν ἔχειν. τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμόν. καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολλάκις ἐλαττόνων, ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός. ἐὰν γὰρ ἢ τι τούτων γνώριμον, οὐ δεῖ λέγειν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἀκροατὴς προστίθησιν ὁ ἀκροατὴς. οἷον ὅτι δωρεᾶς, στεφανίτην ἀγῶνα νενίκηκεν ἱκανὸν εἰπεῖν, ὅτι ὀλυμπια νενίκηκε, τὸ δ' ὅτι στεφανίτης τὰ ὀλυμπια, οὐ δεῖ προσθεῖναι. γινώσκουσι γὰρ πάντες. (Επεὶ δ' ἔστιν ὀλίγα μὲν τὰ ἀναγκαῖα, ἐξ ὧν οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ εἰσιν. τὰ γὰρ πολλὰ, περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ αἱ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. περὶ ὧν μὲν γὰρ σκοποῦσι, βουλεύονται καὶ σκοποῦσι. τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιούτου γίνεται ὄντα. καὶ οὐδὲν ὡς εἴπος εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης τούτων, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα, ἐκ τούτων ἀνάγκη ἐτέρων συλλογίζεσθαι, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων. δῆλον δ' ἡμῖν καὶ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. φανερὸν, ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔσται, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα, ἐξ εἰκότων καὶ σημείων. ὥστε ἀνάγκη τούτων ἕκαστον, ἑκατέρῳ τῶν τὸ εἶναι, τὸ μὲν γὰρ εἰκὸς ἔστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δὲ καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλ' ὅ πρὸς τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν, οὕτω πρὸς ἐκεῖνο ἔχον πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον. τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν, οὕτως ἔχει, ὡς τὸ καθ' ἕκαστον τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ, ὡς τὸ καθόλου τι πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον. τούτων δὲ, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον. τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ἀνώνυμον ἔστι καθ' αὑτὸ διὰ-

1 2 3 4

φορᾶν. ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω, ἐξ ὧν γίνεται ὁ συλλογισμός. διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν. ὅταν γὰρ μὴ οἷόν τε ᾖ δέχεσθαι. οἷόν ἐστι λῦσαι τὸ λεχθέν, τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον ὡς διαλελυμένου καὶ πεπρασμένου. τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πρᾶσσον, ταυτόν ἐστι καθά τινες τῶν ἀρχαίων γλωττῶν. ἔστι δὲ τῶν σημείων, τὸ μὲν, ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου, ὧδε. οἷον εἴπω εἴποι σημεῖον εἶναι, ὅτι σοφοὶ δίκαιοι. σωκράτης γὰρ καὶ σοφὸς ἦν καὶ δίκαιος, τοῦτο μὲν οὖν σημεῖόν ἐστι. λυτὸν δὲ κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον ἀσυλλόγιστον γάρ. τὸ δὲ, οἷον εἴπω εἴποι σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ τέτοκεν ὅτι γάλα ἔχει καὶ ἄγαν καῖον, ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστίν, μόνον γὰρ αὖ ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστι. τὸ δὲ ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ καθ' μέρος ἔχον, οἷον εἴπις εἴποι, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ. λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο κἂν ἀληθὲς ᾖ. οὐδέχεται γὰρ καὶ μὴ πυρέττοντα πνεῦσαι πυκνά. τί μὲν οὖν ἐστὶν ἕκαστόν ἐστι, καὶ τί σημεῖον καὶ τί τεκμήριον καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν. μᾶλλον δὲ φανερῶς καὶ πρὸς τοὺς τῶν, καὶ διατίνα αἰτίαν, τὰ μὲν ἀσυλλόγιστά ἐστι, τὰ δὲ συλλελογισμένα, νῦν τοῖς ἀναλυτικοῖς διώρισται πρὸς αὐτῶν. (Παράδειγμα δέ, ὅτι μέν ἐστιν ἐπαγωγὴ, καὶ πρὸς ποῖα ἐπαγωγή, εἴρηται. ἔστι δ' οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον. ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον. ὅταν ἀμφω μὲν ᾖ γνῶσαι τὸ αὐτὸ γλίσχρον, γνωριμώτερον δὲ θατέρου, ἢ θατέρου πρᾶγμα ἐστι. οἷον, ὅτι ἐπιβουλεύει τυραννίδι διονύσιος αἰτῶν τινὰ φυλακὴν. καὶ γὰρ πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων. αἰτεῖ τινὰ φυλακὴν, καὶ λαβὼν, ἐτυράννευσε. καὶ θαλῆς ὢν μεγαρέως, καὶ ἄλλοι ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίνονται τῷ διονυσίῳ. οὐ οὐκ ἴσασί πω, εἰ δώσει τοῦτο αἰτεῖ. πάντα δὲ ζητοῦσι γνῶσαι τῷ αὐτῷ καθόλου, ὅτι ἐπιβουλεύων τυραννίδι φυλακὴν αἰτεῖ. ἐξ ὧν μὲν οὖν λέγομεν αἱ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις ἀπλῶς καὶ, εἴρηται. (Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων, μεγάλη διαφορὰ καὶ μάλιστα λεληθυῖα ἀεὶ πάντας ἐστίν, ἥπερ καὶ πρὸς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῆς συλ

Cap. 9. De natura inductionis & exempli.

Cap. 10. Enthymematum differentia.

λογισμῶν. τὰ μὲν γὰρ ὡς τῇ, ὅτι καλῶς τὴν ῥητορικὴν, ὥστε τὸν
καὶ καλῶς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῆς συλλογισμῶν. τὰ δὲ,
κατ' ἄλλα τέχνας καὶ δυνάμεις ὡς μὲν οὔσας, ὡς δὲ, ὅπω
κατειλημμένας. διὸ καὶ λανθάνουσί τι τῶν ἀκροατῶν, καὶ μᾶλ
λον ἀπόμενοι καλῶς τόπον οὐ δοκοῦντος μεταβαίνουσιν ἐξ αὐ-
τῆς. μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον, ἐξ ἀπειρώνων ῥη-
θὲν. λέγω γὰρ διαλεκτικούς τι καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμούς
» εἶναι, ποδὶ ὧν ἐστι τόπους λέγομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ κοινοὶ πε- 1
» ει δικαίων καὶ φυσικῶν, καὶ ποδὶ πολιτικῶν, καὶ ποδὶ πολ-
» λῶν διαφόρων εἴδει. οἷον, ὁ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος.
οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται ἐκ τούτου συλλογίσασθαι, ἢ συμμι-
μα εἰπεῖν ποδὶ δικαίων, ἢ φυσικῶν, ἢ ποδὶ ὁτουοῦν. καίτοι
ταῦτα, εἴδει διαφέρει. ἴδια δὲ, ὅσα ἐκ τῆς ποδὶ ἕκαστον εἶδος
καὶ γένος πεπράσεών ἐστιν. οἷον, ποδὶ φυσικῶν εἰσι πεπράσεις,
ἐξ ὧν οὔτε συμμιμα οὔτε συλλογισμός ἐστι ποδὶ τῆς ἠθικῶν
καὶ ποδὶ τούτων ἄλλας, ἐξ ὧν οὐκ ἔσται ποδὶ τῆς φυσικῶν. ὁ- 2
μοίως δὲ καὶ περὶ ἐπὶ πάντων. καὶ εἶναι μὲν οὐ ποιήσει ποδὶ
οὐδὲν γένος ἔμφρονα. ποδὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστι. ταῦτα
δὲ ὅσῳ ἂν βελτίους ἐκλέγωμεν τὰς πεπράσεις, λήσει ποιή-
σας ἄλλως ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς. αὐ γὰρ
αὐ τύχῃ ἀρχαῖς, οὐκ ἔσται διαλεκτική, οὐ δὲ ῥητορική. ἀλλ' ἐκεί-
νη ἔσται, ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς. ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα τῆς αὐτυμμάτων
ἐκ τούτων τῆς εἰδῶν λεγόμενα, τῆς κατὰ μέρος καὶ ἰδίων. ἐκ
δὲ τῆς κοινῶν ἐλάττω. καθάπερ οὖν καὶ αὐ τοῖς τοπικοῖς καὶ
αὐταῦθα διαιρετέον, τῆς αὐτυμμάτων τάττει εἴδη καὶ ὧν τό- 3
» πους, ἐξ ὧν λητέον. λέγω δὲ εἴδη μὲν, τὰς καθ' ἕκαστον γένος. ἰ-
» δίους πεπράσεις. τόπους δὲ ὧν κοινοὺς ὁμοίως πάντων. πρό-
τερον οὖν εἴπωμεν περὶ τῆς εἰδῶν. πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γέ
νη τῆς ῥητορικῆς. ὅπως διειλόμενοι πόθεν ἔστι ποδὶ τούτων χωρὶς
λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς πεπράσεις. ἔστι δὲ τῆς ῥητο- cap. 14
» ρικῆς εἴδη εἶα τὸν ἀριθμόν. ὅσουπερ γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῆς λό
γων ὑπάρχουσιν ὄντες. σύκειται μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν ὁ λόγος ἐκ πε- 4

τῷ λέγοντος. καὶ πρὸς οὓς λέγει, ἢ πρὸς ὃν. ἢ τὸ τέλος πρὸς
ὃ ἔστιν, λέτω δὲ τὸν ἀκροατήν. ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν, ἢ
θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτήν. κριτὴν δὲ, ἢ τῆς γενομένων, ἢ τῆς μελ-
λόντων. ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῆς μελλόντων κρίνων. οἷον ἐκκλη-
σιαστής. ὁ δὲ περὶ τῆς γενομένων, οἷον ὁ δικαστής. ὁ δὲ περὶ
» τῆς δυνάμεως, ὁ θεωρός. ὡς τ' ἐξ ἀνάγκης αὖ εἴη ξύμπλειν τῆς
» λόγων τῆς ῥητορικῶν, συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, ἐπιδεικτικόν.
1 συμβουλῆς δὲ, τὸ μὲν, προτροπή. τὸ δὲ, ἀποτροπή. ἀεὶ γὰρ καὶ οἱ
ἰδίᾳ συμβουλεύοντες, καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες, τούτων θάτε-
ρον ποιοῦσι. δίκης δὲ, τὸ μὲν κατηγορία. τὸ δὲ, ἀπολογία.
δεῖ γὰρ ὁποτερονοῦν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας. ἐπι-
δεικτικοῦ δὲ, τὸ μὲν, ἔπαινος. τὸ δὲ, ψόγος. χρόνοι δὲ ἑκάσ-
του τούτων εἰσί, τῷ μὲν συμβουλεύοντι, ὁ μέλλων. περὶ γὰρ τῶν
ἐσομένων συμβουλεύει, ἢ προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων. τῷ δὲ δικα-
ζομένῳ, ὁ γενόμενος, περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων ἀεὶ ὁ μὲν κα-
2 τηγορεῖ, ὁ δὲ ἀπολογεῖται. τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ, κυριώτατος μὲν
ὁ παρών. κοινὸν γὰρ τὰ ὑπάρχοντα, ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσι
πάντες. προσχρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τὰ γενόμενα ἀναμι-
μνήσκοντες, καὶ τὰ μέλλοντα προεικάζοντες. τέλος δὲ ἑκάσ-
τοις τούτων ἔστιν οὗ ἕνεκα. καὶ ἔστιν οὗτοι ἅπαντα. τῷ μὲν συμβουλεύ-
οντι, τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν. ὁ μὲν γὰρ προτρέπων, ὡς
βέλτιον συμβουλεύει. ὁ δὲ ἀποτρέπων, ὡς χεῖρον ἀποτρέ-
πει. τὰ δ' ἄλλα, πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει, ἢ δίκαιον,
3 ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν, ἢ αἰσχρόν. τοῖς δὲ δικαζομένοις, τὸ δί-
καιον, καὶ τὸ ἄδικον. τὰ δ' ἄλλα, καὶ οὗτοι συμπαραλαμβά-
νουσι πρὸς τοῦτο. τοῖς δὲ ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσι, τὸ καλὸν
καὶ τὸ αἰσχρόν. τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς τοῦτο ἐπαναφέρουσι. σημεῖον δὲ, ὅτι τὸ εἰρημένον ἑκάστοις τέλος. πολλὰ γὰρ
τῶν ἄλλων, εἰσί τε οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν. οἷον, ὁ δικαζόμε-
νος, ὡς οὐ γέγονεν ἢ ὡς οὐκ ἔβλαψεν, ὅτι δ' ἀδικεῖ, οὐδέποτε
ἂν ὁμολογήσαιεν. οὐ δὲ γὰρ ἂν εἵλετο δίκην. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ
4 συμβουλεύοντες, τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις περιτρέπουσι, ὡς δὲ

ἀσύμφορα συμβουλεύουσι, ἢ ἀπ' ὠφελίμων ἀπρεπόντων, οὐκ αἰσχρὸν ὁμολογήσαιεν. ὡς δ' οὐκ ἄδικον, οὔτ' ἀγνοεῖσθαι κατεσκευάσθαι, ἢ οὔτε μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις οὐδὲν φρονήσουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες, οὐ σκοποῦσιν. εἰ συμφέρον τα ἔπραξεν ἢ βλαβερὰ, ἀλλὰ καὶ αἰ ἐπαίνῳ πολλάκις πιθόμενοι, ὅτι ὀλιγορήσας τοῦ αὐτῷ λυσιτελοῦντος, ἔπραξέ τι καλὸν. οἷον, ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν, ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἑταίρῳ πάτροκλῳ, εἰδὼς, ὅτι μέλλει αὐτὸν ἀφανιεῖν. ἰσχὺν γὰρ τοῦτῳ δὲ, ὁ μὲν βιοῦς θανάτος, κἀλλιον. τὸ δὲ ξυμφέρον. φανερὸν δὲ ἐκ τῆς εἰρημένων, ὅτι καὶ ἀπὸ πόσων ἔστιν πρῶτον πεπάσεις. τὰ γὰρ πλήθη, καὶ τὰ εἰκότα, καὶ τὰ σημεῖα, πεπάσεις πῶς ἐνδέχεται. ὅλως μὲν γὰρ συλλογισμός, ἐκ πεπάσεών ἐστι. τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμός ἐστι, συνεστηκὼς ἐκ τῶν εἰρημένων πεπάσεων. ἐπεὶ δὲ οὔτε πεφυκέναι οἷόν τε οὔτε πεφυκέσθαι τὰ ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ δυνατὰ. οὐ δὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν τε, τὰ μὲν πεφυκέναι, τὰ δὲ πεφυκέσθαι, ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι, καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ, ἔχειν πεπάσεις περὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων. καὶ εἰ γέγονεν ἢ μὴ, καὶ ἢ ἔσται ἢ μὴ. Ἔτι δὲ ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες, καὶ ψέγοντες, καὶ πεπείθοντες, καὶ ἀπρεπόντες, καὶ κατηγοροῦντες, καὶ ἀπολογούμενοι, οὐ μόνον τὰ εἰρημένα λεκτέον πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν, ἢ τὸ καλὸν, ἢ τὸ αἰσχρὸν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὑτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα αὐτὰ παραβάλλοντες, δῆλον, ὅτι δεῖ αὖ καὶ περὶ μεγέθους καὶ σμικρότητος, καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, πεπάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου. οἷον, τὸ μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον, ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. περὶ ὧν μὲν οὖν ἴσχυ ἀπάντων λεκτέον τὰς πεπάσεις, εἰρηται. μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τούτων. οἷον, περὶ ὧν συμβουλή, καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι. ἔστιν δὲ, περὶ ὧν αἱ δίκαι. πρῶτον μὲν

1 2 3 4

Cap. 12 de Interpr. c. 9 mediis

Cap. 13 μείζονος

gitati gates

οὖν λυπηρόν, πολὺ πλεῖα ἀγαθὰ ἢ κακά, ὁ συμβουλεύων συμβουλεύσει. ἐπειδὴ, οὐ πολλὰ ἅπαντα, ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται καὶ γενέσθαι καὶ μὴ. ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἔστιν, ἢ ἔσται ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, πολλοῦ δεῖ τῶν οὐκ ἔστι συμβουλή. οὐ δὲ δὴ πολλὰ τῶν ἐνδεχομένων ἅπάντων. ἔστι γὰρ καὶ φύσει εἶναι, καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀγαθὰ, τῶν ἐνδεχομένων καὶ γίνεσθαι καὶ μὴ. πολλὰ ὢν, οὐδὲν περὶ ὅρου τὸ συμβουλεύειν. ἀλλὰ δῆλον, ὅπ πολλὰ
1 ὅσων ἐστὶ τὸ συμβουλεύεσθαι, διαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα πέφυκεν ἀπὸ ἡμῶν γίνεσθαι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ' ἡμῖν ἐστι. μέχρι γὰρ τούτου σκοπούμεν, ἕως αὐ δύνωμεν, εἰ ἡμῖν δυνατὰ ἢ ἀδύνατα πρᾶξαι. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαιρεῖσθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη πολλὰ ὧν εἰώθασι χωρὶς ποιεῖν, ἐπὶ δ' ὅσον ἐνδέχεται πολλοῦ δεῖ διορίζομαι καλῶς τῷ ἀληθείαν, οὐ δεῖ καλῶς τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν, δι' ὃ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς.
2 πλεῖω δὲ πλείω διδόασθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῆς οἰκείων θεωρημάτων. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρήκαμεν τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύνεστι μὲν, ἔστι τῆς διαλυτικῆς ἐπισήμης, οὐ τῆς πολιτικῆς. ὁμοίᾳ δ' ἐστὶ τὰ μὲν, τῇ διαλεκτικῇ. τὰ δὲ, τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις. ὅσῳ δ' αὖ μᾶλλον ἡ πολιτικὴ διαλεκτικῷ ἢ τούτην μὴ καθάπερ αὖ δυνάμεσ, ἀλλ' ἐπισήμασ πειρᾶσθαι καλῶς κινεῖν, λήσεται τῷ φύσιν αὐτῆς ἀφανίζες, τῷ μεταβαίνειν ἐπὶ σκοπὸν ἐκ τῶν οἰκείων
3 πάνυ πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. ὅμως δὲ ὅσα περὶ ὅρου μέν ἐστι διελθεῖν ἐπὶ δ' ὀλίγον ἐπεῖπε σκέψιν τῇ πολιτικῇ ἐπισήμη, εἰ πῶμεν καὶ νῦν. μάλιστα γὰρ, πολλὰ ὧν βουλεύονται πάντες, καὶ πολλὰ ἀγωνιοῦσιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πέντε τὸν ἀριθμὸν ὄντα. ταῦτα δ' ἐστὶ, περί τε πόρων καὶ πολέμου, καὶ εἰρήνης. ἔτι δὲ, περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων, καὶ νομοθεσίας. ὥστε πολλὰ μὲν πόρων, τὸν μέλλοντα συμβουλεύσειν, δέοι ἂν τοῖς
4 περὶ τοὺς τῆς πόλεως εἰδέναι, πόθεν καὶ πόσαι. ὅπως δὲ πε-

Cap. 14.

τῆς πολυλειτουργίας, πειστέον. καὶ εἴτις ἐλάττων, αὐξητέον. ἐὰν δὲ τοῖς δαπάναις τῆς πόλεως ἁπάσας, ὅπως εἴτις περίορος, ἀφαιρετέον, καὶ εἴτις μείζων, ἐλάττων γιγνέσθω. ὁ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πρόσοδον σκοπῶν σωφρονιστικὸς γίνοιτο, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρούμενος τῆς δαπανημάτων. τοῦτο δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται σκοπεῖν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῆς πρὸς τοῖς ἄλλοις δημιουργίαν ἰσομοιρίαν εἶναι πρὸς τὴν πρὸς τοὺς συμβουλεύοντας. περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης, τὴν 1
δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως, πόση τις ὑπάρχει ἤδη, καὶ πόση ἐνδέχεται ὑπάρξαι. καὶ ποία τις ἤτις ὑπάρχουσά ἐστι, καὶ ἥτις ἐνδέχεται προσγενέσθαι. ἐὰν δὲ πολέμους πῶς, καὶ τίνας πεπολέμηκεν, οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὁμόρων. τοῦτο ἀναγκαῖον εἰδέναι. ἢ καὶ πρὸς οὓς ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως πρὸς μὲν τοὺς κρείττονας εἰρηνεύηται. πρὸς δὲ τοὺς ἥττους ἐπ' αὐτοῖς ἢ τὸ πολεμεῖν. καὶ τοῖς δυνάμεις, πότερον ὁμοίαι ἢ ἀνόμοιαι. ἔστι γὰρ καὶ πρὸς τοῦτο πλεονεκτεῖν ἢ ἐλαττοῦ- 2
σθαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς τοῦτο μὴ μόνον τοὺς οἰκείους πολέμους θεωρητικόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων, πῶς ἀρχαίνουσιν. ἀρχὴ γὰρ τῶν ὁμοίων, τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν.
» Ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λανθάνειν, πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ εἶδος. καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακτηρίων. τοῦτο δ' ἀδύνατον, μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας ἵν' ἐάτ' ἐλάττων ἡ φυλακὴ πρόσηται, καὶ εἴτις περίορος ἀφαιρεθῇ. καὶ τοὺς ἐπιτηδείους τόπους 3
τηρεῖσθαι μᾶλλον. Ἔτι δὲ περὶ τροφῆς, πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει, καὶ ποῖα ἡ αὐτόθι τε γινομένη καὶ εἰσαγώγιμος. καὶ τίνων τ' ἐξαγωγὴν δέοντα, καὶ τίνων εἰσαγωγήν. ἵνα πρὸς τοὺτους, καὶ σωθῶσι καὶ συμβολαὶ γίνωνται. πρὸς δύο γὰρ φυλάττειν ἀναγκαῖον ἀνεπιλήπτους τοὺς πολίτας. πρὸς τοὺς κρείττους, καὶ πρὸς τοὺς ἐστοῦτο χρησίμους. Εἰς δ' ἀσφάλειαν, ἅπαντα μὲν τοῦτο ἀναγκαῖα δύναθαι θεωρεῖν. οὐκ ἐλάχιστον δὲ πρὸς νομοθεσίαν ἐπαΐειν. αἱ γὰρ τοῖς νόμοις ὄψιν ἡ σωτηρία 4

τῆς

τῆς πόλεως, ὥς τ' ἀναγκαῖον εἰδέναι, πόσα τ' ἔστι πολιτειῶν εἴδη, καὶ ποῖα συμφέρει ἑκάστῃ, καὶ τίνων φθείρεσθαι πέφυκε, καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναντίων. λέγω δὲ τὸ τίνων οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔστω τῆς βελτίστης πολιτείας, αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι φθείρονται. οἷον δημοκρατία οὐ μόνον ἀνιεμένη, ἀθενεστέρα γίνεται, ὥστε πλέονος ἔξει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεινομένη σφόδρα. ὥσπερ καὶ ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ σιμότης, οὐ μόνον ἀνιέμενα ὄρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γυπὰ γινόμενα ἢ σιμὰ οὕτω διατίθεται τὴν ῥῖνα, ὥστε μηδ' μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. χρήσιμον δὲ πρὸς τοὺς νομοθέτας τ' μὴ μόνον ἐπαίειν, τίς πολιτεία συμφέρει ἑκάστοις ἐκ τῶν παρειλημμένων θεωροῦντι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰδέναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἁρμόττουσιν. ὥστε δῆλον, ὅτι πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς χώρας περίοδοι, χρήσιμοι. ἐντεῦθεν τ' λαβεῖν ἔστι ἅς τῶν ἐθνῶν νόμους. πρὸς δὲ τοὺς πολιτικοὺς συμβουλὰς, αἱ τῶν πρὸ τοὺς πόλεις χρησφόντων ἰσοπεῖαι. ἅπαντα δὲ ταῦτα πολιτικῆς, ἀλλ' οὐ ῥητορικῆς ὄργον ἔστι. πρὸ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν τὰ μέγιστα, σχεδὸν τ' ἔστιν. ἐξ ὧν δὲ δεῖ καὶ πρὸς τοὺς πόλεις, καὶ πρὸς τῶν ἄλλων πειρᾶσθαι ἢ ἀρχειν, λέγωμεν πάλιν. σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ, τῇ κοινῇ πᾶσι σκοπὸς τίς ἔστιν, οὗ στοχαζόμενοι καὶ αἱροῦνται καὶ φεύγουσι. καὶ τὸ τέλος ἔστιν ἡ κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἡ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μέρια αὐτῆς. ὥστε παραδείγματος χάριν λάβωμεν, τί ἔστιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μέρια ταύτης. πρῶτ γὰρ ταύτης τῆς εἰς ταύτην σωτεινόντων, καὶ τῶν ἐναντίων ταύτῃ, αἵ τε πρᾶξαι καὶ ἀρχθαι πᾶσίν εἰσι. τὰ μὲν γὰρ πράσσοντα τὰ ταύτην, ἢ τῆς μερίων τι, ἢ μᾶλλον αὐτ' ἐλάττονος ποιοῦντα δεῖ πράττειν. τὰ δὲ φθείροντα, ἢ ἐμποδίζοντα, ἢ τὰ ἐναντία ποιοῦντα, μὴ πράττειν. ἔστω δὴ εὐδαιμονία, εὐπραξία μετὰ ἀρετῆς, ἢ αὐτάρκεια ζωῆς. ἢ ὁ βίος μετὰ ἀσφαλείας ἥδιστος, ἢ εὐθηνία κτημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως φυ

cap. 15.

» λακτικῆς τι καὶ πυκτικῆς τούτων. οὐδὲν γὰρ τούτων οἴ, ἢ
» ὠλέσω τὴν εὐδαιμονίαν. ὁμολογοῦσι εἶναι, ἅπαντες. Εἰ δὲ
» ἔστιν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον, αὐάγκη αὐτῆς εἶναι μόρια εὐγλωττίαν,
» πολυφιλίαν, χρησοφιλίαν, πλοῦτον, εὐτεκνίαν, πολυτεκνί-
» αν, εὐγηρίαν. ἔτι τοῖς τοῦ σώματος ἀρίστοις οἷον ὑγίειαν, κάλλος
» ἰσχύν, μέγεθος, εὐαμυνα ἀγωνιστικῶν, δόξαν, τιμὴν, εὐτυχί-
» αν, ἀρετὴν, ἢ καὶ τὰ μόρια αὐτῆς, φρόνησιν, ἀνδρίαν, σωφρο-
» σύνην, δικαιοσύνην. οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη εἰ ὑπάρ- 1
» χει αὐτῷ, τά τ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά. οὐ γὰρ ἔστιν ἄλ-
» λα πρὸς τούτοις. ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ μὲν τὰ τοῦδε ψυχὴν καὶ τὰ ἐν
σώματι. ἔξω δὲ, εὐγλωσσία, καὶ φίλοι, καὶ χρήματα, μὴ ἄμαν ἔτι
δὲ πρέπειν οἰόμεθα, δυνάμεις ὑπάρχειν μὴ τύχην, οὕτω γὰρ
ἂν ἀσφαλέστατος ὁ βίος εἴη. λάβωμεν δὴ νῦν ὁμοίως, μὴ βούτων
ἕκαστον πάθει. Εὐγλωσσία μὲν οὖν ἔθνει μὲν καὶ πόλει, τὸ αὐ-
τόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τῶν πρώτους ἐπι-
φανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἐξ αὐτῆς ἀεὶ τῆς 2
ἡλικιωμένους. ἰδίᾳ δὲ εὐγλωσσία ἢ ἀπ' αὐδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν
καὶ γνησιότητος ἀπ' ἀμφοῖν. μὴ ὥσπερ ἐν πόλεως βούς τι πρώ
τους γωρίμους ἢ ἐπ' ἀρετῇ, ἢ πλούτῳ, ἢ ἄλλῳτῳ τῆς ἡμω-
μένων. καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐν τῷ ἡλίους, καὶ αὐδρας
καὶ γυναῖκας, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους. εὐτεκνία δὲ καὶ
πολυτεκνία, οὐκ ἄδηλα. ἔστι δὲ τῷ κοινῷ μὲν εὐτεκνία, νεότης
αὖ ἡ πολλὴ καὶ ἀγαθή. ἀγαθὴ δὲ κατ' ἀρετὴν σώματος.
οἷον μέγεθος, κάλλος, ἰσχύ, δύναμιν ἀγωνιστικῶν. ψυχῆς δὲ 3
σωφροσύνη, καὶ ἀνδρεία, νέου ἀρίστοις. ἰδίᾳ δὲ, εὐτεκνία, καὶ
πολυτεκνία τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ βιαίως εἶναι καὶ θή
λεα καὶ ἄρρενα. θήλεων δὲ ἀρετὴ, σώματος μὲν, κάλλος,
καὶ μέγεθος. ψυχῆς δὲ, σωφροσύνη, καὶ φιλοφρία καὶ ἀ-
νελεύθερία. ὁμοίως δὲ καὶ ἰδία καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἀνδρας,
καὶ καλὰ γυναῖκας δεῖ ζητεῖν, ἕκαστον ὑπάρχειν τῆς βιούτων. ὅσοις γὰρ τὰ καλὰ γυναῖκας φαῦλα. ὥσπερ λακε-
δαιμονίοις, οὐδὲν καλὰ τὸ ἥμισυ οὐκ εὐδαιμονοῦσι. πλού- 4

τοῦ δὲ μόρια, νομίσματα, πλῆθος γῆς, χωρίων κτήσεις, ἴλλα δὲ ἐπίπλων κτήσεις, καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνδραπόδων πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντων. ταῦτα δὲ πάντα, καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα. ἔστι δὲ χρήσιμα μὲν, μᾶλλον τὰ κάρπιμα. ἐλευθέρια δὲ, τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν. κάρπιμα δὲ λέγω, ἀφ' ὧν αἱ πρόσοδοι. ἀχλαυστικὰ δὲ, ἀφ' ὧν μηδὲν πρὸς πλοῦν γίνεται, ὅ ἴλλα καὶ ἄξιον. ὅρος δὲ, ἀ
1 σφαλείας μὲν τὸ ἐνταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι, ὡς τὸ ἐφ' αὑτῷ εἶναι πλοῦν χρῆσιν αὐτῆς. τὸ δὲ οἰκεῖον εἶναι ἢ μὴ, ὅταν ἐφ'
» αὑτῷ ἢ ἀπαλλοτριῶσαι. λέγω δὲ ἀπαλλοτριώσιν, δόσιν καὶ
» πρᾶσιν ὅλως δὲ, τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ
» ἐν τῷ κεκτῆσθαι. καὶ γὰρ ἡ ἀνδρεία ἐστὶ τῆς τοιούτων καὶ ἡ χρῆσις, πλοῦτος. Εὐδοξία δ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ πάντων ἢ πολλῶν ἢ σπουδαίων ὑπολαμβάνεσθαι, ἢ τοιοῦτόν τι ἔχειν οὗ πάντες ἐφίενται, ἢ οἱ πολλοί, ἢ οἱ ἀγαθοὶ, ἢ οἱ φρόνιμοι. Τιμὴ δέ ἐστιν μὲν σημεῖον δυνάμεως καὶ ἰσχύος δόξης. πιμῶνται δὲ δικαίως μὲν καὶ μάλιστα οἱ
2 δυνατικοὶ τοῦ. οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δυνάμενος δύνασθαι. δύναμις δὲ ἡ εἰς σωτηρίαν, καὶ ὅσα αἴτια τοῦ εἶναι, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἰς τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν μὴ ῥᾳδία ἡ κτῆσις, ἢ ὅλως ἢ ἐν τούτῳ ἅδε, ἢ ποτὲ. πολλοὶ γὰρ δεῖ μικρὰ δοκοῦντα, τιμῆς τυγχάνουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι μέρη δὲ τιμῆς, θυσίαι, μνῆμαι, ἐν μέτροις καὶ αὖ μέτρων, γέρα τιμαί, πεσσοί, τάφοι, ἐπώνυμα, ἔφοδοι δημόσιαι, τὰ βαρβαρικὰ, οἷον προσκυνήσεις, καὶ ἐκστάσεις, δῶρα τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια, καὶ γὰρ τὸ δῶρον ἐστὶ, κτήματος δόσις, καὶ τιμῆς σημεῖον. διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτοῦ. ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν ἐφίενται καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι. καὶ τιμὴν ἔχει οὗ οἱ φιλότιμοι.
Σώματος δὲ ἀρετὴ, ὑγίεια. αὕτη δὲ οὕτως, ὥστε αὐόσους εἶναι καὶ χωμένους τοῖς σώμασι. πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν, ὡς πρὸ ῥόδιος λέγεται. οὔτε οὐδεὶς ἂν αἰσθάνοιτο τῆς ὑγιείας,
4 δεῖ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῆς ἀνθρωπίνων, ἢ τῆς πλείστων.

» τω τ' ἀληθῆ, καὶ τὰ δίκαια τῆς ἀναπίων. ὥστε ἐὰν μὴ καλῶ
τὸ πεφυκὸς αἱ κρίσεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῆς ἡμᾶς θαι:
ὥστε δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιμέλειας. ἐπὶ δὲ πρὸς νέους, οὐ δεῖ πάν
ἀκριβεστάτην ἔχειν ἐπίμελειαν, ῥάδιον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέ-
γοντας. διδασκαλίας γὰρ ὄντων, ὁ καλῶ πᾶν ἐπιμέλειαν λόγος.
ὥστε δὲ ἀδύνατον. ἀλλ' ἀνάγκη δι' αὐτῆς κινδυ πιεῖσθαι τοῖς
πίστεις καὶ οὓς λόγους. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἐπικοῖς ἐλέγομεν,
πρὸς τῆς πρὸς οὓς πολλοὺς ἐντεύξεως. ἐπὶ δὲ τἀναντία δεῖ 1
δύνασθαι πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς. οὐχ ὅ-
πως ἀμφότερα πράττωμεν. οὐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα πείθειν.
ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως ἄλλου χρωμένου
τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως, λύειν αὐτοὶ ἐχωμεν. τῆς μὲν
ὅλων ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τἀναντία συλλογίζεται. ἡ δὲ
διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μόναι τοῦτο ποιοῦσιν. ὁμοίως γάρ
εἰσιν ἀμφότεραι τῶν ἐναντίων. τὰ μὲν τοιαῦτα πράγ-
ματα οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' αἰεὶ τἀληθῆ καὶ τὰ βέλτιω τῇ 2
φύσει, σύλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν.
πρὸς τούτοις ἄτοπον, εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι
βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δ' οὐκ αἰσχρόν. ὃ μᾶλλον ἴδιόν ἐστιν ἀν-
θρώπου τῆς τοῦ σώματος χρείας. εἰ δ' ὁ μεγάλα βλάπτειν
ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῆς λόγων, οὐδὲν
τι κοινὸν ἔστι καλῶ πάντων τῶν ἀγαθῶν, πλὴν, ἀρετῆς. μὴ μά
λιστα καλῶ τῆς χρησιμωτάτων. οἷον, ἰσχύος, ὑγείας, πλού-
του, στρατηγίας. τούτοις γὰρ ἂν τις ὠφελήσειε μάλιστα χρώ 3
μενος δικαίως, καὶ βλάπτειν ἀδίκως. ὅτι μὲν οὖν ἔστιν οὔ
τι οἰκεῖόν τινος γένους ἀφωρισμένου ἡ ῥητορικὴ, ἀλλὰ καθά-
περ ἡ διαλεκτική. καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερὸν, καὶ ὅτι οὐ τὸ
πεῖσαι ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ
περὶ ἕκαστον. καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις.
οὐ δὲ γὰρ ἰατρικῆς τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ μέχρι οὗ οἷόν τε
ἐστὶν ἐπιμεληθῆναι τοῦ σώματος. ἔστι γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους με
ταλαβεῖν ὑγείας, ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς. πρὸς δὲ τούτοις 4

ὅτι τῆς αὐτῆς τόξε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν,
ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε, καὶ φαινό-
μενον συλλογισμόν, ὁ γὰρ σοφιστικὸς, οὐκ αὐτῇ δυνάμει, ἀλλ'
αὐτῇ προαιρέσει. βλέπω αὐτοῦ δια μὲν ἕξιν ἁμαρτάνει, καθὸ τῷ
ἐπιστήμῃ. ὁ δὲ, καθὸ τῇ προαιρέσιν ῥητορ. ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς
μὲν, καθὸ τὴν προαίρεσιν. διαλεκτικὸς δὲ, οὐ καθὸ τὴν προ-
αίρεσιν, ἀλλὰ καθὸ τὴν δύναμιν. Ἔστω δὲ αὐτῆς ἤδη τῆς με- Cap. 4.
1 θόδου πειρώμενοι λέγειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα quid Lo
τυγχάνειν τοῦ προκειμένου. πάλιν οὖν οἷον ὑπάρχης ὁρισά- gica.
μενοι αὐτὴν τί ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά. ἔστω δὴ ῥητορικὴ δύ-
ναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. οὐδε-
γὰρ οὐδεμιᾶς ἐπιτέχνης ἔστι τοῦτο ἔργον. τοῦ γὰρ ἄλλων ἑκά-
στη, περὶ τὸ αὐτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ καὶ πιστική. οἷ
ἰατρικὴ, περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν. καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμ
βεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι. καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθ-
2 μόν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ τυχόν καὶ ἐπιστημῶν. ἡ δὲ
ῥητορικὴ περὶ τὸ δοθέντος ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν
τὸ πιθανόν. διὸ καὶ φαμὲν αὐτὴν, οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφω-
ρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν. Τῶν δὲ πίστεων, αἱ μὲν, ἄτεχνοί Cap. 5.
εἰσιν. αἱ δὲ, ἔντεχνοι. ἄτεχνα δὲ λέγω, ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρι- de fide
σται, ἀλλὰ πρότερον ἦν. οἷον μάρτυρες, βάσανοι, συγγραφαί.
ἔντεχνα δὲ, ὅσα διὰ τῆς μεθόδου. καὶ δι' ἡμῶν κατασκευασθῆ
ναι δυνατόν. ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι, τὰ δὲ εὑ-
3 ρεῖν. Τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου ποριζομένων πίστεων, τρία εἴδη ἐ-
στίν. αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος. αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀ-
κροατὴν διατεθῆναί πως. αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τὸ δεικ-
νύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. διὰ μὲν οὖν τὸ ἦθος, ὅταν οὕτω
λεχθῇ ὁ λόγος, ὥστε ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λέγοντα. τοῖς γὰρ
ἐπιεικέσι πιστεύομεν μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ πάντων μὲν ἁ-
πλῶς. ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβὲς μὴ ἔστι, ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ
παντελῶς. διὰ δὲ τὴν τοῦτο συμβαίνειν διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μὴ
4 διὰ τὸ προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέγοντα. οὐ γὰρ ὥς

» πρὸς οὓς οἱ τῆς παχυλογούντων πιθανότητος ἐν τῇ τέχνῃ τῶν ἐπιεί-
» κειαν τῶν λέγοντες, ὡς οὐδὲν συμβαλλομένῳ πρὸς τὸ πιθα-
» νόν. ἀλλὰ χρὴν, ὡς ἐπεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. δεῖ
» δὲ τῆς ἀκροατοῦ, ὅταν εἰς πάθος ἄγωσιν τὸν λόγον πεφροντικέναι.
οὐ γὰρ ὁμοίως ἀρεσθήσονται τοῖς κρίσεις λυπηρὰς καὶ χαλε-
παίνοντες, ἢ φιλοῦντας καὶ μισοῦντες. πρὸς ὃ καὶ μόνον πειρᾶ-
σθαι φαμὲν πεφυκέναι τοὺς νῦν παχυλογοῦντας. πρότε-
μὲν οὖν τούτων, δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ τῆς πα- 1
θῶν λέγωμεν, δεῖ δὲ τῆς λόγων πίστεών εἰσιν, ὅταν ἀληθεῖς ἢ φαι-
νόμενον δείξωμεν, ἐκ τῆς περὶ ἕκαστα πιθανῶν. Ἐπεὶ δ' αἱ πί-
» στεις δεῖ τινων εἰσὶ φανερόν, ὅτι μὲν ἀναγκαῖα ἔστι λαβεῖν. τὸ συλ-
» λογίζεσθαι δυναμένου, καὶ τὸ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς
» ἀρετὰς, καὶ τρίτον τὸ περὶ τὰ πάθη. τίνα ἕκαστόν ἐστι τῆς πα-
θῶν. καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων γίνεται. καὶ πῶς. ὥστε συμβαίνει
τὴν ῥητορικὴν, οἷον πραγματείας τῆς διαλεκτικῆς εἶναι, καὶ τῆς
περὶ τὰ πάθη πραγματείας, ὧν δίκαιόν ἐστι περὶ παχυλογεῖν 2
πολιτικῶν. διὸ καὶ παχυδυτέον παχὺ τὸ σχῆμα τῆς πολιτικῆς,
ἡ ῥητορική. καὶ οἱ αὐτοποιούμενοι ταύτης, τὰ μὲν, διὰπαιδεύ-
σιαν, τὰ δὲ διὰλαζονείαν, τὰ δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας αἰθρωπι-
κὰς. ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ
καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν. περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου ἐστὶ τὸ
ὡς τῆς ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει. ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ ποιῆσαι
λόγους. περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς
cap. 6 ἀλλήλας, εἴρηται ἀρκούντως. τῆς δὲ δεῖ τὸ δεικνύναι, ἢ φαί 3
Reor- νεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὲν, ἐπα
dia Dem. γωγή ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν
συλλογισμόν. παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάντες δὲ
τοὺς πίστεις ποιοῦσι, δεῖ τὸ δεικνύναι, ἢ παραδείγματα λέγον
τες, ἢ ἐνθυμήματα, καὶ παρὰ τούτων, οὐδέν πως. ὥστ' ἔπεται καὶ
ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον, ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν, ἢ
ὁντινοῦν, δῆλον ἤδη ἔσται ἐκ τῆς ἀναλυτικῶν, ἀναγκαῖον
ἑκάτερον αὐτῆς ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶ διά- 4

φορὰ πρὸς παράδειγμα ὡς καὶ ἐνθύμημα ὡς, φανερὸν ἐκ τῆς τοπικῆς· ἐκεῖ γὰρ πρὸς συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πέρι τοῦτο. ὅτι τὸ μὲν ἐπὶ τῆς πολλῶν καὶ ὁμοίων ἐπιδείκνυσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστι, ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα. τὸ δὲ ἐνίων ὄντων, ἔστερόν τι διὰ τούτων συμβαίνειν παρὰ ταῦτα, τῷ ταῦτα εἶναι, ἢ καθόλου, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμός, ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἐνὸς ἔστερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς. καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν, παραδειγματώδεις ῥητορεῖαι. αἱ δὲ, ἐνθυμηματικαί. καὶ πιθανοὶ μὲν οὐχ ἧττον οἱ λόγοι οἱ διὰ τῆς παραδειγμάτων, θορυβοῦνται δὲ μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί, τὰ δ' αἴτια εἴρηται αὐτοῖς, καὶ πῶς ἑκατέρῳ χρηστέον. ὃ δ' οὖν μέν ἐστιν ἔστερον. νῦν δὲ πρῶτον τούτων αὐτῆς διορίσωμεν μᾶλλον καθαρῶς. (Ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανόν, τινὶ πιθανόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν, ὑπάρχει πιθανὸν δι' αὑτὸ καὶ πιστὸν δι' αὐτό. τὸ δὲ τῷ ἐνδείκνυσθαι δοκεῖν διὰ τοιούτων. οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον. οἷον ἡ ἰατρικὴ τί Σωκράτει τὸ ὑγιεινὸν ἐστιν ἢ καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε, ἢ τοῖς τοιοῖσδε, τέχνη μὲν γὰρ ἐστὶ τέχνον. τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν. οὐ δὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον σκέψεται θεωρήσει, οἷον Σωκράτει ἢ ἱππίᾳ. ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική. καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται, οὐκ ἴδ ὧν ἔστιν. φαίνεται γὰρ ἅπτεσθαι καὶ τῆς πραγματείας. ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ἐκ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως. ἡ δὲ ῥητορικὴ, ἐκ τῆς ἠθικῆς βουλεύεσθαι εἰωθότων. ἔστι δὲ τὸ ὄφελος αὐτῆς, περὶ τοιούτων πρὸς ὧν βουλευόμεθα καὶ πράττομεν μὴ ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροατῶν. οἷς οὐ δύναται διὰ πολλῶν συνορᾶν, οὐ δὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν. περὶ γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι, ἢ ἔσεσθαι, ἢ ἔχειν, οὐδεὶς βουλεύεται οὕτως ὑπολαμβάνων, οὐδὲν πλέον, ἢ οὕτως ἐνδέ-

Cap. 7. Sententia reformata Polymnesto

χεσθαι συμβουλεύειν. Ενδέχεσθαι δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν, τὰ μὲν, ἐκ συλλελογισμένων πρότερον. τὸ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων μὲν, διαμένων δὲ συλλογισμοῦ, ὅμοιόν ἐστι τῷ μὴ εἶναι οὐδόξα. ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ μὲν, μὴ εἶναι οὐ πρακτὸν ὄν· τὸ δὲ μὴ πιθανὸν, ὅμοιόν ἐστι τῷ μὴ ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι μηδ' ἐνδόξων. ὥστε ἀναγκαῖον τότε ἐνθύμημα εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα περὶ τῶν ἐνδεχομένων, ὡς τὰ πολλὰ ἔχειν καὶ ἄλλως. τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγὴν ἔχειν. τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμόν. καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολλάκις ἐλαττόνων, ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός. ἐὰν γὰρ ἢ τι τούτων γνώριμον, οὐ δεῖ λέγειν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἀκροατὴς προστίθησιν· οἷον ὅτι δῳρεὰς, στέφανον τὸν ἀθλητὴν νενικηκέναι ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ὀλυμπια νενίκηκε, τὸ δ' ὅτι στέφανος τὰ ὀλύμπια, οὐ δεῖ προσθεῖναι. γινώσκουσι γὰρ πάντες. (Επεὶ δ' ἔστιν ὀλίγα μὲν τὰ ἀναγκαῖα, ἐξ ὧν οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ εἰσιν. τὰ γὰρ πολλὰ, περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται καὶ σκοποῦσι. τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιοῦτον γλίσχους ἔχει. καὶ οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης τούτων, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα, ἐκ τούτων ἀνάγκη ἐξ ὧν συλλογίζεσθαι, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων. δῆλον δ' ἡμῖν καὶ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. φανερὸν, ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔστω, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα, ἐξ εἰκότων καὶ σημείων. ὥστε ἀνάγκη ἓν τούτων ἕκαστον, ἑκατέρῳ τῶν τὸ εἶναι, τὸ μὲν γὰρ εἰκὸς ἔστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δὲ καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλ' ὃ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν, οὕτω πρὸς ἐκεῖνο ἔχον πρὸς ὃ εἰκὸς, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ καθ' ἕκαστα μόρος. τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν, οὕτως ἔχει, ὡς τὸ καθ' ἕκαστον τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ, ὡς τὸ καθόλου τι πρὸς τὸ καθ' ἕκαστα μόρος. τούτων δὲ, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον. τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ἀνώνυμόν ἐστι καθ' αὑτό· διὰ-

1 2 3 4

φορὰν. καὶ ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω, ἐξ ὧν γίνεται ὁ συλλογισμός. διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν. ὅταν γὰρ μὴ οἷόν τε ᾖ ἄλλως ἔχεσθαι. οἷον ἐστὶ λῦσαι τὸ λεχθέν, τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον ὡς δεδιαγμένον καὶ πεπραγμένον. τὸ γὰρ τεκμαίρεσθαι πράγματος, τοῦτόν ἐστι καλεῖν τὸν ἀρχαῖον γλῶτταν. ἔστι δὲ τῶν σημείων, τὸ μὲν, ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου, ὧδε. οἷον εἴποι εἴποι σημεῖον εἶναι, ὅτι σοφοὶ δίκαιοι. σωκράτης γὰρ καὶ σοφὸς ἦν καὶ δίκαιος, τοῦτο μὲν οὖν σημεῖόν ἐστι. λυτὸν δὲ κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον ἀσυλλόγιστον γάρ. τὸ δὲ, οἷον εἴποι εἴπερι σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ πέπονθεν ὅτι γάλα ἔχει καινὸν καλόν, ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστίν, μόνον γὰρ αὐτὸ ἀληθὲς ἦν, ἀλυτόν ἐστι. τὸ δὲ ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ καθ' μέρος ἔχον, οἷον εἴποις εἴπερι, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ. λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο κἂν ἀληθὲς ᾖ. συμβαίνει γὰρ καὶ μὴ πυρέττοντα πνεῦσαι πυκνῶς. τὸ μὲν οὖν ἐνίοις ἐστὶ, τῷ τὸ σημεῖον τῷ τεκμήριον καὶ τὸ διαφέρουσιν, εἰρήσθω μὲν καὶ νῦν. μᾶλλον δὲ φανερὸς καὶ πρὸς τούτων, καὶ διὰ τίνα αἰτίαν, τὰ μὲν ἀσυλλόγιστά ἐστι, τὰ δὲ συλλελογισμένα, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς διώρισται πρὸς αὐτῶν. Παράδειγμα δὲ, ὅτι μέν ἐστιν ἐπαγωγὴ, τῷ πρὸς ποῖα ἐπαγωγὴ, εἰρήσθω. ἔστι δ' οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον. ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον. ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ γνώριμα τῷ αὐτῷ γένει, γνωριμώτερον δὲ θάτερον, ἢ θατέρου παράδειγμά ἐστι. οἷον, ὅτι ἐπιβουλεύει τυραννίδι διονύσιος αἰτῶν τινα φυλακὴν. καὶ γὰρ πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων. ᾔτει τινὰ φυλακὴν, καὶ λαβὼν, ἐτυράννευσε. καὶ θεαγένης ἐν μεγάροις, καὶ ἄλλοι ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίνονται τῷ διονυσίῳ. ὃν οὐκ ἴσασί πω, εἰ δίδωσιν αἰτεῖ. πάντα δὲ ταῦτα ἔστω τῷ αὐτῷ καθόλου, ὅτι ἐπιβουλεύων τυραννίδι φυλακὴν αἰτεῖ. ἐξ ὧν μὲν οὖν λέγομεν καὶ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις ἀπόδειξις καὶ, εἰρήσθω. Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων, μεγάλη διαφορὰ καὶ μάλιστα λελήθυῖα ἐνίους πάντας ἐστὶν, ἥπερ καὶ πρὸς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῆς συλ

Cap. 9. De materia enthymem.

Cap. 10. De locis

λογισμῶν. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς, ὅτι καλῶς τῇ ῥητορικῇ, ὥστε καὶ καλῶς τῇ διαλεκτικῇ μέθοδον τῆς συλλογισμῶν. τὰ δὲ, κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις ταῖς μὲν οὔσας, ταῖς δὲ, ὅπως κατειλημμένας. διὸ καὶ λανθάνουσί τινας τῶν ἀκροατῶν, καὶ μᾶλλον ἀπόμενοι καλῶς τοῦ τόπου οὐ δεόντως μεταβαίνουσιν ἐπ' αὐτῆς. μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον, ἀπὸ πλειόνων ῥηθέν. λέγω γὰρ διαλεκτικούς τινας καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμούς
» εἶναι, ἀπὸ ὧν τόπους λέγομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ κοινοὶ περὶ 1
» δικαίων καὶ φυσικῶν, καὶ ἀπὸ πολιτικῶν, καὶ ἀπὸ πολ-
» λῶν διαφερόντων εἴδει. οἷον, ὁ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται ἐκ τούτου συλλογίσασθαι, ἢ ἐνθύμημα εἰπεῖν ἀπὸ δικαίων, ἢ φυσικῶν, ἢ ἀπὸ ὁτουοῦν. καίτοι ταῦτα, εἴδει διαφέρει. ἴδια δὲ, ὅσα ἐκ τῆς ἀπὸ ἑκάστου εἴδους καὶ γένους πρὸς τάσεών ἐστιν. οἷον, ἀπὸ φυσικῶν εἰσι προτάσεις, ἐξ ὧν οὔτε ἐνθύμημα οὔτε συλλογισμός ἐστι ἀπὸ τῆς ἠθικῶν καὶ ἀπὸ τούτων ἄλλας, ἐξ ὧν οὐκ ἔστι ἀπὸ τῆς φυσικῶν. ὁ- 2
μοίως δὲ ἔχει ἐπὶ πάντων. κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει ἀπὸ οὐδὲν γένους ἔμφρονα. ἀπὸ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστι. ταῦτα δὲ ὅσα ἂν βέλτιους ἐκ λέγωμεν ταῖς προτάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλως ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς. ἂν γὰρ οὐ τύχῃ ἀρχάς, οὐκ ἔσται διαλεκτική, οὐ δὲ ῥητορική. ἀλλ' ἐκείνη ἔσαι, ἧς ἐκεῖ ταῖς ἀρχάς. ἔστι δὲ τὰ ἁπλᾶ τῆς ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων τῆς εἰδῶν λεγόμενα, τῆς κατὰ μέρος καὶ ἰδίων. ἐκ δὲ τῆς κοινῆς ἐλάττω. καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς καὶ ἐνταῦθα διαιρετέον, τῆς ἐνθυμημάτων τάττει εἴδη καὶ ἀπὸ τό- 3
» πους, ἐξ ὧν λητέον. λέγω δὲ εἴδη μὲν, ταῖς καθ' ἕκαστον γένος. ἰ-
» δίους προτάσεις. τόπους δὲ ἀπὸ κοινοὺς ὁμοίως πάντων. πρότερον οὖν εἰπωμεν περὶ τῆς εἰδῶν. πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γένη τῆς ῥητορικῆς. ὅπως διελόμενοι πόθεν ἐστὶ περὶ τούτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ ταῖς προτάσεις. ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν. ὅσουπερ γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῆς λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες. σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος ἐκ τε- 4

ἐπ. Il. Hermogenes profit.

τῷ λέγοντος. καὶ πρὸς οὐ λέγει, ἢ πρὸς ὃν. ἢ τὸ τέλος πρὸς ἕτερόν ἐστιν, λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν. κρίνει δὲ τὸν ἀκροατήν, ἢ θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτὴν. κριτὴν δέ, ἢ τῆς γεγενημένων, ἢ τῆς μελλόντων. ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῆς μελλόντων κρίνων. οἷον ἐκκλησιαστής. ὁ δὲ περὶ τῆς γεγενημένων, οἷον ὁ δικαστής. ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως, ὁ θεωρός. ὡς τὸ μὲν κρίνειν ἀναγκαῖον ἐν ἑκάστῃ τῶν τοιούτων τῆς ῥητορικῶν, συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, ἐπιδεικτικόν. συμβουλὴ δὲ, τὸ μὲν, προτροπή. τὸ δὲ, ἀποτροπή. ἀεὶ γὰρ καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλεύοντες, καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες, τούτων θάτερον ποιοῦσι. δίκης δὲ, τὸ μὲν κατηγορία. τὸ δὲ, ἀπολογία. δεῖ γὰρ ὁπότερον οὖν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας. ἐπιδεικτικοῦ δὲ, τὸ μὲν, ἔπαινος. τὸ δὲ, ψόγος. χρόνοι δὲ ἑκάστου τούτων εἰσί, τῷ μὲν συμβουλεύοντι, ὁ μέλλων. περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβουλεύει, ἢ προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων. τῷ δὲ δικαζομένῳ, ὁ γεγενημένος, περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων ἀεὶ ὁ μὲν κατηγορεῖ, ὁ δὲ ἀπολογεῖται. τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ, κυρίως τοῖς μὲν ὁ παρών. καθ' ὑπάρχοντα γὰρ ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσι πάντες. προσχρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τοῖς γεγενημένοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τοῖς μέλλουσι προεικάζοντες. τέλος δὲ ἑκάστοις τούτων ἕτερόν ἐστι. καὶ εἰσὶν οὗτοι. τῷ μὲν συμβουλεύοντι, τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν. ὁ μὲν γὰρ προτρέπων, ὡς βέλτιον συμβουλεύει. ὁ δὲ ἀποτρέπων, ὡς χεῖρον ἀποτρέπει. τὰ δ' ἄλλα, πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει, ἢ δίκαιον, ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν, ἢ αἰσχρόν. τοῖς δὲ δικαζομένοις, τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ἄδικον. τὰ δ' ἄλλα, καὶ οὗτοι συμπαραλαμβάνουσι πρὸς τοῦτο. τοῖς δὲ ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσι, τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν. τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς τοῦτο ἐπαναφέρουσι. σημεῖον δέ, ὅτι τὸ ἐγκωμιαστὸν ἑκάστοις τέλος. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων, οἷς οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν. οἷον, ὁ δικαζόμενος, ὡς οὐ γέγονεν ἢ ὡς οὐκ ἔβλαψεν, ὅτι δ' ἀδικεῖ, οὐδέποτε ἂν ὁμολογήσαιεν. οὐ δὲ μὰν ἂν ἔλοι δίκης. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προΐενται, ὡς δὲ

ἀσύμφοδα συμβουλεύουσι, ἢ ἀπ' ὠφελίμων ἀρχέπουσιν, οὐκ αὖ ὁμολογήσαιεν. ὡς δ' οὐκ ἄδικον, ὃς ἀσυγχέοναο καταδουλοῦσθαι, ἢ ὃς μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις οὐδὲν φρονέοντας ἴσασιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες, οὐ σκοποῦσιν. εἰ συμφορόντα ἔπραξεν ἢ βλαβερά. ἀλλὰ καὶ αἰνέω πολλάκις πιθέσθαι, ὅτι ὀλιγορήσας τῶν αὐτῶν λυσιπεδοῦντος, ἐπραξέ τι καλόν. οἷον, ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν, ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἑταίρῳ παρὰ κλῶν, εἰδὼς, ὅτι μέλλει αὐτὸν ἀφθανεῖν. ἔχω γὰρ τοῦτο δέ, ὁ μὲν βιοῦς θανάτος, κάλλιον. τὸ δὲ ζῆν, συμφέρον. φανερὸν δὲ ἐκ τῆς εἰρημένων, ὅτι αἰεὶ πρὸς τὸν ἔχειν πρῶτον πειρατέον. τὰ γὰρ τιμήεντα, καὶ τὰ εἰκότα, καὶ τὰ σημεῖα, πειρατέον πᾶσι ἐπιτρεπτέα. ὅλως μὲν γὰρ συλλογισμὸς, ἐκ πειρατέων ὅτι. τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμός ὅτι, συνεστηκὼς ἐκ τῶν εἰρημένων πειρατέων. ἐπεὶ δὲ οὔτε πράττειν δίον τε οὔτε πράττεσθαι τὰ ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ δυνατὰ. οὐ δὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν τε, τὰ μὲν πεπράχθαι, τὰ δὲ πράξεσθαι, ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι, καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ, ἔχειν πειρατέον πρὸς δυνατὸν καὶ ἀδύνατον. καὶ εἰ γέγονεν ἢ μὴ, καὶ ἢ ἔσται ἢ μὴ. Ἔτι δὲ ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες, καὶ ψέγοντες, καὶ πείθοντες, καὶ ἀρχέπουσι, καὶ κατηγοροῦντες, καὶ ἀπολογούμενοι, οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρόν, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν, ἢ τὸ καλὸν, ἢ τὸ αἰσχρὸν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὑτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα αὐτὰ παραβάλλοντες, δῆλον, ὅτι δεῖ καὶ περὶ μεγέθους καὶ σμικρότητος, καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, πειρατέον ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου. οἷον, τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον, ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. περὶ ὧν μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὰς πειρατέας, εἰρηται. μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τούτων. οἷον, περὶ ὧν συμβουλή, καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι. Εἶτα δὲ, περὶ ὧν αἱ δίκαι. πρῶτον μὲν

cap. 12 de Rhet. ad Alex.

cap. 13

οὖν λητέον, πρὸς πρῖα ἀγαθὰ ἢ κακά, ὁ συμβουλεύων συμβουλεύῃ. ἐπεισὶ, οὐ πρὸς ἅπαντα, ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται καὶ γενέσθαι καὶ μὴ. ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἔστιν, ἢ ἔσται ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα οὐκ ἔστι συμβουλή. οὐ δὲ δὴ πρὸς τῆς ἐνδεχομένων ἁπάντων. ἔστι γὰρ καὶ φύσει αἴτια, καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀγαθὰ, τῆς ἐνδεχομένων καὶ γίνεσθαι καὶ μή. πρὸς ὧν, οὐδὲν πω ὄρους τὸ συμβουλεύειν. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι πρὸς
11 ὅσων ἐστὶ τὸ συμβουλεύεσθαι, διαιῶν τὰ δ' ἐστὶν, ὅσα πέφυκεν ἀναγκάζεσθαι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ' ἡμῖν ἐστι. μέχρι γὰρ τούτου σκοπουμεν, ἕως αὐ δύνωμεν, εἰ ἡμῖν δυνατὸν ἢ ἀδύνατα πρᾶξαι. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαιρεῖσθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη πρὸς ὧν εἰώθασι χρηματίζειν, ἔτι δ' ὅσον ἐνδέχεται πρὸς αὐτῆς διορίζειν καθ' αὑτὸ ἀλήθειαν, οὐ δεῖ καθ' τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν, δι' τὸ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς.
2 2 πλὴν δὲ πρεπόν ἐστι διδόναι καὶ νῦν αὐτῇ τῆς οἰκείων θεωρημάτων. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρήκαμεν τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύκειται μὲν, ἔκτης ἀναλυτικῆς ἐπισήμης, καὶ τῆς πρὸς τὰ ἤθη πολιτικῆς. ὁμοία δ' ἐστὶ τὰ μὲν, τῇ διαλεκτικῇ. τὰ δὲ, ῥητὶ σοφιστικοῖς λόγοις. ὅσῳ δ' αὖ μᾶλλον ἢ πρὸς διαλεκτικὸν ἢ ταύτην μὴ καθάπερ αὖ δυνάμεσ, ἀλλ' ἐπισήμασ πειρᾶται καθασκευάζειν, λήσεται πρὸς φύσιν αὐτῆς ἀφανιζόμενος, τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπισήμασ ἐκτὸς ὡρισμένων
3 3 πινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. ὅμως δὲ ὅσα πρὸ ὄρους μέν ἐστι διελεῖν ἐπ' ἐκτὸς ἐπεί πει σκέπτειν τῇ πολιτικῇ ἐπισήμῃ, εἰ πρὸς ἡμῖν καὶ νῦν. ἐχέδον γὰρ, πρὸς ὧν βουλεύονται πάντες, καὶ πρὸς ἃ ἀναγκαῖον σιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πίπτοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντα. τοιαῦτα δ' ἐστὶ, περί τε πόρων καὶ πολέμου, καὶ εἰρήνης. ἔτι δὲ, πρὸς φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων, καὶ νομοθεσίας. ὥστε πρὸς μὲν πόρων, τὸν μέλλοντα συμβουλεύσειν, δέοι ἂν τοὺς
4 4 περὶ τόδους τῆς πόλεως εἰδέναι, πόσοι καὶ πόσοι. ὅπως εἴ τε

cap. 14.

πις πρὸς λείπεσθαι, περὶ πολλῶν. καὶ εἴπις ἐλάττων, αὐξητέον. εἰ δὲ
τοῖς δαπάναις τῆς πόλεως ἁπάσας, ὅπως εἴπις περίβρυος, ἀ-
φαιρετέον, καὶ εἴπις μείζων, ἐλάττων γλίνεσθαι. ὁ γὰρ μόνον περὶ
τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἔθνεσι πολυσιώτροι γίνονται, ἀλλὰ
καὶ ἀφαιροῦντα τῆς δαπανημάτων. ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς
πόλεως ἴδια ἐμπειρίαν ἐνδέχεται σωφρῶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον
καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις δυναμένων ἰσορικὸν εἶναι περὶ τῶν
πόλεων τῶν συμβουλῶν. Ρόδι δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης, πῶς 1
δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως, πόσην τε ὑπάρχει ἢ δή, καὶ πόσην
ἐνδέχεται ὑπάρξαι. καὶ ποῖάς ἢ τε ὑπάρχουσάς ἴσθι, καὶ ἥτις
ἐνδέχεται περὶ γλίνεσθαι. εἰ δὲ πρὸς πόλεμος πῶς, καὶ πίνας πε-
πολέμηκεν, οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὁ-
μόρων. ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι. ἢ καὶ περὶ οὓς ἐπίδοξον πο-
λεμεῖν, ὅπως περὶ μὲν ὧν κρείττονας εἰρηνεύηται. περὶ δὲ
ὧν ἧττες ἐπ' αὐτοῖς ἢ τὸ πολεμεῖν. καὶ τοῖς δυνάμεις, πότερον
ὁμοίας ἢ ἀνόμοιας. ἔστι γὰρ καὶ πρὸς τὴν πλεονεκτεῖν ἢ ἐλαττοῦ- 2
σθαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ περὶ ταῦτα μὴ μόνον ὧν οἰκείους πο-
λέμους τε θεωρηκέναι, ἀλλὰ καὶ ὧν τῆς ἄλλων, πῶς ἀρχαί-
» νουσιν. ἀρχὴ γὰρ τῆς ὁμοίων, τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν.
» Ε"πι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λανθάνειν, πῶς φυ-
λάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ εἶ
δος. καὶ ὧν τόπους τῆς φυλακτηρίων. ταῦτα δ' ἀδύνατον, μὴ
ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας ἵν' εἴτ' ἐλάττων ἡ φυλακὴ περὶ τε-
θῆ, καὶ εἴπις περίβρυος ἀφαιρετέον. καὶ ὧν ἐπὶ τηλέους τόπους 3
τηρεῖσι μᾶλλον. Ε"πι δὲ πρὸς ὄφης, πόσην δαπάνην ἱκανὴν τῇ
πόλει, καὶ ποῖα ἢ αὐτόθι περὶ γιγνομένη καὶ εἰσαγώγιμος. καὶ
πίνων τ' ὑπαρχόντων δέοντα, καὶ πίνων εἰσαγωγῆς. ἵνα περὶ τοῦ-
τους, καὶ σωθῆναι καὶ συμβολαὶ γίνονται. περὶ δύο γὰρ φυ-
λάττειν ἀναγκαῖον αἰεὶ πολίτας. περὶ ὧν κρείτ-
τους, ἢ περὶ ὧν εἰσαγώγιμους. Εἰς δ' ἀσφάλειαν, ἅ-
παντα μὲν ταῦτα ἀναγκαῖα δύναθαι θεωρεῖν. οὐκ ἐλάχιστον
δὲ πρὸς νομοθετήσαντα ἐπαίειν. οἷ γὰρ τοῖς νόμοις ἔστιν ἡ σωτηρία 4

τῆς

τῆς πόλεως, ὥς τ' ἀναγκαῖον εἰδέναι, πόσα τε ὄντι πολιτειῶν εἴδη, καὶ ποῖα συμφέρει ἑκάστῃ, καὶ ὑπὸ τίνων φθείρεσθαι πέφυκε, καὶ οἰκεῖα τῆς πολιτείας καὶ ἐναντία. λέγω δὲ τὸ ὑπὸ οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς βελτίστης πολιτείας, αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνίεμέναι καὶ ἐπιτεινόμεναι φθείρουσι. οἷον δημοκρατία οὐ μόνον ἀνιεμένη, ἀθενεστέρα γίνεται, ὥσπερ τὸ λοξὸν ἦξεν εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεινομένη σφόδρα. ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης, οὐ μόνον ἀνιέμενα ὄγκον ἴσχει εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γρυπὰ γινόμενα ἢ σιμὰ οὕτω διατίθεται πάλιν ῥῖνα, ὥστε μὴ εὐμυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. χρήσιμον δὲ πρὸς τοὺς νομοθετοῦντας οὐ μόνον ἐπαίειν, τίς πολιτεία συμφέρει ἑκάστῃ παρειλημμένη θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰδέναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἁρμόττουσιν. ὥστε δῆλον, ὅτι πρὸς μὲν τὸν νομοθετοῦντα αἱ τῆς χώρας περίοδοι, χρήσιμοι. ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἔστι τοὺς ἐθνῶν νόμους.

2 πρὸς δὲ τοὺς πολιτικοὺς συμβουλεύοντας, αἱ τῆς πόλεως τοῖς πράξεις μεγαφόντων ἰσοπερίαι. ἅπαντα δὲ ταῦτα πολιτικῆς, ἀλλ' οὐ ῥητορικῆς ὄντα ἴδια. πρὸς ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν τὰ μέγιστα, σχεδὸν εἴρηται. ἐξ ὧν δὲ δεῖ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς τῆς ἄλλων πειρᾶσθαι ἢ ἀρμόττειν, λεκτέον πάλιν. σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ, κοινῇ πᾶσι σκοπὸς τῆς ὄντι, οὗ στοχάζονται καὶ αἱροῦνται καὶ φεύγουσι. καὶ τοῦτ' ὄντι εὐκαταφανὲς ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἃ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μέρια αὐτῆς. ὥστε παραδείγματος χάριν λαβεῖν, τί ὄντι ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μέρια ταύτης. πρὸς γὰρ τὴν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τὴν εἰς ταύτην συντεινόντων, καὶ τῆς ἐναντίων ταύτῃ, αἱ τε πρόξεις καὶ ἀπρόξεις πᾶσιν εἰσι. τὰ μὲν γὰρ πράγματα τὰ ταύτην, ἢ τῆς μερίων τι, ἢ μεῖζον αὐτ' ἐλάττονος ποιοῦντα δεῖ πράττειν. τὰ δὲ φθείροντα, ἢ ἐμποδίζοντα, ἢ τὰ ἐναντία ποιοῦντα, μὴ πράττειν. ἔστω δὴ εὐδαιμονία, εὐπραξία μετὰ ἀρετῆς, ἢ αὐτάρκεια ζωῆς. ἢ ὁ βίος μετὰ ἀσφαλείας ἡδίστος, ἢ εὐθενία κτημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως φυ

cap. 15.

τοῦ δὲ μόρη, γομίσματα, πλῆθος χῆς, χωρίων κτήσεις, ἔτι δὲ ἐπίπλων κτήσεις, καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνδραπόδων πλήθει καὶ μεγέθει καὶ καλλει διαφόρων. τοῖς δὲ πάντα, καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα. ἔστι δὲ χρήσιμα μὲν, μᾶλλον τὰ καρπιμα. ἐλευθέρια δὲ, τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν. καρπιμα δὲ λέγω, ἀφ' ὧν αἱ πρόσοδοι. ἀπολαυστικὰ δὲ, ἀφ' ὧν μηδὲν πρᾶγμα χρῆσιν γίνεται, ὃ τι καὶ ἄξιον. ὅρος δὲ, ἀ-
1 σφαλείας μὲν τὸ ἐν ταύτῃ καὶ οὕτω κεκτῆσθαι, ὡς τὸ ἐφ' αὑτῷ εἶναι πᾶν χρῆσιν αὐτῆς. τὸ δὲ οἰκεῖον εἶναι ἢ μὴ, ὅταν ἐφ' αὑτῷ ἢ ἀπαλλοτριῶσαι. λέγω δὲ ἀπαλλοτριῶσιν, δόσιν καὶ
» πρᾶσιν ὅλως δὲ, τὸ πλουτεῖν ἔστιν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ
» ἐν τῷ κεκτῆσθαι. καὶ γὰρ ἡ ἀνδρεία ἔστι τῆς ποιούντων καὶ ἡ χρῆσις, πλοῦτος. Εὐδηξία δ' ἔστι τὸ πάντων ὧν δαίμων ἂν λαμβάνεσθαι, ἢ βιοῦν τὸν τι ἔχειν οὗ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ, ἢ οἱ ἀγαθοὶ, ἢ οἱ φρόνιμοι. Τιμὴ δέ ἔστιν μὲν σημεῖον δυνάμεως δόξης. τιμῶνται δὲ δικαίως μὲν καὶ μάλιστα οἱ
2 δυνατικότατοι. οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δωρούμενος δυνατόν. δύναμις δὲ ἡ εἰς σωτηρίαν, καὶ ὅθεν αἴτια τοῦ εἶναι, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἰς τὰ ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν μὴ ῥᾴδια ἢ κτῆσις, ἢ ὅλως ἢ ἐν τούτῳ, ἢ ποτέ. πολλοὶ γὰρ δέονται μικρὰ δοκοῦντα, ἵνα μὴ τυγχάνουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν καιροὶ καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι μέρη δὲ τιμῆς, θυσίαι, μνήμαι, ἐν μέτροις καὶ αὖ μέτρων, γέρα τιμαί, πεσσοί, τάφοι, εἰκόνες, ἔδραι δημόσιαι, τὰ βαρ-
3 βαρικὰ, οἷον προσκυνήσεις, καὶ ἐκτάσεις, δῶρα τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια, καὶ γὰρ τὸ δῶρον ἔστι, κτήματος δόσις, καὶ τιμῆς σημεῖον. διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτοῦ. ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν ὀρέγονται καὶ γὰρ κτῆμα ἔστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι. καὶ τιμὴν ἔχει οὗ οἱ φιλότιμοι. Σώματος δὲ ἀρετὴ, ὑγίεια. αὕτη δὲ οὕτως, ὥστε αὐάρκους εἶναι καὶ χρωμένους τοῖς σώμασι. πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν, ὥστε πρᾴδιόν ἐστι λέγειν. οὐδὲ οὐδεὶς αὖ αἰσθάνεται τῆς ὑγιείας,
4 ὅταν τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν αἰθεροπίνων, ἢ τῶν πολεμίων.

δέ ἐστιν ἡ τύχη. σπάνιον μὲν, καὶ ὧν αἱ τύχαι. πολλῶν δὲ καὶ ἀτύχων. οἷον ὁ σὸν ἡ φύσις. σὺ δέ χεσθαι δὲ καὶ πρὸς φύσιν εἶναι. ὑγιάσαι μὲν γὰρ τέχνη ἡ αἰτία, κάλλους δὲ καὶ μεγέθους, φύσις. ὅλως δὲ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀγαθῶν ἐστιν ἀφορμὴ τύχης, ἐφ' οἷς
» ἐστιν ὁ φθόνος. ἔστι δὲ καὶ τῆς πρὸς λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη.
» οἷον εἰ οἱ ἄλλοι αἰχροὶ ἀδελφοί, ὁ δὲ, καλός. ἢ εἰ ἄλλοι μὴ εἶδον τὸν θησαυρὸν, ὅ δ', εὗρεν. ἢ εἰ τῷ σωτῆριον ἔτυχε τὸ βέλος,
1 τούτου δὲ μὴ. ἢ εἰ μὴ ἦλθε μόνος, ἀεὶ φοιτῶν. οἱ δὲ, ἅπαξ ἐλθόντες διεφθάρησαν. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, δυτυχήματα δοκεῖ εἶναι. πρὸς δὲ ἀρετῆς, εἰ πέφυκε οἰκεῖος ὁ πρὸς τοῦτο ἐπαίνους τόπος, ὅταν πρὸς ἐπαίνου ποιώμεθα τὸν λόγον, τότε διορισέον. ὧν μὲν οὖν δεῖ σπουδάζεσθαι περὶ ἐπόντας, ὡς ἐσομένων ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὧν ἀφεῖσθαι ἐπόντας, φανερόν. τὰ γὰρ ἐναντία
» τούτων ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ περὶ κεῖται τῷ συμβουλεύοντι σκοπὸς Cap. 16.
» τὸ συμφέρον. βουλεύονται δὲ οὐ πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ πρὸς
2 τῆς πρὸς τὸ τέλος, τοῦτο δ' ἐστὶ τὰ συμφέροντα καθ' ἕξεις πρὸς ἕξεις, τὸ δὲ συμφέρον ἀγαθόν, λανθάνει γὰρ ἐν τοιχεῖα πρὸς ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς. ἔστω δὴ ἀγαθόν, ὃ αὐ αὐτὸ ἑαυτῆς ἕνεκα ἡ αἱρετόν. καὶ οὗ ἕνεκα ἄλλο αἱρούμεθα, καὶ οὗ ἐφίεται πάντα, ἢ πάντα τὰ αἰσθησιν ἔχοντα, ἢ νοῦν, ἢ εἰ λάβοι νοῦν καὶ ὅσα ὁ νοῦς ἑκάστῳ ἀρεσκοίη, καὶ ὅσα ὁ πρὸς ἑκαστον νοῦς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ, τοῦτο ἐστιν ἑκάστῳ ἀγαθόν. καὶ οὗ παρόντος δι' ἀκείται καὶ αὐτάρκως ἔχει, καὶ τὸ αὐταρκὲς, καὶ τὸ ποιη-
3 τικὸν ἢ φυλακτικὸν τῆς τοιούτων, καὶ ᾧ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ κωλυτικὰ τῆς ἐναντίων, καὶ τὰ φθαρτικὰ, ἀκολουθεῖ δὲ διχῶς, ἢ γὰρ ἅμα, ἢ ὕστερον. οἷον, τῷ μὲν μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι ὕστερον. τὸ δὲ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν ἅμα. καὶ τὰ ποιητικὰ
» διχῶς. τὰ μὲν γὰρ ὡς τὸ ὑγιαίνειν ὑγιέα, τὰ δὲ, ὡς σπίαν ὑγιέα, τὰ δὲ, ὡς τὸ γυμνάζεσθαι. ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποιεῖ ὑγίειαν. τούτων δὲ κειμένων, ἀνάγκη τὰς τε λήψεις τῆς ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι, καὶ τὰς τῆς κακῶν ἀφορμὰς. ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ
4 μὲν, τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν ἅμα. τῷ δὲ, τὸ ἔχειν τὸ ἀγαθὸν ὕστε-

ρον. καὶ ἡ αὐτὴ ἐλάττονος ἀγαθοῦ μείζονος λῆψις, καὶ αὐτὴ μείζονος κακοῦ, ἐλάττονος. ᾧ γὰρ ὑπάρχει τὸ μεῖζον τῶν ἐλάττονος, ἅπερ γίνεται τὸ μὲν λῆψις, τὸ δ' ἀφαίρεσις. καὶ τοῖς αἱρεταῖς δὲ, καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν εἶναι, καθὸ γὰρ τοιαῦτα, οὗ τε ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἔχοντες, καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσι, καὶ πράξεις αἱ τοιαῦται. πόσαι δὲ ἑκάστης δὲ, καὶ τίς, καὶ ποία, χωρὶς ἐρῶμεν. καὶ τῶν ἡδονῶν ἀγαθὸν εἶναι. πάντα γὰρ ἐπιθυμεῖται τὰ ζῶα αὐτῆς τῆ φύσει, ὥστε καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ, καὶ ἁπλῶς ἀγαθὰ εἶναι. τὰ μὲν γὰρ, ἡδονῆς ποιητικά. τῶν δὲ καλῶν, τὰ μὲν ἡδέα. τὰ δὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αἱρετά ἐστιν. ὡς ὃ καλὸς εὖ εἰπεῖν, καὶ ἁπλῶς ἀγαθὰ εἶναι τὰ δι' εὐδαιμονίαν. καὶ γὰρ καθ' ἑαυτὸ αἱρετὸν καὶ αὐτάρκους, καὶ οὗ ἕνεκα αὐτῶ πολλὰ αἱρούμεθα. δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια. καὶ αἱ ἄλλαι τοιαῦται ἕξεις. αἱρεταὶ γὰρ ψυχῆς. καὶ ὑγίεια, καὶ κάλλος, καὶ τὰ τοιαῦτα. αἱρεταὶ γὰρ σώματος, καὶ ποιητικαὶ πολλῶν. οἷον ὑγίεια, καὶ ἡδονῆς· καὶ τῶ ζῆν. διὸ καὶ ἄριστον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο τῶν πολλοῖς ἁμωτάτων αἱ πάντων ἡδονῆς, καὶ τῶ ζῆν, πλοῦτος. αἱρετὴ γὰρ κτῆσις, καὶ ποιητικὴ πολλῶν. φίλος καὶ φιλία. καὶ γὰρ καθ' αὑτὸν αἱρετὸν ὁ φίλος, καὶ ποιητικὸν πολλῶν. ἁπλῆ, δόξα. καὶ γὰρ ἡδέα καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτοῖς, ὥστε ἐπὶ πολὺ τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷσπερ δύναμις τῶ λέγειν, τῶ πράττειν. ποιητικὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγαθῶν. ἐπιστήμη, μνήμη, εὐμάθεια, ἀγχίνοια, πάντα τὰ τοιαῦτα. ποιητικαὶ γὰρ αὗται ἀγαθῶν αἱ δυνάμεις εἰσιν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι, καὶ αἱ τέχναι, καὶ τὸ ζῆν. εἰ γάρ μηδὲν ἄλλο ἐποίει ἀγαθὸν, καθ' αὑτὸ αἱρετὸν ἦν. καὶ τὸ δίκαιον. συμφέρον γάρ πως ἐστὶν ἅπασι. τοῦτο μὲν οὖν ἀφεθὸν τὰ ὁμολογούμενα, ἀγαθὰ ἐστιν.

cap. 17 εἰ δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις, ἐκ τῶνδε σκοπεῖν συμβουλεύουσι. ὧ τὸ ἐναντίον κακὸν, τοῦτ' ἀγαθὸν. καὶ οὗ τὸ ἐναντίον. βοῖς ἐχθροῖς συμφέρει. οἷον, εἰ τὸ δειλοὺς εἶναι μάλιστα συμφέρει τοῖς ἐχθροῖς, δῆλον ὅτι καὶ ἀνδρεῖα μάλιστα ὠφέλιμον τοῖς πολίταις. καὶ ὅλως ὃ οἱ ἐχθροὶ βούλονται, ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον

» τοῦτο, ὡφέλιμον φαίνεται, διὸ δὴ εἴρηται, ἥκιστα γὰρ ἡμᾶς πρὸς
» μος. ἔστι δ' οὐκ ἀεὶ τοῦτο ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὐδὲν γὰρ κωλύει
» ἐνίοτε ταυτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις, ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κα-
» κὰ σώζει τοὺς ἀνθρώπους. ὅταν ἢ ταυτὸ ἐλαφρότερον ἀμφοῖν.
» καὶ οὗ μὴ ἔστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν. ὃ δ' αὖ ἧττον ἢ δεῖ,
κακόν. καὶ οὗ ἕνεκα πολλὰ πεπόνηται ἢ δεδαπάνηται. φαυλό-
» μενον γὰρ ἀγαθόν ἐστι. καὶ ὡς πλεῖστ' ἐστὶ, τὸ τοιοῦτον ὑπερ-
1 λαμβάνεται μὴ πλεῖστα πολλῶν. τὸ δὲ πλεῖστα ἀγαθόν. ὅθεν καὶ
» τ' εἴρηται, καθάπερ ὑγρῷ λίθῳ πριάμῳ. καὶ αἰχρόντοι δηρόν-
» τι μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ, ξὺν θύραις πὼ ὑβρίκειν. καὶ ὃ
πολλοὶ ἐῴκασι, μὴ τὸ περιμάχητον φαινόμενον. οὐ γὰρ πάν-
τες ἐῴκασι, τὸ τ' ἀγαθὸν ὠΐ. οἱ δὲ πολλοὶ, ὥσπερ πάντες
φαίνονται. καὶ τὸ ἐπαινετόν. οὐ δεῖς γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν ἐπαι-
νεῖ, καὶ ὁ οἰ ἐχθροὶ καὶ φαῦλοι ἐπαινοῦσιν. ὥσπερ γὰρ πάντες
ἤδη ὁμολογοῦσιν εἶ καὶ οἱ κακῶς πεπονθότες. δῆλα γὰρ τὰ φα
2 νερὰ ὁμολογήσειαν ἄν. ὥσπερ καὶ φαῦλοι, οὓς οἱ φίλοι φέ
ρουσι, καὶ ἀγαθοὶ οὓς οἱ ἐχθροὶ ἐπαινοῦσι. διὸ λελεισθρῆ-
σθαι ὑπέλαβον κοίνιθοι, ὡσὼ σιμωνίδου ποιήσαντος, κοίνι-
θοις δ' οὐ μέμφεται τὸ ἅλιον. καὶ ὁ τῆς φρονίμων τις, ἢ τῆς ἀ
γαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν περίκριναν. οἷον ὁ δυσὶν ἀθλῶν,
καὶ ἐλαύνων θησεύς, καὶ Αλέξανδρον αἱ θῆκαι. καὶ ἀχιλλέα ὁ
μηρος. καὶ ὅλως τὰ περιττὰ: περιαιροῦνται δὲ περίττειν,
τὰ τε ἐρημία, καὶ τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακά, καὶ τὰ τοῖς φίλοις
3 ἀγαθά, καὶ τὰ δυνατὰ. τοῦτο δ' διχῶς ἔχει, τὰ τε γινόμενα αὖ
ν καὶ τὰ ῥᾳδίως γιγνόμενα. ῥᾴδια δέ, ὅσα ἢ αὐτὴ λύπη, ἢ ἐν ὀ-
» λίγῳ χρόνῳ. τὸ γὰρ χαλεπὸν ὁρίζεται ἢ λύπη, ἢ κωλῦσθος χρό
νου. μὴ ὡς αἱ βουλήσεται βούλησται δὲ, ἢ μηδὲν κακὸν ἢ ἔλατ-
τον τοῦ ἀγαθοῦ. τοῦτο δ' ἔστω, ἐὰν ἡ λανθάνη ἢ ἄμοιρία ἢ μι-
κρὰ ἢ καὶ τὰ ἴδια, καὶ ἃ μηδεὶς, μὴ τὰ περιττὰ, πλὴν. οὕτω γὰρ
μᾶλλον. καὶ τὰ ἁρμόττοντα αὐτοῖς, τοιαῦτα δὲ τὰ τε σφό-
δρα τὰ καλὰ, οἷος καὶ δύναμιν, μὴ ὧν ἐλλείπειν οἴονται, καὶ
4 μικρὰ ἢ, οὐδὲν γὰρ ἧττον περιαιροῦνται τοῦτο περίττειν. καὶ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

τὰ δύκα τόγκα. ὅσα γὰρ ὡς ῥάδια. δύκα τόγκα δὲ, καὶ ἃ πάντες, ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ ὅμοιοι ἢ οἱ ἥπου σκατώρθωται. καὶ ἃ χαριοῦνται τοῖς φίλοις, ἢ ἃ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς. καὶ ὅσα οὕς θαυμάζουσι πειρωῦται πείθειν, καὶ πεῖσαι δύφυεῖς εἰσι καὶ ἔμπειροι. ῥᾶον γὰρ κατορθώσειν οἴονται. καὶ ἃ μηδεὶς φαῦλος. ἐπαινεῖται γὰρ μᾶλλον, καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν. ἃ γὰρ μόνον ἡδύ, ἀλλὰ καὶ εἴλπιον φαίνεται. καὶ ἃ μάλιστα ἕκασοι πεῖσαι δύνανται. οἷον οἱ φιλόνικοι, εἰ νίκη ἔσαι οἱ φιλότιμοι, εἰ τιμή, οἱ φιλοχρήματοι, εἰ χρήματα, καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως. πολλὰ μὲν ἀγαθοῦ καὶ τῷ συμφέροντος, ἐκτούτων λαμπρότερα τοῖς πίσεις. (Ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὁμολογοῦμεν ἄμφω συμφέρειν, πολλῷ τῷ μᾶλλον ἀμφισβητῆσιν, ἐφεξῆς αὖ εἴη λεκτέον καὶ πολλῷ τῷ μείζονος ἀγαθοῦ, καὶ τῷ μᾶλλον συμφέροντος. ἔσω δὴ ὑπερέχον μὲν τοσοῦτον καὶ ἔτι. ὑπερέχομενον δὲ τὸ αὖ πάρχον, καὶ μεῖζον μὲν αὖ εἴη καὶ πλεῖον πεῖσαι ἔλαττον. μέγα δὲ καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, πεῖσαι τὸ τῆς πολλῶν μέγεθος. καὶ ὑπερέχον μὲν, τὸ μέγα, τὸ δὲ ἐλλεῖπον, μικρὸν, καὶ πολὺ, καὶ ὀλίγον ὡσαύτως. ἐπεὶ οὖν ἀγαθὸν λέγομεν, τότε αὖτὸ αὐτῷ οὕνεκα καὶ μὴ ἄλλου αἱρετὸν, καὶ οὗ πάντες ἐφίενται, καὶ ὁ νοῦν αὖ καὶ φρόνησιν λαβόντες ἕλοιντο, καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ φυλακτικὸν, ἢ ᾧ ἕπεται τὰ τοιαῦτα, ἐστὶ δ' οὗ οὕνεκα τὸ τέλος ἐστίν. τέλος δ' ἐστὶν οὗ οὕνεκα τἄλλα, αὐτῷ δὲ ἀγαθὸν τὸ πεῖσαι αὐτὸ ζῷῦσα πεπονθός. αὐάπαυσις τέλειον τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐλαττόνων, σωματοειδεστέρου τῆς οὐσίας ἢ τῆς ἐλαττόνων, μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι. ὑπερέχει γὰρ. ἐστὶ δὲ οὐσία πάρχον ὑπερέχειν, καὶ ἐὰν τὸ μεῖζον τῆς μείζονος ὑπερέχη, καὶ αὖ τὰ αὐτῆς, καὶ ὅσα αὖ τὰ αὐτῆς. καὶ τὸ μεῖζον τῆς μείζονος. οἷον, ὁ μείζονος ἀνὴρ γυναικὸς τῆς μείζονος μείζων. καὶ ὅλως εἰ οἱ ἄνδρες, τῆς γυναικῶν μείζους, καὶ οἱ ἄνδρες τῆς γυναικῶν ὅλως μείζους, καὶ ἀνὴρ ὁ μείζονος τῆς μείζονος γυναικὸς μείζων. αἱ ἄλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῆς γενῶν, καὶ τῆς μείζων αὖ αὐτοῖς. Καὶ ὅταν μὲν τόδε τῷδε ἔ-

cap. 18

1 2 3 4

πιζομι, ἐκεῖνο δὲ τοῦτο μή. ἔπεται δὲ ἢ τῷ ἅμα, ἢ τῷ ἐφεξῆς, ἢ τῇ διὰ μέσου. οὐ πάρεστι γὰρ ἡ χρῆσις ἢ τὸ ἐπιμελοῦ οὐ τῇ διατόρου. ἕπεται δὲ ἅμα μὲν τῷ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν. τοῦτο δὲ ἐκεῖνο οὔ. ὕστερον δὲ τῷ μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι. διὰ μέσου δέ, τῷ ἰδροῦν λεῖν τὸ ἀχρεῖον. ὁ γὰρ ἱδρουλήσας, καὶ ἀχρεῖος ἔσται. καὶ τὰ ὑπεναντία τοῖς αὐτοῖς μείζονι μείζω. αὐάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τὸ μείζονος. καὶ τὰ μείζονος ἀγαθοῦ ποιητικὰ, μείζω.
1 οἷον γὰρ αὖ λῶ, τὸ μείζονος ποιητικὸν εἶναι, καὶ οὗ τὸ ποιητικὸν μεῖζον, ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἱρετώτερον τοῦ ἡδέος, καὶ μεῖζον ἀγαθὸν, καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ἡδονῆς μείζων. καὶ τὸ αἱρετώτερον καθ' αὑτὸ, τοῦ μὴ καθ' αὑτὸ. οἷον, ἰοῦς ὑγιεινοῦ, τὸ μὲν γὰρ οὐχ αὑτοῦ εἵνεκα, τὸ δὲ, αὑτοῦ ὅπερ λῶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ σὺ μὲν, τέλος. τὸ δὲ, μὴ τέλος. τὸ μὲν γὰρ, ἄλλου εἵνεκα. τὸ δὲ, αὑτοῦ. οἷον σὺ γυμνάζεσθαι, τοῦ δὲ ἔχειν τὸ σῶμα. καὶ σὺ ἧττον πεσσόμενον θατέρου ἢ ἑτέρων. αὐταρκέστερον γὰρ. ἧττον δὲ πεσσόμενον
2 λέγω τὸ ἐλαττόνων ἢ ἧττον πεσσόμενον, καὶ ὅταν τόδε μὲν, αἵδε τοῦδε μὴ ἢ, ἢ μὴ δυνατὸν ἢ γενέσθαι. θάτερον ὃ αἵδε τοῦτου, αὐταρκέστερον δὲ τὸ μὴ δεόμενον. ὥσπερ φαίνεται μεῖζον ἀγαθὸν κἂν ἡ ἀρχὴ, τὸ δὲ μὴ ἀρχὴ. κἂν ἢ αἴτιον, τὸ δ' οὐκ
» αἴτιον, διὰ τὸ αὐτὸ. αἵδε γὰρ αἴτιον ἢ ἀρχῆς, ἀδύνατον εἶναι,
» ἢ γενέσθαι. καὶ δυεῖν ἀρχαῖν, τὸ ἀπὸ τῆς μείζονος ἀρχῆς μεῖζον. καὶ δυοῖν αἰτίοιν, τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος αἰτίου μεῖζον. καὶ αὖ πάλιν δὴ δυεῖν ἀρχαῖν, ἢ τοῦ μείζονος ἀρχὴ, μέζων. καὶ
3 δυοῖν αἰτίοιν, τὸ τοῦ μείζονος αἴτιον, μεῖζον. δῆλον δ' ἐκ τῆς εἰρημένων, ὅτι ἀμφοτέρως μεῖζόν ἐστι. καὶ εἰ ἡ ἀρχὴ τόδε, τὸ
» δὲ μὴ ἀρχὴ, δοξειε μείζον εἶναι. καὶ εἰ μὴ ἀρχὴ, τὸ δὲ ἀρχὴ.
» τὸ γὰρ τέλος μέζον καὶ οὐκ ἀρχὴ, ὥσπερ ὁ Λεωδάμαντος κα-
» τηγορῶν ἔφη καλλιστράτου, τὸν βουλεύσαντα τοῦ πεῖσαν-
» τος μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐ γὰρ αὖ πεῖσαι μὴ βουλεύσαμενον. πάλιν δὲ καὶ χαρίεσθαι, τὸν πράξαντα τοῦ βουλεύσαντος. οὐ γὰρ αὖ γενέσθαι, εἰ μὴ λῶ ὁ πράξων. τούτου γὰρ
4 οὕνεκα ἐπιβουλεύειν, ὅπως πράξωσι. καὶ τὸ ἀσχιότερον τοῦ

ἀφθόνου. οἷον χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν. μείζων γὰρ
ἡ κτῆσις δι' τὸ χαλεπώτερον εἶναι. ἄλλον δὲ τόπον τὸ ἄφθο-
νον τοῦ ἀνωνίου, οὗ ἡ χρῆσις εὐσχολέστερον. τὸ γὰρ πολλάκις τοῦ ὀ-
» λιγάκις εὐσχολέστερον. ὅθεν λέγεται. ἄριστον μὲν ὕδωρ. καὶ ὅλως
τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾳδίονος. ἀνωνιώτερον γάρ. ἄλλον δὲ τό-
πον, τὸ ῥᾷον, τοῦ χαλεπωτέρου. ἔχει γὰρ ὡς βουλόμεθα, καὶ
ᾧ τὸ ἐναντίον μεῖζον, καὶ οὗ ἡ σύνεσις μεῖζον, καὶ ἀρετὴ μὴ ἀ-
ρετῆς, καὶ κακία μὴ κακίας μείζων. τὰ μὲν γὰρ, πάλη. τὰ δ' οὐ 1
πάλη. καὶ ὧν τὰ δ' ἄλλα καλλίω ἢ αἰσχίω, μείζω αὐτὰ, καὶ ὧν αἱ
κακίαι καὶ ἀρεταὶ μείζους, ἢ τὰ δ' ἄλλα μείζω. ἐπεὶ πᾶν, ὡς τὰ
» αἴτια, καὶ αἱ ἀρχαὶ, καὶ τὰ ἀρχαιότατα, καὶ ὡς τὰ ἀρχαι-
» ότατα, καὶ τὰ αἴτια, καὶ αἱ ἀρχαί. καὶ ὧν ἡ εὐβουλία αἱρετω-
τέρα ἢ καλλίων. οἷον ἃ ἀκριβῶς ὁρᾷ, αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραί
νεσθαι, καὶ γὰρ ὄψις ὀσφρήσεως. καὶ τὸ φιλέταιρον εἶναι, τοῦ
φιλοχρήματον κάλλιον. ὥστε καὶ φιλεταιρία φιλοχρηματί-
ας. καὶ αὖ ἐκμελῶς δὲ τῆς βελτόνων αἱ εὐβουλίαι βελ 2
τίους, καὶ καλλιόνων καλλίους, καὶ ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καλ-
λίους ἢ βελτίους. αἱ γὰρ μείζους ὀρέξεις, μειζόνων εἰσί. καὶ
τῆς καλλιόνων δὲ ἢ τῆς βελτόνων αἱ ἐπιθυμίαι βελτίους καὶ
καλλίους δι' τὸ αὐτό. καὶ ὧν αἱ ἐπιστήμαι καλλίους ἢ σπου-
δαιότεραι, καὶ τὰ πράγματα καλλίω καὶ σπουδαιότερα.
ὡς γὰρ ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἀληθές. κελεύει δὲ τὸ αὐτῆς ἑκά-
στη. καὶ τῆς σπουδαιοτέρων καὶ καλλιόνων αἱ ἐπιστήμαι, ἀ-
νάλογον δι' ταῦτα. καὶ ὃ κρίνειν αὖ ἢ κεκρίκασιν οἱ φρόνι-
μοι, ἢ πάντες ἢ οἱ πολλοί, ἢ οἱ πλείους, ἢ οἱ κράτιστοι, ἀγαθὸν 3
μεῖζον, ἀνάπαλιν οὕτως ἔχειν, ἢ ἀπλῶς, ἢ εἰ καλῶς τῷ φρόνι-
σιν ἔκριναν. ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν καὶ καλῶς τῆς ἄλλων, καὶ γὰρ
τί καὶ ποσὸν καὶ ποιόν, οὕτως ἔχει, ὡς αὖ ἡ ἐπιστήμη καὶ φρό-
νησις εἴποι. ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῶν εἰρήκαμεν. ὥρισται γὰρ ἀγαθὸν
» εἶναι, ὃ λαβόντα τὰ πράγματα φρόνησιν, ἕλοιτ' ἂν ἕκαστον.
» δῆλον δ' ὅτι, ὅτι καὶ μεῖζον ὃ μᾶλλον ἡ φρόνησις λέγει, καὶ τὸ
τῆς βελτίοσιν ὑπάρχον, ἢ ἁπλῶς, ἢ ἢ βελτίους. οἷον ἀνδρεία 4

ἰσχύος, καὶ ὁ ἕλοιτ' ἂν ὁ βελτίων, ἢ ἁπλῶς. ἢ ἡ βελτίων. οἷον
τὸ ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν. δόξειε γὰρ ὁ δικαιότερος ἕ-
» λοιτ' ἄν. καὶ τὸ ἥδιον, τῷ ἧττον ἡδέος. πλὴν ἡδονὴν πάντα
» διώκει, καὶ διὰ τοῦτο σύνεγγυς ἀλλήλοις ἡδονὴ καὶ ἡδύ. ἐοίκασι δὲ τοῖς
» τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ τέλος. ἥδιον δὲ τό, τε ἁλυπότερον καὶ τὸ
πολυχρονιώτερον ἡδύ. καὶ τὸ κάλλιον τῷ ἧττον καλόν. τὸ
γὰρ καλόν ἐστιν ἢ τὸ ἡδύ, ἢ καθ' αὑτὸ αἱρετόν. καὶ ὅσων αὐ-
1 τοῖς ἐνεργοῖς ἢ φίλοις βούλονται αὐτὸν εἶναι μᾶλλον, τοσοῦτα
μείζω ἀγαθά. ὅσων δὲ ἧττον, μείζω κακά. καὶ τὰ πολυχρο-
νιώτερα τῷ ὀλιγοχρονιωτέρων, καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν μὴ
βεβαιοτέρων, ἐπιδέχεται γὰρ ἡ χρῆσις, τῷ μὲν, τῷ χρόνῳ,
τῷ δὲ, τῇ βουλήσει. ὅταν γὰρ βούλωνται, ὑπάρχει μᾶλ-
λον ἢ τὸ βεβαίου. καὶ ὡς αἱ ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ὁμοί-
ων πῶσεων, καὶ τἄλλα ἀκολουθεῖ. οἷον εἰ τὸ αἱρεῖσθαι καὶ
κάλλιον καὶ αἱρετώτερον τὸ σωφρόνως, καὶ αἱρεῖσθαι σωφρο-
2 σύνης αἱρετώτερα, καὶ τὸ αἱρεῖσθαι δὲ τὸ σωφρονεῖν, καὶ ὃ
» πάντες αἱροῦνται, τὸ μὴ ὃ πάντες, καὶ οἱ οἱ πλείους ἢ οἱ ἐ-
» λάττονες ἀγαθὸν γὰρ ἦν, οὗ πάντες ἐφίενται. ὥστε καὶ μεῖ
ζον οὗ μᾶλλον. καὶ ὁ ἀμφισβητοῦντες, ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ κρίνον-
τες, ἢ ὁ οὕτω κρίνουσι, τὸ μὲν γὰρ, ὡς οἱ πάντες φαῖεν ἄν. τὸ
δὲ ὡς οἱ κύριοι καὶ οἱ εἰδότες, καὶ ὅτι μὲν, οὐ πάντες μετέχου
σι μεῖζον. ἀπὸ μίας γὰρ τὸ μὲν μετέχειν, ὅτι δὲ οὐ μηδεὶς, ἢ οὐ
ὀλίγοι, σπανιώτερον γάρ. καὶ τὰ ἐπαινετώτερα. καλλίω
3 γὰρ. καὶ ὧν αἱ πράξεις μείζους ὡσαύτως. ἢ γὰρ τιμὴ, ὥσπερ
ἀξία τίς ἐστι. καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους. καὶ τὰ τῷ ὁμολογου-
μένων ἢ φαινομένων μεγάλων, μείζω. καὶ διαιρούμενα δὲ εἰς
» τὰ μόρια, τοσαῦτα μείζω φαίνεται, πλειόνων γὰρ ἐπιδοχὴ φαί
» νεται. ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς φησι, πεῖσαι λίγουσιν τὸν μελί-
» χρονα αἰνεῖσθαι. ὅσα καὶ ἀνθρώποις πέλει, τῷ ἅσυ ἀλύειν,
» αὔρεσθαι μὲν κτείνουσι, πόλιν δ' ἐπὶ πῦρ ἀμαθύνει. πένεσθαι δὲ
» τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας. καὶ τὸ σωπη-
4 θῆναι καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ ἐπίχαρμός τε ἂν τὸ τῷ

διαιρέσει. ἡ γὰρ σώθησις, ἀσφαλεστέρα διὰ τοῦτο μᾶλλον. καὶ ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ τόποι, καὶ οἱ χρόνοι, καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα. εἰ γὰρ πρὸς δύναμιν, καὶ παρ' ἡλικίαν καὶ πρὸς οὓς ἄλλους, καὶ εἰ οὕτως, ἢ οὐ ταῦθα, ἢ τόθ' ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ δικαίων, καὶ τῶν ἐναντίων. ὅθεν καὶ τὸ ἐπίχειρημα τῷ ὀλυμπιονίκῃ. πρὸς θεμὶν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων ἀσπίδα χαλκείην, ἄ συλλαν, ἰχθῦς ἐξ ἁλὸς εἰς πυκινὸν ἔφορον. καὶ ὁ ἰατρὸς πρότερον αὐτὸν ἐνίκα μιᾶξε λέπτων, ἐξ ὧν ὑπῆρξε τοῦτο. καὶ τὸ αὐτοφυὲς τῆς ἐπικτήτου, χαλεπώτερον γὰρ, ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς φησὶν αὐτοδίδακτός εἰμι, καὶ τὸ μεγάλου μέγιστον μόρος. οἷον, πορικλῆς τὸν ἐπτάμυον λέπτων, τὸν νεοπτόλεμον ἐκ τῆς πόλεως αἰνῆσθαι, ὡς πρὸ καὶ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῦ εἰς ἐξαιρεθέντ. καὶ τὰ αὐχρεία μέζονι χρήσιμα, οἷον τὰ ὀνήρα καὶ νόσοις. καὶ δυοῖν τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους. καὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου. τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ, τὸ δ' οὔ. καὶ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ εἶναι. πλὴν γὰρ μᾶλλον. ἢ τὰ πρὸς τὸ τέλει. καὶ τὰ πρὸς ἀληθειαν τοῦ πρὸς δόξαν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν, ὃ λανθάνειν μέλλων οὐκ αὖ ἔλοιτο. διὸ καὶ τὸ δοῦ πάσχειν, τοῦ δοῦ πρεῖν δόξειεν αὖ αἱρετώτερον εἶναι. τὸ μὲν γὰρ, κἂν λανθάνῃ, αἱρήσεται. ποιεῖν δ' οὐ λανθανόντων οὐ δοκεῖ αὖ ἐλέσθαι. καὶ ὅτι εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται. πρὸς ἀληθειαν γὰρ μᾶλλον. διὸ καὶ τοῦ δικαιοσύνῃ φασὶ, μικρὸν εἶναι, ὅτι δοκεῖν ἢ εἶναι αἱρετώτερον, τὸ δὲ ὑγιαίνειν. οὐ. καὶ τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον. οἷον, τὸ πρὸς τὸ ζῆν καὶ οὐ ζῆν, καὶ τοῦ ἡδονῆ. καὶ τὸ πράττειν τὰ καλὰ. διὸ καὶ ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ὑγίεια, μέγιστα δοκεῖ εἶναι. ἅπαντα γὰρ ἔχει τοῦτο. καὶ τὸ ἀλυπότερον, καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς. πλέω γὰρ σῶς. ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ἡ ἀλυπία. καὶ δυοῖν ὁ τῷ αὐτῷ πρὸς ἑλέσθαι μᾶλλον, μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ. καὶ ἃ μὴ λανθάνει παρόντα ἢ ἃ λανθάνει. πρὸς ἀληθειαν γὰρ τείνει τοῦτο. διὸ καὶ τὸ πλουτεῖν καὶ δοκεῖν φανείη αὖ μεῖζον

1 2 3 4

ἀγαθὸν τῷ δοκεῖν. καὶ τὸ ἀγαπητὸν, καὶ τοῖς μὲν, μόναις, οἷς δὲ μετ' ἄλλων. διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἂν τις τὸν ἐτοῦ ὀφθαλμὸν τυφλώσῃ, καὶ τὸν δύο ἐρωτᾶ. ἀγαπητὸν γὰρ μόνον ἀφῃρῆσθαι, ἐκ πόνων μὲν οὖν δεῖ τοὺς πίστεως φορεῖν ἀν τῷ πεφυκέναι καὶ ἀφῃρέσθαι, ἀχθὸν εἴρηται. (Μέγιστον δὲ, καὶ κυριώτατον κεφ. 19.
» ἁπάντων πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν καὶ καλῶς συμβουλεύ-
» ειν, τοῖς πολιτείας ἁπάσας λαβεῖν, καὶ τὰ ἐνδέοντα εἰδέναι, καὶ νό-
1 μημα καὶ συμφέρον τοῦτο διελεῖν. πείθουσι γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι, συμφέρει δὲ τὸ σῶζον τὴν πολιτείαν. ἔτι δὲ κυρία μάλιστα ἡ τοῦ κυρίου ἀποφασις. τὰ δὲ κύρια, διήρηται, καὶ ποῖαι τοῖς πολιτείαις. ὅσαι γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσοῦτα καὶ τὰ κύρια ἐστίν. εἰσὶ δὲ πολιτεῖαι πέντε περὶ δημοκρατία, ὀλιγαρχία, ἀριστοκρατία, μοναρχία. ὥστε τὸ μὲν κύριον καὶ τὸ κρῖνον, τοῦτων αἰεί ἐστι μόριον, ἢ ὅλον τοῦτων. ἔστι δὲ δημοκρατία μὲν, πολιτεία, ἐν ᾗ κλῆροι διανέμονται τὰς ἀρχάς. ὀλιγαρχία δὲ, ἐν ᾗ
2 οἱ ἀφ' τιμημάτων. ἀριστοκρατία δὲ, ἐν ᾗ ποῖαι παιδείαι. παιδείαν δὲ λέγω, τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου κειμένην. οἱ γὰρ ἐμμεμνημένοις ἐν τοῖς νόμοις ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ ἄρχουσιν. ἀνάγκη δὲ τούτους φαίνεσθαι ἀρίστους. ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴληφε τοῦτο. μοναρχία δ' ἐστὶ ποῖαι τοὔνομα, ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριός ἐστι. τούτων δὲ, ἡ μὲν ποῖαι τάξιν ἔχουσα, βασιλεία. ἡ δ' ἀόριστος, τυραννίς. τὸ δὴ τέλος ἑκάστης πολιτείας οὐ δεῖ λανθάνειν, αἱρούμεθα γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ἔστι δὲ δημοκρατίας μὲν τέλος
3 ἐλευθερία. ὀλιγαρχίας δὲ, πλοῦτος. ἀριστοκρατίας δὲ, τὰ πρὸς παιδείαν καὶ τὰ νόμιμα. βασιλείας δὲ τὸ εὖ νόμους ἐπιτατεῖν. τυραννίδος δὲ, φυλακή. ὅλων οὖν, ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διαιρετέον, εἴπερ αἱρούμεθα πρὸς τοῦτο ἀναφέροντες, ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἱ
» πίστεις γίνονται διὰ ἀποδεικτικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ ἠθικοῦ. ᾧ
» γὰρ ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα πιστεύομεν. τοῦτο δ' ἐστίν,
» ἂν ἀγαθὸς φαίνηται ἢ σύνους, ἢ ἄμφω. δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πο-
4 λιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς. τὸ μὲν γὰρ ἑκάστου ἦθος πιθανώ-

τατον, ἀνάγκη πρὸς ἑκάστω εἶναι. ζητῆται δὲ λαμβάνεσθαι
διὰ τῆς αὐτῆς. τὰ μὲν γὰρ ἤδη φανερὰ καλεῖ πρὸ αἱρέσεως. ἡ δὲ προαίρεσις, ἀναφορὰ εἶναι πρὸς τὸ τέλος. ὧν μὲν οὖν
δεῖ ὁρίζεσθαι πρὸς ἅπαντας ὡς ἐνομίζων ἢ ὄντων, καὶ ἐκ τί-
νων δεῖ λαμβάνειν πρὸς τὸ συμφέροντος πίστεις λαμβάνειν, ἐπὶ δὲ τῆς
πρὸς τοὺς πολιτείας ἠθῶν καὶ νομίμων, διὰ τίνων τε καὶ πῶς
διορισόμεθα, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ παρόντι καιρῷ σύμμετρον, ἀπο-
δώσομεν. διωρίσθω γὰρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς πρὸς τοῦτον. Μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν, πρὸς ἀρετὰς καὶ κακίας, καὶ καλοὺς καὶ
αἰσχρούς. οὕτως γὰρ σκοποῦντι μᾶλλον καὶ ἐνδέχεται συμβαί-
νειν ἅμα πρὸς τούτων λέγοντας, κἀνεῦρεν δηλονότι, ἐξ
ὧν ποιοί τινες, ἐπιτηδείως ἐχόμεθα πρὸς τὸ ἦθος, ὅταν ἐν
δυσὶ πίστις. ἐν τῇ αὐτῇ γὰρ ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπι-
στον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετήν. ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ
χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μό-
νον ἄνθρωπον, ἢ θεόν, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα, καὶ τῆς ἀλλογενῶν τυ- 2
χόν. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πρὸς τοῦτον λητέον τοῖς πρᾶξεσι. ὥστε ὅσον παράδειγμα χάριν εἰπωμεν καὶ πρὸς τοῦ-
τον. καλὸν μὲν οὖν ἐστιν ὃ καὶ δι' αὐτὸ αἱρετὸν ὄν, ἐπαινετὸν ἢ. ἢ
ὃ καὶ ἀγαθὸν ὄν, κἀδὺ ἦ, ἢ ὅτι ἀγαθόν. εἰ δὲ οὕτως ἐστὶ τὸ καλόν, ἀ-
νάγκη τῇ ἀρετῇ καλὸν εἶναι. ἀγαθὸν γάρ ἐστιν, ἐπαινετόν ἐστι.
ἀρετὴ δέ ἐστι μὲν δύναμις, ὡς δοκεῖ, πορισμοῦ ἀγαθῶν, καὶ φυ-
λακτικὴ δύναμις, δύσκολος πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάν-
των πρὸς πάντα. μᾶλλον δὲ ἀρετῆς, δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, σωφρο- 3
σύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραότης, φρόνησις, σοφία, καὶ ἀνάγκη δὲ μεγίστας εἶναι ἀρετὰς τοῖς τοῖς
ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ καὶ δύναμις δύσκο-
λος πολλῶν. διὰ τοῦτο δὴ δικαίους καὶ ἀνδρείους μάλιστα τιμῶσιν.
ἡ μὲν γὰρ πολέμῳ, ἡ δὲ καὶ εἰρήνῃ χρήσιμός ἐστιν αὐτοῖς. ἔτα-
ελευθεριότης. πρὸς ἑνέγκαι γὰρ καὶ οὐκ ἀνταναιρόμενοι πρὸς τὰ
χρήματα, ὧν μάλιστα ἐφίενται ἄλλοι. ἔστι δὲ δικαιοσύνη μεθ',
ἀρετή, δι' ἣν τὰ αὐτῆς ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὡς ὁ νόμος. ἀδικία 4

δὲ, δι' ὧ τὰ ἀλόγια, οὐχ ὡς ὁ νόμος. κ' ἀφρία δὲ, δι' ὧ πρακτικοί εἰσι τῆς καλῶν ὀρέγειν σ' ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει, καὶ ὑπηρετικὴ τῷ νόμῳ. ἀθλία δὲ ζωὴ παντὸς σωφροσύνη δέ ἐστιν ἀρετὴ, καθ' ὧ πρὸς ἡδονὰς τὸ σῶμα ζῆς ἔπως ἔχουσιν, ὡς ὁ νόμος κελεύει. ἀκολασία δὲ ναντίον. ἐλευθεριότης δὲ, τοῦ χρήματα δοῦ ποιητική. ἀνελευθερία δὲ, ζωὴ ναντίον. μεγαλοψυχία δὲ ἀρετὴ μεγάλων ποιητική
1 εὐεργετημάτων. μικροψυχία δὲ, ναντίον. μεγαλοπρέπεια δὲ, ἀρετὴ ἐν δαπανήμασι μεγέθους ποιητική, μικροψυχία δὲ καὶ μικροπρέπεια, τ' αὐτά. φρόνησις δ' ἐστὶν ἀρετὴ διανοίας, καθ' ὧ δεῖ βουλεύεσθαι δύναται ζῆν πρὸς ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῆς εἰρημένων εἰς εὐδαιμονίαν. πρὸς μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου, καὶ τοῦ τῆς μερίων ἕνεκα ζῆν τὸν σπουδαῖον καιρὸν ἱκανῶς. τοῦ δὲ τῆς ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. φανερὸν γὰρ, ὅτι ἀνάγκη, τὰ μὲν ποιητικὰ τῆς
2 ἀρετῆς εἶναι καλὰ, πρὸς ἀρετὴν γὰρ. καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς πονήματα. ζωικὰ δὲ τὰ τὰ σημεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ ὄργανα. ἐπεὶ ἦ τὰ σημεῖα ἦ τὰ ζωικὰ ὅσα ἐστὶν ἀγαθοῦ ὄργανα ἢ πάθη, καλὰ. ἀνάγκη τε ὅσα ἀνδρείᾳ ὄργανα, ἢ σημεῖα ἀνδρείας, ἢ ἀνδρίως πεπραγέναι, καλὰ εἶναι ζῷα. καὶ τὰ δίκαια, καὶ τὰ δικαίως ὄργανα, πάθη δὲ οὐ. οὐ μόνη γὰρ ταύτῃ τῆς ἀρετῆς, ἐν ἀεὶ τὸ δικαίως καλὸν, ἀλλ' ἀεὶ τῷ μισοῦσθαι αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδίκως. ἦ καλὰ ζῷα ἄλλα δὲ ἀρετῆς ὡσαύ
3 τως, ἦ ἐφ' ὅσοις τὰ ἆθλα ζωὴ, καλά. ἦ ἐφ' ὅσοις πλὴν μᾶλλον ἢ χρήματα, ἦ ὅσα μὴ αὐτῷ οἰκεῖα πεφύκασι τῆς αἱρετῆς, ἦ τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ, ὅσα ἐστὶ τοῦ τι παιδείας ζῆς ἐπεῖσι, παιδὸν ἀ αὐτῷ, ἦ τὰ τῇ φύσει ἀγαθὰ, καὶ ἃ μὴ αὐτῷ ἀγαθὰ αὐτῷ γὰρ οἰκεῖα τὰ ποιοῦντα, ἦ ὅσα πρὸς τι ὑπάρχειν μᾶλλον ἢ ζῆν τι. τὸ γὰρ αὐτῷ οἰκεῖον μᾶλλον ἔχει τὰ ζῆν τα, ἦ ὅσα ὄργανα τῆς καλῶν οἰκεῖα. ἢ πόνον γάρ αὐτῷ, καὶ ὅσαι δύνανται πρὸς ἄλλους, ἀλλὰ μὴ πρὸς αὐτόν. καὶ πρὸς τοὺς
4 δὲ ποιήσαντας. δίκαιον γὰρ. καὶ τὰ εὐεργετήματα, οὐ γὰρ

εἰσ αὐτὸν. καὶ τὰ ἀναντία ἐφ' οἷς αἰσχύνονται. τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰ-
» σχύνονται καὶ λέγοντες καὶ πρᾶττοντες καὶ μέλλοντες, ὥσπερ
» καὶ σαπφὼ πεποίηκεν, εἰπόντος τοῦ ἀλκαίου, θέλω τ' εἰπεῖν
» ἀλλά με κωλύει αἰδὼς. αἰδὼς ἦν ὅδε ἐθέλοις εἶπρον ἢ κάλως, καὶ
μήτ' εἰπεῖν γλῶσσ' ἐκύρηκα κώτε οὐκ ἔχ' ὄμματα, ἀλλ' ἔλιγες πόδι ὦ δικαίω. καὶ πόδι ὧν ἀπωνιοῦσι μὴ φο-
βούμενοι. πόθεν γὰρ τοῦ πρὸς δόξαν φρόντων ἀγαθῶν οὐκ ἔχουσι. καὶ τοῦ φύσει πονηροτέρων αἱρεταὶ καλλίους, καὶ 1
τὰ δίκαια. οἷον ἀνδρὸς, ἢ γυναικός. καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἄλλοις
μᾶλλον ἢ αὑτοῖς. διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη κάλον. καὶ
τὸ ὦν ἐχθροὺς ὑπομεῖναι μᾶλλον, καὶ μὴ κακὸν ἀλλὰ παθεῖν.
τότε γὰρ αὐτὰ ποιοῦσιν δίκαια. τὸ δὲ δίκαιον, καλόν. καὶ
ἀνδρεῖον, τὸ μὴ ἡττᾶσθαι, καὶ νίκην καὶ τιμὴν τοῦ καλοῦ. αἱρε-
» τώτερον γὰρ, ἄκαρπα ὄντα, καὶ ἀνώφελον αἱρετῆς θλοῖ κτή-
» σεως μνημονευτά. κτὰ μᾶλλον, μᾶλλον δὲ καὶ ἃ μὴ ἔχου
τι ἐπιζητεῖ, καὶ οἷς τιμὴν ἀκολουθεῖ, καὶ τὰ περιττὰ καὶ τὰ μόνῳ 2
ὑπάρχοντα. καλλίω. δύνηται γάρ. καὶ κτήματα ἄκαρ-
πα. ἐλευθεριώτερα γὰρ. καὶ τὰ παρ' ἑκάστοις δ' ἴδια, καλά, κ
ὅσα σημεῖα ὄντος τοῦ παρ' ἑκάστοις ἐπαινουμένων, οἷον σὺ λακε-
δαίμονι κομᾶν, καλόν. ἐλευθέριος γὰρ σημεῖον. οὐ γὰρ ῥᾴδιον κο
μῶντα ῥᾴδιον οὐδὲν ποιεῖν ὄντων θητικῶν. καὶ τὸ μηδεμίαν ὄρ
γάζεσθαι βαναύσου τέχνης. ἐλευθέριον γὰρ, τὸ μὴ πρὸς ἄλλον
ζῆν. λητέον δὲ, κ τὰ σωτήρια τοῖς ὑπάρχουσιν, ὡς κ τοῦτο
ὄντα καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ πρὸς φόβον. οἷον τὸν σύλλεγε καὶ 3
σύ. μύχιον, λείπειν καὶ ἐπίβαλλον. καὶ τὸν ἡλίβατον, χῆνα. καὶ
τὸν αἰόλαιγιν, πρᾶον. καὶ ἔκαστον δὲ, ἐκ τοῦ πρακολουθούν-
των ἀεὶ κακὸν τὸ ἔλλειπον. οἷον τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικὸν ἀ
πλοῦν, καὶ τὸν αὐθάδη, μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν. καὶ τοῦς
αὐτοῖς ὑποβολαῖς, ὡς αὐτοῖς αἱρετοῖς ὄντας. οἷον τὸν θρα-
σύν, ἀνδρεῖον. καὶ τὸν ἄσωτον, ἐλευθέριον. δόξει τε γὰρ τοῖς
πολλοῖς καὶ ἅμα πρακτικὸν ἐκ τῆς αἰτίας. εἰ γὰρ οὐ μὴ
ἀνάγκη κινδυνευτικὸς, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειεν ὅπου κα- 4
λόν, καὶ

» λὸν. καὶ εἰ πρὸς τοὺς τυράννους καὶ τοῖς φίλοις. ἐπεὶ δὲ βο-
» λὴ ἡ ἀρετῆς, τὸ πάντας οὗ ποιεῖν βουλεύεσθαι δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ Cap. 2
ἔπαινος. ὡς πρὸς τὸν σωκράτης ἔλεγεν, οὐχαλεπὸν ἀθηναίους
οὐ ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, ἀλλὰ δὲ ἐπ' ἑκάστοις τίμιον λέγειν, ὡς ὑ
πάρχον. ὅτι οὐ σκυθαις ἢ λάκωσιν, ἢ φιλοσόφοις. ἢ ὅλως δὲ τ'
τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλὸν. ἐπεὶ πρὸς δοκεῖ χειτιναῖν. καὶ ὅσα κα-
τὰ τὸ πρόσωπον. οἷον εἰ ἄξια τοῦ προγόνων καὶ τοῦ πρου πηρ-
1 γμένων. δὸ δαιμονικὸν γὰρ καὶ καλὸν, τὸ προσηκοντα θαι τ-
» μᾶν. ἢ εἰ πλέω τὸ προσῆκον ὠδὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ κάλλιον.
οἷον εἰ ὁ δυτυχῶν μᾶλλον μέτριος, ὁ δ' ἀτυχῶν μεγαλόψυχος, ἢ
μέτριος χαλεπὸς βελτίων καὶ καλλακτικώτερος, τοιοῦτον
δὲ τὸ τοῦ ἰφικράτους, ἐξ οἵων εἰς οἷα, καὶ τοῦ ὀλυμπιονίκου.
πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἐχων ζαχεῖαν. καὶ τὸ τοῦ σιμωνίδου.
ἢ παῖδός τε καὶ αὐτοῦ, ἀδελφῶν τ' οὖσα τυραννων. Επὶ
» δ' ἐκ τοῦ πράξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τοῦ ἀνδρείου τὸ καλὰ
2 πρᾶξαι κίνδυνον, πειρατέον δεικνύναι πρᾶττοντα καλὰ πρᾶξαι κίν-
χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι πρᾶττοντα. διὸ καὶ τὰ
συμπτώματα καὶ τὰ ἀπὸ τύχης, ὡς εἰ πρᾶξαι δόξει λυπηρὸν. αἱ
γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια πρόφασιν, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει
» καὶ πρᾶξαι. ἔστι δ' ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος
» ἀρετῆς. δεῖ οὖν τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι, ὡς τοιαῦτα. τὸ
δ' ἐγκώμιον τοῦ ὄντων ἐστί. τὰ δὲ κύκλω, εἰς πίστιν. οἷον εὐγέ-
νεια, καὶ παιδεία. εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς, καὶ τὸν οὗ-
3 τω πεφυκότα, τοιοῦτον εἶναι. διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαν-
τας. τὰ δ' ὄντα σημεῖα τῆς ἕξεως ἐστιν. ἐπεὶ ἐπαινοῦμεν καὶ μὴ
πεπραχότα, εἰ πιστὸν οἰμεν εἶναι τοιοῦτον. μακαρισμὸς δὲ καὶ
δυσμενισμὸς, αὐτοῖς μὲν ταυτὰ. τοῖς δὲ οὐ ταυτὰ, ἀλλ'
ὥσπερ ἡ δυσμενία πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ ὁ δυσμενισμὸς περὶ
χειρόνων ἔχει δὲ κενὸν εἶδος ὁ ἔπαινος, καὶ αἱ συμβουλαί. ἃ Cap. 22
γὰρ ἂν τις τῷ συμβουλεύειν ἀγαθὸν, ταῦτα μεταθέντα τῇ
λέξει, ἐγκώμια γίνεται. ἐπεὶ οὖν ἦμεν ἃ δεῖ πράττειν, καὶ
4 ποιόν τινα εἶναι, δεῖ ταῦτα ὡς ἀγαθὰ λέγοντας, τῇ λέξει

μεταλαβεῖν καὶ τρέφειν. οἷον. ὅτι οὐδὲ μέγα φρονεῖν ἀδίκοις
δεῖ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτὸν. οὕτω μὲν οὖν λεχθεὶν, ὑπο-
δηκλοῖ δύναται. ὧδε δ' ἔπαινον, μέγα φρονοῦν οὐ τοῖς δὲ τύ-
χην ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτὸν. ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βού
λει, ὅρα, τί αὖ ὑπόδοιο. καὶ ὅταν ὑποδέεσθαι, ὅρα, τί αὖ ἐ-
παινέσειας. ἡ δὲ λέξις ἔσται αὐξητικὴ ἐξ αὐξήσεως. ὅταν τὸ
μὲν, κωλῦον, τὸ δὲ, μὴ κωλῦον μεταπιθῇ. χρησίον δὲ, καὶ 23
τῆς αὐξητικῆς πολλοῖς. οἷον, εἰ μῦθος, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ὀλί- 1
των, ἢ ὃ μάλιστα πεποίηκεν. ἅπαντα γὰρ ζητεῖται, καλά. καὶ
τὸ ἐκ τῆς χρόνου καὶ τῆς καιροῦ. ζητεῖται δὲ πρὸ τὸ πεποίηκεν.
καὶ εἰ πολλάκις τὸ αὐτὸ κατώρθωκε. μέγα γὰρ καὶ οὐκ ἀπὸ
τύχης, ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἂν δόξειε. καὶ εἰ τὰ πεφευγότα καὶ πε-
μῶντα δεῖ τυγχάνειν καὶ κατασκευάζει, καὶ εἰς ὃν πρῶ-
του ἐγκώμιον ἐποίησε. οἷον εἰς ἱππόλοχον, καὶ ἀριμήδιον, καὶ
ἀριστοφάνη, τὸ ἐν ἀτρεῖ καθῶσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ζητεῖ τῆς ἐ-
ναντίων. κἂν μὴ καθ' αὐτὸν δύῃς, πρὸς ἄλλους αὐξητέον 2
βάλλειν. ὅπερ ἰσοκράτης ἐποίει, δεῖ τῇ ἀσωτίᾳ θεῖαν τὸ δι-
καιολογεῖν, δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους συγκρίνειν. αὐξητικὸν γὰρ
καὶ καλὸν, εἰ ἀσυνδοκίμων βελτίων. πίπτει δ' οὐλόως ἡ αὔξη-
σις εἰς τοὺς ἐπαίνους. ἐν ὑποδοχῇ γάρ ἐστιν. ἡ δ' ὑποδοχὴ τῆς
καλῶν. διὸ, κἂν μὴ πρὸς τοὺς ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλ-
λους δεῖ πραβάλλειν. ἐπεὶ πέρ ἡ ὑποδοχὴ δοκεῖ μᾶλλον ἀ-
ρετῇ. ὅλως δὲ τῆς κοινῆς εἰδῶν ἅπασι τοῖς λόγοις ἡ μὲν αὔ-
ξησις ἐπιτηδειοτάτοις ἐπιδεικτικοῖς. τοῖς γὰρ πράξεις ὁ- 3
μολογουμένας λαμβάνουσιν. ὥστε λοιπὸν, μέγεθος τοῦ-
θεῖναι καὶ κάλλος. τὰ δὲ πραδείγματα τοῖς συμβουλευ-
τικοῖς. ἐκ γὰρ τῶν πεγενημένων τὰ μέλλοντα κατασκευά-
μενοι, κρίνομεν. τὰ δ' ἐνθυμήματα, τοῖς δικανικοῖς, αἰτίαν
γὰρ καὶ ἀπόδειξιν δέχεται τὸ ἐνθύμημα μάλιστα δεῖ τὸ ἀσαφές.
ἐκ τίνων μὲν οὖν οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ λόγοι λέγονται σχεδὸν πάν-
τες, καὶ πρὸς ποῖα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, καὶ ἐκ
τίνων τὰ ἐγκώμια γίνεται καὶ τὰ ὀνείδη, παύτ' ἐστὶν ἐκ μέν ὡς 4

γαρ βουτων, τα εναντια τοις αυτοις φανερα. ο γαρ λογος εκ της εναντιον ὀσιν.

Περι της δικαιοσυνης.

Περι δε της κατηγορειας και απολογιας, εκ ποσων και ποιων δει ποιεισθαι τους συλλογισμους, εχεμυθον αν ειη λεγειν. δει δη λαβειν ὑπο, ου μεν, τινων και ποσων ενεκα αδικουσι. δευτερον δε, πως αυτοι διακειμενοι. ειτον δε, τους ποιους και πως εχοντας. διορισαμενοι δ' ὡν το αδικειν, λεγωμεν εξης. εστω δη το αδικειν, το βλαπτειν εκοντα παρα τον νομον. νομος δ' ὀστιν, ο μεν, ιδιος. ο δε, κοινος λεγω δε ιδιον μεν, καθ' ον γεγραμμενον πολιτευονται. κοινον δε, ὁσα αγραφα παρα πασιν ομολογεισθαι δοκει. εκοντες δε πραττουσιν, ὁσα ειδοτες και μη αναγκαζομενοι. ὁσα μεν ὡν εκοντες, ου παντα περαιρουμενοι. ὁσα δε περαιρουμενοι, εκοντες και ειδοτες απαντα. ουδεις γαρ ο περαιρεσθαι, αγνοει. δι' α δε περαιρουνται βλαπτειν, και φαυλα ειναι παρα τον νομον, κακια ὀση και ακρασια. εκαι γαρ τινος εχωσι μοχθηριαν, η μιαν η πλειους πεφυκε δε εκαστο ο μοχθηρος τυγχανου σιν ὀντες, η αδικοι εισιν. ὀσ ο μεν αισελγης, παρα χρημα. ο δ' ακολαστος, παρα τας των σωματος ηδονας. ο δε μαλακος, παρα τα ραδυμα. ο δε δειλος, παρα τους κινδυνους. ους γαρ συνινδυνευοντας εγκαταλιμπανουσι δια τον φοβον. ο δε φιλοπικος, δια λυπην. ο δ' οξυθυμος, δι' ὀργην. ο δε φιλονικος, δια νικην. ο δε πικρος, δια τιμωριαν. ο δ' αφρων, δια το απατασθαι παρα το δικαιον και αγαθον. ο δε αισχυντος, δι' ολιγωριαν δοξης. ομοιως δε και της αλλων εκαστος, παρα εκαστον των καταστημενων. αλλα παρα μεν βουτων δηλον. τα μεν, εκ της παρα τας αρετας ειρημενων. τα δ', εκ της παρα τα παθη ρηθησομενων. (Δοι τον δ' ειπειν, τινος, ενεκα και πως εχουσιν αδικουντες, και τινα. πρωτον μεν ὡν διελωμεθα, τινων ορεγομενοι, και ποια φοβουντες, εγχειρουμεν αδικειν. δηλον γαρ, ως το μεν κατηγορουντι, ποσα και ποια βουτων υπαρχει τω αυτο δικω σκεπτεον, ὡν εφιεμενοι παντες,

ὧν πλησίον ἀδικοῦσι. τῷ δὲ ἀρπαγομένῳ, ποῖα καὶ πόσα
» τούτων οὐχ ὑπάρχει. πάντες δὲ πράττουσι πάντα, τὰ μὲν, οὐ
» δι' αὑτούς, τὰ δὲ, δι' αὑτούς. τῆς μὲν οὖν μὴ δι' αὑτούς. τὰ μὲν, δια-
τύχην πράττουσι. τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης. τῆς δ' ἐξ ἀνάγκης, τὰ μὲν,
βίᾳ. τὰ δὲ, φύσει. ὥστε πάντα ὅσα μὴ δι' αὑτοὺς πράττουσι, τὰ
μὲν, ἀπὸ τύχης. τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ, βίᾳ. ὅσα δὲ δι' αὑτούς, ὧν αὐ
τοὶ αἴτιοι, τὰ μὲν δι' ἔθος, τὰ δὲ δι' ὄρεξιν. καὶ τὰ μὲν, διὰ λογι-
σμὸν ὄρεξιν τὰ δὲ, δι' ἀλόγιστον. ἔστι δὲ ἡ βούλησις, μετὰ λόγου 1
ὄρεξις ἀγαθοῦ. οὐδεὶς γὰρ βούλεται, ἀλλ' ἢ ὅταν οἰηθεὶς εἶναι
» ἀγαθόν. ἄλογοι δ' ὀρέξεις, ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία. ὡς τ' ἀνάγκη
» πάντα ὅσα πράττουσι, δι' αἰτίαν ἐπὰ, διὰ τύχην, διὰ βίαν,
» διὰ φύσιν, δι' ἔθος, διὰ λογισμὸν, διὰ θυμὸν, δι' ἐπιθυμίαν. τὸ
» δὲ πᾶσι διαιρεῖσθαι καθ' ἡλικίας, ἢ ἕξεις, ἢ ἀλλ' ἅπερ τὰ πρά-
» τόμενα, περίεργον. εἰ δ' συμβέβηκε τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐ-
πιθυμητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα, ἀλ
λὰ δι' ὀργὴν καὶ ἐπιθυμίαν. οὐ δὲ οἱ πλούσιοι καὶ πένητες 2
διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τοῖς μὲν πένησι, διὰ
τὸ οἴεσθαι ἐπιθυμεῖν χρημάτων. τοῖς δὲ πλουσίοις διὰ τὸ
ὑπερέχουσίαν, ἐπιθυμεῖν τῆς μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν. ἀλλὰ πράτ-
τουσι καὶ οὗτοι, οὐ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπι
θυμίαν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ
λεγόμενοι κατὰ τὰς ἕξεις πράττειν, διὰ ταῦτα πάντα πράττου-
σιν. ἢ γὰρ διὰ λογισμόν, ἢ διὰ πάθος. ἀλλ' οἱ μὲν δι' ἡδονὴν, καὶ πά
» θη, χρησάμενοι. οἱ δὲ διὰ τἀναντία, συμβαίνει μέντοι τοῖς μὲν τοι- 3
» αυσδὶ ἕξεσι, τὰ τοιαῦτα πράγματα λυθῆναι, τοῖσδὲ τοιαυσδὶ, τὰ
τοιάδε. οὗτος γάρ ἐστιν, τῷ μὲν σώφρονι διὰ τὸ σῶφρον, δέξαι
τα καὶ ἐπιθυμίαι χρησαὶ ἐπακολουθοῦσι πολλὴ τῆς ἡδονῆς.
τῷ δ' ἀκολάστῳ, οἱ ἐναντίαι πολλὴ τῆς αὐτῆς τούτων. διὸ τοῖς
μὲν τοιούτοις διαιρέσεις, ἑκάτον. σκεπτέον ἦ, ποῖα ποίοις εἴωθεν
ἐπεσθαι. εἰ μὲν ἡ λύπης, ἢ μέλαος, ἢ μέγας ἢ μικρὸς, οὐδὲν τὰ
τοιαῦτα τῆς τοιούτων ἀκόλουθον. εἰ δὲ νέος, ἢ πρεσβύτης, ἢ
δίκαιος ἢ ἄδικος, ἢ δὴ διαφορά. καὶ ὅλως ὅσα τῆς συμβαινόν- 4

των ποιεῖ, διαφθείει. τὰ ἡδη τῆς ἀνθρώπων. οἷον πλοῦτοι τοῖν δοκεῖτω ἢ πένεσθαι, ἢ τοῖσει ἢ καὶ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον σκοπῶμεν. νῦν δὲ, περὶ τῆς λοιπῶν εἰπωμεν πρῶτον. Ἐστι δ' ἀρχὴ τύχης μὲν τὰ ποιοῦντα γινόμενα, ὅσων ἢ τὰ αἰτία ἀόριστος, καὶ μὴ εἵνεκά του γίνεται, καὶ μήτε ἀεὶ μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μήτε τεταγμένως. δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης πρῶτον. φύσει δὲ, ὅσων ἢ τοιαῦτα αἰτία αὐτοῖς καὶ τε-
1 ταγμένως. ἢ γὰρ ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡσαύτως ἀπεργάζεται. τὰ γὰρ κατὰ φύσιν, οὐ δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι, πρόδηλον καλῶς φύσιν τινὰ, ἢ ἄλλην αἰτίαν γίνεσθαι. δῆλον δ' αὖ καὶ ἡ τύχη αἰτία εἶναι τῶν τοιούτων. βίᾳ δὲ ὅσα παρὰ ἐπιθυμίαν, ἢ διὰ λογισμοὺς γίνεται δι' αὐτὰ τὰ παρ' αὐτῶν. ἔοικε δ' ὅλως δεῖ τὸ πολλάκις πεποιηκέναι ποιοῦσι. δεῖ λογισμὸν δὲ, τὰ δοκοῦντα συμφέρειν ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἀγαθῶν. ἢ ὡς πόλις, ἢ ὡς πρὸς ἃ πόλις, ὅταν δεῖ ἃ συμφέρον πράττῃ. ἔνια δ' οὐ δοκοῦσι συμ-
2 φέροντα πράττουσιν, ἀλλ' ἃ δεῖ ἃ συμφέρον, ἀλλὰ διὰ δυνατόν. δεῖ δυμὸν ἢ μὴ ὀργήν, τὰ πεφυκότα. διαφθορὰ ἢ ὑμωρία καὶ κόλασις. ἡ μὲν γὰρ κόλασις, τῶν πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν. ἡ δὲ ὑμωρία, τοῦ ποιοῦντος, ἵνα πληρωθῇ. πρὸς μὲν ἓν τινα ἐστὶν ἡ ὀργὴ, δῆλον ἔσται οὐ πρὸς πρὸς τὸ παθόν. δεῖ πιθυμίαν ἢ πράττειν, ὅσα φαίνεται ἡδέα. ἔστι δὲ καὶ τὸ σώζεσθαι καὶ τὸ ἐθίζειν οὐ βοῖς ἡδέσι. πολλὰ γὰρ καὶ τῆς φύσεως μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποι-
3 οῦσιν. ὥστε συλλαβόντι εἰπεῖν, ὅσα δι' αὐτὰς πράττουσιν, ἅπαντα ἐστὶν, ἢ ἀγαθὰ, ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ, ἢ ἡδέα, ἢ φαινόμενα ἡδέα. ἐπεὶ δ' ὅσα δι' αὐτὰς ἐκόντες πράττουσιν, οὐχ ἑκόντες δ' ὅσα μὴ δι' αὐτὰς, πάντ' ἂν εἴη ὅσα ἑκόντες πράττουσιν, ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ, ἢ ἡδέα, ἢ φαινόμενα ἡδέα. πάθη μὲν γὰρ καὶ πρὸς τῆς κακῶν, ἢ φαινομένων κακῶν ἀπαλλαγὴ, ἢ αὖ τὰ μείζονος ἐλάττονος μεταλήψεις οὐ τοῖς ἀγαθοῖς, αἱρετὰ γάρ πως ἐστὶ. καὶ πρὸς τῆς λυπηρῶν ἢ φαινομένων ἀπαλλαγὴ, ἢ μετάληψιν αὖτε μειζόνων ἐλαττόνων ὡσαύτως οὐ βοῖς ἡδέσιν. λοιπὸν
4 ὂν ἆρα τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἡδέα, πόσα καὶ ποῖα. πρὸς μὲν

οὖν τῶ συμφόρους, οἱ δὲ τῶ συμβουλευτικοῖς ἔφησαν πρέπειν τὸν. πρὸς δὲ τῶ ἡδέος, εἰ πολλὴν ὑλὴ. δεῖ δὲ νομίζειν, ἱκανοὺς εἶναι ὅρους, μὴ ὥστε πρὸς ἕκαστον μήτε ἀκριβεῖς, μήτε ἀσαφεῖς. λέγω δὲ ἡδονὴν μὲν εἶναι τὴν ἡδονὴν, κίνησιν τινὰ ψυχῆς, καὶ καθίστασιν ἀθρόαν, καὶ αἴσθησιν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν. λύπην δὲ τοὐναντίον. εἰδὴ δ' ἐστὶν ἡδονῆς τὸ τοιοῦτον, δῆλον ὅτι καὶ ἡδὺ ἐστὶ τὸ πρακτικὸν τῆς εἰρημένης διαθέσεως. τὸ δὲ φθαρτικὸν ἢ τῆς ἐναντίας καθιστάσης πρακτικὸν, λυπηρόν. ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι, τότε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰέναι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ μάλιστα ὅταν ἀπειληφότα ᾖ πως ἑαυτῆς φύσιν τὰ κατ' αὐτὴν γινόμενα καὶ τὰ ἔθη. καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον, ὡς πρὸς πεφυκὸς ἤδη γίγνεται. ὅμοιον γὰρ τὸ ἔθος τῇ φύσει. ἐγγὺς γὰρ τὸ πολλάκις τῆς αἰεὶ ἔστι δ' ἡμὲν φύσις τὸ αἰεὶ. τὸ δὲ ἔθος, τὸ πολλάκις. καὶ τὸ μὴ βίαιον δὲ, πρὸς φύσιν γὰρ ἡ βία. διὸ αἱ ἀνάγκαι λυπηρόν. καὶ ὀρθῶς εἴρηται. πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἐφυ. ὡς δ' ἐπιμελέσθαι καὶ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν σωθῆναι, λυπηρὰς. ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα, κἂν μὴ ἐνθάδ' ὦσιν. οὕτω δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ. τὰ δ' ἀνάγκαια ἡδέα. διὸ αἱ ῥᾳθυμίαι, καὶ αἱ ἀργίαι, καὶ αἱ ἀμέλειαι, καὶ αἱ παιδιαὶ, καὶ αἱ ἀναπαύσεις, καὶ ὕπνος, πᾶσ' ἡδέα. οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην ὕπνον καὶ οὐ κἂν ἐπιθυμίᾳ ᾖ, ἅπαν ἡδύ. ἡ γὰρ ἐπιθυμία, τὸ ἡδέως ἔχειν ὄρεξις. πᾶσ' δ' ἐπιθυμιῶν, αἱ μὲν ἄλογοι εἰσὶ, αἱ δὲ μετὰ λόγου. λέγω δὲ ἀλόγους μὲν, ὅσας μὴ ἐκ τοῦ νομίζειν τι ἐπιθυμοῦσιν. εἰσὶ δὲ φυσικῶν, ὅσαι λέγονται εἶναι φύσει ὥσπερ αἱ δι' τὸ σώματος ὑπάρχουσι. οἷον ἡ τοῦ φῆς διείλαι καὶ πεῖναι, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τοῦ φῆς ἐπιθυμία, καὶ αἱ πρὸς τὰ γλυκὺ, καὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια. καὶ ὅλως τὰ ἁπτὰ, καὶ πρὸς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ἀκοὴν, καὶ ὄψιν. μετὰ λόγου δὲ, ὅσα ἐκ τοῦ πεισθῆναι ἐπιθυμοῦσι. πολλὰ γὰρ καὶ διώκομεν καὶ κτήσασθαι ἐπιθυμοῦσιν, ἀκούσαντες, καὶ πεισθέντες ἐπεὶ δ' ἔστι τὸ ἡδέως καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι τινος πάθους, ἡ δὲ φαντασία ἔστιν αἴσθησίς τις ἀσθενὴς, κἂν τῇ μεμνῆ

μένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι ἀκολουθεῖν φαντασίας τινὸς οὖ μέμνηται ἢ ἐλπίζει. εἰ δὲ ταῦτα, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ μάλα μεμνημένοις καὶ ἐλπίζουσιν, ἐπεὶ πόθεν καὶ αἴσθησις. ὥστε τὰ αὐτὰ πάντα τὰ ἡδέα, ἢ οἷς τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι παρόντα, ἢ οἷς τῷ μεμνῆσθαι γεγενημένα, ἢ οἷς τῷ ἐλπίζειν μέλλοντα. αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ παρόντα. μέμνηνται δὲ τὰ γεγενημένα. ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. τὰ μὲν οὖν μνημονευτὰ, ἡδέα ἄρ' ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα οἷς τῷ παρόντι ὅτε παρῆν ἡδέα ἦν, ἀλλ' οἷα, καὶ οὐχ ἡδέα, αἷς ἦν ὕστερον καλὰ καὶ ἀγαθὸν τὸ μετὰ ταῦτα. ὅθεν καὶ ταῦτα εἴρηται. ἀλλ' ἡδύ τι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ μετὰ χαρᾶς τε καὶ ἄλγεσι τοῖς πεῖται αὐτὴ μνήμη νος, ὃς πολλὰ παθὼν καὶ πολλὰ εἰδώς. διόπερ καὶ Ἀγάθων, ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν. τὰ δὲ οἷς ἐλπίδι, ὅσα παρόντα ἢ δύφραίνειν ἢ ὠφελεῖν φαίνεται μεγάλα, ἢ αὖθις λύπης ὠφελεῖν. ὅλως δ' ὅσα παρόντα δύφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ. ὥστε πᾶς ὅμηρος ἐποίησε χολὴν τοῦ θυμοῦ, ὥστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο. οὐδεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρεῖσθαι τυχεῖν, ἢ δὲ τοῖς πολὺ ἐλάττοσιν αὐτοῦ τῇ δυνάμει, ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ ἧττον. καὶ αἱ ταῖς καταφρονήσεσιν ἐπιθυμίαι, ἀκολουθεῖ τις ἡδονή. ἡ γὰρ μεμνημένοι, ὡς ἔτυχον, ἢ ἐλπίζοντες, ὡς τοιοῦτον, χαίρουσί τινα ἡδονῇ. διὸ οἵτ' ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐχόμενοι καὶ δίψαις, ἢ μεμνημένοι ὡς ἔπιον, καὶ ἐλπίζοντες πιεῖσθαι, χαίρουσι, καὶ οἱ ἐρῶντες διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες καὶ ποιοῦντες ἀεί τι περὶ τὸν ἐρώμενον οὐ χαίρουσιν. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις μεμνημένοι, διὸ αἰσθάνεσθαι οἰόμενοι τοῦ ἐρωμένου καὶ ἀρχὴ ὄρωτος γίνεται αὕτη πᾶσιν, ὅταν μὴ μόνον παρόντος χαίρωσιν. ἀλλὰ καὶ ἀπόντες μεμνημένοι ὀρῶσι. διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένηται τῷ μὴ πλεῖναι. καὶ οἷς τὰ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐγγίνεται ἡδονή. ἡ μὲν γὰρ λύπη, ποθεῖ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἡδονὴ δὲ ἐν τῷ μεμνῆσθαι καὶ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον, καὶ ἃ ἐπράττε, καὶ οἷος ἦν. διὸ καὶ τοῦτ' εἴρηται, ὡς φαῦλον. τοῖς δὲ πᾶσιν ἐν μέρει ὧρσε γό-

οιο. καὶ τὸ ἡμωρεῖσθαι ἡδύ. οὗ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν λυπηρόν ἐστι, τὸ τυγχάνειν ἡδύ. οἱ δ' ὀρεγόμενοι, λυποῦνται καὶ ἀνυπόμονῆς μὴ παρούσης· ἐλπίζοντες δὲ χαίρουσι. καὶ ἡ νικᾶν ἡδύ, οὐ μόνον τοῖς φιλονείκοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι. φαντασία γὰρ ὑπάρχει γίνεται, οὗ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν, ἡ ἧττον, ἡ μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τοὺς παιδιὰς ἡδεῖας εἶναι, τοὺς μαχητικοὺς καὶ αὐλητικοὺς καὶ ῥωπικούς. πολλάκις γὰρ οἱ αὐτοῖς γίνεται τὸ νικᾶν, καὶ ἀγραυλίσεις, ἡ σφαιρίσεις, καὶ κυβείας καὶ πεττείας, ἡ ὅλως τοὺς ἐπουδασμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως. αἱ μὲν γὰρ ἡδεῖαι γίγνονται, αὗται ἢ σωφρ- » σης. αἱ δ' οὐδὲν ἡδεῖαι, οἷον κωμῳδία, καὶ πᾶσα θηρευτική. ὅ- » που γὰρ ἄμιλλα, ἐνταῦθα καὶ νίκη ἐστί. διὸ καὶ ἡ δικανική, καὶ ἡ ῥητορική, ἡδεῖα τοῖς ἐθισμένοις καὶ δυναμένοις. καὶ πρὸς καὶ εὐδοξία τῷ ἡδέσθαι, δοκεῖ τὸ γίγνεσθαι φαντασίαν ἐκφέ- ρω, ὅτι τοιοῦτος καὶ σπουδαῖος, καὶ μᾶλλον ὅταν φῶσιν, οὓς οἴεται ἀληθεύειν. τοιοῦτοι δὲ οἱ ἔγγυς μᾶλλον τοῦ πόρ- 2 ρω, καὶ οἱ συνήθεις καὶ οἱ γνώριμοι καὶ οἱ πολῖται, τοῦ ἄπο- θεν, καὶ οἱ ὄντες τοῦ μελλόντων, καὶ οἱ φρόνιμοι ἀφρόνων, καὶ πολλοὶ ὀλίγων. μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν τοὺς ἐμπείρους τοῦ ἀπείρου. ἐπεὶ ὥσπερ πρὸς κακῶς φρονοῦν, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς ἢ τῆς δόξης, αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν. ἀλλ' εἴπερ δι' ἄλλο τι, καὶ ὁ φίλος τοῦ ἡδέως· τό, τε γὰρ φιλεῖν ἡδύ. οὐδεὶς γὰρ φίλοινος ὁ μὴ χαίρων οἴνῳ. καὶ τὸ φιλεῖσθαι ἡδύ. φαντασία γὰρ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ὑ- 3 πάρχειν αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντες ἐπιθυμοῦσιν οἱ αἰ- » σθανόμενοι. τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἀγαπᾶσθαι ἐστὶν αὐτὸν δι' αὐτόν. » καὶ τὸ θαυμάζεσθαι ἡδύ, δι' αὐτὸ τὸ ἡμᾶσθαι, καὶ τὸ κο- » λακεύεσθαι, καὶ ὁ κόλαξ ἡδύ. φαινόμενος γὰρ θαυμαστὴς ἢ φαι- » νόμενος φίλος ὁ κόλαξ ἐστί. ἢ τὸ ταυτὰ πράττειν πολλάκις ἡ- » δύ. τὸ γὰρ συνήθους, ἡδὺ ὡς. ἢ μεταβάλλειν ἡδύ. εἰς φύσιν » ἢ γίνεται μεταβάλλειν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ἐνδέχεται ποιεῖ τῆς » καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. διὸ 4

ἔστιν γὰρ καὶ τὰ ἀφ' χρόνου ἡδέα ἔστι καὶ ἀνθρωποι καὶ πράγματα. μεταβολὴ γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν ἐστίν. ἅμα δὲ ἡ ταχύτης, τὸ ἀφ' τοῦ χρόνου. ἡ τὸ μανθάνειν καὶ τὸ θαυμάζειν, ἡδὺ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. εἰ μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν, τῷ ἐπιθυμεῖν μαθεῖν ἐστιν. ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν. εἰ δὲ τῷ μανθάνειν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι. καὶ τὸ οὗ ποιεῖν καὶ τὸ οὗ πάσχειν, τῆς ἡδέως. ἐν μὲν γὰρ οὗ πάσχειν, τυγχάνειν ἐστὶν ὧν ἐπιθυμοῦσι. τὸ
1 δὲ οὗ ποιεῖν, ἔχειν καὶ ἀναπαύεσθαι, ὧν ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ τέλος. ἀφ' δὲ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ οὗ ποιητικὸν, τὸ ἐπανορθωτὴν, ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ σωτήριον, καὶ τὸ τὰ ἐλλείποντα ἐπιτελεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ, καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνάγκη ἡδέα εἶναι, τόδε μεμιμημένον, ὥσπερ γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ποιητικὴ, καὶ πᾶν ὃ εὖ ἡ μεμιμημένον. καὶ ἐὰν μὴ ἡ ἡδὺ οὗ τὸ μίμημα. οὐ γὰρ ἐστὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν, ὅτι τόδε ἐκεῖνο, ὥστε μανθάνειν τι συμ-
2 βαίνει. καὶ αἱ περιπέτειαι, καὶ τὸ ἡδὺ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῆς κινδύνων. πάντα γὰρ θαυμαστὰ τοῦτο. καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύ, τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστὶν, ἅπαντα τὰ συγγενῆ καὶ ὁμοια ἡδέα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οἷον ἀνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ. ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι
» ἐρρέθησαν. ὡς ἡλικιώτης ἡλικιώτῃ τέρπει. καὶ ὡς ἀεὶ τῷ ὁμοίῳ φίλον τὸ
» ὅμοιον. καὶ ἐγγὺς καὶ δὴ πέρα. μὴ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν,
» καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον μὴ συγγενὲς ἡδὺ ἐὰν
3 τῷ ἄπαν, μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος ἔστι πεπονθὼς, ἀνάγκη πάντας φίλους τοὺς εἶναι, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὐτὸν μάλιστα. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῆς ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν. οἷον ὄψα, λόγους. διὸ φιλοκόλακες, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ φιλόρασται, καὶ φιλότιμοι, καὶ φιλότεκνοι. αὐτῆς γὰρ ὄψα τὰ τέκνα. καὶ
» τὸ τὰ ἐλλείποντα ἐπιτελεῖν, ἡδύ. αὐτῆς γὰρ ὄψον ἡδὺ γίγνεται.
» καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἡδύ, καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι, ἡδύ. ἀρ-
4 χικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν. ἔστι δὲ ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐ-

πισήμων. ἔτι δὲ ἐπεὶ φιλότιμοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἄσκημα καὶ τὸ
ἐπιτιμᾶν τοῖς πλάσι ἡδὺ εἶναι, καὶ συνῳδὸς ἐλπίσος δοκεῖ εἶναι
» αὐτὸς αὐτῷ συντυθὰς διαζιβεν. ὥσπερ δ' ἐλπίδης φησὶ. καὶ
» ἔστι τοῦτ' ἐπειγέτω, νέμων ἑκάστοις μέρος, ἵν'
» αὐτὸς αὐτῷ τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παι-
διὰ τῆς ἡδέως, καὶ πᾶσα αἴνεσις, καὶ ὀνείλως τῆς ἡδέως, ἀνάγ-
κη δὲ καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι, καὶ ἀνθρώπους καὶ λόγους καὶ
ὄργα. διώρισται ὑπὸ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς ποιητικοῖς. I
ὠφελιμὲν οὖν ἡδέων, εἰρήκωμεν ἡμῖν. τὰ δὲ λυπηρὰ, ἐκ τῶν ἐναν-
τίων τούτοις φανερά. ὧν μὲν οὖν ἕνεκα ἀδικοῦσι, ταῦτ' ἐστί.

cap. 16. Πῶς δὲ ἔχοντες, καὶ τίνας, λέγομεν νῦν. αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν
οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι, καὶ ἑαυτοῖς
δυνατὸν, εἶτα αὖ λαθεῖν πράξαντες, ἢ μὴ λαβόντες μὲν δοῦναι
δίκην, ἢ δοῦναι μὲν, ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους
ἑαυτοῖς, ἢ ὧν κήδονται. πρῶτα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνεται, ἢ ποῖα
ἀδύνατα, σὺν τοῖς ὕστερον ἐπισκεπτέα. κοινὰ μὲν τοῦ μοιράδιν τῆς 2
ἐντεριακῆς τούτοις πάντων. αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι μάλι
στα, ἀξήμιοι ἀδικεῖν, οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι, καὶ οἱ πρακτικοὶ καὶ
οἱ ἔμπειροι πολλῶν ἀγώνων· ἢ ἐὰν πολλοὶ φίλοι ὦσι, καὶ ἐὰν
πλούσιοι. ἢ μάλιστα μὲν, αὐτοὶ οὗτοι ὦσιν οἱ τοῖς εἰρημένοις, οἷον
τοὺς δύνασθαι. εἰ δὲ μή, κἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι αὐτοῖς φίλοι, ἢ
ὑπηρέται, ἢ κοινωνοί. δεῖ γὰρ τούτους δύνασθαι καὶ πράττειν, ἢ
λαμβάνειν, καὶ μὴ δοῦναι δίκην. καὶ ἐὰν φίλοι ὦσι τοῖς ἀδικου
μένοις, ἢ τοῖς κριταῖς. οἱ μὲν γὰρ φίλοι, ἀφύλακτοί τε πρὸς τ'
ἀδικεῖσθαι, καὶ πρὸς συγγιγνώσκειν μᾶλλον πάσχουσι, πρὶν ἐπεξελθεῖν. οἱ δὲ 3
κριταὶ χαρίζονται οἷς ἂν φίλοι ὦσι. καὶ ὅλως ἀφιᾶσιν, ἢ μι-
κροῖς ζημιοῦσι, λαθητικοὶ δὲ εἰσιν, οὔτ' αὐτοῖς τοῖς ἐγκλήμα
σιν. οἷον ἀσθενὴς πολλὰ κἀκίκασε. καὶ ὁ πένης καὶ ὁ αἰσχρὸς πολ-
μοιχείκασε. καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς. ἀφύ-
λακτα γὰρ δεῖ μηδένα οἴεσθαι. καὶ τὰ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦ
τα, ἃ μὴ δεῖς. ἀφύλακτα γὰρ καὶ τοῦτο. πάντες γὰρ τὰ εἰω-
θότα, ὥσπερ αἱρεσήματα φυλάττουσι, καὶ τὰ ἀδικήματα. 4

ὁ δὲ μηδεὶς πω ἠρώτηκεν, οὐδεὶς οὐ λαβεῖν. καὶ οἷς μηδεὶς ἐχθρὸς ἢ πολλοί. οἱ μὲν γὰρ, οἷον ζῆν δεῖ τὸ μὴ φυλάττεσθαι. οἱ δὲ, λανθάνουσί τε, δεῖ δὲ μὴ δοκεῖν αὖ ἐπιχειρεῖν φυλακὴ μέλοις, καὶ δεῖ δ' ἀρλογίαν ἔχειν, ὅπ ἐκ αὖ ἐπιχείρησι. καὶ οἷς ὑπάρχει κρυφὴ, ἢ τόπος, ἢ τόπος, ἢ διάθεσις οὗ πορεύσ. καὶ ὅσοις μὴ λαθεῖν ἐστι δίωσις δίκης, ἢ αὐαβολὴ χρόνιος, ἢ διαφθορὰ κριτῶν. καὶ οἷς ἐαὶ γλίνεται ζημία, ἔστι δίωσις τῆς ἐκπ

1 στεως, ἢ αὐαβολὴ χρόνιος, ἢ δ' ἀρχεῖαν μηδὲν ἔξει, ὅ, π ἀρχλέσει. καὶ οἷσ τὰ μὲν κρύφ φανερὰ, ἢ μεγάλα, ἢ ἐγγυς. αἱ δὲ ζημίαι, ἢ μικραὶ ἢ ἀφανεῖς, ἢ πόρρω. καὶ ὧ μὴ ἔστι πιμωρία ἴσπ τῇ ὠφελεία, οἷον δοκεῖ ἔχειν ἡ τυραννὶς. καὶ ὅσοις τὰ μὲν ἀδικήματα, λήμματα. αἱ δὲ ζημίαι ὀνείδη μόνον. καὶ οἷς τοὐναντίον, τὰ μὲν ἀδικήματα εἰς ἐπαινόν πνα, οἷον εἰ σωκράτη ἄμα τε μωρήσα θαι ἔσθ παῖδος ἢ μητρός, ὥσπρ ζιφώνι, αἱ δὲ ζημίαι, εἰς χήματα, ἢ φυγὴ, ἢ τοιοῦτόν π. ἀμφότεροι γὰρ ἀδι-

2 κοῦσι καὶ ἀμφοτέρως ἔχοντες. ἀλλὰ, οὐχ οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι τοῖς ἢ θεσι. καὶ οἱ πολλάκις ἢ λελησθότες, ἢ μὴ ἐζημιωμένοι, καὶ οἱ πολλάκισ ἀρτυχηκότες. εἰσὶ γὰρ ζηνὸς καὶ αἷς τοιούτοις, ὥσπρ μὴ αἷς τοῖς πολεμικοῖσ. δεῖ αὐαμάχεσθαι. καὶ οἷς αὖ πρᾶγμα ἢ τὸ ἡδύ, τὸ δὲ λυπηρὸν ὕσθρον. ἢ δ' κρ

» δος, ἢ δὲ ζημία ὕσθρον. οἱ δὲ ἀπρατεῖς, τοιοῦτοι. ἔστ δ' ἀπρασία

» πᾶσι πάντα, ὅσων ὀρέγονται. καὶ οἷς αὖ τοὐναντίον, τὸ μὲν λυ-

» πηρὸν ἢ δὴ ἢ ζημία. τὸ δὲ ἡδὺ καὶ ὠφέλιμον, ὕσθρα καὶ χρο-

3 νιώτερα. οἱ γὰρ ἐπρατεῖς καὶ φρονιμώτεροι, τοιαῦτα διώκουσι. καὶ οἷς αὖ ἐνδέχεσθαι δεῖ τύχην δόξαι πρᾶξαι, ἢ δ' αὐάπιλλη, ἢ δεῖ φύσιν, ἢ δ' ἔθος, καὶ ὅλως ἁμαρτεῖν, ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν. καὶ οἷς αὖ ἢ τὸ ἐπικουρῆς τυχεῖν, καὶ ὅσοι αὖ ἐνδεεῖς ὦσι. διχῶς δ' εἰσὶν ἐνδεεῖς, ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαίῃ, ὥσπρ οἱ πένητες, ἢ ὡς ἔσθ βουλῆς, ὥσπρ οἱ πλουσίοι, καὶ οἱ σφόδρα δύσκολοι ὄντες, καὶ

» οἱ σφόδρα ἀδεξιοῦντες, οἱ μὲν, ὡς οὐ δέξονται. οἱ δὲ, ὡς οὐ δέν

» μᾶλλον δέξονται αὐτοὶ μὲν οὕτω οὕτως ἔχοντες, ἐπιχειροῦσιν.

4 ἀδικοῦσι δὲ οὓς τοιούτους καὶ τὰ τοιαῦτα οὓς ἔχοντας, ὧν αὐτοὶ ap. 22.

ωδεῖς. ἢ εἰς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ εἰς ἐπιθυμίαν, ἢ εἰς ἀπόλαυσιν, ἢ οὐ. πόρρω καὶ οὐ ἐγγύς. τῆς μὲν γὰρ, ἡ λῆψις ταχεῖα. τῆς δὲ, ἡ πωλοῦσα βραδεῖα. οἷ, οἱ συλλύοντες οὐ καρχηδονίους. ἢ οὐ μὴ δύλαβεῖς μὴ δὲ φυλακτικούς, ἀλλὰ πιστικούς. ῥᾴδιον γὰρ πάντας λαθεῖν. καὶ οὐ ῥᾳθυμοῦντας, ἐπιμελοῦς γὰρ τὸ ἐπεξελθεῖν. καὶ οὐ αἰχμωτηλοῦς. οὐ γὰρ μαχητικοὶ πολὺ κοῦδους, καὶ οὐ ληστὰ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κακῶς πρὸς τὴν παροιμίαν, τοὺς μυσῶν λέαν. καὶ οὐς μηδεπώποτε καὶ οὐς πολλάκις, ἀμφότεροι γὰρ ἀφύλακτοι. οἱ μὲν ὡς οὐδέποτε. οἱ δὲ ὡς οὐκ ἂν ἔλθ. καὶ οὐ διαβεβλημένους, ἢ δύδιαβάλους, οἱ γὰρ οὔτε πεφοβημένοι φοβάμενοι οὐ κριτὰς, οὔτε δώσουσι πεῖθειν. ὧν οἱ μισοῦμενοι καὶ φθονούμενοι εἰσὶ. καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ πρὸς γόνων, ἢ αὐτὸς, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς. ἢ μελησάντων, ἢ αὐ οὐ ἢ προγόνας, ἢ ὧν κήδονται ὡς πρὸς γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. καὶ οὐ ἐχθροὺς καὶ οὐ φίλους, οὐς μὲν γὰρ, ῥᾴδιον. οὐς δ' ἧδυ. καὶ οὐς ἀφίλους, καὶ οὐς μὴ δεινοὺς εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι. ἢ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐπιέναι, ἢ καταλλάττονται, ἢ οὐδὲν πράνουσι. καὶ οἷς μὴ λυσιτελεῖ διαβάλλειν ἐπιτηροῦσιν, ἢ δίκαιον, ἢ ἔλυσιν. οἷον, οἱ ξένοι καὶ αὐτουργοί. ἔστι μικρῶν τε γὰρ διαλύονται, καὶ ῥᾳδίως οἱ τοιοῦτοι καταπαύονται. καὶ οὐς πολλὰ ἢ δικικὸς τάσ ἢ διαῶται οἷα ἀδικοῦνται. ἐγγὺς γὰρ τὸ δοκεῖ τὸ μὲν ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν τις τοιοῦτον ἀδικηθῇ τις, οἷ εἰώθει καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν. λέγω δ', οἷ εἴ τις τὸν εἰωθότα ὑβρίζειν αἰκίσαιτο. καὶ οὐς ἢ πεποικότας κακῶς, ἢ βουληθέντας, ἢ βουλομένους, ἢ ποιήσοντας. ἔχει γὰρ καὶ τὸ ἡδύ, καὶ τὸ καλὸν καὶ ἐγγὺς οὖσι, τῷ μὲν ἀδικεῖν φαίνεται. καὶ οἷς χαριοῦνται, ἢ φίλοις, ἢ θαυμαζομένοις, ἢ ἐρωμένοις ἢ κυρίοις, ἢ ὅλως πρὸς οὓς ζῆσιν αὐτοῖ, ἢ πρὸς οὓς ζῆν ἐπιεικέσ' τυχεῖν. ἢ οἷς αὖ ἐγκεκλημένοις ὦσι, καὶ προδιακεχωρηκότες. οἷ καλιππος ἐποίει τὰ πρὸ δίωγα. καί γὰρ τὰ τοιαῦτα, ἐγγὺς τῷ μὲν ἀδικεῖν φαίνεται. καὶ οὐς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, αὖ μὴ αὐτοῖ. ὡς οὐκέπ' ἐδιώκ-

μενον βουλεύεσθαι. ὥσπερ λέγεται αἰνησίδημος γέλωνι πέμ-
ψαι, καὶ πάβια αὐθραποδιζόμενῳ ὅπ ἔφθασεν, ὡς καὶ αὐτὸς
μέλλων. καὶ ἐς ἀδικήσαντες ὀλίγα κερδανοῦμεν πολλὰ δίκαια πρᾶτ
τειν, ὡς ῥᾳδίως ἰασόμενοι, ὥσπερ ἔφη ἰάσων ὁ Θετταλὸς, δεῖ ἀ
δικεῖν οὐδία, ὅπως δώσομεν καὶ δίκαια πολλὰ ποιεῖν. καὶ ἃ πάν
τες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασι. συγγνώμης γὰρ οἴονται τυγχε-
σθαι. καὶ τὰ ῥᾴδια κρύπτειν. βραχέα δ', ὅσα ἢ τάχυ ἀναλίσκε-
1 ται, οἷον τὰ ἐδώδιμα. ἢ τὰ δυμετάβλητα, ἢ ἀφάνισιν, ἢ χρῶμα
σιν ἢ κράσεσιν. ἢ ἃ πολλαχοῦ ἀφανίσαι δύπορον. τοιαῦτα δὲ
τὰ βίβαστακτα καὶ ἐν μικροῖς τόποις ἀφανιζόμενα, καὶ οἷς ἀ
διάφορα καὶ ὁμοια πολλὰ πεφυκέναι τῷ ἀδικοῦντι. καὶ ὅσα
αἰσχύνονται λέγειν οἱ ἀδικηθέντες, οἷον γυναικῶν οἰκείων ὕ-
βρεις, ἢ εἰς ἑαυτὸν ἢ εἰς ὑμᾶς. μὴ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν αὐτὸ ἐπε
ξιὼν. τοιαῦτα δὲ πάντα μικρά, καὶ ἐφ' οἷς συγγνώμη. ὡς μὲν
οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα, καὶ ποίους, καὶ διατί, σχεδὸν
2 τοῦτ' ἐστί. Περὶ δ' ἀδικήματα πάντα καὶ δικαιώματα διέ- cap. 28.
λωμεν, ἀρξάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν. ὥρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ
τὰ ἄδικα, πρός τε νόμους δύο, καὶ πρὸς οὓς ἐστὶ δικαίως. λέγω
δὲ νόμον, τὸν μὲν, ἴδιον. τὸν δὲ, κοινόν. ἴδιον μὲν, τὸν ἑκάστοις ὡ-
ρισμένον πρὸς ἑαυτούς. καὶ τοῦτον, τὸν μὲν, ἄγραφον, τὸν δὲ γε
γραμμένον. κοινὸν δὲ τὸν κατὰ φύσιν. ἔστι γὰρ, ὃ μαντεύονται πά
ντες φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἄδικον, κἂν μηδεμία κοινωνία
πρὸς ἀλλήλους ᾖ, μηδὲ συνθήκη. οἷον, καὶ ἡ Σοφοκλέους
3 Ἀντιγόνη φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπειρημένου θάπτειν
τὸν πολωνείκη, ὡς φύσει ὂν τοῦτο δίκαιον. οὐ γάρ τι νῦν γε
κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε ζῇ τοῦτο. κοὐδεὶς οἶδεν ὑφ' ὅτου φάνη. μὴ
ὡς ἐμπεδοκλῆς λέγει, περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ ἔμψυχον. τοῦτο
γὰρ, οὐ ποσὶ μὲν δίκαιον, ποσὶ δὲ οὐ δίκαιον, ἀλλὰ παντὶ μὲν πάντων
νόμιμον, διὰτ' ἀπειρημένοις εἰθισμένοις ἰωνικέως τε τακεῖν. διὰτ'
ἀσελέτου αὐγῆς. καὶ ὡς λέγει ἐν τῷ μεσηνιακῷ ἀλκιδάμας.
πρὸς οὓς δὲ διώρισται, διχῶς διώρισται. ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινὸν,
4 ἢ πρὸς ἕνα τινὰ κοινωνοῦντων, ἃ δεῖ πράττειν καὶ μὴ πράττειν.

» διὸ καὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ δικαιώματα δῆλόν ἐστι ἀδικεῖν
» καὶ δικαιοπραγεῖν. ἢ γὰρ πρὸς ὡρισμένον ἢ πρὸς τὸ κοι-
νόν. ὁ γὰρ μοιχεύσας καὶ τύπτων, ἀδικεῖ τινα τῶν ὡρισμένων. ὁ
δὲ μὴ στρατεύόμενος, τὸ κοινόν. ἀπάντων δὲ τῶν ἀδικημάτων
διηρημένων. καὶ τῶν μὲν, ὄντων πρὸς ἕνα κοινόν. τῶν δὲ πρὸς ἄλ-
λον καὶ πρὸς ἄλλους, αἰσθανόμενοι τί ἐστι τὸ ἀδικεῖσθαι, λέ-
γωμεν τὰ λοιπά. ἔστι δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι, τὸ μὴ ἑκόντων τὰ ἄ-
» δικα πάσχειν. τὸ γὰρ ἀδικεῖν, ὥρισται πρότερον ἑκούσιον εἶναι. 1
» ἐπεὶ δ' αἱ ἀγνοίαι τὸν ἀδικούμενον βλάπτεσθαι μὴ ἀκουσίως βλά-
πτεσθαι, αἱ μὲν βλάβαι, ἐκ τῶν πρότερον φανεραί εἰσι. τὰ γὰρ
ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ δικαίως καθ' αὑτὰ πρότερον, καὶ τὰ ἑκού-
σια. ὅπ ἔστιν ὅσα εἰδότες. ὥς τ' αἰσθάνοιντο πάντα τὰ ἐγκλήματα,
ἢ πρὸς τὸ κοινόν, ἢ ἴδιον εἶναι, ἢ ἀγνοοῦντες καὶ ἄκοντες, ἢ
ἑκόντες καὶ εἰδότος. καὶ τούτων, τὰ μὲν, πρὸς ἐλομένου. τὰ δὲ,
διὰ πάθος. ὥστε μὲν οὖν θυμοῦ ἐνδέχεσθαι οὐ τοῖς πολλὰ τὰ
πάθη. ποῖα δὲ πεφυκότα καὶ πῶς ἔχοντες, εἰρήσθω πρό- 2
τερον. Ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολλάκις πεπραχέναι, ἢ τὸ
ἐπίγραμμα οὐχ ὁμολογοῦσιν, ἢ πρὸς ὃ τὸ ἐπίγραμμα. οἷον
λαβεῖν μὲν ἀλλ' οὐ κλέψαι. καὶ πατάξαι πρότερον ἀλλ' οὐχ
ὑβρίσαι, καὶ συγγενέσθαι ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι, ἢ κλέψαι ἀλλ'
οὐχ ἱεροσυλῆσαι, οὐ γὰρ θεοῦ ἦν. ἢ ἐπράξασθαι μὲν, ἀλλ' οὐ
δημόσια, ἢ διέλεχθαι μὲν τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' οὐ προδόναι. διαζῆτα δέοι ἂν καὶ πρὸς τούτων διορίσασθαι, τί κλο-
πὴ, τί ὕβρις, τί μοιχεία. ὅπως ἐάν τε ὑπάρχειν ἐάν τε μὴ ὑ- 3
πάρχειν βουλώμεθα δεικνύναι, ἐχέμυθι ἐμφανίζειν τὸ δί-
καιον. ἔστι δὲ πάντα τὰ ζητοῦντα, πρὸς τὸ ἄδικον εἶναι καὶ
φαῦλον, ἢ μὴ ἄδικον πρὸς οὐ ἡ ἀμφισβήτησις. αἱ γὰρ τῆ
προαιρέσει ὄντων ἡ μοχθηρία καὶ τὸ ἀδικεῖν. τὰ δὲ ποιοῦντα τῶν
ὀνομάτων πρόσεστι μαίνεσθαι τῇ προαιρέσει, οἷον ὕβρις καὶ κλο-
πὴ. εὖ γὰρ εἰ ἐπάταξε, πάντως ὕβρισεν. ἀλλ' εἰ νύκτωρ, οὐ τὸ
ἀτιμάζεσθαι ἐκείνου, ἢ αὐτὸς ἡδέως. οὐ δὲ πάντως, εἰ λάθρα
ἔλαβεν, ἔκλεψεν. ἀλλ' εἰ ἐκ βλαβῆς ἔκλεψε, καὶ σφετερισμῷ 4

ἑαυτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὸν ἄλλον ἔχει, ὥσπερ καὶ πρὸς
» ὁντινοῦν. (Ἐπεὶ δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἓξ δύο εἴδη. ⟨ch. 29.
» τὰ μὲν γάρ, γεγραμμένα. τὰ δέ, ἄγραφα. πρὸς ὧν μὲν οἱ νόμοι
» ἀγορεύουσι, εἴρηται. τῶν δὲ ἀγράφων, δύο ὄντων εἰδῶν. τοῦτο δ' ὅτι
» τὰ μὲν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἐφ' οἷσ ὀνείδη,
» καὶ ἔπαινοι, ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ καὶ δωρεαί. οἷον τὸ χάριν ἔχειν
τῷ ποιήσαντι εὖ, καὶ αὐτὸν ποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα, καὶ βοη-
1 θητικὸν εἶναι τοῖς φίλοις, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. τὰ δέ, τῆς ἰ-
δίου νόμου καὶ ἐγγεγραμμένου ἕλληνος. τὸ γὰρ ἐπιεικές, δο-
» κεῖ δίκαιον εἶναι. ἔστι δὲ ἐπιεικές, τὸ πρὸς τὸν γεγραμμένον νό-
» μον δίκαιον. συμβαίνει δὲ τοῦτο. τὰ μὲν, ἀνόντων, τὰ δέ, ἑκόν-
των τῶν νομοθετῶν. ἀκόντων μὲν, ὅταν λάθη. ἑκόντων δέ, ὅταν
μὴ δύνωνται διορίσαι. ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ἢ καθόλου εἰπεῖν
μὴ ἢ δέ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ ὅσα μὴ ῥᾴδιον διορίσαι διὰ πει
ρίαν. οἷον, τὸ τρῶσαι σιδήρῳ. καὶ πηλίκῳ, καὶ ποίῳ τινί. ἄπει-
2 λείτοι γὰρ δὴ ὁ αἰὼν διαριθμοῦντα. αὖ οὖν ἢ ἀδιόριστον, δέοι
δὲ νομοθετῆσαι, ἀνάγκη ἀπλῶς εἰπεῖν. ὥστε κἂν δακτύλιον
ἔχων ἐπάρηται τὴν χεῖρα ἢ πατάξῃ, καλῶς μὲν τὸν γεγραμμέ-
νον νόμον, εὐσχὲς ὄντι καὶ ἀδικεῖ. καλῶς δὲ τὸ ἀληθὲς, οὐκ ἀδι-
κεῖ. καὶ ἐπιεικὴς τοῦτ' ὄντιν. εἰ δ' ἔστι τὸ εἰρημένον ἐπιεικές, φανε
ρὸν ὅ τι ἐστὶ τὰ ἐπιεικῆ καὶ οὐκ ἐπιεικῆ, καὶ ποῖοι οὐκ ἐπιει-
κεῖς ἄνθρωποι. ἐφ' οἷς τε μὴ δεῖ συγγνώμην ἔχειν ἐπιεικῆ τοῦτο.
καὶ τὸ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα, μὴ τὸ ἴσον ἀξιοῦν
3 μὴ δὲ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὰ ἀτυχήματα. ἔστι δ' ἀτυχήμα-
τα μὲν, ὅσα πρᾶγμα καὶ μὴ ἀπὸ πονηρίας. ἁμαρτήματα
δὲ, ὅσα μὴ πρᾶγμα καὶ μὴ ἀπὸ πονηρίας. ἀδικήματα δὲ ὅσα
μήτε πρᾶγμα, ἀπὸ πονηρίας τέ ἐστι. τὰ γὰρ διέπιθυμίαν, ἀ
πὸ πονηρίας, καὶ τὸ τοῖς ἀνθρωπίνοις συγγινώσκειν ἐπιεικές,
καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν νόμον, ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην σκο-
πεῖν. καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν
τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν. καὶ μὴ πρὸς τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ
4 πρὸς τὴν προαίρεσιν. καὶ μὴ πρὸς τὸ μόρος, ἀλλὰ πρὸς ἅ-

λεν. μὴ δὲ πῶς πεν νῦ, ἀλλὰ πῶς πε αἰεί, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ τὸ μνημονεύειν μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν, ἢ κακῶν. καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε μᾶλλον. ἢ ἐπίπονε. καὶ τὸ αὐξεσθαι ἀδικούμενον. καὶ τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνεσθαι, ἢ ὅπλοις. καὶ ἐς δίκαιον μᾶλλον, ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἰέναι. ὁ γὰρ διαιτητὴς τὸ ἐπιεικὲς ὁρᾷ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον. καὶ τοῦτου ἕνεκα διαιτητὴς εὑρέθη, ὅπως τὸ ἐπιεικὲς ἰσχύῃ. πολὺ μὲν οὖν τῆς ἐπι-

αφ. 30 εικοῦς διορίσω τὸν τρόπον ἔστιν· τὰ δὲ δικήματα δὲ μείζονα, ὅσα αὖ 1
ἀεὶ μείζονος ἢ ἀδικίας. διὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα, μέγιστα. οἷον μελανώπου καλλίστης κατηγόρει, ὅτι πελιδνὸς ἦν ἢ μωβόλιος ἢ ὀφθαλμοὺς νάος ποιοῦς. ἔστι δὲ τοῦτο, ἐκ τοῦ ὑποβλέπειν τῇ δψει μέν. ὁ γὰρ μιαιφόνος ἢ μωβόλιος κλέπτας, κἂν ὁποῦν ἀδικήσειεν. ὁτὲ μὲν δὴ οὕτω τὸ μεῖζον ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ βλάπτους κρίνεται καὶ οὐ μὴν ἔστιν ἴσα ἡμαρτία, ἀλλὰ πάντα ἐλάττων. καὶ οὐ μὴν ἔστιν ἴασις. χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον· καὶ οὐ μή ἔστι δίκην λαβεῖν τὸν παθόντα. αἰτίαν γὰρ. 2
ἡ γὰρ δίκη καὶ κόλασις, ἴασις. καὶ εἰ ὁ παθὼν καὶ εἰ ὁ ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὐτὸν μεγάλως ἐκόλασεν. ἔστι γὰρ μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι. οἷον σοφοκλῆς ὑποβὰς δύκτιμνον σωτηρα, ἐπεὶ ἀπέσφαξεν ἑαυτόν. ὑβρισθεὶς, οὐ μιμήσειν ἔφη ἑλάττονος, ἢ οὗ ὁ παθὼν ἐτίμησεν ἑαυτόν. καὶ ὁ μόνος ἢ πρᾶτος ἢ μετ' ὀλίγων τοῦτο ποιήσας. καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν μέγα, καὶ οἷ ὧν ἂν χιτθῆ καὶ ὀρύσσοντας καὶ χημοῦντας οἷον, οἷ ἀρχεῖ χημοῦσι, δι' ὃν ἂν νόμος τεθῇ, καὶ δι' οὓς 3
τὸ δεσμωτήριον ὠκοδομήθη. καὶ τὸ θηριωδέστερον ἀδίκημα, μεῖζον. καὶ τὸ ἐκ προνοίας μᾶλλον, καὶ οἱ οἰκοῦντες, φοβοῦνται μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσι. καὶ τὰ μὲν ῥητορικὰ ὅτι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ αὐξήσεις δίκαια, ἢ ὑποβέβηκεν. οἷον ὅρκους, δεξιὰς, πίστεις, ἐπιμαμίας. πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑποδοχή. καὶ τὸ αὐταῦθα οὐ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ λυδομάρτυρες. πολλαχοῦ οὐκ ἂν ἀδικήσαιεν. εἰ γε καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐφ' οἷς αἰσχύνη μάλιστα, καὶ εἰ ἔστιν. ὑφ' οὗ 4

οὗ

οὗ πίπτω δε. πολέω γὰρ ἀδικεῖ, ὅλως τε ποιεῖ, ὅτι τε οὐκ οὗ ποιεῖ, καὶ ὁ πρὸς τὰ γεγραμμένα δίκαιος. ἀμείνονος γὰρ μὴ δ' αὐτάγκλιν δίκαιον εἶναι. τὰ μὲν οὖν γεγραμμένα, ἐξ ἀνάγκης. τὰ δ' ἄγραφα, οὐ. ἄλλον δὲ τρόπον, εἰ πρὸς τὰ γεγραμμένα. ὁ γὰρ τὰ φοβερὰ ἀδικῶν καὶ τὰ ἐπιζήμια, καὶ τὰ μὴ ἐπιζήμια ἀδικήσειν αὖ. πολὺ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος, καὶ ἐλάττονος, ἔφηται. πολὺ δὲ τῆς ἀτυχῶν καλουμένων πίστεων, ἐχόμενον ὅτι τῆς εἰρημένων ἐπιφαμεῖν. ἰδία γὰρ αὗται τῆς δικανικῆς εἰσι, πέντε τὸν ἀριθμὸν, νόμοι, μάρτυρες, συνθῆκαι, βάσανοι, ὅρκος. πρῶτον μὲν οὖν εἴπωμεν πρὸς νόμων, πῶς χρηστέον καὶ πρὸς τὰ πάντα καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογουμένου. φανερὸν μὲν γὰρ, ὅτι ἐὰν μὲν αὐτὸς ᾖ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι, τῷ κοινῷ νόμῳ χρηστέον, καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις. καὶ ὅτι τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν χωμένους, τουτέστι, τὸ μὴ πάντα χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις. καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐπιεικὲς ἀεὶ μένει, καὶ οὐδέποτε μεταβάλει οὐδὲ ὁ κοινὸς. καὶ γὰρ φύσιν γὰρ ἔστιν. οἱ δὲ γεγραμμένοι πολλάκις. ὅθεν εἴρηται οὐ τῇ τε σοφοκλέους σαὐτῇ γνώμη. ἀφελοίμην γὰρ, ὅτι ἔπραξε πρὸς τὸν τῶ κρέοντος νόμον, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν ἄγραφον. οὐ γὰρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε ταῦτ' ἔζη τοῦτ' οὐκ ἔμελλον ἀνθρώπου οὐδενός. καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἔστιν ἀληθὲς καὶ συμφέρον, ἀλλ' οὐ τὸ δοκοῦν. ὥστ' οὐ νόμος ὁ γεγραμμένος. οὐ γὰρ ποιεῖ τὸ ὄντος τὸ τῶ νόμου. καὶ ὅτι ὥσπερ ἀρχόμενον ὁ κριτής ἔστιν, ὅπως διακρίνει τὸ κίβδηλον δίκαιον καὶ τὸ ἀληθές. καὶ ὅλως ἐπιεικὴς ἀνθρώπος τὸ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς γεγραμμένοις χρῆσθαι καὶ ἐμμένειν, καὶ εἴπερ ἐναντίος νόμῳ οὐδοκιμητῶν, ἢ αὐτὸς αὐτῷ. οἷον ὁ μὲν, οἵοτε κελεύει κύρια εἶναι, ἅπαν αὐσώζειν. ὃ δ' ἀπαγορεύει μὴ σωτὸν εἶναι πρὸς τὸν νόμον. καὶ εἰ ἀμφίβολος. ὥστε στρέφειν καὶ ὁρᾶν ἐφ' ὁ ποτέραν τὴν ἀγωγὴν, ἢ τὸ δίκαιον ἐφαρμόσει, ἢ τὸ συμφέρον, εἶτα τούτῳ χρῆσθαι. καὶ εἰ τὰ μὲν πράγματα ἐφ' οἷς ἐ-

καρ. 31.

πάθη ὁ νόμος, μηκέτι μένει, ὁ δὲ νόμος, πειρατέον ἅπαν δηλοῦν, καὶ μάχεσθαι ταύτῃ πρὸς αὐτόν. ἐὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα τότε γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ λεκτέον ἐστὶν ὅτι, οὐ τῶν πρὸς τὸν νόμον ἕνεκα δικάζειν ἐστίν. ἀλλ' ἵνα ἐὰν ἀγωνίσηται ὅτι λέγει ὁ νόμος, μὴ ἐπορκεῖν. καὶ ὅτι, οὐ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αἱρεῖσθαι οὐδεὶς, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ. καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει, ἢ μὴ κεῖσθαι, ἢ μὴ χρῆσθαι. ἢ ὅτι οὐ ταῖς ἄλλαις τέχναις, οὐ λυσιτελεῖ πρὸς σοφίζεσθαι πρὸς τὸν ἰατρόν. οὐ γὰρ ὅσον συνελάτ 1
πειν ἡ ἁμαρτία τῷ ἰατρῷ, ὅσον τὸ ἐθίζεσθαι ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι. καὶ ὅλως τὸ τῶν νόμων σοφώτερον ζητεῖν εἶναι, τοῦτ' ἔστιν ὃ οὐ ταῖς ἐπαινουμένοις νόμοις ἀπατεροῦσι. καὶ περὶ μὲν τῶν νόμων, οὕτω διωρίσθω. περὶ δὲ τῶν μαρτύρων, μαρτυρεῖς εἰσὶ διττοί. οἱ μὲν, παλαιοί, οἱ δὲ, πρόσφατοι. καὶ τούτων, οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου, οἱ δ' ἐκτός. λέγω δὲ παλαιοὺς, περὶ τε ποιητῶν, καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰσὶ κρίσεις φανεραί. οἷον Ἀθηναῖοι ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σα 2
λαμῖνος. καὶ πάντες Λακεδαιμόνιοι περὶ Αἰγίνης τῷ κρίνειν Αἰγινήτας πρὸς σφᾶς. καὶ κλεοφῶν ἐμοὶ περὶ κριτῶν τοῖς σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων, ὅτι πάλαι ἀστεγὴς ἡ οἰκία. οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐποίησε σόλων, εἰ μὴ ἦν κριτία πυρόξυλα παῖς ἀκοῦσαι. περὶ μὲν οὖν τῶν γνωρίμων, οἱ τοιοῦτοι μάρτυρες. περὶ δὲ τῶν ἐσομένων, καὶ οἱ χρησμολόγοι. οἷον Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον λέγει τεῖχος, ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι, ὡς πρὸ εἴρηται, μαρτυρία ἐστίν. οἷον, ἔτις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι, ᾧ λόγον γιγόντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία. μή ποτ' οὖ ὄρθιον γιγόντα. καὶ τὸ ὃν ἰοῦς αἱμαρεῖν, ὧν καὶ ὃς πατρός. νήπιος, ὃς πατρὸς κτείνας, παῖδας καλέσει. πεσοῦμαι δ', ὅσοι γνώριμοι, καὶ κεκρίκασί μοι. χρήσιμοι γάρ, καὶ αἱ τούτων κρίσεις, τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν. οἷον, βούλεσθε οὖν ταῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο καλλίχαρμος, ὦ φίλτατον εἴ τις πρὸς ἀργύριον, ὅτι ἐπιδέδωκεν τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι. καὶ οἱ μετέ 4

χοντες τῶ κινδύνου, αὖ δέξωσι λόγου δοθέντος οἱ μὲν οὕτω τοιοῦτοι, τῆς τοιούτων μαρτυρίας εἰσὶ γέγονεν, ἢ μὴ. ἔστιν, ἢ μὴ. πρὸς δὲ τὸ ποιον. οὐ μαρτυρος. οἷον, εἰ δίκαιον, ἢ ἄδικον, ἢ συμφέρον, ἢ ἀσύμφορον. οἱ δ' ἄπαθεν, καὶ πρὸς τοῦτων πίστασθαι. πίστασθαι γὰρ οἱ παλαιοὶ. ἀπάφθοροι γὰρ. πίστωματα γὰρ πρὸς μαρτυριῶν. μαρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅπ ἐκ τῆς εἰκότων δεῖ κρίνειν. καὶ τῶτ ἔστι τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ. καὶ ὅλ οὐκ
1 ἔστιν ὑβαπατῆσαι τὰ εἰκότα ἐπ' ἀργυρίῳ καὶ ὅπ οὐχ ἁλίσκεται ψευδομαρτυριῶν τὰ εἰκότα. ἔχοντι δὲ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅλ οὐχ ὑπόδικα τὰ εἰκότα. ἢ ὅλ οὐ δεῖν αὖ εἶδε μαρτυριῶν. εἰ ἐκ τῶν λόγων ἱκανὸν ἴσως διωρῆσθαι. εἰσὶ δὲ αἱ μαρτυρίαι, αἱ μὲν, πρὸς αὐτῶ. αἱ δὲ, πρὸς τῶ ἀμφισβητουμένου. καὶ αἱ μὲν, πρὸς τῶ πράγματος. αἱ δὲ, πρὸς τῶ ἤθους. ὥστε φανερὸν, ὅπ οὐδὲ πάντ ἔστιν ἀχρήσασθαι ἀχρείως χρησίμης. εἰ μὴ γὰρ κατὰ τῶ πράγματος, ἢ αὖ τῷ ὁμολογουμένης, ἢ τῷ ἀμφισβητουμένῳ
2 πιθανότατος, ἀλλὰ πρὸς τῶ ἤθους αὖ τῶ εἰς ἐπιείκειαν, ἢ τῶ ἀμφισβητοῦντος εἰς φαυλότητα. τὰ δ' ἄλλα, πρὸς μαρτυρος, ἢ φίλου, ἢ ἐχθροῦ, ἢ μεταξύ, ἢ δόξαν μοῦντος, ἢ ἀδοξοῦντος, ἢ μεταξύ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραὶ, ἐκ τῆς αὐτῆς τόπων λεκτέον, ἐξ οἵωνπερ καὶ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται. πρὸς δὲ συνηκόων, ὅσαυτη τῶ λόγου χρῆσίς ἔστιν, ὅσον αὔξειν, ἢ καθαιρεῖν, ἢ πίστας ποιεῖν, ἢ ἀπίστους, αὖ μὲν αὐτῷ ὑπάρχωσι, πίστας καὶ κυρίας. ἔστι δὲ τῶ ἀμφισβητοῦντος, τοὐναντίον. πρὸς μὲν οὖν τὸ πίστας ἢ ἀπίστους ποιῆσαι σκοπεῖν, οὐδὲν διαφέρει τῆς ἔστι τῶ μαρτυρας πράγματείας. ὁπόσοι γὰρ αὐξηθῶσιν οἱ ἐπιγεγραμμένοι, ἢ φυλάττοντες, τοῦτοις αἱ συνῆκαι, πίστεις εἰσὶν. ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνῆκης, οἰκείας μὲν οὔσης, αὐξητέον. ἡ γὰρ συνῆκη, νόμος ἔστιν ἴδιος, καὶ κοινὸς μόρος. καὶ αἱ μὲν συνῆκαι οὐ πρόσθεσι τὸν νόμον κύριον. οἱ δὲ νόμοι ἔστι κοινὸν τὸν νόμον συνῆκας. ἢ ὅλως αὐτὸς ὁ νόμος, συνῆκη τίς ἔστιν, ὥστε ὅστις ἀπιστεῖ ἢ αἱρεῖ
4 συνῆκῃσιν, οὗτος νόμους αἱρεῖ. ἔτι δὲ πρὸς πάντα τὰ πολλὰ τῆ

σωαλλαγμάτων, καὶ τὰ ἐκούσια, καὶ τοῖς σωβήκαις.
ὥστε ἀκύρων γιγνομένων, αἰνήσεται πρὸς ἀλλήλους χρεία
τῶν αἰθρώτων. καὶ τἄλλα δὲ ὅσα ἁρμόττει, ἐστὶ πολλοῖς ἰδεῖν ὄζιν. αὖ δ' ἀντιπαῖ, καὶ μετὰ τῶν ἀμφισβητουμένων,
πρῶτον μὲν, ἅπερ αὖτις πρὸς νόμον ἀναπεφυκὸς μαχέσαιθ', ταῦθ' ἁρμόττει. ἅπερ γὰρ, εἰ τοῖς μὲν νόμοις αὖ μὴ ὀρθῶς κείμενοι ὦσιν, ἀλλ' ὑβαπατῶσιν οἱ πεθέμενοι, οὐκ οἰόμεθα δεῖν πείθεσθαι, τοῖς δὲ σωβήκαις ἀναγκαῖον. εἰθ' ὅπερ τῶ 1
δικαίου ἔραβδος ὄζιν ὁ δικαστής. οὐκοῦν ὄζυ σκεπτέον, ἀλλ' ὡς δικαιότατον. καὶ τὸ μὲν δίκαιον, οὐκ ἔστι μεταστρέφειν,
οὔτ' ἀπάτῃ, οὔτ' ἀνάγκῃ, πεφυκὸς γὰρ ὄζι. σωβήκαι δὲ γίγνονται, καὶ ὑπ' ἀπατηθέντων, καὶ ἀναγκασθέντων. πρὸς δὲ
τούτοις σκοπεῖν, εἰ ἀναπεφυκέ πινί ὄζιν, ἢ τῶ γεγραμμένων νόμων, ἢ τῶ κοινῶν, καὶ τοῖς δικαίοις ἢ καλοῖς. ἔτι τε, ἢ ἄλλας σωβήκας ὑσδραίσας ἢ πεντδράς. ἢ γὰρ αἱ ὕσδραι κύ-
ρειαι, ἄκυροι δ' αἱ πέντδραι. ἢ αἱ πέντδραι ὀρθαὶ, αἱ δ' ὕ- 2
σδραι ἠπατήκασιν. ὁποτδρῶς αὖ ἦ χρήσιμον. ἔτι δὲ τὸ συμφορον, ὁρᾶν εἴπη ἀναποῦσι τοῖς κριταῖς, καὶ ὅσα ἄλλα
διαφέροντα. καὶ γὰρ ταῦτα, οὐ διώρηται ὁμοίως. Αἱ δὲ βάσανοι, μαρτυρίαι πυδώδεισιν. ἔχειν δὲ δοκοῦσι πίστιν, ὅτι ἀνάκη τις πέσοισι, οὐκοῦν χαλεπὸν οὐδὲν τοῦτο ἰδεῖν,
καὶ τὰ ἀνδεχόμενα εἰπεῖν. ὑφ' ὧν αὖ τι ὑπάρχουσιν οἰκεῖαι, αὖξειν ὄζιν ὅτι ἀληθεῖς μᾶλλον τῶ μαρτυριῶν εἶσι, αὖτε ὑπεναντίαι ὦσι, καὶ μετὰ τῶ ἀμφισβητοῦντος, διαλύοι αὖτις τ' ἀ- 3
λαθῆ λέγων καθόλου τῶ γλίους τῆς βασάνου. οὐδὲν γὰρ ἧττον ἀνάγκαζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγουσιν, ἢ τ' ἀληθῆ, καὶ διαναρτδροῦντες μὴ λέγειν τ' ἀληθῆ, καὶ ῥᾳδίως καταψευδόμενοι ὡς παυσόμενοι θᾶττον. δεῖ δ' ἔχειν ἐπαναφορὰν ἐστὶ διαῦτα γεγλυμμένα πρὸς δείγματα, ἃ ἴσασιν οἱ κρίνοντες. δεῖ δὲ λέγειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς οἱ βάσανοι: πολλοὶ γὰρ σδροὶ καὶ λιθόλιθμοι καὶ τοῖς μυκοῖς ὄντες δυσκατοί, χαλεπαίνως ἐγκαρτδροῦσι τοῖς ἀνάγκαις. οἱ δὲ λειλοὶ καὶ σύλα- 4

βεῖς περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν καταθαρροῦσιν, ὥστε
οὐδὲν δεῖσι πιστὸν ὀμόσαντες. ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ ὅρκων, τι χαλεπὸν ἐστὶ διε- *le jurejur*
λεῖν. ἢ γὰρ δίδωσι καὶ λαμβάνει, ἢ οὐδέτερον. ἢ τὸ μὲν, τὸ
δ' οὔ. καὶ τοῦτων, ἢ δίδωσιν μὲν, οὐ λαμβάνει δὲ, ἢ λαμβά-
νει μὲν, οὐ δίδωσι δὲ. ἔτ' ἄλλως πᾶσι ταῦτα εἰ ὀμώμοσαι.
καὶ οὕτως ἢ ὑφ' αὑτῶν, ἢ ὑπ' ἐκείνου. οὐ δίδωσι μὲν οὖν, ὅτι
ῥᾳδίως ἐπορκοῦσι. καὶ ὅτι ὁ μὲν ὀμόσας, οὐκ ἀφ' δίδωσι χρή-
1 ματα. ὃν δὲ μὴ ὀμόσαντας, οἴεσθαι καταδικάζειν. καὶ ὡς οὐ-
τος ὁ κίνδυνος κρεῖττων ὁ ἐν τοῖς δικασταῖς. τοῖς μὲν γὰρ πι-
στεύει, τῷ δ' οὔ. οὐ λαμβάνει δ', ὅτι αὐτὰ χρημάτων ὅρκος.
καὶ ὅτι εἰ ἐῶ φαῦλος, κατωμόσθω αὖ. κρεῖττον γὰρ ἕνεκά
του φαῦλον εἶναι, ἢ μηδενός. ὀμόσας μὲν γάρ, ἕξει. μὴ ὀμό-
σασ δ', οὔ. ὥστε δ' ἀρετὴν αὖ εἶη, ἀλλ' οὐ δ' ἐπορκείαν τὸ
μὴ, καὶ τὸ τῶν ξενοφανους ἁρμόττει, ὅτι οὐκ ἴσα πεπόκλωσις
αὐτα, ἀσεβεῖ πρὸς θεσεβῆ. ἀλλ' ὁμοία, κἂν ἰαμβος, ἀθενῆ
2 πατάξαι. ἢ ζαληγλῶσα πεπαλαίσαικε. εἰ δὲ λαμβάνει, ὅτι
πιστεύει αὐτῷ, ἐκείνῳ δ' οὔ. καὶ τὸ τῶν ξενοφάνους μεταστρέ-
ψαντα, φαῦλον οὕτως. ἴσον εἶναι, ἐὰν μὲν ὁ ἀσεβὴς διδῷ, ὁ
θεσεβὴς δ' ὁμοίως. δεινόν γε τὸ μὴ ἐθέλειν αὐτὸν, ἐξὸν ὧν ἐ-
κείνους ἀξιοῖ ὀμόσαντας, δικάζειν. εἰ δὲ δίδωσιν, ὅτι θεσεβὴς
τὸ θέλειν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπειν. καὶ ὅτι, οὐ δεῖν δεῖ αὐτὸν ἄλ-
λων κριτὴν δεῖσθαι. αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν. καὶ ὅλως, ἄτο-
πον τὸ μὴ θέλειν ὀμνύναι, ποῖ ὧν ἄλλους ἀξιοῖ ὀμνύναι. ἐ-
3 πεὶ ὃ καθ' ἕκαστον δῆλον πῶς λεκτέον, καὶ σωσιαζόμενον, πῶς
λεκτέον δῆλον. οἷον, εἰ αὐτὸς μὲν θέλει λαμβάνειν, δίδόναι
δὲ μὴ. καὶ εἰ δ' δίδωσι μὲν, λαμβάνειν δὲ μὴ θέλει. καὶ εἰ λαμ-
βάνειν καὶ δίδόναι θέλει, ἕτε μὴ δ' ἕτερον. ἐκ γὰρ τῶν εἰρη-
μένων ἀνάγκη συνιέναι, ὥστε καὶ τοὺς λόγους ἀνάγκη συνιέ-
ναι ἐκ τῶν εἰρημένων. δῆλον δὲ, καὶ ἡ πατημένος ὑπ' αὐτῶν ὁ
σιαντίος, ὅτι οὐκ ἐπορκία. ἐκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν δεῖ. τὸ δὲ ἐ
πορκεῖν, ἀδικεῖν δεῖ. τὰ δὲ βία καὶ τὰ ἀπάτη, ἀκούσια. σύναυ
4 θα δοῦναι σωκικτέον καὶ τὸ ἐπορκεῖν, ὅτι δεῖ τὸ τῇ διανοίᾳ ἀλ-

λοὺ τῷ σώματι. ἐὰν δὲ τῷ αὐτοδίκῳ ἢ ὁμωμοσμένος, ὅτι πάντα κἀμοὶ δοκεῖ ὁ μὴ ἐμμελίων, οἷς ὤμοσε. δίκαιον γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς νόμοις χαρίζεσθαι ὁμόσαντες. καὶ ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦμεν ἐμμελεῖν, οἷς αὐ ὁμόσαντες δικάζητε. αὐτοὶ δ' οὐκ ἐμμελοῦμεν. καὶ ὅτα ἄλλα, αὖ ὤξιον τὶς εἰπεῖν. πολὺ μὲν οὖν τῆς ἀτέχνου πίστεως, εἰρήσθω σοι τοσαῦτα.

1

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙ-

ΚΗΣ ΤΟ Β'.

cap. 1.

ΚΤΙΝΩΝ μὲν δεῖ καὶ πείθειν καὶ ἀπο-
δεῖξαι, καὶ λέγειν καὶ ἐπαινεῖν, καὶ κατηγο-
Ε ρεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι, καὶ πίστεις δεῖξαι καὶ 2
πεντάσεις χρήσιμοι πρὸς τοὺς τοιούτων πίστεις,
τοῦτο δ' ὅτι. πολὺ γὰρ τοῦτων καὶ ἐκ τούτων, τὰ
ἐνθυμήματα λέγεσθαι. ὡς πολὺ ἔκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος
τῆς λέξεως. ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική, καὶ γὰρ ἡ τοὺς
συμβουλὰς κρίνουσι, καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν, ἀνάγκη μὴ μόνον
πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστὸς, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν. πρὸ γὰρ 3
διαφέρει πρὸς πίστιν. μάλιστα μὲν, ἐν τοῖς συμβουλαῖς. εἶτα
» δὲ καὶ ἐν τοῖς δίκαις, τὸ, τε ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγον-
» τα, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀποδιαβαίνειν ἔχειν πῶς αὐτὸν. πρὸς
» δὲ τοῦτοις ἐὰν καὶ αὐτοὶ διακείμενοί πως τυγχάνωσι. τὸ μὲν
οὖν ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, χρησιμώτατον εἰς τὰς
συμβουλάς ἐστι. τὸ δὲ διακεῖσθαί πως τὸν ἀκροατὴν, εἰς τὰς δί-
κας. οὐ γὰρ ταυτὰ φαίνεται φιλοῦσιν καὶ μισοῦσιν, οὐδ' ὀρ-
γιζομένοις καὶ πρᾴως ἔχουσιν. ἀλλ' ἢ τὸ πρᾶγμα ἕτερα, ἢ κα-
τὰ τὸ μέγεθος ἕτερα. τῷ μὲν γὰρ φιλοῦντι, πολὺ οὐ ποιεῖται 4

πλὴ κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν, ἢ μικρὰ δοκεῖ ἀδικεῖν. τῷ δὲ μισοῦντι, τοὐναντίον. καὶ τῷ μὲν ἐπιθυμητικῷ καὶ δυέλπιδι, ἐὰν ᾖ τὸ ἐσόμενον ἡδύ, καὶ ἔσεσθαι, κἂν ἀγαθὸν ἔσεσθαι φαίνεται, τῷ δ' ἀπειθεῖ καὶ δυσχεραίνοντι, τοὐναντίον. τὰ μὲν οὖν αὐτὰ εἶναι
» πιστὰ οὐ λέγοντας, ἕτερα εἰσὶ τὰ αἴτια. ἔσται γὰρ ὅτι, δι' ἃ
» πεδύομεν ἔξω τῆς ἀφελείας. ἔστι δὲ τοιαῦτα, φρόνησις, καὶ ἀ-
» ρετὴ, καὶ δύνοια. διαφέρουσι γὰρ πρὸς ἃ λέγουσιν ἢ συμβου-
1 λεύουσιν, ἢ πρὸς πάντα τοιαῦτα, ἢ πρὸς τοῦτων τι. ἢ γὰρ δι' ἀφροσύνην οὐκ ὀρθῶς σκοποῦσι δοξάζουσιν, ἢ δοξάζοντες ὀρθῶς, πρὸς μηχανείαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν. ἢ φρόνιμοι μὲν καὶ ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἀλλ' οὐκ εὖνοι, διόπερ οὐδὲν χρῆται, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν πανόσκοντας, καὶ πρὸς ταῦτα οὐδὲν. ἀνάγκη ἄρα τὸν ἅπαντα δοκοῦντα ταῦτα ἔχειν, εἶναι τοῖς ἀπροαιρέτοις πιστόν. ὅθεν μὲν οἶνον φρόνιμοι καὶ σοφοὶ δοκοῦσιν εἶναι, ἐκ τῆς περὶ τοὺς ἀρίστους διημαρτημένων λαμβάνειον. ἐκ τῆς αὐτῆς γὰρ, κἂν ἑτέρου
2 τις κἂν ἑαυτὸν κακῶς σκοπῶν ἁμάρτοι τοιοῦτον. πρὸς δ' εὐνοίαν καὶ φιλίαν, οἷ τοῖς πρὸς τὰ πάθη λεκτέον νῦν. Ἔστι δὲ τὰ πάθη, C. 2.
δι' ὅσα μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἕπεται λύπη καὶ ἡδονή. οἷον ὀργὴ, ἔλεος, φόβος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τὰ τούτοις ἐναντία δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ καθ' ἕκαστον εἰς ἕξεις, λέγω δ' οἷον πρὸς ὀργῆς, πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ, καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐπὶ ποίοις. εἰ γὰρ τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μὴ, ἀδύνατον ἂν εἴη πλὴ
3 ὀργὴν ἐμπιεῖν. ὁμοίως δὲ, καὶ πρὸς τἆλλα. ὥσπερ δὲν καὶ ταῖς διημαρτημένοις διεληλάμεθα πρὸς τὰ στάσεις. οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων ποιήσωμεν, καὶ διέλωμεν τὸν εἰρημένον τρόπον.
Ἔστω δὴ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, διὰ 3.
φαινομένην ὀλιγωρίαν τῆς εἰς αὐτὸν ἢ εἰς αὐτῷ τινὰ μὴ προσηκόντως. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἡ ὀργὴ, ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον, ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῷ καθ' ἕκαστον ἁνὶ οἷον κλέωνι, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ. καὶ ὅτι αὐτὸν, ἢ τῶν αὐτῷ τινὰ τι πεποίηκεν ἢ ἔμελλε. καὶ πάσῃ ὀργῇ ἐπεσθαί τινα ἡδονὴν πλὴ ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τι-
4

μωρήσασθαι. κἂν μὲν γὰρ τὸ οἴεσθαι τοὔνειδος ὦν ἐφίεται. οὐ
» λεῖς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ἐφίεται. ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐ-
φίεται αὐτῷ δυνατοῦ. διὸ καλῶς εἴρηται τοῦτο τοῖς θυμοῖς. ὥστε
» πολὺ γλυκίων μέλιτος καλαιεσομένοιο, καὶ σταγόνες σὶ σὶ θεσιν
» ἀέξεται. ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διὰ τοῦτο, καὶ διότι δια
ζέουσιν οἱ τῷ τιμωρεῖσθαι τὴν διανοίαν. ἡ δ' ὀργὴ τότε ἐγγίνομέ-
νη φαντασία ἡδονὴν ποιεῖ. ὥσπερ καὶ τοῖς ἐνυπνίοις. ἐπεὶ δ' ἡ ὀ-
λιγωρία ἐστὶν οἰκεία καὶ δεξεῖς πρὸς ἃ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον. 1
καὶ γὰρ τὰ κακὰ καὶ τ' ἀγαθὰ ἄξια οἰόμεθα εἶναι σπουδῆς εἶναι, καὶ
τὰ σωτείνοντα πρὸς ταῦτα. ὅσα δὲ μηδὲν ἢ πάνυ μικρά, οὐ-
δενὸς ἄξια ὑπολαμβάνομεν. ἔστι δ' ἐν ὀλιγωρίᾳ, καταφρόνησίς τε καὶ ἐπηρεασμός, καὶ ὕβρις. ὅ, τε γὰρ καταφρο-
νῶν ὀλιγωρεῖ. ἃ γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια εἶναι, τούτων καταφρονοῦσι. τῆς δὲ μηδενὸς ἀξίων, ὀλιγωροῦσι. καὶ ὁ ἐπηρεάζων,
φαίνεται καταφρονεῖν. ἔστι δ' ὁ ἐπηρεασμὸς, ἐμποδισμὸς τοῦ βουλήσεσθαι, οὐχ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. ἐπιδύεται οὐχ 2
ἵνα αὐτῷ τι ὀλιγωρεῖ. δῆλον γὰρ, ὅτι οὔτε βλάψειεν ὑπολαμβάνει, ἐφοβεῖτο γὰρ καὶ οὐκ ὀλιγωρεῖ, οὔτ' ὠφελῆσαι αὖ οὐδὲν
ἄξιον λόγου. ἐφρόντισε γὰρ αὖ ὥστε φίλον εἶναι. καὶ ὁ ὑβρίζων
δὲ ὀλιγωρεῖ. ἔστι γὰρ ὕβρις, τὸ βλάπτειν καὶ λυπεῖν, ἐφ' οἷς αἰ-
σχύνη ἔστι τῷ πάσχοντι, μὴ ἵνα τι γένηται αὐτῷ ἄλλο, ἢ ὅτι ἐγένε-
το, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ. οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες οὐχ ὑβρίζουσιν, ἀλ-
λὰ τιμωροῦνται. αἴτιον δὲ τῆς ἡδονῆς τοῖς ὑβρίζουσιν, ὅτι οἴον
ται κακῶς δρῶντες αὐτοὶ ὑπερέχειν μᾶλλον. διὸ οἱ νέοι καὶ 3
οἱ πλούσιοι, ὑβριστικοί. ὑπερέχειν γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες. ὕβρεως
δὲ ἄλλη μία, ὁ δὲ ἀπιμάζων, ὀλιγωρεῖ. τὸ γὰρ μηδενὸς ἄξιον, οὐ-
δεμίαν ἔχει τιμὴν, οὔτε κακοῦ οὔτε ἀγαθοῦ. διὸ λέγει ὀργι-
ζόμενος ὁ Ἀχιλλεὺς. ἠτίμησεν, ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀ-
πούρας, καὶ ὡς εἰ τιν' ἀτίμητον μετανάστην, ὡς δι' ταῦτα ὀργι-
ζόμενος. πεποίηκεν δ' οἴονται πλουσιεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἡπόνων
καὶ χιόνος, καὶ δύναμιν, κατ' ἀρετὴν, καὶ ὅλως οἷ ὧν αὐ
τῶν τῷ ὑπερέχειν πολύ. οἷον οἱ χρήμασιν ὁ πλούσιος πένητος 4

καὶ οὐ τῷ λέγειν ῥητορικὸς, ἀδωκάκυ εἰπεῖν, καὶ ἀρχὴν ἀρ-
χομένου, καὶ ἄρχειν ἄξιος οἱόμενος, τὸ ἄρχεσθαι ἀξίως. διὸ εὖ-
» ρηται, δυμῆσι δὲ μέγας δεῖ διοδοφέων βασιλήων. καὶ ἀλλαχε
» καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα πλέσεσι. ἀναγκαῖον γὰρ
δὴ πὼ ἀσθρωπίνη. ἔτι ἀφ' ὧν ἂς οἴεται δεῖν πάσχειν δεῖν. οὔτοι
δὲ εἰσὶν, οὓς δεῖ ποιῆσαι ἢ πρεῖ, ἢ αὐτὸς, ἢ τῆς αὐτῆς τις, ἢ δεῖ
αὐτῆ, ἢ βούλεται, ἢ ἐβουλήθη. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ἤδη,
1 πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζονται αὐτοὶ, καὶ τίσι, καὶ διὰ ποῖα. αὐτοὶ
μὲν γὰρ ὅταν λυπῶνται. ἐάν τις γὰρ τινος ὀλυσχυμένος. ἐάν
τε κατ' εὐθυωρίαν δοκῇ καὶ πικρούη τις. οἷον, τῷ διαφέρεσθαι πρὸς
τὸ πεῖν, ἐάν τε μὴ, ὁμοίως τοῦτο φαίνεται ποιεῖν, καὶ ἐάν τε
ἀπειλήσῃ τις, ἐάν τε μὴ συμπείσῃ, ἐάν τε ἄλλοπι ἐνοχλῇ οὕ
τως ἔχον, τοῖς πᾶσιν ὀργίζεσθαι. διὸ κάμνοντες, πενόμενοι, ὁρῶν
τες, διαφθείροντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ καθεδοῦντες, ἐρ
γίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι, μάλιστα μὲν πρὸς αὐτὸ τὸ παρόντος
2 ὀλιγωροῦντας. οἷς, κάμνων μὲν, τοῖς πρὸς τὴν νόσον. πενόμενος
δὲ, τοῖς πρὸς τὴν πενίαν. πολεμῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον.
ὁρῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν ὁρῶντα. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. πρὸ-
» ὸς τοιεῖται γὰρ ἕκαστος πρὸς τὴν ἑκάστου ὀργὴν ὑπὸ τοῦ ὑ-
» πάρχοντος πάθους. ἔτι δὲ ἐὰν τ' ἀναντία τύχῃ προσδοκώμε-
νος. λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ πολὺ καὶ παρὰ δόξαν, ὥσπερ καὶ
τὸ πεῖν τὸ πολὺ παρὰ δόξαν. ἐὰν γιγνώσκωσι ὁ βούλεται. διὸ καὶ
ὥραι, καὶ χρόνοι, καὶ διαθέσεις, καὶ ἡλικίαι, ἐκ τούτων φανε-
3 ραί· ποῖαι δυνάμεναι πρὸς ὀργὴν, καὶ πότε, καὶ ποῦ, καὶ ὅ τι ὅ-
τι μᾶλλον οὗτοις εἰσὶ, μᾶλλον καὶ δυνάμενοι. αὐτοὶ μὲν οὖν
οὕτως ἔχοντες, δυνάμενοι πρὸς ὀργὴν. Ὀργίζονται δὲ, τοῖς
τε καταγελῶσι, καὶ χλευάζουσι, καὶ σκώπτουσιν. ὑβρίζουσι
γὰρ, καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα ποιοῦσι, ὅσα ὕβρεως σημεῖα. ἀνάγ-
κη δὲ τοιαῦτα εἶναι, ἃ μήτε αὐτῷ τινος, μήτ' ὠφέλιμα τοῖς
ποιοῦσιν. ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὕβριν. καὶ τοῖς κακῶς λέγουσι καὶ
καταφρονοῦσι, πρὸς ἃ αὐτοὶ μάλιστα ἀνυποφόρους εἶναι. οἷον, οἱ ἐν δι
4 φιλοσοφίᾳ φιλοτιμούμενοι, ἐάν τις εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἱ

δὲ ἀδίκῃ τῇ ἰδίᾳ, ἐάν τις εἰς τὸν ἰδίων. ὁμοίως δὲ καὶ ἀδικῆσ ἄλ
λων. ζημίᾳ δὲ πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν κινδυνεύσωσι μὴ ὑπάρ
χειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως ἢ μὴ ἰκανοὺς, ἢ μὴ δοκεῖν. ἐπιεικεῖς δὲ σφό
δρα οἴονται ὑπάρχειν οἱ ζημίοις, οἷς σκώπτουσι, οὐ φρον τί
ζουσι. καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον, ἢ οἷς μὴ φίλοις. οἴονται γὰρ
πεφυκέναι μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς δεῖ πάσχειν, ἢ μή. καὶ τοῖς εὐθυ
μουμένοις τιμᾶν μᾶλλον, ἢ φρονπίζειν, ἐὰν πάλιν μὴ οὕτως ὀ
μιλῶσι. καὶ γὰρ κατὰ ταὐτων οἴονται καταφρονεῖσθαι. τα- 1
τὸν γὰρ αὖ πρεῖν. καὶ τοῖς μὴ αὐτὰ ποιοῦσιν δεῖ, μὴ δὲ πάντ' ἴσην
ἀφροδισίουσι. καὶ τοῖς τ' αἰσχύνεσθαι ποιοῦσιν αὐτοῖς. ἐὰν ἢ πους ὦ
σι. καταφρονεῖν γὰρ πάντες οἱ βιοῦσθαι φαίνονται. καὶ οἱ μὲν,
ὡς ἢ πόνων. οἱ δ', ὡς πρὸ ἢ πόνων. καὶ τοῖς οὐ μηδενὶ λόγῳ.
οὗσιν, αὖπ ὀλιτωρῶσι μᾶλλον. ὑπόκειται γὰρ ἢ ὀργὴ τῆς ὀλι
τωρίας πρὸς οὓς πεφυκότας. πεφυκέναι δὲ τοῖς ἢ ποσι μὴ ὀ
λιτωρεῖν, τοῖς δὲ φίλοις, ἐάν τι μὴ δι' λέγουσιν ἢ ποιῶσι. κ' ἔτι
μᾶλλον, ἐὰν τ' ἀναντία, καὶ ἐὰν μὴ αἰσθάνωνται δεομένων. ὡς 2
πρὸ αὐτῶν ὑπερῶντος πληξίππου τῷ μελεάγρῳ. ὀλιτωρίας γὰρ
τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι σημεῖον. ὧν γὰρ φροντίζομεν, οὐ λανθάνει.
καὶ τοῖς ἐπιχαίρουσι τοῖς ἀτυχήμασι. κ' ὅλως τοῖς θυμουμένοις
οὐ ταῖς ἑαυτῶν ἀτυχίαις. ἢ γὰρ ἐχθροῦ, ἢ ὀλιτωροῦντος ση
μεῖον. καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν, ἐὰν λυπῶσι. διὸ καὶ τοῖς
κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται. καὶ τοῖς ἢ ἀκούουσι τοῖς αὐ
τῆς, ἢ θαυμάζουσι τὰ αὐτῆς φαῦλα. ὁμοιοι γάρ εἰσιν, ἢ ὀλιτω
ροῦσιν, ἢ ἐχθροῖς. οἱ γὰρ φίλοι, σωπαλγοῦσι. θαύμενοι δὲ τὰ οἰ 3
κεῖα φαῦλα πάντες, ἀλιτοῦσιν, ἐλυπῆς ὀλιτωροῦσι, πρὸς πέν
τε, πρὸς ὃς φιλοτιμοῦνται, πρὸς ὃς θαυμάζουσιν, ὑφ' ὧν βού
λονται θαυμάζεσθαι, πρὸς οὓς αἰσχύνονται, ἢ οἷς αἰσχυνο
μένοις ὡσῶς. οἷς τοῦτοις ἐὰν τις ὀλιτωρῇ, ὀργίζονται μᾶλλον.
καὶ τοῖς εἰς τὰ ἴδιωτα ὀλιτωροῦσιν, κατὰ ὧν αὐτοῖς αἰσχρὸν
μὴ βοηθοῦσι. οἷον γονεῖς, τέκνα, γαμετὰς, ἀρχομένους. κ' τοῖς
χαίρειν μὴ ἀφροδισίουσι. πλὰ τὸ πεφυκὸς γὰρ ἢ ὀλιτωρία. κ' τοῖς
ἐρωνδυομένοις, πρὸς οὓς σπουδάζονται. καταφρονητικὸν γὰρ ἢ 4

ἐρωνείαν. καὶ τοῖς τῶν ἄλλων δὲ ποιητικοῖς αὖ μὴ καὶ αὐτῶν. καὶ γὰρ τοῦτο καταφρονητικόν, τὸ μὴ ἀξιοῦν ὧν πάντας καὶ αὐτόν. ποιητικὸν δ' ὀργῆς, καὶ ἡ λήθη, οἷον καὶ τῆς ὀνομάτων οὕσα πρὸς μικρόν. ὀλιγωρίαν γὰρ δοκεῖ καὶ ἡ λήθη σημεῖον εἶναι. διὰ μὲν γὰρ ἀμέλειαν, ἡ λήθη γίνεται. ἡ δ' ἀμέλεια, ὀλιγωρία ἐστίν. οἷς μὲν οὖν ὀργίλονται, καὶ ὡς ἔχοντες, καὶ ποῖα, εἰρηται. δῆλον δ' ὡς δέοι ἄν, αὐτὸν καταστήσαι τῷ λόγῳ
1 τοιούτους, οἵοι ὄντες ὀργίλως ἔχουσι, καὶ οὓς ἀνάπτους ζωῖς νῦν ὄχους ὄντας, ἐφ' οἷς ὀργίλονται, καὶ διὰ τοιούτους, οἷοις ὀργίζονται. ἐπεὶ δὲ τὸ ὀργίζεσθαι ἀνάπτον τῷ πεπλῆχθαι, καὶ ὀργὴ πεφύκητι, λυπηρόν πως πεπονθότες πρᾷοί εἰσι, καὶ πρὸς τινας πράως ἔχουσι, καὶ διὰ τίνων πραύνονται. Εἰρήσω δὴ πρότερον, καταστάσεις καὶ κρίσεις ὀργῆς. εἰ δὴ οὖν ὀργίζονται τοῖς ὀλιγωροῦσιν, ὀλιγωρία δ' ἐστὶν ἑκούσιον, φανερὸν, ὅτι καὶ τοῖς μηδὲν τούτων ποιοῦσιν ἢ ἀκουσίως πιθανῶν, ἢ φαινομένοις
2 διοίσεις πρᾷοί εἰσι, καὶ τοῖς τ' ἀνάπτοις ὧν ἐπιθυμοῦσι βλαπτομένοις. καὶ ὅσοι καὶ εἰς αὐτοὺς διοίσει. οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὑτῷ δοκεῖ ὀλιγωρεῖν, καὶ τοῖς ὁμολογοῦσι καὶ μεταμελομένοις. ὡς γὰρ ἐχόντων δίκην τοῦ λυπεῖσθαι ἐστὶ τοῖς ποιημένοις, παύονται τῆς ὀργῆς. σημεῖον δ' ἐστὶ τῆς τῶν οἰκετῶν κολάσεως. οὐ μὲν γὰρ ἀρνουμένους καὶ ἀντιλέγοντας, μᾶλλον κολάζομεν. πρὸς οὓς δὲ ὁμολογοῦντας δικαίως κολάζεσθαι, παύομεθα θυμούμενοι. ἄτοπον δ' ὅτι, ἀναισχυντία τὸ τὰ φανερὰ ἀρνεῖσθαι
3 ἢ διαναισχυντία, ὀλιγωρία καὶ καταφρόνησις. ὧν γοῦν πολὺ καταφρονοῦμεν, οὐκ αἰσχυνόμεθα. καὶ τοῖς τὰ πεινῶντι ποιοῦσι πρὸς αὐτούς, καὶ μὴ αὐτὰ λέγουσι. φαίνονται γὰρ ὁμολογεῖν ἢ τῆσσον εἶναι. οἱ δ' ἵπποις, φοβοῦνται. φοβούμενος δὲ οὐδεὶς ὀλιγωρεῖ. ὅτι δὲ πρὸς οὓς τὰ πεινῶντι ποιοῦσι παύεται ἡ ὀργὴ, καὶ οἱ κινδυνεύοντες δικαίως, οὐδὲν κινοῦντες οὓς καθίστανται. καὶ τοῖς σπουδάζουσι πρὸς οὓς σπουδάζοντας. δοκεῖ δ' σπουδάζεσθαι, ἀλλ' ὡς καταφρονεῖσθαι. καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμένοις. καὶ τοῖς δεομένοις καὶ παραιτουμένοις. τὰ πεινῶντι γὰρ, καὶ τοῖς μὴ ὑβρισταῖς, μὴ δὲ χλοῖα
4

σοῖς, μὴ δ' ὀλιγωρεῖς, ἢ εἰς μηδένα, ἢ μὴ εἰς χρησοὺς, ἢ μὴ εἰς
θεοὺς τοὺς, οἵοι πρὸς αὐλοί. ὅλως δ' ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν
πρὸς παῤῥησίαν καὶ, καὶ οὓς φοβοῦνται, καὶ οὓς αἰσχύνονται. ἕως γὰρ
ἂν οὕτως ἔχωσιν, οὐκ ὀργίζονται. ἀδύνατον γὰρ ἅμα φοβεῖσθαι
καὶ ὀργίζεσθαι. καὶ τοῖς δ' ὀργιλωτέροις, ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ
» ἧττον ὀργίζονται. οὐ γὰρ δ' ὀλιγωρίαν φαίνονται πρᾶξαι. οὐ-
δεὶς γὰρ ὀργιζόμενος ὀλιγωρεῖ. ἢ μᾶλλον γὰρ ὀλιγωρία, ἄλυπος. ἢ
δ' ὀργὴ, μετὰ λύπης. καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτοῖς, καὶ ἐχόντως 1
δὲ ἐναντίως τῷ ὀργίζεσθαι, δῆλον ὅτι πρᾶοί εἰσιν. οἷον ἐν παν-
δαῖ, ἐν γέλωτι, ἐν ἑορτῇ, ἐν δίκῃ μορίᾳ, ἐν καταφρονήσει, ἐν πλήρω
σει, ὅλως, ἐν ἀλυπίᾳ καὶ ἡδονῇ μὴ ὑβριστικῶς, καὶ ἐν ἐλπίδι ἐπιει
κεῖ. ἔτι ὃ κεχρονικότες, καὶ μὴ ὑπόπτοι τῇ ὀργῇ ὄντες, παύεται
ὀργὴν ὁ χρόνος. παύεται δὲ καὶ ἐτέρου ὀργὴν μείζω, ἢ παρ' ἄλλου λη
φθεῖσα ἡμαρτία πρότερον. διὸ δὴ Πιττακὸς, εἰπόντος τινὸς
ὀργιζομένου τῷ δήμῳ, τί οὐκ ἀπολογῇ, οὐ φησὶν ἔφη. ἀλλὰ
πότε; ὅταν ἄλλον ἴδω διαβεβλημένον. πρᾶοι γὰρ γίγνονται, 2
ὅταν εἰς ἄλλον τινὰ ὀργίζωσιν. οἷον συμβέβηκε δὴ ὀργί-
ζεσθαι. μᾶλλον γὰρ χαλεπαίνοντες, ἢ καλλιθυμοῦσι, ἀφῆκαν,
δι' ὃ τὸ καλλιθυμοῦντας τῇ πρότερον αἰτίᾳ κολάζεσθαι δοκεῖν. καὶ
ἐὰν ἕλωσι, καὶ ἐὰν μείζονα κακὸν πεπονθότες ὦσιν, ἢ ὀργιζόμε
νοι ἔπραξαν αὐτό. ὥσπερ γὰρ εἰληφότα ἡμαρτίαν οἴονται. καὶ
ἐὰν ἀδικεῖν οἴωνται, αὐτοὶ καὶ δικαίως πάσχειν. οὐ γίγνεται γὰρ
ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ ἔτι πρὰξ τὸ προσῆκον οἴονται
πάσχειν. ἡ δὲ ὀργὴ τοῦτο ἐστίν. διὸ τῷ λόγῳ δεῖ προσκολάζειν. ἀ- 3
γανακτοῦσι γὰρ ἧττον κολαζόμενοι καὶ οἱ δοῦλοι. καὶ ἐὰν μὴ αἰ
σθέσθαι οἴωνται, ὅτι δι' αὐτοὺς, καὶ εἰδότων ἔπαθον. ἡ γὰρ ὀργὴ,
τῷ καθήκοντός ἐστι. δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ. διὸ ὀρθῶς ποιοῦ
» σι, φάσθαι οὐδυσσῆα πολίπορθον. ὡς οὐ τιμωρημένος. εἰ
» μήτε ἤδεσαν μὴ ὑφ' οὗ, καὶ αὐτὸ ὅτου. ὥστ' οὐ τοῖς ἄλλοις ὅσοι
μὴ αἰσθάνονται, ὀργίζονται, οὐ τοῖς πεθνεῶσιν ἕνεκα, ὡς πεπον-
θόσι τὸ ἔσχατον, καὶ οὐκ ἀλγήσουσιν, οὐ δι' αἰσθησομένους, οὐ
οἱ ὀργιζόμενοι ἐφίενται. διὸ δὴ πρὸς τὸν ἕκτορος ὁ ποιητὴς παῦ 4

» σαι βουλόμενος τὸν ἀχλλέα τῆς ὀργῆς παθεῖν τοιοῦτος, καὶ φιλῶ τ'
» δὴ γαῖαν ἀεικίζη μηνιάων. δῆλον ἔν, ὅτι τοῖς περὶ νεμβου-
» λομένοις, ἐκ τούτων τῶν τόπων λεκτέον, αὐτοῖς μὲν πρασκευά-
ζεσι τοιοῦδε, οἷς δ' ὀργίζονται, ἢ φοβεροὺς, ἢ αἰσχύνης ἀξίους,
ἢ κεχαρισμένους, ἢ ἀκοντας, ἢ εὐβραλτοῦντας τοῖς περιμε-
μνηόσι. Τίνας δὲ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι, καὶ διατί, τὼ φι- 5.
λίαν καὶ τὸ φιλεῖν ὁρισάμενοι λέγωμεν. ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν, τὸ
1 βούλεσθαί τινι ἃ οἴεται ἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, ἀλλὰ μὴ αὐτῶ,
» καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων. φίλος δ' ἐστὶν,
» ὁ φιλῶν καὶ αὐτὸς φιλούμενος. οἱ οὖν δὲ φίλοι εἶναι, οἱ οὕτως
» ἔχειν οἰόμενοι πρὸς ἀλλήλους. τούτων δὲ τὰ προκειμένων, αἰεὶ ἀγ
» κὴ φίλον εἶναι τὸν σωζόμενον τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ σωαλγοῦν
» τα τοῖς λυπηροῖς, μὴ διατί ἕτερον, ἀλλὰ διὰ ἐκεῖνον. γινομένων
γὰρ ὧν βούλονται, χαίρουσι πάντες. τοῖς δ' αὐτοῖς δὲ, λυποῦν
ται. ὥστε τῆς βουλήσεως σημεῖον αἱ λῦπαι, καὶ αἱ ἡδοναί. καὶ
2 οἷς μὲν τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ καὶ κακά. καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καὶ
οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί. ταυτὰ γὰρ τούτοις βούλεσθαι καὶ ἀπόκη. ὥσ
τε ἄπορ αὐτῷ καὶ ἄλλῳ βουλόμενος, τοῦτῳ φαίνεται φίλος
εἶναι, καὶ οἷς περὶ κότας δὴ φιλοῦσιν, ἢ αὐτοῖς, ἢ ὧν κήδονται,
καὶ εἰ μέγαλα, καὶ εἰ πρόθυμως, καὶ εἰ αἱ τοιούτοις καιροῖς, καὶ αὐ-
τοῖς ἕνεκα, καὶ οὓς ἂν οἴονται βούλεσθαι ποιεῖν δὴ, καὶ οἷς τοῖς φί
λους, καὶ οἷς φιλοῦντας, οὓς αὐτοὶ φιλοῦσι, καὶ οἷς φιλου-
μένους ἕνεκα τοῖς φιλουμένων ἑαυτοῖς, καὶ οἷς τοῖς αὐτοῖς
3 ἐχθρούς, καὶ μισοῦντας οὓς αὐτοὶ μισοῦσι, καὶ οἷς μισουμέ-
νους ἕνεκα τοῖς ἑαυτοῖς μισουμένων. πᾶσι γὰρ τούτοις, ταυτὰ
ἀγαθὰ φαίνεται εἶναι καὶ ἑαυτοῖς, ὥστε βούλεσθαι τὰ αὐτοῖς
ἀγαθὰ, ὅπερ ἰῶ τὸ φίλου. ἔπι οἷς δὴ ποιητικοὺς εἰς χρήμα-
τα καὶ σωτηρίαν. διὸ οἷς ἐλευθερίους καὶ οἷς αἰδρείους τι-
μῶσι, καὶ οἷς δικαίους. τοιούτους δ' ὑπολαμβάνουσι, οἷς μὴ
ἀφ' ἑτέρων ζῶντας. τοιοῦτοι δ' οἱ ἀρχῆς τὸ ὀργάζεσθαι. καὶ τού-
των, οἱ ἀρχιμεριάσι καὶ τῶν ἄλλων οἱ αὐτουργοὶ μάλιστα.
1 καὶ οἷς σώφρονας, ὅτι οὐκ ἄδικοι, καὶ οἷς ἀπεργμονας δὲ

τὸ αὐτὸ, καὶ οἷς βουλόμεθα φίλοι εἶναι, ἐὰν φαίνωνται βουλόμενοι. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι, οἵτε ἀγαθοὶ καλῶς ἀρετῇ, καὶ οἱ δύνασθαι ἢ ἐν πᾶσιν, ἢ ἐν τοῖς βελτίστοις, ἢ ἐν τοῖς θαυμαζομένοις ὑπ' αὐτῆς, ἐν οἷς θαυμάζουσιν αὐτοὺς, ἐπὶ τοῦτ' ἤθελες, συνδιάγειν καὶ συνδιημερεύειν, τοιοῦτοι δὲ καὶ οἰδύνασθαι, καὶ μὴ ἐλεημονεῖν τῆς ἀμηχανομένων, καὶ μὴ φιλόνικοι, μὴ δὲ δυσέριδες. πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι μαχητικοί. οἱ δὲ μαχόμενοι, τ' ἀδικα πρὸς φαίνονται βούλεσθαι. καὶ οἱ ἐπιδέξιοι καὶ τῷ παθάσθαι, καὶ 1
τῷ ἀποστερεῖναι. ἔστι ταυτὰ γὰρ ἀμφότεροι τοῦ δύνασθαι τῷ πολλοῦ. θυμὸς ἀμυνοί τε σκώπτεσθαι, καὶ ἐμμελὴς σκώπτοντες. καὶ οἷς ἐπαινοῦντας τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ, καὶ τούτων μάλιστα, ἃ φοβοῦνται μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς. καὶ οἷς καθαρεύουσι πολλὰ ὄντα, πολλὰ ἀμπέχονται, πολλὰ ὅλον τὸν βίον. καὶ οἷς μὴ ὀνειδιστάς, μήτε τῆς ἁμαρτημάτων, μήτε τῆς δυσχερημάτων. ἀμφότεροι γὰρ ἐλεγκτικοί. μὴ οἷς μὴ μνησικάκους, μὴ δὲ φυλακτικοὺς τῆς ἐπιλημμάτων. ἀλλὰ διαλλακτικούς. οἷους γὰρ αὐτοὺς λαμβάνουσιν εἶναι πρὸς ἄλλους, καὶ πρὸς αὐτοὺς οἱονται. καὶ οἷς μὴ κακολόγους. μὴ δὲ εἰδότας, μήτε τὰ τῆς πολιτείου κακὰ, μήτε τὰ αὐτῆς, ἀλλὰ τὰ ἀγαθά. ὁ γὰρ ἀγαθὸς, οὗτος φρᾷ. καὶ οἷς μὴ κατηγοροῦντας τῶν ὀργιζομένοις ἢ βίᾳ θαυμάζουσι. μαχητικοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι. καὶ οἷς πρὸς αὐτοὺς ὡσαύτως ἐχοντας, οἷον θαυμάζοντας αὐτοὺς καὶ θαυμαζομένους λαμβανόντας καὶ χαίροντας αὐτοῖς, καὶ τοῦτο μάλιστα πάντας, πολλὰ μάλιστα βούλονται αὐτοῖς, ἢ θαυμάζεσθαι, ἢ θαυμαζόμενοι δοκεῖν εἶναι, ἢ ἥδεσθαι. καὶ οἷς ὁμοίους καὶ ταυτὰ ἐπιτηδεύοντας, 3
ἂν μὴ παροινῶσι, μὴ δὲ ἀεὶ ταυτὸ ἢ ὁ βίος. γίνεται γὰρ οὕτω, τὸ κεραμεῖς κεραμεῖ. καὶ οἷς τῆς αὐτῆς ἐπιθυμοῦντας, ὧν ἐνδέχεται ἅμα μετέχειν αὐτοῖς. εἰ δὲ μὴ, ταυτὸ καὶ οὕτω συμβαίνει. μὴ πρὸς οὓς ἔπαις ἔχουσιν, ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι τὰ πρὸς δόξαν, μὴ καταφρονοῦντας. μὴ πρὸς οὓς αἰσχύνονται, τὰ πρὸς ἀλήθειαν, μὴ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, μὴ ὑφ' ὧν ζηλοῦσθαι βάλονται, μὴ μὴ φθονεῖσθαι, τούτους ἢ φιλοῦσιν, ἢ βούλονται φί- 4

λοι εἶναι. ἢ οἷς αὖ τ' ἀγαθὰ συμπεφύκασιν, ἐὰν μὴ μέλλωσιν αὐτοῖς ἔσεσθαι μείζω κακά. καὶ τοῖς ὁμοίως τοὺς ἀπόντας, καὶ τοὺς παρόντας φιλοῦσι. διὸ καὶ τοὺς πολὺ τοὺς πθνεδτας φιούσους, πάντες φιλοῦσι. καὶ ὅλως τοὺς σφόδρα φιλοφίλους ἢ μὴ ἐγκαλαλείποντας μάλιστα γὰρ φιλοῦσι τοὺς ἀγαθῶν τοὺς φιλεῖν ἀγαθοὺς. καὶ τοὺς μὴ πλαπομένους, πρὸς ἑαυτούς. φιοῦσι δὲ καὶ οἱ τὰ φιλικὰ τὰ ἑαυτῶν λέγοντες. εἰρήκαμεν γὰρ, ὅτι
1 πρὸς τοὺς φίλους τὰ πρὸς δόξαν οὐκ αἰχυνόμεθα. εἰ δὴ οὕτω ὁ αἰχυνόμενος μὴ φιλεῖ, ὁ μὴ αἰχυνόμενος φιλοῦντι ἔοικε. καὶ τοὺς μὴ φοβεροὺς, καὶ οἷς θαρροῦμεν. δῆλοι γὰρ ὄντες φοβεῖσθαι, φιλεῖ. Εἴρηται δὲ φιλία σ', ἕξις εἰς, καὶ οἰκειότης, καὶ συγγένεια, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ποιητικὰ δὲ φιλίας, χάρις, καὶ τὸ μὴ δεινάζειν ποιῆσαι, καὶ τὸ πρὶν ζῆν μὴ δηλοῦν. αὐτοῦ γὰρ οὕτως ἕνεκα φαίνεται, καὶ οὐ δι' ἕτερον. Τοῦ δὲ ἐχθρεῖν καὶ τοῦ μισεῖν, φανερὸν, ὡσ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων δεῖ θεωρεῖν. πρωτικὰ δὲ ἐχθρεῖν ὀργή, 6
2 ἐπιτηδευτὸς, διαβολή. ὀργὴ μὲν οὖν ἔστιν, ἐπὶ τοῖς πρὸς ἑαυτόν. ἐχθρὰ δὲ, καὶ αἱ οὐ τοῖς πρὸς ἑαυτόν. ἐὰν γὰρ ὑπολάβωμεν εἶναι τινάς, μισοῦμεν. καὶ ἡ μὲν ὀργὴ, ἀεὶ πρὸς τὰ καθήκοντα, οἷον καλλίαν, σωκράτη σ' δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη. τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ, καὶ τὸν συκοφάντην ἕκαστος. καὶ τὸ μὲν ἰατὸν χρόνῳ, τὸ δ' ἀίδιον. καὶ ἡ μὲν, τοῦ λυπεῖσθαι ἕνεκέν ἐστιν, ἡ δὲ τοῦ κακῶσαι μᾶλλον. αἰσθάνεσθαι γὰρ βούλεται ὁ ὀργιζόμενος, τῷ δ' οὐδὲν διαφέρει. ἔστι δὲ τὰ μὲν λυπηρὰ, αἰσθητὰ πάντα.
3 τὰ δὲ μάλιστα κακὰ, ἥκιστα αἰσθητὰ, ἀδικία καὶ ἀφροσύνη. οὐδὲν γὰρ λυπεῖ ἡ παρουσία τῆς κακίας. καὶ τὸ μετὰ λύπης, τὸ δ' οὐ μετὰ λύπης. ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος, λυπεῖται. ὁ δὲ μισῶν, οὔ. καὶ ὁ μὲν πολλῶν αἰσθησομένων, ἐλεήσειεν. ὁ δ' οὐδενός. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸ παθεῖν βούλεται ᾧ ὀργίζεται. ὁ δὲ, μὴ εἶναι. φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὁποῖοί τινές εἰσιν ἐχθροὶ καὶ φίλοι καὶ ὅταν ἀχθεσθήναι, καὶ μὴ ὄντας πρεῖν, ἢ φάσκοντας διαλυειν, ἢ δι' ὀργὴν ἢ δι' ἔχθραν ἀμφισβητοῦντας ἐ-
4 φ' ὁπότερ' αὖ πεφυκέναι τὸ ἄγειν. Ποῖα δὲ φοβοῦνται 7.

καὶ τίνα καὶ πῶς ἔχοντας, ὥ δ' ἔστι φανερὸν. ἔστω δὴ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ ἢ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ. οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβεῖται. οἷον εἰ ἔστιν ἄδικος ἢ βραδύς. ἀλλ' ὅσα ἢ λύπας μεγάλας, ἢ φθορὰς δύναται. καὶ ταῦτα, ἂν μὴ πόρρω, ἀλλὰ σύνεγγυς φαίνεται, ὥστε μέλλειν. τὰ γὰρ πόρρω σφόδρα, οὐ φοβοῦνται. ἴσασι γὰρ πάντες, ὅτι ἀποθανοῦνται. ἀλλ' ὅπου οὐκ ἐγγύς, οὐ δὲ φροντίζουσιν εἰδὴ ὁ φόβος τοῦτ' ἔστιν, ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι, ὅσα 1
φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθείρειν ἢ βλάπτειν σωτηρίαν οὐσας. διὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα, εἰ λύπην μεγάλην σημεῖα τῆς τοιούτων, φοβερά. ἐγγὺς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν. ἔστιν δὲ κίνδυνος, φοβεροῦ συστασιασμός. τοιαῦτα δὲ ἔχθρα καὶ ὀργὴ δυναμένων ποιεῖν π. δῆλον γὰρ, ὅτι βούλονται τι καὶ δύνανται. ὥστε ἐγγὺς εἰσι τοῦ ποιεῖν. καὶ ἀδικία δύναμιν ἔχουσα. τῷ πεπαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος, ἄδικος. καὶ ἀρετὴ
ὑζοριζομένη δύναμιν ἔχουσα. δῆλον γὰρ, ὅτι πεπαιρεῖται μᾶλ 2
ὅταν ὑβρίζηται ἀεί, δύνασθαι δὲ νῦν. καὶ φόβος, τῆς δυναμένων τι ποιῆσαι. οὐ πράσκουσι γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν τοιοῦτον. ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους τοῦ κερδαίνειν. καὶ οἱ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ ἐπ' ἄλλῳ αὐτὸν εἶναι. ὥστε οἱ σωφρονοῦντες τι ποιητικόν τι δεινόν, φοβεροί, ἢ κατεπεῖν. ἢ ἐγκαλεῖν. καὶ οἱ δυνάμενοι ἀδικεῖν ἀεί, τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ, ἀδικοῦσιν οἱ ἀνθρωποι ὅταν δύνωνται. καὶ οἱ ἠδικημένοι νομίζοντες ἀδικεῖσθαι: 3
ἀεὶ γὰρ τηροῦσι καιρὸν. καὶ οἱ ἠδικηκότες, ἐὰν δύναμιν ἔχωσι. φοβεροί, διὰ τὸ τοὺς αὐτὰ παθεῖν. ὑπέκτορ γὰρ τὸ τοιοῦτο φοβερόν. καὶ οἱ τῆς αὐτῆς αὐξανομένοις, ὅσα μὴ ἀνέχεται ἅμα ὑπέρχειν ἀμφοῖν. ἀεὶ γὰρ πολεμοῦσι πρὸς τοιούτους. καὶ οἱ τοῖς κρείττοσι φοβεροί, καὶ αὐτοῖς φοβεροί. μᾶλλον γὰρ αὐ δύναιντο βλάπτειν αὐτούς, ἢ οὗτος κρείττους. καὶ οὐ φοβοῦνται οἱ κρείττους αὐτῆς ὁμοπαθὲς, καὶ οἱ τούτοις κρείττους αὐτῆς ἀνήκεστοι, καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῆς ἐπιτιθέμενοι. ἢ γὰρ ἢ δικ φοβεροί, ἢ αὐ 4

ἐνθύμης.

ξηθέντες. καὶ οἱ φίλοι τῶν ἀδικημένων καὶ ἐχθρῶν ἢ αὐτὶ πάλων, οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοί. ἀλλ' οἱ πρᾶοι καὶ εἰρωνικοὶ καὶ πανοῦργοι. ἄδηλοι γὰρ εἰ ἐγγύς. ὥς τ' οὐδέποτε φοβητέον ὅτῳ πέρρω. πάντα δὲ τὰ φοβερὰ, φοβερώτερα ὅταν ἀμαρτωσιν, ἐπανορθώσασθαι μὴ δυνάμενοι. ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. καὶ ὧν βοηθεῖαι μὴ εἰσὶν, ἢ μὴ ῥᾴδιαι, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερὰ ἐστὶν, ὅσα ἐφ-

1 ἑτέρων γινόμενα ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν, τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ ἃ φοβούμεθα φανερόν ἐκ τούτων ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα, ταῦτα ἐστίν. ὡς δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φοβούμεθα, νῦν λέγωμεν, εἰ δή ἐστιν ὁ φόβος μετὰ πρόσδοκίας τοῦ πείσεσθαί τι φθαρτικὸν πάθος, φανερὸν ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τῶν ὁμοίων μηδὲν αὐτῷ παθεῖν, οὐ δὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν, οὐ δὲ τούτους ὑφ' ὧν μὴ οἴονται, οὐ δὲ τότε ὅτε μὴ οἴονται. ἀνάγκη γίνεσθαι φοβεῖσθαι τοὺς ὁμοίους τι παθεῖν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐγγὺς τούτων, καὶ ταῦτα, καὶ τότε.

2 οὐκ οἴονται δὲ παθεῖν αὐτῷ, οὔτε οἱ ἐν δυτυχίαις μεγάλαις ὄντες. διὸ ὑβρισταὶ καὶ ὀλίγωροι καὶ θρασεῖς. ποιεῖ δὲ τοὺς τοιούτους, πλοῦτος, ἰσχύς, πολυφιλία, δύναμις. οὔτε οἱ ἤδη πεπονθέναι πάντα νομίζοντες τὰ δεινὰ καὶ ἀπεψυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον, ὥσπερ οἱ ἀχρήστως πανιζόμενοι ἤδη. ἀλλὰ δεῖ τινα ὑπεῖναι ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπεὶ οὐ ἀγωνιοῦσι. σημεῖον δέ, ὁ γὰρ φόβος βουλευτικοὺς ποιεῖ. καίτοι οὐδεὶς βουλεύεται περὶ τῶν ἀνελπίστων. ὥστε δεῖ θορύβους παρασκευάζειν, ὅταν ᾖ βέλτιον

3 τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι ποιοῦσί εἰσιν, οἷοι παθεῖν. καὶ γὰρ ἄλλοι μείζους ἔπαθον. καὶ τοὺς ὁμοίους διανοίαι πάσχοντας, ἢ πεπονθότας, καὶ τοὺς θιοὺς τῶν, ὑφ' οὗ οὐκ ᾠόμην, καὶ ταῦτα καὶ τότε, ὅτε οὐκ ᾠόμην. ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερὸν, τί ἐστι, καὶ τῶν φοβερῶν, καὶ ὡς ἔχοντες διάσι. φανερὸν ἐκ τούτων καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστι, καὶ πῶς ποῖα θαρραλέοι, καὶ πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσίν. τότε γὰρ θαρσοῦσι ναντίον τῷ φόβῳ, καὶ τὸ θαρραλέον τῷ φοβερῷ, ὥστε μετὰ φαντασίας ἡ

4 ἐλπὶς τῶν σωτηρίων ἐστὶν, ὡς ἐγγὺς ὄντων. τῶν δὲ φοβερῶν, ἡ

μὴ ὄντων, ἢ πόρρω ὄντων. ἔστι δὲ θαρραλέα, τὰ πρὸ ὄντα δεινὰ πόρρω, καὶ θαρραλέα ἐγγύς, καὶ ἐπανορθώσεις ἔχοντα, καὶ βοήθειαι, ἢ πολλαὶ ἢ μεγάλαι, ἢ ἄμφω. καὶ μήτε ἠδικημένοι μήτε ἠδικηκότες ὦσιν, αὐτανωνισταί τε, ἢ μὴ ὦσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι δύναμιν, ἢ δύναμιν ἔχοντες ὦσι φίλοι, ἢ πεποικότα ὦσιν οὕ, ἢ πεπονθότες, ἢ ἐὰν πλείους ὦσιν εἰς ταῦτα συμφερόμενοι, ἢ κρείττους, ἢ ἄμφω. αὐτοὶ δ' οὕτως ἔχοντες, θαρραλέοι εἰσίν, ἐὰν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται καὶ μὴ πεπονθέναι, ἢ ἐὰν πολλάκις ἐλλελυθότες ὦσιν εἰς τὰ δεινὰ καὶ ἅπαξ φοβηθέντες. διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπειρᾶσθαι, ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν. ὥσπερ οὖν τοῖς καλῶς θάλαττάν κινδύνοις, οἵτε ἄπειροι χειμῶνος θαρροῦσι τὰ μέλλοντα οἵτε βοηθείας ἔχοντες διὰ τὴν ἐμπειρίαν. καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις μὴ ἧ φοβερόν, μὴ δὲ τοῖς ἧττοσι, καὶ ὧν κρείττους σ' οἴωνται εἶναι. οἴονται δὲ ὧν κεκρατήκασιν, ἢ αὐτοῖς, ἢ τοῖς κρείττοσιν, ἢ τοῖς ὁμοίοις. καὶ ἐὰν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται πλείω καὶ μείζω, οἷς ἐπαθον ἔχοντες φοβεροὶ εἰσι. ταῦτα δ' ἐστὶ, πλῆθος χρημάτων, καὶ ἰσχὺς σωμάτων, καὶ χώρας, καὶ φίλων, καὶ τοῦ πρὸς πόλεμον παρασκευάς, ἢ πασῶν, ἢ τῶν μεγίστων. καὶ ἐὰν μὴ ἠδικηκότες ὦσιν, ἢ μηδένα, ἢ μὴ πολλούς, ἢ μὴ τοιούτους, πρὸς ὧν φοβοῦνται. καὶ ὅλως αἱ τὰ πρὸς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχουσι, τά τε ἄλλα, καὶ τὰ ἀπὸ σημείων καὶ λογίων. θαρραλέον γὰρ ἡ ὀργή. τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν ἀλλ' ἀδικεῖσθαι, ὀργῆς ποιητικόν. τὸ δὲ θεῖον ἐπιλαμβάνεσθαι βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. καὶ ὅταν πειρατικῶς, ἢ μὴ δεῖν αὐ παθεῖν μηδὲ πείσεσθαι, ἢ κατορθώσειν οἴωνται. καὶ πρὸς μὲν τοὺς φοβεροὺς καὶ θαρραλέους, εἴρηται. ποῖα δὲ αἰσχύνονται καὶ αἰσχυντοῦσι, καὶ πρὸς τίνας, καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τούτων δῆλον. Ἔστω δ' αἰσχύνη, λύπη τις καὶ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν τοῖς κακοῖς, ἢ παρόντων, ἢ γεγονότων, ἢ μελλόντων. ἡ δὲ ἀναισχυντία, ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ ἀμφὶ ταῦτα. εἰ δ' ἔστιν αἰσχύνη ἡ ὀρεχθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι μὲν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τοῖς κακοῖς, ἃ δοκεῖ αἰσχρὰ εἶναι

αὐτῷ, ἢ ὧν φρονῆσαι. ἴσως τὰ δ' ἐστὶν, ὅσα ἀφ' ἡδονῆς καὶ λύπης ἐστὶν. οἷον ἀφ' ἡδονῆς μὲν ἀνάγκη ἢ διώκειν ἢ φεύγειν. ἀφ' ἡδείας γὰρ καὶ τὸ ἀφ' οὗ πράττουσι πρᾶγμα καλοῦσι. ἀπ' ἀδικίας γὰρ. καὶ τὸ συγγνώμην ἔχειν οἷς οὐ δεῖ, ἢ ὅπου οὐ δεῖ, ἢ ὅτι μὴ δεῖ. ἀπ' ἀκολασίας γὰρ. καὶ τὸ κερδαίνειν ἀφ' μικρῶν, ἢ ἀφ' αἰσχρῶν, ἢ ἀπ' ἀδωράτων, οἷον πτηνῶν, ἢ τοιούτων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία,
» τὸ καὶ ἀφ' νεκροῦ φέρειν. ἀφ' αἰσχροκερδίας γὰρ, καὶ αἰσχρολο- Reiske.
1 γίας. καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἧττον βοηθεῖν, καὶ τὸ βοηθεῖσθαι πρὸς ἧττον δυσπόρων, καὶ δανείζεσθαι ὅτι δόξει αἰτεῖν. καὶ αἰτεῖν, ὅτι ἀπαιτεῖν. καὶ ἀπαιτεῖν, ὅτι αἰτεῖν. καὶ ἐπαινεῖν, ἵνα δόξῃ αἰτεῖν, καὶ τὸ ἀφ' ἁπτυχημάτων μᾶλλον ἢ ἧττον. πάντα γὰρ αἰσχρολογίας ταῦτα σημεῖα. τὸ δὲ ἐπαινεῖν παρόντα, καλακείας. καὶ τὸ τἀγαθὰ μὲν ὑποδραπαινεῖν, τὰ δὲ φαῦλα συναλείφειν. καὶ τὸ ὑποδραλλεῖν ἐπ' ἀλγοῦσι.
καὶ τἄλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα. κολακείας γὰρ σημεῖα. καὶ τὸ
2 μὴ ὑπομένειν πόνους. οὓς οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ βυφοῦντες, ἢ οἱ ἰσχύοντα μᾶλλον. ἢ ὅλως οἱ ἀδώρατοι πάντα γὰρ μαλακείας σημεῖα. καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου δεῖσθαι, μὴ τὸ πολλάκις μὴ ἅπαξ ἐποίησεν ὀνδήζειν. μικροψυχίας γὰρ πάντα μὴ ταπεινότητος σημεῖα. καὶ τὸ ᾠδὴ ἑαυτὸν λέγειν μὴ ἐπαγγέλλεσθαι, μὴ τὰ ἀλλότρια αὐτῷ φάσκειν. ἀλαζονείας γὰρ. ὁμοίως δὲ, καὶ ὡς τῶν ἄλλων ἑκάστης τῶν ἡθῶν κακιῶν τὰ ὄργα, καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ὅμοια. αἰσχρὰ γὰρ μὴ ἀσυντήλα, μὴ ἴσως τοῖς
3 τῶν καλῶν, ὧν πάντες μετέχουσι, ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες, ἢ οἱ πολῖται, μὴ μετέχειν. ὁμοίους δὲ λέγω ὁμοεθνεῖς, πολίτας, ἡλικιώτας, συγγενεῖς, ὅλως τοὺς ὁμοίους. αἰσχρὸν γὰρ ἤδη τὸ μὴ μετέχειν, οἷον παιδιᾶς ὧν ἐνδεῶς ἔχουσιν, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἐὰν αὐτὸς ᾖ αἴτιος τῶν ὑπαρξάντων, ἢ ὑπαρχόντων, ἢ μελλόντων. πάσχοντες δὲ ἢ πεπονθότες, ἢ πεισόμενοι τὰ τοιαῦτα, αἰδήμονές εἰσι, ὅσα εἰς ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνείδη, ταῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα εἰς ὑπηρετήσεις, ἢ σώματος
4 ἢ ὄργων αἰσχρῶν, ὧν ὄψει τὸ ὑβρίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν εἰς

ἀκολασίαν, καὶ ἐκόντα καὶ ἄκοντα. τὰ δὲ εἰς βίαν, ἄκοντα. ἀφ' αὑαυθρίασο γὰρ ἡ ἀμελίασο, ἢ ἀγνοημονῆ καὶ τὸ μὴ ἀμύνεσθαι. ἀμελεῖ οὖν αἰσχύνονται, ταῦτα ὄντι καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπεὶ δὲ πολὺ ἀδοξίασο φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, καὶ ταύτης αὖ τῆς χάειν, ἀλλὰ μὴ τῆς ἀφροδαινόντων, οὐδεὶσ δὲ τῆς δόξης φροντίζει, ἀλλ' ἢ ὀλίγ' ὧν δοξάζοντας, αὐάνη ταῦτους αἰσχύνεσθαι, ὧν λόγον ἔχει. λόγον δ' ἔχει τῆς θαυμαζόντων, καὶ οὓς θαυμάζει καὶ ὑφ' ὧν βούλεται θαυμάζεσθαι. καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμεῖται. καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ τῆς δόξης. θαυμάζεσθαι μὲν ἐν βούλονται ἀγαθοὺς τῶν πόνων. ἢ παρ' ὧν τυγχάνουσι δόμενοι σφόδρα πονῆς, ὧν ἐκεῖνοι κύριοι. οἷον οἱ δραστοί. φιλοτιμοῦνται δὲ πρὸς οὓς ὁμοίους, φροντίζουσι δὲ ὡς ἀληθεύοντων τῆς φρονίμων. τοιοῦτοι δέ, οἵτε προβουλόροι καὶ οἱ παισθυμηθοί. καὶ τὰ » ἐν ὀφθαλμῷ καὶ τὰ ἐν φανερῷ. ὅθεν καὶ οἱ παροιμία τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. ἢ δὲ οὓς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται, καὶ οὓς πεσίχοντας αὐτοῖς, δὲ τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀμφότερα. καὶ οὓς μὴ πολὺ ταῦτα ἐνόχους. δῆλον γὰρ τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν, τ' αἰσχύνεσθαι τούτοις. καὶ οὓς μὴ συγγνωμονικούς. ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν. ὥστε αὖ μὴ ποιῇ, δῆλον ὅτι νεμεσᾷ, καὶ οὓς ὀξαγγελτικούς πολλοῖς. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δακεῖν, ἢ μὴ ὀξαγγέλειν. ὀξαγγελτικοὶ δέ, οἵτε ἠδικημένοι δὲ τὸ πρᾶτηρεῖν, καὶ οἱ κακολόγοι. εἴπερ γὰρ καὶ οὓς μὴ ἁμαρτάνοντας, εἴπ μᾶλλον οὓς ἁμαρτάνοντας. καὶ οἷς ἡ διαβολὴ ἔστι ταῦτα τῆς πέλας ἁμαρτίας, οἷον λαλυαχοῖς καὶ κωμῳδοποιοῖς κακολόγοι γάρ πως οὗτοι, καὶ ὀξαγγελτικοί. καὶ οἷς μηδὲν ἀρτυχήκασιν. ὥσπερ γὰρ θαυμαζόμενοι διάκεινται. διὸ ἢ οὓς πρῶτον πεισθέντας αἰσχύνονται, ὡς οὐδέν πω ἠξιωκότας οἷς αὐτοῖς. τοιοῦτοι δ' οἵτε ἀρτι βουλόμενοι φίλοι εἶναι. τὰ γὰρ βέλτιστα πιστεύουσιν. διὸ δύ' ἔχει ἡ τ' Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς οὓς συρακουσίους. καὶ τῆς πάλαι γεγεμόνων οἱ μηδὲν σωφρονεῖ-

1

2

3

4

πᾶς. αἰσχύνονται δ' οὐ μόνον ἁλλὰ τὰ ῥηθέντα αἰσχυντηλοί, ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα, οἷον οὐ μόνον ἀφροδισιάζοντες, ἀλλὰ κὴ τὰ σημεῖα αὐτῶν. καὶ οὐ μόνον πρὸ τοῦ τὰ αἰσχρὰ, ἀλλὰ καὶ λέγοντες. ὁμοίως δὲ, οὐ δεῖ εἰρημένους αἰσχύνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ δεῖ δηλώσαντας αὐτοῦ, οἷον, θεράποντας καὶ φίλους τοῦτων. ὅλως δ' οὐκ αἰσχύνονται, οὗ θ' ὧν πολλοὶ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τὸ ἀληθεύειν. οὐδεὶς γὰρ θηρία καὶ τὰ παιδία αἰσχύνεται. οὔτε τὰ αὐτὰ δεῖ γνωρίμους κὴ δεῖ ἀγνῶντας. ἀλλὰ δεῖ μὲν γνωρίμους, τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα. δεῖ δὲ ἄποθεν, τὰ πρὸς τὸν νόμον. Αὐτοὶ δὲ ὧδε διακειμένοι, αἰσχυνθείεν ἄν. πρῶτον μὲν, εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτοῦς ἔχοντες ὕστερον τινὸς, οἷας ἔφαμεν εἶναι οὓς αἰσχύνονται. ἢ ὧν δὲ οὔτοι, ἢ θαυμαζόμενοι, ἢ θαυμάζοντες, ἢ ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἢ ὧν δέονταί τινα χρείαν, ὧν μὴ τυγχάνουσι ἄδοξοι ὄντες, καὶ οὔτοι οἱ ὁρῶντος, ὥσπερ κυδίας τοῦ τῆς σάκου κληρουχίας ἐθημερόρησεν. ἡδίους γὰρ λαβεῖν δεῖ ἀθλιωτέρους, περιστάναι κυκλῶ δεῖ ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας καὶ μὴ μόνον ἀκουσομένους ἃ αὖ θαυμάσονται. ἢ αὖ βέλτιον ὦσιν οἱ βιοῦντες, ἢ μέλλωσιν αἰδέσεσθαι. διὸ καὶ ὁρᾶσθαι ἀτυχοῦντες πρὸ τῶν ζηλωτῶν ποτὲ, οὐ βούλονται. θαυμασταὶ γὰρ οἱ ζηλωταί. καὶ ὅταν ἔχωσιν ἃ καλῶς αἰσχύνουσιν ὄργα καὶ πράγματα, ἢ ἑαυτῶν, ἢ προγόνων, ἢ ἄλλων τινῶν, πρὸ οὗ ὑπάρχει τις αὐτοῖς ἀγχίστεια. καὶ ὅλως πρὸ ὧν αἰσχύνονται αὐτοὶ εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ ἐρημένοι, καὶ οἱ εἰς αὐτοῦς ἀναφερόμενοι, ὧν διδάσκαλοι ἢ σύμβουλοι γεγόνασι. καὶ ἐὰν ὦσιν ἕτεροι ὁμοῖοι, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται. πολλὰ γὰρ αἰσχυνόμενοι δρᾷ οὐ βιοῦντες ποιοῦσι καὶ οὐ ποιοῦσι. καὶ μέλλοντες ὁρᾶσθαι, κὴ ἐν φανερῷ αἰσχρίφ εἶναι βίῳ συνειδόσιν αἰσχυντηλοὶ μᾶλλόν εἰσιν ὅθεν καὶ ἀνέφωνόν ποτε τὸν μέλλων ἀκτυμπανίζεσθαι πρὸ δίουσίς, εἶπεν, ἰδὼν οὓς συναποθνήσκειν μέλλοντας ἐπαλυπημένους ὡς ἤδειν δὲ τῆς πυλαῖς, τί ἐπαλυπεῖσθε ἔφη, ἢ μὴ αὐτοῦ τις ὑμᾶς ἴδῃ τοῦτων. πρὸ μὲν οὖν αἰσχύνης, ταῦτα. πρὸ δὲ αἰσχυντίας, δῆλον,

10. ὡς ἐκ τῆς ἐναντίων δυνάμεως. Τίσι δὲ χάριν ἔχουσι καὶ ζῶσι τίσιν, ἢ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες σ, ὠφελοῦμενοι τῷ χάριν, δῆλον ἔστω. ἔστω δὴ χάρις, καθ' ὃ ἔχων λέγεται χάριν ἀποδιδόναι δρωμένῳ, μὴ αὐτί τινος, μὴ ἵνα τι αὐτῷ τῷ ἀποδιδοῦναί τι, ἀλλ' ἵνα ἐκείνῳ, μεγάλη δ' αὕτη ἡ σοφόδρα δρωμένων, ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος ἢ πρῶτος, ἢ μάλιστα, δήσεις δὲ εἰσιν, αἱ ἐρίεις, καὶ τούτων μάλιστα, αἱ μετὰ λύπης τῶν μὴ μεταποιουμένου. τοιαῦται δὲ αἱ ἐπιθυμίαι. οἷ, 1
ὁ ὅλως. καὶ ἐν ζῷοις τὰ σώματος νοσώδεσι καὶ ἐν κινδύνοις, ἡ γὰρ ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ, καὶ ὁ λυπούμενος. διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παρεισάμενοι καὶ φυγαῖς, κἂν μικρὰ ὑπηρετήσωσι δοκοῦντα μέγεθος τῆς αἰτήσεως, καὶ τὸν καιρὸν κεχαρισμένοι. οἷον, ὁ ἐν λυκείῳ τὸν φορμὸν δοὺς. ἀνάγκη οὖν μάλιστα μὲν, εἰς τοιαῦτα ἔχειν τὴν ἀποδοχήν. εἰ δὲ μὴ, εἰς ἴσα, ἢ μείζω. ὥστ' ἐπεὶ φανερὸν καὶ ὅτε, καὶ ἐφ' οἷς γίγνεται χάρις, καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον 2
ὅτι ἐκ τούτων πραγματευτέον τοὺς μὲν δεικνύντας, ἢ ὄντας, ἢ γεγενημένους ἐν τοιαύτῃ δήσει καὶ λύπῃ. τοὺς δὲ, ὑπηρετῆσαι ἐν τοιαύτῃ χρείᾳ, τοιοῦτόν τι ὑπηρετοῦντας. φανερὸν δὲ, καὶ ὅθεν ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται τὴν χάριν, καὶ ποιεῖν ἀχαρίστους. ἢ γὰρ ὅτι αὐτῆς ἕνεκα ὑπηρέτησιν, ἢ ὑπηρέτησαν. τοῦτο δ' οὐκ ἐστὶ χάρις. ἢ ὅτι ἀπὸ τύχης σωίπεσον, ἢ ὡς ἀναγκάσθησαν, ἢ ὅτι ἀπέδωκαν οὐκ ἔδωκαν. εἴτε εἰδότες εἴτε μὴ. ἀμφοτέρως γὰρ τι αὐτί τινος, ὥς τ' οὐ δι' οὕτως ἂν ἦν χάρις. καὶ πολλὰ ἀπάσας ζῷς καταληπτέον σκεπτέον, ἢ μᾶλλον χάρις ἐστὶν, ἢ οὔ μᾶλλον, ἢ τοσονδὶ, 3
ἢ τοιονδὶ, ἢ ποτὲ, ἢ που. σημεῖον δὲ, εἰ ἔλαττον μὴ ὑπηρέτησε. καὶ εἰ τοῖς ἐχθροῖς, ἢ ζῶσα, ἢ ἴσα, ἢ μείζω. δῆλον γὰρ, ὅτι οὐ δι' ζῶσα ἡμᾶν ἕνεκα, ἢ εἰ φαῦλα εἰδὼς. οὐ λείς γὰρ ἐμβλητέον δι' ἄλλα φαύλων. καὶ πολλὰ μᾶλλον τὸ χαρίζεσθαι καὶ ἀχαρίστειν, εἰρῆται. ποῖα δ' ἐλεεινὰ, καὶ τίνες ἐλεοῦσιν, καὶ πῶς 11.
αὐτοὶ ἔχοντες, λέγωμεν. ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ζῶν τῷ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ τῷ ἀναξίου τυγχάνειν. ὃ
κἂν αὐτὸς προσδοκήσειε παθεῖν, ἢ τῶν αὐτῶν πιά. καὶ δῆλον, ὅ- 4

τὰν πλησίον φαίνεται. δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ ἀπάσαις τὸν μέλλοντα ἐλεήσειν ὑπάρχειν βιοῦσιν. οἷον, οἰήσεσθαι παθεῖν αὖ τι κακὸν, ἢ αὐτὸν. ἢ τῶν αὖ τῶν τινα, καὶ βιοῦτον κακὸν, οἷον εἰρῆται ἐν τῷ ὅρῳ, ἢ ὅμοιον, ἢ πλησίον. διὸ οὔτε οἱ παντελῶς ἀπολωλότες ἐλεοῦσιν. οὐδὲν γὰρ αὖ ἔτι παθεῖν οἴονται, πεπονθασι τε, οὔτε οἱ ὑπερφρονοῦντες ὀλόμενοι, ἀλλ' ὑβρίζουσιν. εἰ γὰρ ἃ πάντα οἴονται ὑπάρχειν τἀγαθά, δῆλον, ὅτι καὶ τὸ μὴ εὐδέχεσθαι παθεῖν τι κακὸν. καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν. εἰσὶ δὲ βιοῦντες οἷοι νομίζειν παθεῖν αὖ, οἱ πεπονθότες ἤδη καὶ διαπεφευγότες. καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ δι' ἀφροσύνην, καὶ δι' ἐμπειρίαν. καὶ οἱ ἀθυμητικοὶ, καὶ οἱ δειλότεροι μᾶλλον, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι. δι' λόγισιν γάρ. καὶ οἷς ὑπάρχουσι γονεῖς καὶ τέκνα ἢ γυναῖκες. αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ οἷα παθεῖν δι' τὰ ἐρημένα. καὶ οἱ μήτε λίαν ἀνδρεῖοι πάθει ὄντες, οἷον ὑπ' ὀργῆς ἢ θαρρεῖν. ἀλόγιστα γὰρ τὰ ἐπομένου τοῦτο. μὴ τ' ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει, καὶ γὰρ οὗτοι ἀλόγιστοι τὸ πείσεσθαί τι, ἀλλ' οἱ μεταξὺ τούτων. μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα. οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει. κἂν οἰωνται τινας εἶναι ἐπιεικεῖς. ὁ γὰρ μηδένα οἰόμενος. πάντας οἰήσεται ἀξίους εἶναι κακοῦ. καὶ ὅλως δὲ ὅταν οὕτως ἔχει, ὡς τ' ἀναμνησθῆναι ποιοῦντα συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὖ τῶν, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι, ἢ ἑαυτῷ ἢ τῶν αὖ τῶν. ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται. Α' δὲ ἐλεοῦσιν, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δῆλον. ὅσα τε γὰρ ἐκ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικὰ, πάντα ἐλεεινά. καὶ ὅσα αἰκιαρτικὰ, καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία κακῶν, μέγεθος ἐχόντων. ἔστι δ' ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικὰ, θάνατοι καὶ αἰκίαι, καὶ σωμάτων κακώσεις, καὶ γῆρας, καὶ νόσοι, καὶ τροφῆς ἔνδεια. ὧν δὲ ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία, ὀλιγοφιλία. διὸ καὶ τὸ διεσπάσθαι ἀπὸ φίλων καὶ συνήθων, ἐλεεινόν. αἶσχος, ἀθενία, ἀναπηρία, καὶ τὸ ὅθεν πεφύκασιν ἀγαθόν τι προέξαι, κακόν τι συμβῆναι. καὶ ὃ πολλάκις βιοῦσιν. καὶ τὸ πεπονθέναι τι ἀγαθὸν. ὅτι. διὸ-

πείθει τὰ περὶ βασιλέως, ὅτι πεθεσμὸν κατεπέμφθη. καὶ τὸ

μηδὲν γελοῖον ἆθλον, ἢ γιγνομένων μὴ εἶναι ἀπόλαυσιν.
ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι, ζῶσα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. Ἐλεοῦσι
δὲ τοὺς τὰ γνωρίμους, ἐὰν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν οἰκειότητος.
πολλοὶ δὲ τοῦτους, ὥσπερ πολλοὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἔχουσι. διὸ καὶ
ἄμαχος, ὃν μὲν τῷ ἀεὶ ἀγομένῳ ἰδεῖ ἀχθανεῖν, οὐκ ἐδάκρυσεν,
ὡς φασιν. ἰδεῖ δὲ τῷ φίλῳ πεπονθέναι. ἔστιν μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ δεινόν. τὸ γὰρ δεινόν, ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ ἐκ
κρούει κὴν τῷ ἐλέου, καὶ πολλάκις τῷ ἀνάπτω χρήσιμον. ἔστι 1
ἐλεοῦσιν, ἐγγὺς αὐτοῦ τοῦ δεινοῦ ὄντες, καὶ ὡς ὁμοίους ἐλεοῦσι,
καὶ ἡλικιώτας, καὶ ἤθη, καὶ ἕξεις, καὶ ἀξιώματα, καὶ
γένη. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις, μᾶλλον φαίνεται καὶ αὐτῷ αὐτὸ πάρ
εστι. ὅλως γὰρ δεῖ λαβεῖν, ὅσα ἐπ' αὐτοῖς φοβοῦνται, ταῦτα
ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαινόμενα τὰ πάθη ἐλεεινὰ ἐστι, τὰ δὲ μυριοστὸν ἔτος γιγνόμενα ἢ ἐσόμενα, οὔτ'
ἐλπίζοντες, ἔτε μεμνημένοι, ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν ἢ οὐχ ὁμοί
ως, ἀνάπαλιν ὅσοι σωματοδεχόμενοι χάρισι καὶ φωνῇσι καὶ 2
ὑποκρίσει, ἐλεεινοτέρους εἶναι. ἐγγὺς γὰρ
ποιοῦσι φαίνεσθαι, τὸ κακὸν πρὸ ὀμμάτων ποιοῦντες, ἢ ὡς
μέλλον, ἢ ὡς γεγονός. καὶ τὰ γεγονότα αὖ, ἢ μέλλοντα δὴ τα
χέως, ἐλεεινότερα δὴ ἐστὶ καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τοῖς πρά
ξεισι. οἵ, εἰδῆτας τοὺς πεπονθότων, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ λόγους
τοὺς ἐν τῷ πάθει ὄντων, οἷον ἤδη τελευτώντων. καὶ μάλιστα τὸ
σωφρονεῖν εἶναι, ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὄντας. ἅπαντα γὰρ 3
ταῦτα δὴ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι μᾶλλον πιεῖ τὸν ἔλεον, καὶ ὡς
ἀναξίους τε ὄντας, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς φαινομένου τοῦ πά-
12 θους. (Ἀντικεῖται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμε-
σᾶν. τὸ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις κακοπραγίαις, ἀντι-
κείμενόν ἐστι τοῦτον ἴσως, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἤθους τὸ λυπεῖσθαι
ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις ὑποπραγίαις, καὶ ἄμφω τὰ πάθη ἤθους χρη
» στοῦ. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀναξίως πράττουσι κακῶς συνάχθεσθαι,
» τοῖς δὲ νεμεσᾶν. ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γινόμενον. διὸ καὶ
» τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος, τῷ 4

ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν αὐτικεῖσθαι τρόπον, ὡς συνεγγύς τε, καὶ ταὐτὸν ὂν τῷ νεμεσᾶν. ἔστι δ' ἕτερον. λύπη μὲν γὰρ ταραχώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστί, καὶ εἰς συμπάθειαν, ἀλλ' οὐ τῶν ἀναξίου, ἀλλὰ τῶν ἴσου καὶ ὁμοίου. τὸ δὲ μὴ ὅπως αὐτῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ διὰ αὐτὸν τὸν πλησίον, πᾶσιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ἐπὶ ἔσται τὸ μὲν, νέμεσις, τὸ δὲ φθόνος. ἀλλὰ φθόνος, αἱ δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπάρχῃ ἡ λύπη καὶ ἡ ταραχή. ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον, ἀφ' ὧν τῆς ἐκείνου συμπάθειαν. φανερὸν δὲ, ὅτι ἀκολουθήσει καὶ τὰ ἐναντία πάθη τούτοις. ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἔσται τοῖς ἀναξίοις κακοπραγοῦσιν, ἡ δόξειεν ἂν ἄλυπος ἔσται ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις κακοπραγοῦσιν. οἷον, δόξαι τοῦ παραλόγου ἀμὴ μισφόνους, ὅταν τύχωσι τιμωρίας, οὐδεὶς ἂν λυπηθείη χρηστὸς. δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὡς δ' αὕτως καὶ ἔσται τοῖς συμπάσχουσι κατ' ἀξίαν. ἄμφω γὰρ δίκαια. καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπιεικῆ. ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρξαι ἂν ἄπερ τῷ ὁμοίῳ, καὶ ἐφ' ᾧ τῷ. καὶ ἔστι τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἅπαντα ταῦτα, τὰ δ' ἐναντία τοῦ ἐναντίου. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐστιν ἐπιχαιρεκακίας καὶ φθονερός. ἐφ' ᾧ γὰρ τις λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον δῆλον ἔσται τῇ σφόδρᾳ τῇ τούτου χαίρειν, διὸ καὶ λυπήσειν ἐλέους πάντα ταῦτ' ἐστί. διαφέρει δὲ, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. ὥστε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεινὰ ποιεῖν, ἅπαντα ὁμοίως χρήσιμα. πρόσκειται μὲν οὖν πρὸς τὸ νεμεσᾶν λέγομεν, πᾶσι νεμεσῶσι, καὶ ἔσται πᾶσι, καὶ ὅπως ἐχόντοις αὐτοῖς. εἶτα μετὰ ταῦτα δῆλον τῶν ἄλλων φανερὸν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων. εἰ γάρ ἐστι τὸ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως δυσχεραίνειν πρόσκειται δῆλον, ὅτι οὐχ οἷόν τ' ἐπὶ πᾶσι ταῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν. οὐδεὶς γὰρ δίκαιος ἢ ἀνδρεῖος, ἢ εἰ ἀρετῶν λέγοιτο, νεμεσᾷ τοῦτο. ἀ δ' ἂν οἱ ἐλεοῦντες ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις βιοῦντων εἰσὶν. ἀλλ' ἔσται πλούτῳ καὶ δυνάμει καὶ τοῖς βιούτοις, ὅσων ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἄξιοί εἰσιν ἀγαθοί. καὶ οἱ τὰ φύσει ἐχόντων ἀγαθά, οἷον εὐγλωσσίαν, καὶ κάλλος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἀρχαῖον ἐγγύς πως φαίνεται τῇ φύσει, ἀνάγκη τοῖς τὸ αὐτὸ ἔθνος ἀγα-

δὲν, ἐὰν νεωσὶ ἐλθόντες τυγχάνωσι, καὶ δι' ὃ δεῖ πράττωσι, μᾶλλον νεμεσᾶν μᾶλλον γὰρ λυποῦσιν οἱ νεωσὶ πλουτοῦντες τῆς πάλαι καὶ δι' γένος. ὁμοίως δὲ καὶ ἄρχοντες, καὶ δυνάμενοι, καὶ πλούσιοι, καὶ εὐπατρίδαι. καὶ ὁπόσων τῆς ζωῆς τῶν, κἂν δι' ἃ δεῖ τοῦτο ἄλλό τι ἀγαθὸν γένηται αὐτοῖς ὠφελοῦντος. καὶ γὰρ οὗτοι μᾶλλον λυποῦσιν οἱ νεόπλουτοι ἄρχοντες καὶ δι' τὸν πλοῦτον ἢ οἱ ἀρχαιόπλουτοι. ὁμοίως δὲ, καὶ ὠδὶ τῆς ἄλλων. αἴτιον δ' ὅτι οἱ μὲν δοκοῦσι τὰ αὐτῆς ἔχειν, οἷσὶ δ' οὔ. 1
τὸ γὰρ ἀεὶ οὕτω φαινόμενον ἔχειν, ἁληθὲς δοκεῖ. ὥς θ' οἱ ἔτεροι
» οὐ τὰ αὐτῆς ἔχειν. καὶ ἐπεὶ ἑκάστην τῆς ἀγαθῶν οὐ τὸ τυχὸν ζῆς
» ἄξιον, ἀλλὰ τίς ἴδιος ἀναλογία, καὶ τὸ ἁρμόττον. οἷον ὅπλων
» καλλος, οὐ τῷ δικαίῳ ἁρμόττει, ἀλλὰ τῷ ἀσπιδείῳ, καὶ χαλινοὶ
διαφέρουσι, οὐ τοῖς νεωσὶ πλουτοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν.
ἐὰν οὖν ἄρα τοῦτο ὧν μὴ τὸ ἁρμόττον ζῆς τυγχάνῃ, νεμεσητὸν,
καὶ τὸν ἧττω κρείττονι ἀμφισβητεῖν, μάλιστα μὲν τοῦτ' αὐ
» τῷ. ὅθεν καὶ τὸ τ' ἐρεσθαι, αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην πλαμυ 2
» ιάδαο βίηφι γὰρ οἱ νεμέσσησεν, ὃ τ' ἀμείνονι φωτὶ μάχηται. εἰ δὲ
» μὴ, καὶ αὖ ὁπόσου ἧττον, ὁ ἧττον τῷ κρείττονι οἷον, εἰ ὁ μουσικὸς τῷ
δικαίῳ. βελτίων γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς μουσικῆς. οἷς μὲν οὖν
νεμεσῶσι, καὶ δι' ἃ, ἐκ τούτων δῆλον. τοῖσδε τε χαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα ἴδιον. αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοί εἰσιν, ἐὰν ἄξιοι τυγχάνωσι τῆς μείζονος ἀγαθῶν, καὶ ταυτὰ κεκτημένοι. τὸ γὰρ τῆς ὁμοίου ἀξιοῦσθαι δεῖν μὴ ὁμοίους, οὐ δίκαιον. δεύτερον δ' αὖ ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ εὐπραγοῦντες τυγχάνωσι, κρίνουσι γὰρ δεῖ, καὶ τὸ ἄδικον μισοῦσι. καὶ ἐὰν φιλότιμοι ἢ ὀρεγόμενοι τινῶν πράξεων, 3
καὶ μάλιστα πρὸς τοιαῦτα φιλότιμοι ὦσιν, ὧν ἕτεροι αἱ ἄξιοι ὄντες τυγχάνωσι ἢ ὅλως οἱ ἄξιοι ὄντες αὐτοὶ αὑτῶν, ὧν ἕτεροι μὴ ἀξιοῦσι, νεμεσητικοὶ τοιούτοις, ἢ τοῦτων. διὸ οἱ ἀνδραποδώδεις ἢ φαῦλοι ἢ ἀφιλότιμοι, οὐ νεμεσητικοί. ἀδὲν γὰρ ἴδιοι οὗτοι, οὓς αὐτῶν οἴονται ἀξίους εἶναι. φανερὸν δ' ἐκ τούτων, τοῖς ποίοις ἀτυχοῦσι καὶ κακῶς πράττουσιν ἢ μὴ τυγχάνουσι χαίρειν, ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ. ἐκ γὰρ τῆς εἰρημένων τἀναντία δῆλα 4

ὄστιν. ὥστε καὶ τοῦτο κριτὰς τοιούτους πρᾶσκοιτ' ἂν ὁ λόγος, καὶ οὓς ἀξιοῦντας ἐλεεῖσθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεεῖσθαι δίκαιον, καὶ ἀξίους μὲν ὄντας τυγχάνειν, ἀξίους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεεῖν.

Δῆλον δὲ, καὶ ἐπὶ τίσι φοβοῦνται καὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες, εἴπερ ὄστιν ὁ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ φαντασίᾳ κακοῦ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ μελλοντος ἔσεσθαι. ἔστω δὴ τοιοῦτον, οἷς εἰσὶ τινες ὅμοιοι, ἢ φαίνονται, ὅμοιοι ὁ λέγω, καὶ ἐγγὺς εἶναι, καὶ συνιέναι, καὶ ἠλικίαν καὶ ἕξιν, καὶ δέξαν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οἷς μικρὰ ἐλλείπει ἢ μὴ πάντα ὑπάρχειν. διὸ, οἱ μεγάλα πεφύκοντες καὶ δύνασθαι, οὐ φοβεροί εἰσιν. πάντως δ' οἷον τὰ αὐτοῦ φοβεῖται. καὶ οἱ πεπόμενοι ἐπί τινι διαφθορὰν τοῦτο, καὶ μάλιστα ἔστι σοφία, ἢ δαιμονία. καὶ οἱ φιλόψυχοι φοβεροὶ τοῖς ἀφιλοτίμοις, καὶ οἱ δοξόσοφοι, φιλότιμοι δ' ὡδὶ σοφία. καὶ οἱ ὅλως φιλόδοξοι περὶ τι, φοβεροὶ πρὸς ἕκαστον, καὶ οἱ μικρόψυχοι. πάντα δ' αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα εἶναι. ἐφ' οἷς δὲ φοβοῦνται, τὰ μὲν ἀγαθὰ, εἴρηται. ἐφ' ὅσοις γὰρ φιλοδοξοῦσι καὶ φιλοψυχοῦσι δρῶσι, καὶ ὁρίζονται δόξης, καὶ ὅσα δύνηται τὰ ὄντα, σχεδὸν πάντα φόβος ὄστι, καὶ μάλιστα, ὧν αὐτοὶ ἢ ὁρίζονται, ἢ οἴονται δεῖν αὐτοῖς ἔχειν, ἢ ὧν αὐτοὶ τῇ κτήσει μικρῷ ἔμπροσθεν εἰσὶν, ἢ μικρῷ ἐλλείπουσι φανερὸν δὲ καὶ οἷς φοβοῦνται, ἅμα γὰρ εἴρηται. τοῖς γὰρ ἐγγὺς καὶ χρόνῳ. καὶ τόπῳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ δόξῃ φοβοῦνται, ὅθεν εἴρηται τὸ συγγενὲς γὰρ, καὶ φοβεῖν ἐπίστανται. καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται. φιλοτιμοῦνται μὲν γὰρ πρὸς οὓς εἰρηκέναμεν. πρὸς δὲ οὓς μυρίοσὸν ἔντας ἢ πρὸς οὓς ἐσομένους, ἢ πεπεισμένους οὐ δοκεῖς. οὐ δὲ πρὸς οὓς ἐφ' ἡρακλείαις στήλαις οὐ δι' ὧν πολὺ οἷον τὰ πρὸς αὐτοῖς ἢ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέπεσθαι. οὐ δι' ὧν πολὺ ὑπερέχειν, ὡσαύτως καὶ πρὸς τούτους, καὶ περὶ τὰ διαφέροντα. ἐπειδὴ δὲ πρὸς οὓς ἀνταγωνίζεται καὶ ἀντιδρᾶσαι, καὶ ὅλως οὓς τ' αὐτῷ ἐφιεμένους φιλοψυχοῦσι, χαλεπὴ τούτοις μάλιστα φοβεῖν. ὅθεν εἴρηται καὶ κοδαμοῦ κοδαμῇ. καὶ τοῖς ταχὺ, καὶ οἱ μόλις τυχόντες ἢ μὴ τυχόντες, φοβοῦνται. καὶ ὧν κεκτημένων ἢ κεκτημένοις

13. Διορισμὸς φόβου.

ὄνειδος αὐτοῖς. εἰσὶ δὲ καὶ οὓς οἱ, ἐγγὺς ὁμοίως δῆλον γάρ, ὅτι παρ' αὐτῶν οὐ τυγχάνουσι τοῦ ἀγαθοῦ. ὥστε δῆλον λυποῦσι ποιεῖ τὸν φθόνον. καὶ οἷς ἢ ἔχουσι ταῦτα ἢ κεκτημένοις, ἃ αὐτοῖς προσῆκεν ἢ ἐνέκτησε τὸ πρότερον. διὸ πρεσβύτεροι νεωτέροις. καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς τὸ αὐτὸ τοῖς ὀλίγα φθονοῦσι δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἐπὶ τίσι, καὶ πῶς ἔχοντες. ὡς γὰρ μὴ ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἡδέως ἂν αὐτοῖς γένοιντο ἃ θέσουσι. ὥστε αὐτοὶ μὲν πρᾶοι ἂν θῶσιν οὕτως ἔχειν, οἱ δ' ἐλεεῖσθαι, ἢ τυγχάνειν ὧν ἀγαθοῦ ἀξιοῦμενοι, ὥσιν οἷοι καὶ οἱ ἐρημένοι, δῆλον ὡς οὐ τοῦ ἔχοντος ἐλέου πρὸς τοὺς κενέους. 1

14 Πῶς δ' ἔχουσι οἱ ζηλωταὶ καὶ τὰ ποῖα, καὶ ἐπὶ τίσιν, εἰ δῆλον δῆλον. εἰ γὰρ ὄντι ζῆλος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν εὐτίμων καὶ εὐδοκιμούντων αὐτῷ λαβεῖν πρὸς τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι οὐκὶ καὶ αὐτῷ ὄντι. διὸ καὶ ἐπιεικές ὄντι ὁ ζῆλος, καὶ ἐπιεικῶν. τὸ δὲ φθονεῖν φαῦλον καὶ φαύλων. ὁ μὲν γὰρ ἑαυτὸν πρᾶος διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνῃ τοῦ ἀγαθῶν. ὁ δὲ, τὸν πλησίον μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον. ἀνάγκη δὴ ζηλωτικοὺς εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας ἑαυτοὺς ἀγαθῶν ὧν μὴ ἔχουσιν. οὐδεὶς γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα. διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθά, ἃ τοὺς εὐτίμων ἀξιᾷ ὄντιν ἀνδρῶν. ἔστι γὰρ ταῦτα, πλοῦτος, καὶ πολυφιλία, καὶ ἀρχαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσῆκον τοῖς ἀγαθοῖς ἔχουσι ζηλοῦσι, καὶ ὧν προγονοι, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκεῖοι, ἢ τὸ ἔθνος, ἢ ἡ πόλις, εὐτίμοι ζηλωταὶ πρὸς ταῦτα. οἰκεῖα γὰρ οἴονται αὐτοῖς εἶναι καὶ ἄξιοι ὄντων. εἰ δέ ὄντι ζηλωτὰ τὰ εὔτιμα ἀγαθά, ἀνάγκη τάς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαῦτας, καὶ ὠφέλιμα καὶ ὀνήσιμα. ἡμῖν γὰρ ὄντ' ὀνήσιμα, ἢ ὄντ' ἀγαθούς, καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοῖς πλησίον ὄντιν. οἷον πλοῦτος, καὶ κάλλος μᾶλλον ὑγείας. φανερὸν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοὶ πινδ. οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι, ζηλωτοί. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ ἐρημένα, οἷον αὐθρία, σοφία, ἀρχή. οἱ γὰρ ἀρ- 4

χοντες πολλοὺς δωσαντας δὲ πιεῖν, ξρατηροὶ, ἐκβροὶ. πάντες οἱ τὰ τοιαῦτα δωσάμενοι, καὶ οἷς πολλοὶ ὁμοιοβούλονται εἶναι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ φίλοι πολλοί, ἢ οὓς πολλοὶ θαυμάζουσι, ἢ οὓς αὐτοὶ θαυμάζουσι. καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐπιθυμία λέγονται, ἢ ἐκ τοῦ πρώτου, ἢ λεγόμενα. καὶ σωφρονοῦσι δὲ τῇ ἐναντίων. ἐναντίον γὰρ ἡδονὴ καὶ σωφροσύνῃ ἔοικε. καὶ τὸ ἡδεσθαι, τῷ σωφρονεῖν. καὶ ἀνάγκη δὲ οὕτως ἔχοντας ὥστε ἡδεσθαι, καὶ σωφρονεῖν ἡδυσὺς εἶναι τούτων τε καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅσοι τὰ ἐναντία κακὰ ἔχουσι τῷ ἀγαθῶν τῇ ἡδονῇ. διὸ πολλάκις καὶ σωφρονοῦσι τῇ δυσχερῶν, ὅταν αὖθ τῇ ἐν ἡμῶν ἀγαθῶν ὑπάρχῃ αὐτοῖς ἡ τύχη. δι' ὧν μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίνεται καὶ διαλύεται, εἴρηται. τὰ δὲ ἡδέα ποῖοί τινές, καὶ τὰ πάθη, καὶ τοῖς ἕξεσι καὶ τοῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς τύχαις, διέλθωμεν καὶ ταῦτα. λέγω δὲ πάθη μὲν ὀργὴν, ἐπιθυμίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον. ἕξεις δὲ, ἀρετὰς καὶ κακίας. εἴρηται καὶ περὶ τούτων πρότερον, καὶ ποῖα πρὸς αἱρούμεθα ἕκαστοι, καὶ ποίων πράκτικοί. ἡλικίαι δὲ εἰσι, νέότης, καὶ ἀκμὴ, καὶ γῆρας. τύχας δὲ λέγω, δύναμιν, εὐγένειαν, πλοῦτον, δυνάμεις, καὶ τὰναντία τούτοις, καὶ ὅλως εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν. οἱ μὲν οὖν νέοι, τὰ μὲν ἄλογα ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι ποιεῖν ὡς αὐτὸ ἐπιθυμῆσαι. καὶ τῷ σώματι τὸ σῶμα ἐπιθυμοῦν, μάλιστα ἀκολουθητικοὶ εἰσι τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια καὶ ἀκρατεῖς περὶ τούτων. οὐ μεταβολοι δὲ καὶ ἀμέτρητοι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας. καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. ὀξεῖαι γὰρ αἱ ὀρέξεις, καὶ οὐ μεγάλαι. ὥσπερ αἱ τῶν κοπιόντων δίψαι καὶ πεῖναι, καὶ θυμικοὶ, καὶ ὀξύθυμοι, καὶ οἷοι ἀκολουθεῖν τῇ ὁρμῇ, καὶ ἧττους εἰσὶ τοῦ θυμοῦ. διὰ γὰρ φιλοτιμίαν, οὐκ ἀνέχονται ὀλιγωρούμενοι, ἀλλ' ἀχθονται σφόδρα εἰ ἀδικεῖσθαι. καὶ φιλότιμοι μᾶλλον εἰσὶ, μᾶλλον δὲ φιλόνεικοι. εὐθυμοχὴς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νέότης. ἡ νίκη εὐθυμία ἐστὶ, καὶ ἄμφω τούτω μᾶλλον, ἢ φιλοχρήματοι. φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα, διὰ τὸ μήπω εἰδέναι πεπειρᾶσθαι.

ὡς πρὸ τὸ πλάκος ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς ἀμαθίαν ἁρᾶσον. καὶ οὐ κακοήθεις, ἀλλ' εὐήθεις διὰ τὸ μήπω τι θεωρηκέναι πολλὰς πανουργίας. καὶ εὐπιστοι, διὰ τὸ μήπω πολλὰ ὑπ' ἀπατᾶσθαι. καὶ εὐέλπιδες. ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμελεῖς, οὕτω διάθερμοί εἰσιν οἱ νέοι πρὸς τὸ φυσικόν. ἅμα δὲ, καὶ διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἀποτυγχάνειν, μὴ ζῶσι τὰ πολλὰ ἐλπίδι. ἡ μὲν γὰρ ἐλπὶς, τῶν μελλόντος ἐστίν. ἡ δὲ μνήμη, τῶν παροιχομένου, ἔστι δὲ νέοις, τὸ μὲν μέλλον, πολύ. τὸ δὲ παρελήλυθος, βραχύ. τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μεμνῆσθαι μὲν οὐδὲν οἴονται, ἐλπίζειν δὲ πάντα. καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ εἰρημένον, ἐλπίζουσι γὰρ ῥᾳδίως. καὶ αὐθρειότεροι, θυμώδεις γὰρ καὶ εὐέλπιδες. ὧν τὸ μὲν, μὴ φοβεῖσθαι. τὸ δὲ, θαρρεῖν ποιεῖ. οὔτε γὰρ ὀργιζόμενος οὐδεὶς φοβεῖται. τό, τε ἐλπίζειν ἀγαθόν τι, θαρραλέον ἐστί. καὶ αἰσχυντηλοὶ οὐ γάρ πω καλά ἔτυχον ὑπολαμβάνουσιν ἀλλὰ πεπαιδεῦσθαι ὑπὸ τὸν νόμον μόνον. καὶ μεγαλόψυχοι, οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ βίου οὔπω τι ταπεινοῦνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἄπειροί εἰσι, καὶ τὸ ἀξιοῦν μεγάλων αὑτὸν, μεγαλοψυχία. ἔστι δ' εὐέλπιδος. καὶ μᾶλλον αἱροῦνται πρᾶξαι τὰ καλὰ τῶν συμφερόντων. τῷ γὰρ ἤθει ζῶσι μᾶλλον, ἢ τῷ λογισμῷ. ἔστι δ' ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος. ἡ δ' ἀρετὴ, τοῦ καλοῦ καὶ φιλόφιλοι καὶ φιλέταιροι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡλικιῶν, διὰ τὸ χαίρειν τῷ συζῆν, καὶ μήπω πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν μηδὲν, ὥσπερ μὴ δεῖσθαι φίλους. καὶ ἅπαντα διὰ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον ἁμαρτάνουσι περὶ τὸ χαλεπαίνειν. πάντα γὰρ ἄγαν πράττουσι. φιλοῦσί τε γὰρ ἄγαν, καὶ μισοῦσιν ἄγαν, καὶ τἄλλα πάντα ὁμοίως. οἱ καὶ εἰδέναι πάντα οἴονται καὶ διισχυρίζονται. διὸ γὰρ αἰσθάνονται καὶ τὰ πολλὰ ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν καὶ οὐ κακουργίαν. καὶ ἐλεητικοί, διὰ τὸ πάντας χρηστοὺς καὶ οὐκ πονηροὺς ὑπολαμβάνειν. τῇ γὰρ αὐτῶν ἀκακίᾳ τοὺς πέλας μετροῦσιν. ὡς τ' ἀνάξια πάσχειν ὑπολαμβάνουσιν αὐτούς. καὶ φιλογέλωτες. διὸ καὶ εὐτράπελοι. ἡ γὰρ εὐτραπελία παιδιὰ ὕβρις ἐστίν. τὸ μὲν οὖν τῶν νέων, τοιοῦτον.

τον ἢ θὺς ὄϛιν. Οἱ δὲ πρὸϐυτέροι καὶ παρηκμακότες, χρ- 16 Re
δὸν ἐκ τῆς ἐναντίας ζῶσι τὰ πολλὰ ἐλπίσαι ἔχουσιν ἢ ἔπη. διὰ γὰρ τὸ mon. Sca
πολλὰ ἐπηβεβιωκέναι, καὶ πολλῶ ἁμαρτάνεσθαι, καὶ ἡμαρτηκέναι, καὶ τὰ πολλὰ φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, ἅπτε διαβεβαιοῦσθαι οὐδὲν. ἢ πόν πάντα ἄπαντα, ἢ δεῖ καὶ οἴονται, ἴσως δὲ οὐδὲν, καὶ ἀμφισβητοῦντες, πεύστιδιάσιν ἀεὶ τὸ ἴσως καὶ τάχα, καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω, παγίως δὲ οὐδέν. καὶ κα-
1 κοηθεῖς εἰσὶν. ἐστὶ γὰρ κακοήθεια, τὸ ζῶν τὸ χεῖρον ὑπολαμβάνειν ἅπαντα, ἔτι δὲ ταχὺ πιστοῖ εἶσι διὰ τὸ ἀπίστειαν. ἄπιστοι δὲ, δι' ἐμπειρίαν, καὶ οὔτε φιλοῦσι σφόδρα, οὔτε μισοῦσι διὰ
» ζῶσι, ἀλλὰ καθὰ ἂν δίκαιοι ὑπὸ δίκου, καὶ φιλοῦσιν ὡς
» μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες, καὶ μικρόψυχοι, διὰ τὸ πάσχειν δεδιέναι ὑπὸ τοῦ βίου. οὐδενὸς γὰρ μεγάλου οὐδὲ θαυμαστοῦ, ἀλλὰ τοῦ πολὺ τὸν βίον ἐπιθυμοῦσι. καὶ αἰνόλυδοι. αἰ γὰρ τοῦ ἀναγκαίων ἡ οὐσία. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπει-
2 ρίαν ἴσασιν, ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι, καὶ ῥᾴδιον τὸ ἀπο-
» λέσαι. καὶ δειλοί, καὶ πάντα προφοβοῦνται. ἐναντίως γὰρ διάκεινται τοῖς νέοις. καὶ μνημονικοί εἰσι. οἱ δὲ, θερμοὶ. ὥστε προσδοκᾶν ἐοίκασι τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ, καὶ γὰρ ὁ φόβος κατὰ μῆξίν ἐστι. καὶ φιλόζωοι, καὶ μάλιστα ζῶσι τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ, διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι διὰ ἐπιθυμίαν. καὶ οὐ συδεῖς, ζῶσι μάλιστα ἐπιθυμοῦσι. καὶ φιλαίτιοι μᾶλλον ἢ δεῖ. μικρόψυχία γάρ τις καὶ αὕτη. καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ζῶσιν, ἀλλ' οὐ
3 πρὸς τὸ καλὸν μᾶλλον ἢ δεῖ, διὰ τὸ φίλαυτοι εἶναι. τὸ μὲν γὰρ
» συμφέρον, αὐτῷ ἀγαθόν ἐστι, τὸ δὲ καλὸν, ἁπλῶς, καὶ αἰσχύνεσθαι μάλλον, ἢ αἰσχυντηλοί. διὰ γὰρ τὸ μὴ φρονεῖν ἐν ὁμοίως τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον τοῖς, ὀλιγωρεῖσι τοῦ δοκεῖν. καὶ δυσέλπιδες διὰτε διὰ τὴν ἐμπειρίαν. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων
» φαῦλά ἐστιν. ἀκριβαίνει γοῦν, τὰ πολλὰ ζῶσι τὸ χεῖρον, καὶ ἐπὶ διὰ
» διὰ τὴν δειλίαν, καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ ἐλπίδι. τὸ γὰρ
» βίου τὸ μὲν μέλλον, ὀλίγον. τὸ δὲ παρελήλυθὸς, πολύ. ἔστι δὲ
4 ἡ μὲν ἐλπὶς, τοῦ μέλλοντος. ἡ δὲ μνήμη, τοῦ παρῳχημέ-

νων. ὅπερ αἴτιον καὶ τῆς ἀδολεσχίας αὐλητῶν, διατελοῦσι γὰρ τὰ ἡδύσματα λέγοντες, ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται. καὶ οἱ θυμοὶ ὀξεῖς μὲν εἰσιν, ἀθυμεῖς δὲ. καὶ αἱ ἐπιθυμίαι, αἱ μὲν, ἐκ λελοίπασιν. αἱ δὲ ἀθυμεῖς. ὥς τ' ὅτε ἐπιθυμητικοὶ ὄντες πρακτικοὶ καλῶς τοῖς ἐπιθυμήμασι, ἀλλὰ καλῶς τὸ κράδος. διὸ καὶ σωφρονικοὶ φαίνονται οἱ πλησυροι, αἴτε γὰρ ἐπιθυμίαι ἀνέπαυσοι, καὶ δουλεύουσι τῷ κράδει. καὶ μᾶλλον χώσι καλῶς λογισμὸν, ἢ καλῶς ἦθος. ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς, τὸ συμφέρον τοῦ. τὸ δὲ 1
ἦθος, τῆς ἀρετῆς ἕξις, καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ἀδικίαν ἀκ εἰς ὕβριν. ἐλεκτικοὶ δὲ κὴ οἱ γόητες εἰσιν, ἀλλ' οὐ δι' αὐτὸ τοῖς νέοις. οἱ μὲν γὰρ δι' φιλανθρωπίαν. οἱ δὲ δι' ἀφέλειαν. πάντα γὰρ οἴονται ἐγγὺς εἶναι αὐτοῖς παθεῖν, ὅτου δ' ὧν ἐλεκτικοὶ. ὅθεν, ὀδυρτικοὶ εἰσι καὶ οὐκ ἀνιῶσι πολλοί. τὸ δὲ φιλογέλοιοι ἐναντίον γὰρ τὸ ὀδυρτικὸν, τῷ φιλογέλωτι. τῆς μὲν οὖν νέων καὶ τῆς προβούτερων τὰ ἤθη τοιοῦτα. ὥστ' ἐπεὶ ἀφῃρέχονται πάντες τοῦ τῷ σφετέρῳ ἤθει λειπομένους λόγους καὶ τοῦ ὁμοί- 2
ους, οὐκ ἄδηλον, πῶς χώμενοι τοῖς λόγοις, τοιοῦτοι φαίνονται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ λόγοι. Οἱ δὲ ἀκμάζοντες, φανερὸν ὅτι 17
μεταξὺ τούτων τὸ ἦθος ἔσονται ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὸ ὑπερβολὴν. καὶ οὔτε σφόδρα θαρροῦντες, θρασύτητος γὰρ τὸ βιοῦν, οὔτε λίαν φοβούμενοι, καλῶς πρὸς ἄμφω ἔχοντες, οὔτε πᾶσι πιστεύοντες, οὔτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς κρίνοντες μόνον. καὶ οὔτε πρὸς φειδῶ, οὔτε πρὸς ἀσωτίαν, ἀλλὰ πρὸς ἀρμόττον, ὁμοίως δὲ, καὶ πρὸς θυ- 3
μὸν καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν. καὶ σώφρονσι μετὰ ἀνδρείας, καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης. οὐ γὰρ τοῖς νέοις καὶ τοῖς γόητοσι διῄρηται ταῦτα. εἰσὶ γὰρ οἱ μὲν νέοι, ἀνδρεῖοι καὶ ἀκόλαστοι. οἱ δὲ προβούτεροι, σώφρονες καὶ ἀλαζόνες. ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, ὅσα μὲν διῄρηται ἡ νεότης καὶ τὸ γήρας τῆς ὠφελίμων, ταῦτα ἔχουσιν. ὅσα δ' ἐναντία ἐστὶν ἢ ἐλλείπουσιν, τούτων τὸ μέσον καὶ τὸ ἁρμόττον. ἀκμάζει δὲ τὸ μὲν σῶμα, ἀπὸ τῆς τριάκοντα ἐτῶν, μέχρι καὶ τῆς πέντε καὶ τριάκοντα, ἡ δὲ ψυχὴ, πε- 4

ρὶ τὰ

εἰ τὰ ἐνόντα δεῖν πεντήκοντα. τοῦτο μὲν οὖν νεότητος καὶ γήρως καὶ ἀκμῆς ποίων ἢ ἄλλων ἐστὶν ἕκαστον, εἰρήκαμεν τοσαῦτα. [πρὸς δὲ τὰς ἀπὸ τύχης παρομοιώσεις ἀγαθῶν, διὸ ὅσα καὶ τῆς τύχης ἐστὶ ποιᾶ ἄττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, λέγωμεν ἑφεξῆς. εὐγλυκίας μὲν οὖν καὶ ἄδος ἐστί, τὸ φιλητὸν ἢ σπουδαῖον εἶναι τὸν κεκτημένον αὐτό. πάντες γὰρ ὅταν ὑπάρχῃ τι, πρὸς ἐκεῖνο σωφρόνως εἰώθασιν. ἡ δὲ εὐγλυκία ἐν τιμῇ τῆς πρὸς γόνων ἐστί, καὶ κατὰ φρονητικὸν, καὶ τῆς ὁμοίων τοῖς προγόνοις τοῖς αὐτῆς. δοκεῖ τὸ τοιοῦτο πόρρω μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα, ἐν τιμωτέρα εἶναι καὶ διαλεκτικώτερα. ἐστὶ δὲ εὐγλυκὴς μὲν, κατὰ τὴν τῶν γλίσχρων αἵρεσιν. γλυκαίνον δὲ κατὰ τὸ μὴ ἔξισταθαι ἐκ τῆς φύσεως. ὅπου ἐπὶ πολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγλυκέσιν. ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐπλεῖς. φορὰ γάρ ἐστι καὶ ἐν τοῖς γλίσχροις ἀνδράσιν ὥστε που ἐν τοῖς κατὰ τοὺς χώρους γιγνομένοις ἐνίοτε, καὶ αὖ ἡ ἀγαθὸν τὸ γλίσχρον ἐγγίνεσθαι διά τινος χρόνου ἀνδρὸς περιποιεῖ. καὶ πείθεται πάλιν ἀναδίδωσιν. ἔξισταται δὲ τὰ μὲν εὐφυῆ γλίσχρα, εἰς μανικώτερα ἢ ἦθος οἷον οἱ ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ πεντέρου. τὰ δὲ σώφρονα, εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα οἷον οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους. [τῷ δὲ πλούτῳ ἅπεστι δύναμις, ἐπὶ πολὺ δὲ ἐστὶν ἰδεῖν ἅπασιν. ὑβρίζουσι γὰρ καὶ ἐπιδεικνύουσι, πάσχοντές τι πρὸς τῆς κτήσεως τὸν πλοῦτον. ὥστε δοκεῖ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τὰ ἀγαθὰ, οὕτω διάκεινται. ὁ γὰρ πλούσιος, οἷον τιμὴν τίς ἐστι τῆς ἀξίας τῶν ἄλλων. διὸ φαίνεται πάντα ὠνητὰ εἶναι αὐτῷ. καὶ τρυφερὸς, καὶ σαλάκων ἐστί. τρυφερὸς μὲν, διά τι τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάλειψιν τῆς εὐδαιμονίας. σαλάκων δὲ καὶ σύλλογοι, διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διαφέρειν πρὸς τὸ θρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῆς, καὶ τῷ οἴεσθαι ζηλωτὸν εἶναι ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί, ἅμα δὲ καὶ εἰκότως τοῦτο πάσχουσι πολλοὶ γὰρ οἱ δρώμενοι τῶν ἐχόντων. ὅθεν καὶ τὸ σιμωνίδου εἰρῆσθαι πρὸς τὴν σοφὴν καὶ πλουσίαν πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν ἱέρωνος, δρώμενον, πόρτον γενέσθαι κρεῖττον, πλούσιον, ἢ σοφόν. πλούσιον εἶπεν. ὡς γὰρ σοφὲς ὁρᾶν ἐστὶ τοῖς πλουσίοις

18 Δε μοκρ. Fortasse τοῦ μ. ἐστὶν ἀνθ.

19 σκαιοὶ.

θύραις ἔφη διαιζίοντας. καὶ ὃ οἴεσθαι ἀξίους εἶν ἄρχειν. ἔχειν γὰρ οἷον ἐγώ, ὧν ἕνεκα ἄξιον ἄρχειν, καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, αἰσθήσεως τοῦ δαίμονος ἣ θοῦς ὁ πλοῦτός ἐστι. διαφέρει δὲ τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι τὰ ἤθη, τῷ ἅπαντα μᾶλλον, καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν οἷς νεοπλούτοις. ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστί, τὸ νεόπλουτον εἶναι καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν, οὐ κακουργικά· ἀλλὰ τὰ μὲν, ὑβριστικά· τὰ δὲ, ἀκρατιστικά. οἷον εἰς οἰκίαν καὶ μοιχείαν. ὁμοίως δὲ πρὸς δωρεάν 1
20 potentia μεως ἀφθόνως τὰ πλεῖστα φανερά ἐστιν ἤθη. τὰ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ἔχειν ἢ δύναμις τῷ πλούτῳ, τὰ δὲ καὶ διαλύει. φιλότιμοι γὰρ καὶ ἀνδρώδεις οἱ πρὸ τοῦ πλουτεῖν, διὰ τὸ ἐφ' αὑτοῖς ὁρᾶν ὅσα ἰσχύει αὐτοῖς πρὸ τοῦ διὰ τὴν δύναμιν. καὶ σωφρονιστικώτεροι, διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι, ἀναγκαζόμενοι σκοπεῖν τὰ πρὸς τὴν δύναμιν. καὶ σεμνότεροι ἢ βαρύτεροι, ποιεῖ γὰρ ἐμφανεστέρους τὸ ἀξίωμα, διὸ μεγαλίζουσιν. ἔστι δὲ ἡ σεμνότης μαλακὴ καὶ δυσχέρωνος βαρύτης. καὶ ἐὰν ἀδικοῦ 2
21 σιν, οὐ μικρὰ δικαιοπρακτεῖσι. ἀλλὰ μεγαλοδικαιοπρακτεῖσι. ἡ δὲ δυστυχία τὰ μέγιστα ἔχει τῶν ἐρημιῶν τὰ ἤθη. εἰς γὰρ τοῦτο συντείνουσιν αἱ δοκοῦσαι εἶναι δυστυχίαι. καὶ ἐπὶ εἰς δύπνιαν, ἡ καὶ τὰ τὸ σῶμα ἀγαθὰ πρὸς ἀσκοῦσα ἡ δυστυχία πλεονεκτεῖν. ὑποκριφανώτεροι μὲν οὖν ἧττον, ἀλαζονικώτεροι δὲ διὰ τὴν δυστυχίαν εἰσίν. εἰ δ' ἀκολουθεῖ βέλτιον ἦθος τῇ δυστυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοι εἰσὶν καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες διὰ τὰ γιγνόμενα ἀγαθὰ ἔξω τῆς τύχης. πρὸς μὲν οὖν τὸ καθ' ἡλικίαν 3
καὶ τύχην ἤθων, εἴρηται. τὰ γὰρ ἐναντία τῶν ἐρημιῶν ἐκ τῶν ἐναντίων φανερά ἐστιν, οἷον πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἦθος, καὶ ἀ-
22 δωμάτου. ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πιθανολόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστὶν. πρὸς ὧν γὰρ ἴσμεν καὶ κεκρίκαμεν, οὐδὲν ἔτι δεῖ τοῦ λόγου. ἔστι δὲ, αὖτε πρὸς αὖτος χρώμενος τῷ λόγῳ πρὸ τέτταρα ἢ ἀκροᾶται. οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν ἢ πείθοντες. δεῖν γὰρ ἢ πον κριτὴν εἶναι. ὃν γὰρ δεῖ πεῖσαι, οὗτός ἐστιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κριτής. ἐὰν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα, ἐάν τε πρὸς ὑπο- 4

θησιν λέγη ὡς ὁμοίως. τῷ γὰρ λόγῳ αἰτήσηται χρῆσθαι μὴ αἰτεῖσθαι τ' αὐτὰ καὶ πρὸς ἃ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖσθαι. ὡσαύτως δὲ, μὴ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς. ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν, ἵν' θεωρῇ ὁ λόγος σωίσταται. ὅλως δὲ μάτην ὡς ἀπλῶς ὄντι κριτῇ, ὁ ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις τὰ ἐνθυμήματα κρίνων. τὰ τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν βουλεύονται. περὶ δὲ τῆς καθ' ἕξιν τοῖς πολιτείαις ἠθῶν, ἐν τοῖς συμ-
1 βουλευτικοῖς ἔρηται πρότερον. ὥστε διωρισμένου αὖ ἐν, πῶς τε, καὶ ἐξ ὁπόσων τοὺς λόγους τοὺς ἠθικοὺς ποιήσομεν. ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μέν ἐστιν ὅρος τῆς λόγου, ἕτερόν τι τὸ τέλος ἐστίν, περὶ ἅπαντων δ' αὖ τῆς εἰλημμένας δέξαι καὶ προτάσεις εἰσίν, ἐξ ὧν τοῖς πίστεις φέρουσι, καὶ συμβουλεύοντας καὶ ἐπιδεικνύοντας μὴ ἀμφισβητοῦντας. ἐπὶ δ' ἐξ ὧν ἠθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων διώρισται, λοιπὸν ἡμῖν διειλέχθαι περὶ τῆς κοινῆς. πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον, τὰ περὶ τὸ δυνατὸν καὶ ἀ-
2 δύνατον προχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις. μὴ τοὺς μὲν ὡς ἔστι. τοὺς δὲ ὡς γέγονε πειρᾶσθαι δεικνύναι. ἔτι δὲ περὶ μεγέθους κοινὸν πάντων ἐστὶ τῆς λόγων. χρῶνται γὰρ πάντες τῷ μειοῦν καὶ αὔξειν, καὶ συμβουλεύοντες, καὶ προτρέποντες, ἢ ἀποτρέποντες, καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες, καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι. τούτων δὲ διωρισθέντων, περὶ τε ἐνθυμημάτων πειρα-
θῶμεν εἰπεῖν κοινῇ, καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες, ἀπὸ τέλους ποιῶμεν ἐξ ἀρχῆς προθέσιν. ἔστι
3 δὲ τῆς κοινῶν τὸ μὲν αὔξειν, οἰκεῖόν τι τοῦ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ εἴρηται. τὸ δὲ μειοῦν, τοῖς δικανικοῖς. περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις. τὸ δὲ δυνατὸν καὶ ἐσόμενον, τοῖς συμβουλευτικοῖς.

{ πρῶτον μὲν οὖν περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου λέγωμεν. αὐ 23 · δὴ τοῦ ἐναντίου ἢ δυνατὸν, ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, καὶ τὸ ἐναντίον αὖ δόξειεν εἶναι δυνατὸν, οἷον, εἰ δυνατὸν ὑγιασθῆναι ἄνθρωπον καὶ νοσῆσαι. ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τοῦ ἐναντίων ἢ ἐναντία. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατὸν, καὶ τὸ ἀνόμοιον. καὶ
4 εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατὸν, καὶ τὸ ῥᾷον. καὶ εἰ τοῦ δεῖν

Ll ll

ἢ καλὸν γλυκέα δυνατὸν, καὶ ὅλως γλυκέα δυνατόν. καλ-
» λεπώτερον γὰρ καλῶ οἰκίαν, ἢ οἰκίαν γλυκέα, καὶ οὐ ἡ ἀρ-
» χὴ δυνατὴ γλυκέα καὶ ὁ πᾶς. οὐδὲν γὰρ γίγνεται οὐδὲ ἀρ-
χὴ γίγνεται τῶν ἀδυνάτων, οἷον τὸ σύμμετρον τὴν διάμε-
τρον εἶναι, οὐ τ' ἂν ἀρξαίη γίγνεσθαι, οὔτε γίγνεται. καὶ οὗ τὸ
» πᾶς, καὶ ἡ ἀρχὴ δυνατή. ἅπαντα γὰρ ὧν ἀρχὴ γίγνεται. καὶ
εἰ τὸ δεύτερον τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ γλυκέσει δυνατὸν γλυκέα καὶ τὸ
πρότερον, οἷον εἰ αὖδρα γλυκέα δυνατόν, καὶ παῖδα. πρό- 1
τερον γὰρ ἐκεῖνο γίγνεται καὶ εἰ παῖδα, καὶ αὖδρα. ἀρχὴ γὰρ ἐ-
κεῖνο. καὶ ὧν ὀρθῶς ἢ ἐπιθυμία φύσει ἔστιν, οὐσιεῖς γὰρ τῶν ἀδυ-
» νάτων ὀρᾷ, οὐ δ' ἐπιθυμεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ ὧν ἐπιστῆμαί εἰ-
σι καὶ τέχναι, δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γλυκέα. καὶ ὅσων
ἡ ἀρχὴ τῆς γλυκέως αὐτοῖς ἔστιν, ἃ καὶ ἡμεῖς ἀνακάσαιμεν
αὖ καὶ πείσαιμεν. ταῦτα δ' ἔστιν, ὧν κρείττους, ἢ κύριοι ἢ φίλοι.
καὶ ὧν τὰ μόρια δυνατά, καὶ τὸ ὅλον δυνατόν. καὶ ὧν τὸ ὅλον
δυνατόν, καὶ τὰ μόρια ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, εἴτε γὰρ πέχημα μὴ κε 2
φαλὶς, καὶ χιτὼν γλυκέα δύναται, καὶ ὑποδήματα δυνα-
τὸν γλυκέα, καὶ εἰ ὑποδήματα, καὶ πέχημα καὶ κεφαλὶς
καὶ χιτών. καὶ εἰ τὸ γλύκος ὅλον τῷ δυνατῷ γλυκέα, καὶ τὸ
εἶδος. καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γλύκος. οἷον εἰ σηλάσιον γλυκέα δυ-
νατόν, καὶ ζυγόν. καὶ εἰ ζυγόν, καὶ σηλάσιον. καὶ εἰ θάτερον τῷ
πρὸς ἄλληλα πεφυκότων, καὶ θάτερον. οἷον, εἰ διπλάσιον, μὴ
ἥμισυ. καὶ εἰ ἥμισυ, καὶ διπλάσιον. καὶ εἰ αὖ τέχνης ἢ πρᾶ-
ξις δυνατόν γλυκέα τι, μᾶλλον δὲ τέχνης καὶ ἐπιμε- 3
λείας δυνατὸν. ὅθεν καὶ ἀγαθωνι εἴρηται. καὶ μοι, τὰ μὲν γε
τῇ τύχῃ πράττειν, τὰ δ' ἡμῖν ἀνάγκη καὶ τῇ τύχῃ προσγίνε-
σθαι. καὶ τὸ τοῖς χείροσιν ἢ ἥττοσιν ἢ ἀφρονεστέροις δυνατόν, καὶ
τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον ὥσπερ καὶ ἰσοκράτης ἔφη. δεινὸν εἶναι,
εἰ ὁ μὲν δύσμυθος ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ δυνήσεσθαι εὑρεῖν. πολὺ
δὲ ἀδυνάτων δῆλον, ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις ὑπάρ-
χει. ἔτι δὲ γέγονεν ἢ μὴ γέγονεν, ἐκ τῶν δὲ σκεπτέον. πρῶτον μὲν,
εἰ τὸ κτίσαι γλυκέα πεφυκὸς γέγονε, καὶ τὸ μᾶλλον πεφυκὸς, 4

γεγονὸς ἂν εἴη. καὶ εἰ τὸ ὕσδρον εἰωδὸς γίνεσθαι γέγονε, καὶ τὸ
πεσ τδρον γέγονεν. οἷον εἰ ἐπλέλησαι καὶ ἐμαθέ ποτε. ἔσ-
τω. καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπρακε. πάντες γάρ, ὅταν δυ-
νάμενοι βουληθῶσι, πεπράκασιν. ἐμποδὼν γὰρ οὐδὲν. κἢ εἰ ἐβού
λετο, καὶ μηδὲν τῶ ἔξω ἐκώλυε. κἢ εἰ ἐδύνατο καὶ ὠργίζετο. καὶ
εἰ ἐδύνατο καὶ ἐπιθυμεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ, ὧν ὀργίζονται, αὐ
δύνωνται, κἢ ποιοῦσιν. οἱ μὲν φαῦλοι, δι' ἀκρασίαν. οἱ δ' ἐπιει
1 κεῖς, ὅτι τῶ ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσιν. καὶ εἰ ἔμελλε γίνεσθαι, κἢ
ποιεῖν. εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα, καὶ ποιῆσαι. καὶ εἰ πεγένητο
ὅσα πέφυκε πρὸ ἐκείνου, ἢ οἷα ἐκείνου. οἷον εἰ ἤσχαλε, καὶ
ἐβρόντησε. καὶ εἰ ἐπείρασε, καὶ ἔπραξε. καὶ εἰ ὅσα ὕσδρον πέφυ
κε γίνεσθαι, ἢ οὗ ἕνεκα γίνεται, γέγονε. καὶ τὸ πρότερον καὶ
τούτου οὗ ἕνεκα, πρότερον τούτου γέγονεν. οἷον εἰ ἐβρόντησε, καὶ
ἤσχαλε. καὶ εἰ ἔπραξε, καὶ ἐπείρασεν. ἔστι δὲ τούτων ἁπάντων
τὰ μὲν, ἱκανάκις. τὰ δὲ, ὡς ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἔχοντα. πρὸς δὲ
2 τὸ μὴ γεγονέναι, φανερὸν ἐκ τῆς ἀναπόδου τοῖς ἐρημένοις. καὶ 25.
πρὸς τὸ ἐσομένου, ἐκ τῆς αὐτῆς δῆλον. τότε γὰρ οὐ δυνάμει
καὶ βουλῇ ὄν ἔσται, καὶ ἃ οὐ ἐπιθυμία καὶ ὀργὴ καὶ λογισμῷ
μετὰ δυνάμεως ὄν, δῆλα τούτου καὶ τὸ οὐ ὁρμῆ τῶ ποιεῖν ἢ μελ
λήσει ἔσεσθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται μᾶλλον τὰ μέλλοντα,
ἢ τὰ μὴ μέλλοντα. καὶ εἰ πεγένητο, ὅσα πέφυκε
γίνεσθαι. οἷον, εἰ σωνεφθῆ, εἰκὸς ὕσαι καὶ εἰ τὸ οὗ ἕνεκα τούτου γε 26
γονὸς, καὶ ἔστω εἰκὸς γεγενῆσθαι. οἷον εἰ θεμέλιος, οἰκία. πρὸς
3 δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων, μεῖζον ὁ. τι κἢ
ἐλάττονος, καὶ ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν, ἐκ τῆς πεπειρημέ-
νων ἡμῖν ὅτι φανερόν. εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς πε
ρί τε μεγέθους ἀγαθῶν, καὶ πρὸς τὸ μεῖζον ἀπλῶς καὶ ἐ-
» λάττονος. ὥς τ' ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων, τὸ προκείμενον τέ-
» λος ἀγαθόν ἐστιν, οἷον, εἰ τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν κἢ δίκαιον,
» φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων λυπεῖον τοῖς αὐξήσεις πᾶσι. τὸ δὲ πρὸς
τοῦτο τὸ ζητεῖν πρὸς μεγέθους ἀπλῶς καὶ ὑπερβολῆς κενό-
4 λογεῖν ἐστι. κυριώτερα γάρ ἐστι πρὸς τὴν χρείαν τῆς καθόλου,

τὰ καθήκαστον τῆς πραγμάτων. πολὺ μὲν οὖν δυνατὸν ἦ ἀδύνατον καὶ πότερον γένοιτο, ἢ οὐ γένοιτο, καὶ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, ἔτι δὲ πολὺ μεῖζον καὶ μικρότητος τῆς πραγμάτων, εἰρήθω

27 ζῶσα. (λοιπὸν δὲ πολὺ τῆς κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν. ἐπεί πρ εἴρηται πολὺ τῆς ἰδίων. εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις, δύο τῷ γένει, παράδειγμα, καὶ ἐνθύμημα· ἢ γὰρ γνώμη, μέρος ἐνθυμήματος ὄντι. πρῶτον μὲν οὖν πολὺ παραδείγματος λεκτέον. ὅμοιον γὰρ ἐπαγωγὴ τὸ παράδειγμα. ἡ δ' ἐπαγωγὴ, ἀρχή. παρα- 1
δείγματων δ' εἴδη, δύο ἐστίν. ἓν μὲν γάρ ἐστι παραδείγματος εἶδος, τὸ λέγειν πράγματα παρεληλυθότα. ἓν δὲ τὸ αὖ τὸν ποιεῖν. τούτου δ' ἓν μὲν, παραβολή. αὖ δὲ, λόγοι, οἷον οἱ αἰσώπειοι, καὶ λιβυκοὶ. ἔστι δὲ τὸ μὲν παράδειγμα τοιοῦτον δέον. ὥσπερ εἴ τις λέγοι, ὅτι δεῖ πρὸς βασιλέα παρασκευάζεσθαι, καὶ μὴ ἐᾶν αὐτὸν χειρώσασθαι. καὶ γὰρ ἀρχαῖος οὐ πρότερον δίδου, πρὶν αὐτὸν λαβεῖν. λαβὼν δὲ, δίδου. καὶ πάλιν ξέρξης οὐ πρότερον ἐπεχείρησε πρὶν ἢ ἔλαβε. λαβὼν δὲ δίδου, ὥστε καὶ νῦν, ἂν 2
λάβῃ διαβήσεσθαι. διὸ οὐκ ἐπιτρεπτέον. παραβολὴ δὲ, καὶ τὰ σωκρατικά. οἷον εἴ τις λέγοι, οὐ δεῖ τοὺς κληρωτοὺς ἄρχειν. ὅμοιον γὰρ, ὥσπερ εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς κληροῖ, μὴ οἱ ἂν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι, ἀλλ' οἱ ἂν λάχωσιν, ἢ τὴν πλωτῆρων, ὃν τινα δεῖ κυβερνᾶν, κληρώσειν. ὡς δὲ τὸν λαχόντα, ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπισάμενον. λόγος δὲ, οἷος ὁ σοφοκλέους πρὸς φάλαρεν, καὶ αἰσώπου τοῖς δημαγωγοῦσι. σοφοκλέους μὲν γὰρ ἐλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς ἱμεραίων φάλαριν, καὶ μελλόντων φυλακὴν δι- 3
δόναι τῷ σώματος, τἄλλα διαλεχθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς λόγον, ὡς ἵππος κατεῖχε λιμῶνα μόνος, ἐλθόντος δ' ἐλάφου, καὶ διαφθείραντος τὸν νομὸν, βουλόμενος πιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ἠρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ δύναιτο μετ' αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὁ δὲ, φησὶν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν, καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ἀκόντια σωσμοθλογίζοντος δὲ, καὶ ἀναβαίνοντος, αὐτὶ τοῦ ἀμωρήσασθαι, αὐτὸς ἐδουλώσατο ἢ δὴ τῷ ἀνθρώπῳ. οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς, ὁρᾶτέ φησι, μὴ τοὺς πολεμίους βουλόμενοι πιμω- 4

εἰσαθαι, ταυτὰ πάθη τε τῷ ἵππῳ. τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν ἤδη ἔχε, ἐλόμενοι στρατηγὸν αὐτοκράτορα. ἐὰν δὲ καὶ φυλακὴν δῶτε, καὶ ἀναβῶναι ἐάσητε, δουλεύετε ἤδη φαλαρίδι. αὔσωπος δὲ, νέμων σωτηρῶν δημαγωγῶν κρινομένῳ πολὶ θανάτου, ἔφη. ἀλώπεκα διαβαίνουσαν ποταμὸν, ἀπωθῶναι εἰς φάραγγα, οὐ δυναμένῳ δὲ ἐκβῶναι, πολὺν χρόνον κακὰ παθεῖν. καὶ κωμῳδιάσας πολλοὺς ἐχάσθαι αὐτῆς, ἐκχῖνον δὲ σπλανώμενον, ὡς εἶδεν αὐτὴν κακὰ ἱκτείραντα δρῶτάν, εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κωμῳδιάσας. πῶ δὲ οὐκ ἐᾶν. δρομέου δὲ διαπί, φᾶναι, ὅτι οὗτοι μὲν, σπλῆρεις μὲν ἤδη εἰσὶ, καὶ ὀλίγον ἔλκυσιν αἷμα. ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες, ἐκπιόν τὰ μὲν τὸ λοιπὸν αἷμα. ἀτὰρ οὖν καὶ ὑμᾶς ἔφη ὦ ἄνδρες σάμοι, οὗτος μὲν, οὐδὲν ἐπιλάβηται. πλούσιος γάρ ἐστι. ἐὰν δὲ ἕτερον ἀφέλητε, ἕτεροι ἥξουσι πένητες, οἱ ὑμῖν ἀναλώσουσι τὰ κοινὰ κλέπτοντες. εἰσὶ δ' οἱ λόγοι, δημηγορικοὶ, καὶ ἔχουσιν ἀλαθῆ δόξαν, ὅτι πεζογράφοις μὲν εὑρεῖν ὅμοια χαλεπὸν. λόγους δὲ ῥᾴδιον. ποιῆσαι γὰρ δεῖ, ὥσπερ καὶ πλακοῦντας, καὶ ἕως δύνηται τὸ ὅμοιον ὁρᾶν, ὅπερ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐκ φιλοσοφίας. ῥᾴων μὲν οὖν πεῖσαθαι τὰ δίκαια τῶν λόγων. χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ συμβουλεύσασθαι, τὰ δίκαια τῶν πραγμάτων. ὅμοια γὰρ ὡς εἰπεῖν πολλὰ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσι. δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι, μὴ ἔχοντα μὲν ἐνθυμήματα, ὡς ἀρμόττει ἕξειν, ἔχοντα δ' ὡς μαρτυρίοις ἐπιλόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς ἐνθυμήμασι. πεπιθέμενα μὲν γὰρ ἔοικεν ἐπαγωγαῖς. τοῖς δὲ ῥητορικοῖς οὐκ οἰκεῖον ἐπαγωγὴ, πλὴν ὀλίγοις. ἐπιλεγόμενα δὲ μαρτυρίοις. ὁ δὲ μάρτυς, παντὸς πιθανός. διὸ καὶ πεπιθόντα μὲν, ἀνάγκη πολλὰ λέγειν. ἐπιλέγοντα δὲ, καὶ οὐκ ἀνόν. μάρτυς γὰρ πιστὸς καὶ εἰς χρήσιμος. πόθεν μὲν οὖν εἴδη παραδειγμάτων καὶ πῶς αὐτοῖς, καὶ πότε χρηστέον, εἴρηται.

28 de Tenth

περὶ δὲ γνωμολογίας ῥηθέντος, τί ἐστι γνώμη, μάλιστ' ἂν γένοιτο φανερὸν, περὶ ποίων τε καὶ πότε, καὶ τίσιν ἁρμόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. ἔστι δὲ γνώμη, ἀποφαν-

σις μὲν, οὐ μέν τοι πρὸς τῷ καθ' ἕκαστον. οἷον, πείσεως ἰατρικῆς, ἀλλὰ καθόλου. οὐτε ὠδὶ πάντων καθόλου. οἷον, ὅτι σὺ δύ, τῷ καμπύλῳ ἐναντίον, ἀλλὰ πρὸς ὅσων αἱ πράξεις εἰσὶ, καὶ αἱρετὰ ἢ φυκτὰ ὄντι πρὸς τὰ πράσειν. ὥς τ' εἴπει τὰ ἐνθυμήματα ὁ πρὸς τῶν συλλογισμός ὄντι ἐκ ὀλίγων, τὰ τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ, ἀφαιρεθέντος τοῦ
» συλλογισμοῦ, γνώμαι εἰσὶν. οἷον χρὴ δ' ἅπαντα ὅσ τις ἀρτίφρων
» πέφυκ' ἀνὴρ, παιδεύσασθαι τοιαύτας ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. οὗτος μὲν οὖν γνώμη, περὶ πράξεις δὲ τῶν αἱρετῶν καὶ τοῦ διαπορεῖν ἐνθύμημα ἔσται τὸ ἅπαν, οἷον χωρεῖς γὰρ ἄλλης ἧς ἐχουσιν ἀρχὴν
» σασ φθόνον πρὸς ἀνδρῶν ἐμφανίουσι δυσμενῆ. καὶ τὸ, οὐκ
» ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ δύναται νοεῖ. ἢ οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι ὅς τις ἐξ
» ἐλεύθερος. ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ὄντι, ἢ τύχης. εἰ δὴ ὄντι γνώ
» μη τὸ ἐρημένον, ἀνάγκη πάντα ἔναι γνώμας ἔσθ' ἢ γὰρ μετὰ ἐπιλόγου ἔσαι, ἢ ἄνευ ἐπιλόγου. ἀφορίσεως μὲν οὖν δύ-
μενοί εἰσιν, αἱ μετὰ ἐπιλόγου ὅσαι πρόσδοξόν τι λέγουσιν ἢ 2
ἀμφισβητούμενον. ὅσαι δὲ μηδὲν πρόσδοξον, ἄνευ ἐπιλόγου. τούτων δ' ἀνάγκη, ταῖς μὲν, ὅτι τὸ περιγνῶσθαι μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγου. οἷον, κάλλιστον ἀνθρώπῳ ὑγιαίνειν ἀριστόν ὄντι ὡς γ' ἐμὲν δοκεῖ. φαίνεται γὰρ τοῖς πολλοῖς οὕτω. ταῖς δ' ἅμα λεγομένας δῆλας εἶναι ἐπιβλέψασιν. οἷον, οὐδεὶς δίκαιος, ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. τῶν δὲ μετ' ἐπιλόγου, αἱ μὲν, ἐνθυμήματος μόριόν εἰσιν. ὥς-
» πρὸς χρὴ δ' οὐ πρὸς ὅσ τις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ. αἱ δ' ἐνθυμη
ματικαὶ μὲν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μόριος. αἱ πορ καὶ μάλιστα 3
δύδοκιμοῦσιν. εἰσὶ δ' αὗται, ἐν ὅσαις ἐμφαίνεται τὸ λεγόμενόν
» ν ἄπιον. οἷον ἐν τῷδε, ἀθάνατον ὀργὴν μὲν φυλάττειν θνητὸς ὤν.
» τὸ μὲν γὰρ φαῦαι μὲν δεῖν ἀεὶ φυλάττειν τὴν ὀργὴν, γνώμη. τὸ
» δὲ προσκείμενον τὸ θνητὸν ὄντα, τὸ διαπορεῖ λέγει. ὅμοιον δὲ καὶ
» τὸ, θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα θνατὸν φρονεῖν. φανε-
ρὸν δ' ἐκ τῶν ἐρημένων, πόσα τε εἴδη γνώμης, καὶ πρὸς ποῖον
ἕκαστον ἁρμόττει. πρὸς γὰρ τῶν ἀμφισβητουμένων ἢ προσδόξων
μὲν ἄνευ ἐπιλόγου, ἀλλ' ἢ προσδοκᾶται ἐν ἐπιλόγου, γνώμη χρὴ 4

θαι τῷ συμπράσσειν. οἷον εἴτις εἴποι. ἐτὼ μὲν οὖν ἐπειδὴ οὐ
πᾶσιν ἥδεται δεῖ, οὐ τ' ἀρχὴν εἶναι, οὐ φημι χρὴ παιδεύε-
σθαι, ἢ τὸν πεινῶντα, ἐπιπεῖν τὰ ἡμπεσθαι. πολλὰ δὲ τῶν
μὴ πᾶσιν ἥδεων, ἀθύλων δὲ πεφυκότα τὸ διαπεπογγυλῶσθαι.
ἁρμόττει δ' οὐ τοῖς τοιούτοις, καὶ τὰ λακωνικὰ ἀφθέγ-
ματα καὶ αἰνίγματώδη. οἷον εἴπο λέγοι ὅπερ σκίφρος ὁ
λακρῶν εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ πέπλοις χα-
1 μόθεν ἄδωσιν. Ἁρμόττει δὲ γνωμολογεῖν ἡλικίαμὲν πρε-
σβυτέροις. πρέπει δὲ πρεσβυτέρων ὢν ἔμπειρός τις. ὡς τὸ μὲν μὴ τηλι-
κοῦτον ὄντα γνωμολογεῖν, ἀπρεπές, ὥσπερ καὶ τὸ μυθολο-
γεῖν. τὸ δὲ πρέπει ὢν ἄπειρος, ἠλίθιον καὶ ἀπαίδευτον. σημεῖον
δ' ἰκανόν. οἱ γὰρ ἀγροῖκοι. μάλιστα γνωμοτύποι εἰσὶ, καὶ ῥᾳδί-
ως ἀφαίνονται. καὶ μόλυβδος δὲ μὴ ὄντος καὶ μόλυβδος εἰπεῖν, ἁρ-
μόττει ἐν σκληρασμῷ καὶ ἀνιώσει. καὶ ἐν τοῖς, ἢ ἀρχόμε-
νον, ἢ ἀφελέσαντα. χρὴ θαι δὲ δεῖ, καὶ τοῖς πάθεσιν ἡμεῖναις
2 καὶ κοιναῖς γνώμαις, αἷ ὧσι χρήσιμοι. δεῖ γὰρ τὸ εἶναι κοιναί,
ὡς ὁμολογούντων ἁπάντων, ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦσιν. οἷον πρὸς
» καλοῦντα εἰς τὸ κινδυνεύειν μὴ ξυναμύνους, ἐς ἑωυτὸν ἀρί-
» στους, ἀμύνεσθαι πολὺ πάντων. καὶ ἀδὴ τὸ ἥττους ὄντας, ξωυτὸν ἐ-
» νυάλιος. καὶ ἐπὶ τὸ αἰωρεῖν τὴν ἐχθρὰν τὰ τέκνα, μηδὲν ἀδι-
» κοῦντα. νήπιος, ὃς πατρὸς κτείνασ', παῖδας οὐκ ἀναλέποι. ἐ-
πὶ οἰκίαν τὴν παροιμίαν, καὶ γνῶμαί εἰσιν. οἷον μαρτυρίαι. ἀτ-
τικὸν πάροικος. δεῖ δὲ τὰς γνώμας λέγειν, καὶ πρὸς τὰ δεδη-
3 μοσιωμένα. λέγω δὲ δεδημοσιωμένα, οἷον τὸ, γνῶθι σαυτὸν,
καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν. ὅταν ἢ τὸ ἦθος φαίνεσθαι μέλλοι ἐλλιπὲς,
ἢ παθητικὸς εἰρημένον ἔστιν. ἔστι δὲ παθητικὸς μὲν, εἴτις ὀργὴν ὁ
μένος καὶ φαίη δοῦλος εἶναι, ὡς δεῖ γινώσκειν αὐτόν. οὗτος
μὲν οὖν εἰ γίνωσκον αὐτὸν, οὐκ ἂν ποτε σχετλιάζειν ἠξίωσε. τὸ
δὲ ἦθος, βέλτιον. ὅτι οὐ δεῖ ὡσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισησόντα,
ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντα. δεῖ δὲ τῇ λέξει, πρὸς πρα-
γμάτων σωφρονοῦντας. εἰ δὲ μὴ, πρὸς αἰτίαν ἐμπλέκειν. οἷον ἢ οὕ-
4 τως εἰ πόντα ὅτι δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασὶν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φι-

λήσοντα. ἐπιβουλία γὰρ θάτερον. ἢ ὧδε. οὐκ ἀρέσκει δῆμῳ τὸ λεγόμενον. δεῖ γὰρ τὸν γ' ἀληθινὸν φίλον, ὡς φιλήσοντα αἰεὶ φιλεῖν. καὶ οὐ δεῖ τὸ μηδὲν ἄχαν δεῖ γὰρ τυχεῖν καὶ κακοῦσθαι, ἄχαν μισεῖν. Ἔχουσι δὲ εἰς ὧν λόγους βοήθειαν μεγάλην, μίαν μὲν δὴ διὰ τὴν φορτικότητα τῆς ἀκροάσεως, χαίρουσι γὰρ, ἐάν τις καθόλου λέγων, ἐπιτύχῃ τῆς δεξιᾶς, ἃς ἐκεῖνοι καθ' ἕκαστον ἔχουσιν. ὃ δὴ λέγω, δῆλον ἔσται ὧδε. ἅμα δὲ καὶ πῶς δεῖ αὐτοῖς διηρθρῶσθαι. ἢ μὲν γὰρ γνώμη ὥσπερ εἴρηται, καθόλου ἀποφάνσις ἐστί, χαίρουσι δὲ καθόλου λεγόμενον, ὁ καθ' ἕκαστον ὑπολαμβάνοντες τυγχάνουσιν. διό, εἰ τις χείρωσι τύχοι κεχρημένος ἢ πάνυ φαύλοις, ἀφεῖναι τ' αὐτῶν ἅπαντας, ὅλως οὐδὲν χείρονας, ὅλως οὐδὲν ἀληθεστέρους. ὥστε δεῖ σοφίζεσθαι, ποῖα τυγχάνουσι πεῦσι λαμβάνοντες οὕτως. εἶτα πρὸς τοῦτον λέγειν. ταύτην δὲ δεῖ μίαν χρῆσιν ἔχειν ἐγὼ μηδενὸς, καὶ ἑτέραν κρείττω. ἀδικοῦσι γὰρ πρὸς ὧν λόγους. ἦθος δ' ἔχουσι λόγοι, ὧν οἷς δῆλη ἡ προαίρεσις. αἱ γὰρ γνῶμαι πᾶσαι δῆλον ποιοῦσι, διὰ τὸ ἀφαίνεσθαι τὸν τὰ γνώμας λέγοντα καθόλου ἐπὶ τῆς προαιρέσεως τὰς τ' αἱρετὰς ὧν αἱ γνῶμαι, καὶ χρησόμεθα φαίνεσθαι ποιοῦσι τὸν λέγοντα. πρὸς μὲν οὖν γνώμης καὶ τί ἐστι καὶ πόσα εἴδη αὐτῆς, καὶ πότε χρήσιμον αὐταῖς, καὶ τίνα ὠφέλειαν ἔχει, εἰρήσθω τοσαῦτα. πρὸς δὲ ἐνθυμημάτων, καθόλου τε εἰπωμεν, τίνα τόπον δεῖ ζητεῖν. καὶ μετὰ ταῦτα, ὧν τόπους. ἄλλο γὰρ εἶδος ἐκ τοῦδε τοῦ τόπου ἐστίν. ὅπερ μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός τίς ἐστι, εἴρηται πρότερον, καὶ πῶς συλλογισμὸς καὶ τί διαφορὰ τῆς διαλεκτικῆς. οὔτε γὰρ πόρρωθεν, οὔτε πάντα δεῖ λαμβάνοντα σωφέρειν. τὸ μὲν γὰρ, ἀσαφὲς διὰ τὸ μῆκος. τὸ δὲ, ἀδολεσχία διὰ τὸ φαυλοτέρου λέγειν. οἷον γὰρ αὐτόν. καὶ τὸ πιθανώτερους εἶναι ὧν ἀπαιδεύτους τῆς παιδεύσεως ἐν τοῖς ὄχλοις, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασι τοὺς ἀπαιδεύτους πρὸς ὄχλῳ μουσικώτερον λέγειν. οἱ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ καὶ τὰ καθόλου λέγουσιν. οἷ δ' ἐξ ὧν ἴσασι, καὶ τὰ ἐγγύς. ὥστ' οὐκ ἐξ ἁπάντων τῆς δοκούντων, ἀλλ' ἐκ τῆς

Ἐνθύμημα

1

2

3

4

ὠφελιμώνων λεκτέον. οἷον ἢ τοῖς κρινοῦσιν, ἢ οὓς ἀρδέχονται. μὴ τοῦτο δ' ὅτι ὅπως φαίνεται, δῆλον εἶναι ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείοσις. καὶ μὴ μόνον σωφρονεῖν ἐκ τῆς ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν, ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν καὶ συλλογίζεσθαι, εἰπὲ πολιτικῷ συλλογισμῷ, εἴθ' ὁποιῳοῦν, ἀναγκαῖον κεῖσθαι τοῦτον ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα ἢ πάντα, ἢ τινά. μηδὲν γὰρ ἔχων, ἐξ οὐδενὸς ἂν ἔχοις σωφρονεῖν. λέγω δὲ, οἷ-
1 πῶς ἂν δικαιωθείημεν συμβουλεύειν ἀθλητοῖς, εἰ πολεμικὸν ἢ μὴ πολεμικὸν, μὴ ἔχοντες τὰς δυνάμεις αὐτῆς. πότερον, ναυτικὴ, ἢ πεζικὴ, ἢ ἀμφω. καὶ αὕτη πόση, καὶ πεῖσοδοι τίνες, ἢ φίλοι καὶ ἐχθροί. ἔτι δὲ, τίνας πολέμους πεπολεμήκασιν, καὶ πῶς καὶ τἄλλα τὰ ὁμοιοῦτα. καὶ ἐπαινεῖν εἰ μὴ ἔχοιμεν τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἢ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἢ τὰ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν πεπραγμένα, ἢ τῆς ἄλλων τινῶν τοιούτων. ἐκ γὰρ τῆς ὑπαρχόντων ἢ δοκούντων ὑπάρχειν καλῶν, ἐπαινοῦσι πάν-
2 τες. ὁμοίως δὲ καὶ λέγουσιν ἐκ τῶν ἐναντίων, σκοποῦντες ὑπάρχει τοιοῦτον αὐτοῖς, ἢ δοκεῖ. οἷον ὅτι οὐκ ἐλλιπῶς κατεδουλώσαντο, καὶ οὐ πρὸς τὸν βάρβαρον συμμαχησάμενοι καὶ ἀριστεύσαντας ὑβρικότας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴ τι ἄλλο ἁμάρτημα τοιοῦτον ὑπάρχει αὐτοῖς. ὡς δ' αὕτως καὶ οἱ κατηγοροῦντες καὶ οἱ ἀπολογούμενοι, ἐκ τῆς ὑπαρχόντων σκοποῦμενοι κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται. οὐδὲν δὲ διαφέρει τοῦτο ἀθλητοίων ἢ λακεδαι-
3 μονίων, ἢ ἀνθρώπου, ἢ θεοῦ, ταυτὸ τοῦτο δρᾶν. καὶ γὰρ συμβουλεύοντα τῷ Ἀχιλλεῖ, καὶ ἐπαινοῦντα καὶ λέγοντα καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον τοῦτο αὐτὸ τὰ ὑπάρχοντα ἢ δοκοῦντα ὑπάρχειν λαπτέον, ἵν' ἐκ τούτων λέγωμεν ἐπαινοῦντες ἢ λέγοντες, εἰπὲ καλὸν ὑπάρχει ἢ αἰσχρόν. κατηγοροῦντες δὲ ἢ ἀπολογούμενοι, εἰπὲ δίκαιον ὑπάρχει ἢ ἄδικον. συμβουλεύοντες δὲ, εἰπὲ συμφέρον ἢ βλαβερόν. ὁμοίως δὲ τούτοις, καὶ περὶ πράγματος ὁτουοῦν· οἷον πε-
4 ρὶ δικαιοσύνης, ἢ ἀγαθόν. ἢ μὴ ἀγαθὸν ἐκ τῆς ὑπαρχόν-

των τῇ δικαιοσύνῃ, ἢ τῷ ἀγαθῷ, ἐπειδὴ καὶ πάντες οὕτω φαίνονται ἀφορμὴν ἐκ τούτων λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς πόλεως ἑκάστου ὑπαρχόντων, καὶ διὰ τὸν λόγον. δῆλον γάρ, ὅτι ἀδύνατον ἄλλως δεικνύναι, φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον ὡς πορρωτάτω τοῖς ἐπιεικέσι πρῶτον πόλεως ἑκάστου εἶναι βελτιγμένα πόλεως τὰ εὐδοκιμούντων, καὶ τῆς ἐπικαιροτάτων, πόλεως δὲ τῆς βουλομένων, χωρεῖν τὸν αὐτῶν τόπον ἀφορμὴν ποιούμενον, μὴ εἰς ἀόρι- 1
στα, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα, πόλεως ὧν ὁ λόγος, καὶ περιγράφοντα τὰ πολίτευματα καὶ ἐγγυτάτω τῆς πράγματος. ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλείω ἴχνη τῶν ὑπαρχόντων, ῥᾴδιον δεικνύναι. ὅσῳ δ' ἐγγυτέρω, τοσούτῳ οἰκειότερα, καὶ κοινά. λέγομεν δὲ κοινά, τὸ ἐπαινεῖν τὸν Ἀχιλλέα ὅτι ἀνθρωπος, καὶ ὅτι τῆς Ἡμιθέων, καὶ ὅλως εἰς τὸ Ἴλιον ἐστρατεύσατο. ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει πολλοῖς. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὁ τοιοῦτος Ἀχιλλέα ἐπαινεῖ, ἢ διομήδη. ἴδια δὲ, ἃ μηδενὶ ἄλλῳ συμβέβηκεν, ἢ τῷ Ἀχιλ 2
λεῖ, οἷον τὸ ἀρκτεῖναι τὸν Ἕκτορα τὸν ἄριστον τῆς Τρώων, καὶ τὸν Κύκνον, ὃς ἐκώλυεν ἅπαντας ἀφορμᾶσθαι, ἄδωτος ὤν, καὶ ὅτι νεώτατος καὶ οὐκ ἀπόρκους ὢν ἀστρατεύστατος. καὶ ὅλως ἄλλα τοιαῦτα. εἷς μὲν οὖν τόπος τῆς ἐκλογῆς, καὶ πρῶτος, οὗτος ὁ τό

30 πος. Τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς ἐνθυμημάτων λέγωμεν. στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος, τὸ αὐτό. πρῶτον δ' εἰπωμεν,
δε » πόθεν ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον. ἔστι γὰρ τῆς ἐνθυμημάτων
» δύο εἴδη. τὰ μὲν γὰρ δεικτικά ἐστιν, ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι. τὰ δὲ ἐ- 3
λεγκτικά. καὶ διαφέρει. ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἔλεγχος
Ἐνθύμ. καὶ συλλογισμός. ἔστι δὲ τὸ μὲν δεικτικὸν ἐνθύμημα, τὸ ὑμολογουμένων σωάγειν. τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν, τὸ τὰ ἀνομολογουμένα σωάγειν. χρὴ δὲ μὲν οὖν ἡμῖν πόθεν ἑκάστα τῆς εἰδῶν τῆς χρησίμων καὶ ἀναγκαίων, ἔχομεν οἱ τόποι, βελτιγμένοι γὰρ πόθεν ἑκάστου αἱ προτάσεις εἰσὶν, ὥς τ' ὑπὲρ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων, πόθεν ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, ἢ καλοῦ, ἢ αἰσχροῦ, ἢ δικαίου, ἢ ἀδίκου. καὶ πόθεν τῆς ἠθικῶν παθημάτων, 4

καὶ ἔξεων ὡσαύτως εἰρημένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρὸς τὸν τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν τρόπον καθόλου πρὸς πάντων λάβωμεν, καὶ λέγωμεν, πῶς ἀποδεκτικοὺς καὶ οἷς ἀποδεκτικοὺς, καὶ οἷς τῶν φαινομένων συμμάτων, ὄντων δ' οὐκ συμμάτων. ἐπεὶ πόρρω οὐδὲ συλλογισμῶν. διωρισθέντων δὲ τούτων πρὸς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἐνστάσεις διορίσωμεν, πόθεν δεῖ τὰ συμμάτα φέρειν. Ἔστι δὲ εἷς μὲν τόπος τῶν ἀποδεκτικῶν, ἐκ τῶν ἀντίων. δεῖ γὰρ σκοπεῖν, εἰ τῷ ἀντίῳ τὸ ἀντίον, αἱρουμένῳ μὲν, εἰ μὴ ὑπάρχει, καταγέλαστον δὲ εἰ ὑπάρχει, οἷον ὅτι τὸ σωφρονεῖν, ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν, βλαβερόν. ὡς τῷ μεσηνιακῷ. εἰ γὰρ ὁ πόλεμος αἴτιος τῶν πόνων κακῶν. μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ πανορθῶσασθαι. εἴπερ γὰρ οὐ δεῖ τοῖς κακοῖς διαφθορᾶσιν ἀκυσίοις, δίκαιον εἶναι ὀργὴν πιθανὸν, νομίζειν χρὴ καὶ τοῦ ἀντίου, ἅπερ ἄλλῃ πολλὰ συμβαίνειν βροτοῖς. Ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πάθων. ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ὅτι τὸ δίκαιον οὐ πᾶν ἀγαθόν. καὶ γὰρ αἱρετὸν δικαίως ἄρθαινεῖν. Ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ ἀτόφῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς καὶ τὸ δικαίως πρᾶξαι, ἀτόφῳ τὸ πεπονθέναι, καὶ εἰ κεκλοῦσαι, καὶ τὸ πεπεικέναι. οἷον ὡς ὁ πλούνης διομέδων τῷδε τῷ πλουτεῖν. εἰ γὰρ μὴ δὴ ἡμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, ἀδὴ ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι. καὶ εἰ τῷ πεπονθέναι τὸ καλῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ πρᾶξαι. καὶ εἰ τῷ πρᾶξαι, καὶ τῷ πεπονθέναι. ἔστι δ' οὕτω πλαγιάσασθαι. εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανε, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐκ ἐμοὶ σοὶ, διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρὶς, εἰ ἄξιος ὁ πάσχων παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, εἰ τὰ χρήσασθαι, ὁπότερος ἂν ἁμάρτῃ. οἷον τε γὰρ διαφωνεῖ τοιοῦτον, καὶ οὐδὲν κωλύει ὥσπερ οἱ τῷ ἀληθεύοντι τῷ θεοδίκτου, μητέρα δὲ πῶς σὴν, οὗτος ἐτύγχανε τροφῆς, φησὶ δ' ἀκριβῶς νόμιμος, ἀλλὰ διαλαβόντας σκοπεῖν δεῖ δρομεῖσθαι δὲ τῆς ἀλ

φεισθέσθαι σῶσι; λοιδορεῖσθαι φησι, τὸν μὲν θανεῖν ἕκειναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν. καὶ οἷον ἡ πρὸς Δημοσθένους δίκη. καὶ τῆς ἀκτεινάντων νικάνορα. ἐπειδὴ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀκθανεῖν. καὶ πρὸς τὸ ἀθήνησιν ἀκθανάτους. πρὸς δ ἐκέλευε κρῖναι, εἰ δίκαιος ὢν ἀκθανεῖν, ὡς οὐκ ἄδικον ἀκτεῖναι τὸν δικαίως ἀκθανόντα. ἄλλος, ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον, εἰ μὴ δοκοῦσι θεοὶ πάντες ἴσασι, σχολῇ οἵγ' ἀνθρωποι εὖ γε χαρίεν. εἰ ὧ μᾶλλον ἂν ὑπάρχοι μὴ ὑπάρχει 1
δῆλον ὅτι, οὐ δῆλον ἧττον. τὸ δ' ὅτι οὐ πολύ τι πεῖσε καὶ τὸν πατέρα, ἐκ τοῦ εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ ἕξαι, εἰδὲ ὅτι ὑπάρχει, εἰδὲ ὅτι οὔ. ἔτι εἰ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον. ὅθεν εἴρηται, μὴ σὺς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀκλέσας πάτηρ. οὐδὲ δ' ἀρ' οὐχὶ σὺν ἑλλάδος ἀκλέσας κλεινόταγον γόνον, καὶ ὅτι εἰ μὴ Θησεὺς ἠδίκησεν, οὐ δ' ἀλίεξανδρος. καὶ εἰ μὴ οἱ τυνδαρίδαι, οὐ δ' ἀλίεξανδρος. καὶ εἰ πάντων κλεινότατος, καὶ ἀχιλλεὺς ἀλίεξανδρος. καὶ εἰ μὴ δ' οἱ ἄλλοι 2
πεχῖται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι. καὶ εἰ μὴ δ' οἱ στρατηγοὶ φαῦλοι ὄντες ἀκθανοῦνται πολλάκις, οὐ δ' οἱ σοφισταί. καὶ ὅτι εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς ὑμετέρας δόξης ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν ἑλλήνων. Ἄλλος, εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖν, ὡς ἰφικράτης εἰ τῇ πρὸς ἀρμόδιον, ὅτι εἰ πρὶν ποιῆσαι ἧττον τῆς εἰκότος τυχεῖν, ἐὰν ποιήσῃ, ἔδοτε αὐτῷ, πρὶν βουληθῆναι δέ, ἆρ' οὐ δώσετε; μὴ βίᾳ μέλλοντες μᾶλλον ὑποχεῖσθε, παθόντες δ' ἀφαιρεῖσθε. καὶ πάλιν πρὸς τοὺς δικαίους φιλιππον δικαίως πρὸς τὸν 3
ἀττικὸν ὅτι εἰ πρὶν δοκῆσαι εἰς φωκεῖς ἧττον, ὑπέχοντο αὐτῷ. ἄρα ὅτου οὕνεκα διότι πεισθέντες καὶ ἐπίστευσε, οὐ δίδουσι. Ἄλλος, ἐκ τῆς εἰρημένων καθ' αὑτούς, πρὸς τὸν εἰπόντα. διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, ὅτι ἐν τῷ πυρρῳ ἐχρήσατο ἰφικράτης πρὸς τὸν ἀρίστοφῶντα ἐπιβρόμιος, εἰ πεισθεὶς αὐτοῖς ναυσὶν ἔπλει χρήμασιν. οὐ φάσκοντος δὲ, ἐὰν σὺ μὲν ἀρίστοφῶν ὢν οὐκ αὐτεπαίθης, ἐγὼ δ' ὢν ἰφικράτης, δῆλον δ' ὑπάρχειν μᾶλλον αὐτὸν δοκοῦντα ἀδικήσειν ἐκεῖνον. εἰ δ' οὔ, γελοῖον αὐτὸν φανεῖν, εἰ πρὸς ἀρίστοφῶν κατη 4

γορουῦτα ὃσ ὑμῖν ἔφειται, ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν κατηγόρου. ὅ-
» λως γὰρ βούλεσθαι ὁ κατηγορῶν, βέλτιον εἶναι τὸ φθόνου ὃσ.
» ὃσ δὲ ὑβελέγχειν καὶ δόλου, ὁ τόπος οὗτός ἐστιν. ὅταν ὑμῖν ἐπι-
ὑμᾶς ἄλλοις ἃ αὐτὸς μὴ ποιῇ ἢ μὴ ποιήσειν αὖ. ἢ πρᾶξαι πρεῖν ἃ αὐτὸς μὴ ποιεῖ, ἢ μὴ ποιήσειν αὖ. ἄλλος ὑβ ὁρισμοῦ. οἷον ὅτι τὸ δαιμόνιον οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἢ θεὸς, ἢ θεοῦ ὄργον. καὶ-
ζοι ὃς πισεύεσθαι θεοῦ ὄργον εἶναι, ὃσ ἀνάγκη οἴεσθαι κὴ θεὸς
1 εἶναι. καὶ ὡς ἰσοκράτης ὄλυνθιακὸς ὁ βέλτιστος. καὶ γὰρ ἀρμοδίῳ καὶ ἀρίστοχείροντι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχε γνναῖον, πρὶν γνναῖόν τι πρᾶξαι. καὶ ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ. τὸ τοῦ ὄρᾶν, συγγενέσθαι ἐστὶ τὰ ἐμὰ τῷ ἀρμοδίου καὶ τῷ ἀριστοχείτονος, ἢ τὰ σὰ. καὶ ὡς ἂν τῷ ἀλεξανδρῳ. ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιμεν ὃσ μὴ κοσμίους, οὐχ οἷός σώματος ἀκαπὰν ἀ πόλασιν. καὶ διὸ σωκράτης οὐκ ἐφιβαδίζειν εἰς ἀγχίλαον, ὑ βριν γὰρ ἐφιέναι, τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνεσθαι ὁμοίως δὲ πα θόν
2 τα, ὡς πρὸς κακῶς. πάντες γὰρ οὗτοι ὀρεπάμενοι, καὶ λαβόντες πρᾶξιν τί ἐστι, συλλογίζονται περὶ ὧν λέγουσιν. ἄλλος. ἐκ τοῦ ποσαχῶς, οἷον εἰ ὃσ ὃσ ὃσ

πρὸς σοφιστὰς ὄντα, πολιτικὸν ὄντα. καὶ χίοι ὁμήρου, οὐκ ὄντα
πολίτην. καὶ μυτιληναῖοι σαπφώ, καίτοι οὐδὲν γυναῖκα,
καὶ λακεδαιμόνιοι χίλωνα τῶν γερόντων ἐπὶ σοφίᾳ, ἥκιστα φιλο
λόγοι ὄντες. καὶ ἰταλιῶται πυθαγόραν. καὶ λαμψακηνοὶ ἀ
ναξαγόραν ξένον ὄντα ἐθαψαν, καὶ πιθοὶ ἔτι καὶ νῦν. καὶ ἀ
θηναῖοι τοῖς σόλωνος χρησάμενοι νόμοις, οὐδαμοῦ σοφόν. καὶ
λακεδαιμόνιοι τοῖς λυκούργου. καὶ θήβησιν ἅμα οἱ πεσόν
τες, φιλόσοφοι ἐλέγοντο, καὶ οὐδαμοῦ ἡ πόλις. Ἄλλος. 1
ἐκ κρίσεως τοῦ τὸ αὐτὸ, ἢ ὁμοίου, ἢ ἐναντίου. μᾶλιστα μὲν εἰ
πάντες καὶ ἀεί. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ σοφοὶ, ἢ πάντες,
ἢ οἱ πλείους, ἢ ἀγαθοί. ἢ εἰ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς ἀρδίχον
ται, ἢ οἷς μὴ οἷόν τε τὸ ἐναντίον κρίνειν. οἷον τοῖς κυρίοις, ἢ οἷς
μὴ καλὸν τὰ ἐναντία κρίνειν οἷον θεοῖς, ἢ παιδί, ἢ διδασκάλῳ
ὥσπερ τὸ εἰσ μιξιδημίδην εἶπεν ἀλκιβιάδης. εἰ τοῖς σεμναῖς
θεαῖς ἱκανῶς ἔχειν σὺ αἱρεῖσθαι πάντα δοῦναι δίκην, μιξιδημί
δη δ' οὔπω. ἢ ὥσπερ σαπφώ, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν. οἱ θεοὶ 2
γὰρ οὕτω κεκρικασιν, ἀποθνησκοντι αὖ. ἢ ὡς ἀρίστιππος πρὸς
πλάτωνα, ἐπαγγελτικώτερόν τι εἰπόντα ὡς ὤετο. ἀλλὰ μὴν
ὅγ' ἔτερος ἡμῶν ἔφη, οὐδὲν διοίσομεν, λέγων τὸν σωκράτην. καὶ
ἡ γῆ σιτώσιος ἐν δελφοῖς ἐπηρώτα τὸν θεὸν, κεχρημένος πότε
ρον ὀλυμπάσιν, εἰ αὐτῷ ζῆν δοκεῖ ἄπορ τῷ παιδί, ὡς αἰσχρὸν
ὂν τ' ἀναιτία εἰπεῖν. καὶ τοῦδε τῆς ἐλπίνης ὡς ἰσοκράτης ἔγρα
ψεν, ὅτι σουδαία εἰθησθὶς ἔκρινε. καὶ τοῦδε ἀλεξάνδρου, ὃν
οἱ θεοὶ πεσέκριναν. καὶ πρὸς δυσχέρου, ὅτι σουδαῖος, ὥσπερ 3
ἰσοκράτης φησὶ. κύνων τοῦ δυσχήσας, πάντας ὃς ἄλλους
πρὸ ἀλιπῶν, ὡς δυσχέραν ἦλθεν. Ἄλλος ἐκ τῆς μορφῆς, ὥσ
περ σὺ τοῖς τοπικοῖς ποία κίνησις ἡ μυῖα. ἥδε γὰρ ἢ ἥδε. πα
ράδειγμα ἐκ τῆς σωκράτους τῆς θεοδίκου. εἰς ποῖον ἰδρὼ ἡσέ
βηκε, πίναξ θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νομίζει. ἄλλος, ἐ
πειδὴ ζῷα τῆς πλείστων συμβαίνει, ὡς θ' ἕπεται τί αὐτῷ ἀγα
θὸν καὶ κακὸν ἐκ τῆς ἀκολουθούσης, πρᾶξαι ἢ ἀφεῖναι,
καὶ καταφρονεῖν ἢ ἀφελεῖσθαι, καὶ ἐπαινεῖν ἢ μέμφειν. οἷον τῷ 4

παιδὶ δύσει

παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν. τὸ δὲ σοφὸν εἶναι, ἀγαθὸν. οὐ δοίημι δὲ παιδεύεσθαι. φθονεῖσθαι γὰρ οὐ δεῖ. δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι. σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ. οὗτος ὁ λόγος ὅδ' ἐστὶν ἢ καλῶς τοῦ τύχη προσλαβοῦσα καὶ τὸ δυνατὸν, καὶ τἄλλα ὡς εἴρηται. ἄλλος. ὅταν τοῦδε δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν προφέρειν ἢ ἁρμόττειν δέῃ, ἢ τῷ πρότερον εἰρημένῳ τρόπῳ, ἐπ-
1 ἀμφοῖν χρῆσθαι. διαφέρει δέ, ὅπ ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα αὐξητέα, ἐνταῦθα δὲ ταὐναντία. οἷον ὀργὴ ἐστὶν οὐκ εἶναι τὸν υἱὸν δημηγορεῖν. ἐὰν μὲν γὰρ ἔφησε τὰ δίκαια λέγειν, οἱ αὐθρωποί σε μισήσουσιν. ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα. οἱ θεοί. δεῖ μὲν οὖν δημηγορεῖν. ἐὰν μὲν γὰρ τὰ ἄδικα λέγῃς, οἱ αὐθρωποί σε φιλήσουσιν. ἐὰν δὲ τὰ δίκαια, οἱ θεοί. ζητεῖ δ' ἔστι ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλεος πρίασθαι, καὶ ἔστ' ἄλλο. καὶ ἡ βλίσωσις τοῦτ' ἔστιν, ὅταν δυοῖν σκαιοῖν ἑκατέρῳ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐπῇ, σκαιοπία ἑκατέρα ἑκατέροις. ἄλλος. ἐπειδὴ οὐ τὰ αὐτὰ ἐπαινοῦσι φανερῶς καὶ
2 ἀφανῶς. ἀλλὰ φανερῶς μὲν τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαινοῦσι μάλιστα. ἰδίᾳ δὲ τὰ συμφέροντα μᾶλλον βούλονται, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι σωφρονεῖν δὰ τόδε. τῷ γὰρ πλαδόξεως οὗτος ὁ τόπος κυριώτατός ὅδ' ἐστίν. ἄλλος. ἐκ τοῦ ἀνάλογον συμβαίνειν. οἷ, ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν αὐτοῦ νεώτερον ὄντα τῆς κλινίας ὅπ μέγας ὢν, λειτουργεῖν αἰσχυνόμενον ἔπεμψεν. ὅπ εἰ οὗτοι μεγάλους τῶν παίδων αἴρεσθαι νομοῦσι, οὗτοι μικροὺς τῶν ἀνδρῶν, παῦλαν εἶναι δυνατὸν τὰ. καὶ ὁ Θεόδεκτης ἐν τῷ νόμῳ, ὅπ πολίτας μὲν ποιεῖσθαι οὗτος μισθοφόρους, οἷον τοξότας καὶ χαλκέων
3 δέκα πλοῖα ἐπὶ σικελίαν. φυλάττεσθαι δ' οὐ ποιήσεται, οὗτος ἐν τοῖς μισθοφόροις αἰσχίονες πεπεζημένους; ἄλλος. ἐκ τοῦ τὸ συμβαίνον ἐπὶ ἄμφω τὸν, ὅπερ καὶ ὑφ' ὧν συμβαίνει ταὐτὰ. οἷον ξενοφάνης ἔλεγεν, ὅπ ὁμοίως ἁμαρτοῦσιν οἱ χλευάζοντες τοὺς θεοὺς, τοῖς ἀρίζηλον εἶναι λέγουσιν. ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει, μὴ εἶναί ποτε τοὺς θεούς. καὶ ὅλως δὲ τὸ συμβαῖνον ὑφ' ἑκατέρου, λαμβάνειν ὡς ταὐτὸ αἰεί. μέλλετε δὲ κρίνειν οὐ πολὺ
4 σωκράτους, ἀλλὰ πολὺ ἐπιπολύμαθος, εἰ χρὴ φιλοσοφεῖν.

καὶ ὁ μὲ τὸ διδόναι χρήν καὶ ὕδωρ, δουλεύειν ὅτι, καὶ τὸ μὴ πάσχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης, ποιεῖν τὸ πρὸς τὰ πόμενον. λυπηρότερον δ' αὖ ὁ πόρος ἢ χρησιμώτερον. ἄλλος, ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὸ ἀεὶ αὐτοῖς αἱρεῖσθαι, ὕστερον ἢ πρότερον, ἀλλ' αἰὰ παλιν. οἷον τόδε τὸ ἀνάθημα. εἰ φοβούμενοι μὲν μαχόμεθα, ὅπως κατάλληλοι μεν, καταλλήλοις δὲ, φοβερόμεθα, ὅπως μὴ μαχώμεθα. ὅτε μὲν γὰρ τὸ μένειν αὐτὶ τοῦ μάχεσθαι κρεῖττον. ὅτε δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι αὐτὶ τοῦ μὴ μένειν. ἄλλος. τὸ οὗ ἕνεκα αὐτῶν εἰ μὴ γένοιτο τούτου ἕ 1
νεκα φαίνεται εἶναι, ἢ χρῆσθαι. οἷον, εἰ δοίη αὐτῷ τις πινί, ἵνα ἀφελόμενος λυπήσῃ. ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται. πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' ὀρθοῖναι φορὰν, μεγάλα δίδωσιν οὐ τυχήματα, ἀλλ' ἵνα τοῖς συμφοραῖς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. μὴ τοῦ ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ ὄντος, οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρα. ὅπως δὲ μᾶλλον τυθῇ κρεῖττον γένωνται μελεάγρῳ πρὸς ἑλλάδα. καὶ τὸ ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ τοῦ Διομήδους. ὅτι ὁ διομήδης πρεσβύτερος ὀδυσσέως, οὐ πρὸ ἀλλ' ἵνα ἥττων ἢ ὁ ἀκολουθῶν. νῦν δείκνυται γὰρ τούτου ἕνεκα πρᾶ 2
ξαι. ἄλλος. κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητήσεσι μὴ τοῖς συμβουλεύσασι, σκοπεῖν τὰ πρόσθεν τα καὶ ἀκρότατα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττουσι καὶ φεύγουσι. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἐναντία μὲν ὑπάρχειν, διὰ πρᾶξιν. δῆλον, εἰ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ ἢ φίλοις, ἢ ἐλαφρὸν ἐχθροῖς μὴ ἐπιζήμιον, ἢ ἐλάττων ἢ ζημία τοῦ πράγματος. καὶ πρότερα μὲν ἐκ τούτων, καὶ ἀκρότερα ἐκ τῶν ἐναντίων. ἐκ δὲ τοῦ αὐτοῦ τούτων καὶ καταγορεῦσι καὶ ἀπολογοῦνται. ἐκ μὲν τοῦ ἀκροτέρων, ἀπολογοῦνται. ἐκ 3
δὲ τοῦ προτέρων, κατηγοροῦσιν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος, ὅλη πόλις, ἢ τε παμφίλου καὶ ἡ καλλίστου. ἄλλος. ἐκ τοῦ δοκούντων μὲν γίνεσθαι, ἀπίστων δὲ, ὅτι οὐκ αὖ ἔδοξεν, ἢ μὴ ἐγώ, ἢ ἐγὼ οὐ, καὶ ὅτι μᾶλλον. ἢ γὰρ τὰ ὄντα ἢ τὰ εἰκότα, σκοπεῖν λαμβάνουσιν, εἰ ὅσα ἄπιστα καὶ μὴ εἰκότα, ἀληθῆ αὖ ἐστιν. οὐ γὰρ διάγε τὸ εἰκὸς καὶ πιθανόν, δοκεῖ οὕτως. οἷον ἀνδροκλῆς ἐλεγεν ὁ πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου. ἐπεὶ ἐθορυβοῦμεν αὐτῷ ἐπόντι, δίκαιον οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος. καὶ γὰρ οἱ ἰχ- 4

δύδε ἄλος. καίτοι οὐκ εἰκὸς, οὐ δὲ πιθανὸν εἰ ἄλμη βεφομένους δεῖσθαι ἄλος. καὶ τὰ σίμφυλα ἐλαίου, καίτοι ἄπισον ὑβ ὧν ἔλαιον γίγνεται, ταῦτα δεῖσθαι ἐλαίου. ἄλλος. ἐλεγκικὸς τὸ τὰ αὐομολογούμενα σκοπεῖν χωρὶς μὲν ταῦτ' ἀμφισβητοῦντας, εἰ δ' αὐομολογουμένου ἐκ πάντων, χρόνων καὶ πεφέξεων καὶ λόγων. δῆ, καὶ φησὶ μὲν ὠφελεῖν ὑμᾶς, σωώμοστε δὲ τοῖς ἐμάκοντα. χωρὶς δ' ἐπ' αὐτὰ καὶ φησὶν εἶναί με ὠφελόδικον, οὐκ ἔ=

1 χει δὲ ἀκριβέξαι δικαιοσυνίου οὐδεμίαν δίκην. χωρὶς δ' ἐπ' αὐτὰ καὶ τὰ ἀμφισβητούντος, καὶ οὗτος μὲν, οὐ δεδάνεικε πώποτ' οὐδέν. ἐγὼ δὲ καὶ πολλὰ λέλυμαι ὑμῶν. ἄλλος, τοῖς διαβεβλημένοις καὶ αἰθρώποισι καὶ πεφάγμασιν, ἢ δοκοῦσι δ' λέγειν πὼ αἰτίαν τῶ πλαδόξου. ἔστι γάρ τι δ' ὃ φαίνεται. οἷον διαβεβλημένης τινὸς πεὸς τὸν αὐτῆς ὑὸν δοκεῖ τὸ ἀσωτάνεσθαι, εἰδέναι σωθῆναι τῷ μειρακίῳ λεχθέντος δὲ τῶ αἰτίου, ἐλύθη ἡ διαβολὴ. καὶ οἷον ὠ τῷ αἴσωλι τῷ Σκοδίνου, οὐδυνασθὲ λέγει πεὸς

2 τὸν αἴσωλα. διόπ αἰθρεῖς τόρος ὧν τῶ αἴσωλος οὐ δοκεῖ. ἄλ-» λος ἀρ' τῶ αἰτίου. ἐαύ τι ὑπάρχῃ, ὃ μὴ δῆ, κἂν μὴ ὑπάρχῃ ὅπ-» οὐκ ἔστιν. ἅμα γὰρ τὸ αἴτιον καὶ οὐ αἴτιον. καὶ αὖθυ αἰτίου, οὐδὲν δῆ. οἷον λεωδάμασ' ἀρ' λογολυμένος ἔλεγε κατηγορῆσαν σοφρασυβούλου, ὅτι ἰῶ σηλίτια γεγονὼς εἰ τῇ ἀκροπόλει. ἀλλ' εἰκότως ταῦτ' ἐμάκοντα οὐκ εἰδέχεσθαι ἔφη. μᾶλλον γὰρ αὖ πισθῆναι αὐτῷ τοῖς ἐμάκοντα, ἐγγεγραμμένης τῆς χώρας πεὸς τὸν δῆμον. ἄλλος. εἰ εἰδέχεθε βέλτιον, ἢ εἰδέχεται, ὧν

3 ἢ συμβουλεύει ἢ πεάττει ἢ πέπεαχε σκοπεῖν. φανερὸν γάρ, ὅτι εἰ μὴ οὕτως ἔχει, οὐ πέπεαχεν. οὐδεὶς γὰρ εἰκὼν τὰ φαῦλα καὶ γινώσκων πεοαιρεῖται. ἔστι δὲ τοῦτο λοῦδος. πολλάκις γὰρ τοῦτο γίνεται ὕσδερον δῆλον, πῶς ἰῶ πεάξαι βέλτιον. πέτερον δὲ, ἄδηλον. ἄλλος. ὅταν μὲ αἰσωτίου μέλλῃ πεάττεσθαι, τοῖς πεαγμένοις ἅμα σκοπεῖν. δεῖ ξυνοφαίνης ἐλεάζειν ὁρῶ τῶσιν, εἰ ἀὐσι τῇ λοικοθίᾳ καὶ θρέμ οὖσιν ἢ μὴ, σωιβούλευεν. εἰ μὲν Σκόνλαμβάνουσι, μὴ θρέμεῖν. εἰ δ' αἴθρω-

4 που, μὴ δύειν. ἄλλος τόπος ἐκ τῆς ἁμαρτηθέντ κατηγορεῖν

ἢ ἀγνοεῖσθαι. οἷον οὐ τῇ κατηγόρου μισθίᾳ, οἱ μὲν, κατηγοροῦσιν ὅτι τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν, οὐ φαίνεσθαι γοῦν αὐτοὺς, ἥμαρτε γὰρ ἡ μισθία, τῷ δὲ τῶν ἀγροικοτέρων τοὺς παῖδων. ἢ δ' ἀγνοεῖται, ὅτι οὐκ αὐτοὺς παῖδας ἀλλὰ τὸν ἱσσωνα αὐτὰ ἀπέκτεινε. δῆλον γὰρ ἥμαρτεν αὐτὸ, μὴ ποιήσασα, εἰ πόρρω καὶ θάτερον ἐπρίσατο. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος καὶ τῶν ἐνθυμήματος τὸ εἶδος, ὅλη ἡ περὶ τὸ ρα Θεοδώρου τέχνη. ἄλλος ἀπὸ τῶν ὀνόματος. οἷον ὡς ὁ σοφοκλῆς, σαφῶς σιδηρᾶ καὶ φορητὸν τοὔνομα. 1
καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν, καὶ ὡς κόνων θρασύβουλον θρασύδουλον ἐκάλει, καὶ ἡρόδικος θρασύμαχον, αἰεὶ θρασύμαχος εἶ. καὶ πῶλον. αἰεὶ σὺ πῶλος εἶ. καὶ δράκοντα τὸν νομοθέτην, ὅτι οὐκ αὐτὸν ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ δράκοντος. χαλεπὸν γὰρ. καὶ ὡς ἡ δυεῖ πόδου ἐκάθευδεν εἰς τὴν ἀφροδίτην καὶ τὸν νόμον ὀρθῶς, ἀφροσύνης γὰρ ἀρχεῖς θεά. καὶ ὡς χαιρήμων, πινθὴς, ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος. δύσκολος δὲ μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλλειπτικὰ τῶν ἀφελεκ 2
πτικῶν, διὰ τὸ σωματοειδῆ μὲν εἶναι τὸν ἐλλειπτικὸν ἐνθύμημα. πρόχειρα δὲ φανερὰ εἶναι τῷ ἀκροατῇ μᾶλλον. πάντων δὲ καὶ τῶν ἐλλειπτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν, θορυβεῖσθαι μάλιστα τὰ τοιαῦτα ὅσα ἀρχόμενοι σωροῦσι, μὴ τῷ ἐπὶ πολλῆς εἶναι. ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοῖς χαίρουσι πεσαιθαμόμενοι καὶ ὅσων δυσρίζουσιν
31 ὡς θ' ἅμα ἐρημιῶν γνωείζειν. ἐπεὶ δ' ἐνδέχεται τὸ μὲν εἶναι συλλογισμὸν, τὸ δὲ μὴ εἶναι μὲν, φαίνεσθαι δὲ, καὶ ἀπάτη καὶ ἐν- 3
le Rhum. Ενθύμημα, τὸ μὲν, εἶναι ἐνθύμημα, τὸ δὲ, μὴ εἶναι, φαίνεσθαι δὲ, ἐπεὶ πόθεν τὸ ἐνθύμημα, συλλογισμός τις. τόπροι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων. ἓς μὲν, ὁ πρόχειρος τῶν λέξιν. καὶ τοῦτου ἐν μὲν μόριον, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὴ συλλογίσασθαι συμπεράσματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν. οὐκ ἔστι τὸ, καὶ τὸ, ἀνάπαιν ἄρα τὸ καὶ τὸ. ἐν γὰρ τοῖς ἐνθυμήμασι τὸ σωνεγραμμένως καὶ ἀνειλιγμένως εἰπεῖν, φαίνεται ἐνθύμημα ἡ χαρ τοιαῦτη λέξις χώραν τὴν ἐνθυμήματος, καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον 4

εἶναι πρὸ τοῦ φθόγγου τῆς λέξεως. ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογισμὸς λέγειν χρήσιμον, τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέγειν, ὅπ τοῦτο μὲν, ἔσωσε. τοῖς δ' ἡμετέροις ἐπιμώρησε. τοῦτο δ' ἔλλιπως ἐλυθρώσεν. ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων, ἐξ ἄλλων ἀπεδείχθη. σωτὰ δὲ τούτων δὲ, φαίνεται μὴ καὶ ἐκ τούτων γίνεσθαι. οὐ δὲ τὸ πρὸ τοῦ ὁμώνυμον, ὡς τὸ φαύλως τοῦ δαίον εἶναι μὴ ἀφ' οὗ γ' ὄντιν ἡ πιμωτάτη πασῶν τελετή. τὰ γὰρ μυστήρια πα-
1 σῶν μιμωτάτη τελετή. ἢ εἴπερ τὸν κύνα ἐγκωμιάζων τὸν οὐ-
ρανῷ συμπεριλαμβάνει, ἢ τὸν πᾶνα. ὅν τινδαρος, ἔφη τῷ μάκαρ ὃν πολυμεδέων. θεοῦ κύνα πανδοδαπὸν καλοῦσιν ὁ-
λυμπιοι. ἢ ὅτι τὸ μηδὲν εἶναι κύνα ἀτιμώτατόν ὄντιν. ὥσπ τὸ ζύνα δῆλον ὅπ πίμον. καὶ τὸ κοινονικὸν φαῦλα τὸν δρμὸν εἶναι μάλιστα τῆς θεοῦ. μόνος γὰρ καλεῖται κοινὸς δρμῆς ἡ τὸ τὸν λόγον εἶναι τοῦ δαιόπατον. ὅπι οἱ ἀγαθοὶ ἀνδρῶν, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ λόγου εἰσὶν ἄξιοι. τὸ γὰρ λόγου ἄξιον, οὐχ ἁπλῶς
2 λέγεται. ἄλλος, τὸ διηρημένον σωτὰ θέντα λέγειν, ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦντα. ἐπεὶ γὰρ τὸν τὸν δοκεῖ εἶναι οὐκ ὂν τὸν τὸν πολλάκις, ὁπότερον χρήσιμόν τοῦτο, τοῦτο δεῖ ποιεῖν. ἔστι δὲ τοῦτο, οὐ θυδήμου λόγος. οἷον τὸ εἰδέναι, ὅτι ζήνης οὐ πειραιεῖ ὄντιν. ἕκαστος γὰρ οἶδε. καὶ τὸν τὰ σοιχεῖα ἐπισάμενον, ὅπ τὸ ἔ-
πος οἶδε. τὸ γὰρ ἔπος τὸ αὐτὸ ὄντι. καὶ ἐπεὶ τὸ δισσοῦν νοσοῦν δὲ, μηδὲ φαῦλα ὑγιεινὸν εἶναι. ἄτοπον γὰρ, εἰ τὰ δύο ἀγαθὰ, οὐ κακόν ὄντιν. οὕτω μὲν οὖν ἐλεγκτικόν. ὧδε δὲ ἀνεγκτικόν
3 ὄντιν. οὐ γὰρ ὄντιν οὐ ἀγαθὸν, δύο κακά. ὅλως δὲ ὁ τόπος πρὸς λογιστικός. πάλιν. τὸ πρὸς κρατοῦντας εἰς θρασύβουλον, ὅπι ζιάκοντα τυράννους κατέλυσε, σωτὴ θησι γάρ. ἢ τὸ οὐ τῷ ὁρίσει τῷ θεοδέκτου. ἐκ διαιρέσεως γὰρ ὄντιν. δίκαιόν ὄντιν εἴπερ αὖ κτεί-
νη πόσιν, ἀρθυμήσειν ταύτην. ἢ τῷ παζίγε πιμωρεῖν τὸν υἱόν. οὐκοῦν καὶ ζῶσζα πέπρακται, σωτὴ θέντα γὰρ ἴσως, οὐκέτι δί-
καιον. εἶτα δ' αὖ καὶ πρὸ τοῦ ἐλλειμμ. ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ναῦ-
πινος. ἄλλος δὲ τόπος τὸ διανοήσει κωλύσει κυβερνᾶν ἢ κυβερνᾶ-
4 ζειν. τοῦτο δ' ὄντιν ὅταν μὴ διείρας ὅλως ἐποίησεν, αὐξήσει δὲ πρᾶγ-

μα. ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι, ἢ ὡς οὔτε πεποίηκεν, ὅταν ὁ πλὴν αἰτίαν ἔχων αὔξῃ. ἢ ὡς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν ὀργίζῃται. οὔκουν ὄδιν οἰκεῖον. πρὸς λοιδορίαν γὰρ ὁ ἀνυποστατής, ὅπ ἐποίησεν ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ διηγεμένου. ἄλλος. τὸ ἐκ σημείου ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο. οἷον εἴ μα λέγοι, τοῖς πόλεσι συμφόρου σιν οἱ ὀρῶντες. ὁ γὰρ ἁρμοδίου μὴ ἀρίστου ζεύγους ὄρως, κατάλυσε τὸν τύραννον ἵππαρχον. ἢ εἴπ λέγοι, ὅπ κλέπτης διονύσιος, πονηρὸς γὰρ. ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο. οὐ γὰρ πᾶς πονηρὸς κλέπτης, ἀλλ' ὁ κλέπτης πᾶς πονηρός. ἄλλος. διὰ τὸ συμβεβηκός. οἷον ὁ λέγει πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς. ὅτι εἰσὶν ἀθηναῖοι διατώνπερ τοὺς νυκτερίδας. ἢ εἴπις φαίη, τὸ ὠδὶ λέπτον κλωθοῦσι πιμώτατον. διὰ γὰρ τὸ μὴ κλωθοῦσι δ' ἀχιλλεῖς, ἐμμίσησε τοῖς ἀχαιοῖς αὐτὸ πενίδιον. ὃ λ' ὡς ἀλιμαζόμενος ἐμίσησε. συνέβη δὲ τοῦτο, ὠδὶ τὸ μὴ κλωθοῦσι. ἄλλος. τὸ πρὸς ἑπόμενον. οἷον αὐ τῷ ἀλιξαίνδρῳ, ὅπ μεγαλόψυχος. ἐσωφρόνουν γὰρ πολλῶν ὁμιλίαν, αὐτὴ δὲ ἐμίμησε καθ' ἑαυτόν, ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι σιοῦτοι, καὶ οὗτος μεγαλόψυχος δόξαιεν αὖ. καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς καὶ νυκτωρ ολανᾶται, μοιχὸς ὁ τοιοῦτός ὄδιν. ὅμοιον δὲ καὶ ὅπ αὐτοῖς ἱδροῖς οἱ πωλοῖ καὶ ἀδουσι κὴ ὀρχοῦται. καὶ ὅπ τοῖς φυλάσιν ἔξεσιν οἰκεῖν ὅπου αὐθέλωσιν. ὅπ γὰρ τοῖς δοκοῦσιν οὐδαιμονεῖν ὑπάρχει τοῦτο, καὶ οἷς ὑπάρχει τοῦτο, δόξαιεν αὖ οὐδαιμονεῖν. διαφέρει δὲ τῷ πῶς. διὸ καὶ εἰς πλὼ ἔλλειμιν ἐμπίπτει. ἄλλος. πρὸς τὸ αἰσχίων ὡς αἴσχιον. οἷον τῷ ἅμα, ἢ μετὰ τοῦτο γενέσθαι. τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο ὡς διὰ τοῦτο λαμβάνουσιν. καὶ μάλισα οἱ αὐτοῖς πολιτείαις. οἷον ὡς ὁ δημάδης πλὼ δημοθενίους πολιτείαις, πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν. μετ' ἐκείνων γὰρ σωίβη ὁ πόλεμος. ἄλλος. πρὸς πλὼ ἔλλειμιν τὸ πότε καὶ πῶς, οἷον ὅτι δικαίως ἀλίξαν ὄρος ἔλαβε πλὼ ἑλεσίνιον. αἵρεσις γὰρ αὖτη ἐδόθη πρὸς τὸ παρόν. οὐ γὰρ αἰεί ἐσως, ἀλλὰ τὸ πρῶτον. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ, μέχρι τούτου κύριος. ἢ εἴπις φαίη τὸ τύπτειν τοὺς ἐλευθέρους, ὕβριν εἶναι. οὐ γὰρ πάντως, ἀλλ' ὅταν ἀρχὴ χειρῶν ἀδίκων. εἴπ ὡς-

πρὸς τοῖς ὁρισκοῖς πρᾶγμα τὸ ἀπλῶς καὶ μὴ ἀπλῶς, ἀλλὰ μᾶλλον γίνεσθαι φαινόμενος συλλογισμός. οἷον εἰ μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς, ὅτι δεῖ τὸ μὴ ὂν ὄν, ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὄν. καὶ ὃ μὲν ἐπισκοπεῖν τὸ ἀγνωστον. ἔστι γὰρ ἐπισκοπεῖν τὸ ἄγνωστον, ὅτι ἄγνωστον. οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς δεῖ φαινόμενον ἐνθύμημα πρᾶγμα μὴ ἁπλῶς εἰκὸς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰκός. ἔστι δὲ τοῦτο, οὐ καθόλου, ὡς πρὸς καὶ ἀγαθῶν λέγει. τάχ' ἂν τις εἰκὸς αὐτῷ τοῦτ' εἶναι λέγειν ὅρο
1 τοῖς πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα, γίνεσθαι γὰρ τὸ πρᾶγμα τὸ εἰκὸς, ὥστ' εἰκὸς, καὶ τὸ πρᾶγμα τὸ εἰκός. οὐ δὲ τοῦτο ἔσται τὸ μὴ εἰκὸς, εἰκὸς ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς καὶ ὡδὶ τῇ ῥητορικῇ, τὸ καθόλου πεφυκὸς μέλλον, καὶ πῇ οὐ πεφυπθέμενον ποιεῖ πᾶν συνφαίνειν, καὶ αὐτοῦ τὰ πρᾶγμα τὸ εἰκὸς εἶναι μὴ ἁπλῶς, ἀλλά πι εἰκὸς. ἔστι δὲ τοῦτου τῷ τόπῳ, ἢ κύριος πέχνη συνκειμένη. αὐτῷ γὰρ μὴ σῴοχος ἢ τῇ αἰτίᾳ οἷον ἀσθενὴς ὢν, αἰκίαν φεύγει. οὐ γὰρ εἰκὸς. καὶ σῴοχος ὢν, οἷον αὖ ἰσχυρὸς ὢν, οὐ γὰρ εἰκὸς, ὅπ
2 εἰκὸς ἐμελεδήσειν. ὁμοίως δὲ, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων. ἢ γὰρ σῴοχον αἰκάσαι, ἢ μὴ σῴοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ. φαίνεται μὲν οὖν ἀμφότερα εἰκότα, ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰκὸς. τὸ δὲ, οὐχ ἁπλῶς. ἀλλ' ὡς πρὸς εἴρηται, καὶ τὸ τὸν ἧττω λόγον κρείττω ποιεῖν, τοῦτ' ἔστι. μὴ εἰκότου θεν δὲ, δικαίως ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι τὸ πρωταγόρου ἐπάγγελμα. ψεῦδός πι γὰρ ἔστι καὶ οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ φαινόμενον εἰκὸς, καὶ οὐ σοφίᾳ πέχνη, ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ὁρισικῇ. καὶ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων, καὶ τῆς ὄντων καὶ τῆς φαινομένων
3 εἴρηται [περὶ δὲ λύσεων, ἐχόμενόν ἐστι τῆς εἰρημένων εἰπεῖν. ἔστι 32
» δὲ λύσις ἢ αὐτοῦ συλλογισάμενον, ἢ σύστασιν ἐναντίαν. τὸ μὲν οὖν αὐτοῦ συλλογίζεσθαι, δῆλον ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς τόπων ἐνδέχεται ποιεῖν. οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ, ἐκ τῆς ἐνδέχεσθαι δοκοῦντα
» δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστὶν, αἱ δ' ἐναστάσεις, φόβονται καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς πεφύκασιν. ἢ γὰρ ἐξ ἑκατέρου τῶν ἐκ τῶν ὁμοίου, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίου, ἢ ἐκ τῆς κεκριμένων. λέγω δὲ ἀφ' ἑκατέρου μὲν, οἷον εἰ πρὸς ὀργὴν ἐποίησεν ἐνθύμημα ὡς ὠνυδαῖος, ἢ ἐναδίκως. ἢ τι καθόλου εἰ πόνηρα, ὅτι πᾶσα ἐνδρία πονηρὸν, ἢ κατὰ

Aesthet Bithyn.

μορος, ὅλως οὐκ αἰεὶ ἐλέγχει κάλλιστος ἢ κάκιστος ὁρῶν, εἰ μὴ ἅμα καὶ πανηροῖ ὁρῶντες. διὰ δὲ τὸ ἐναντίον, συνάσεις φορίζομαι. οἷον εἰ τὸ συνθύμημα ὡς ὅτι ἀγαθὸς ἀνήρ, πάντας τοὺς φίλους δεῖ ποιεῖν. ἀλλ' οὐ διὰ μοχθηροὺς κακῶς. διὰ δὲ τῆς ὁμοίαν. εἰ ὡς συνθύμημα, ὅτι εἰ κακῶς πεπονθότες αἰεὶ μισοῦσιν, ὅτι ἀλλ' οὐ δεῖ οἱ εὖ πεπονθότες αἰεὶ φιλοῦσιν. αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀφ' τῆς γνωρίμων καὶ ἁρμόττουσιν, οἷον εἴτις συνθύμημα εἶπεν, ὅτι μεθύουσι δεῖ συγγνώμην ἔχειν. ἀγνοοῦντες γὰρ ἁμαρτάνουσιν. συνάσεις. οὐκ ὢν ὁ πιττακὸς αἰνετὸς. οὐ γὰρ ἂν μείζους ζημίας ἐνόμοθέτησεν, ἐὰν τις μεθύων ἁμαρτάνῃ. Ἐπεὶ δὲ τὰ συνθυμήματα λέγεται ἐκ τεττάρων. τὰ δὲ τέτταρα ζεύγη ἐστίν, εἰκὸς, πρόδηλον, τεκμήριον, σημεῖον. ἔστι δὲ τὰ μὲν, ἐκ τῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ὄντων ἢ δοκούντων συμβημάτα συνθυμήματα ἐκ τῆς εἰκότων. τὰ δὲ δι' ἐπαγωγῆς, διὰ τοῦ ὁμοίου, ἢ ὡς, ἢ πλειόνων. ὅταν λαβὼν τὸ καθόλου, εἶτα συλλογίσηται τὸ καθ' μέρος διὰ προλέγματος. τὰ δὲ δι' ἀναγκαίου, καὶ ὅταν τις τεκμηρίου, τὰ δὲ διὰ τοῦ καθόλου ἢ συμβαίνει ὄντος, ἐάν τε ὂν ἐάν τε μὴ διὰ σημείων. τὸ δὲ εἰκὸς, οὐ τὸ αἰεὶ, ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. φανερὸν, ὅτι τὰ διαῦ τὰ μὲν τῆς συνθυμημάτων, αἰεὶ ὄντι λύειν, φέροντα συνάσιν. ἡ δὲ λύσις φαινομένη, ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς αἰεί. οὐ γὰρ ὅτι οὐκ εἰκὸς λύει ὁ συλλαμβάνων, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. διὸ καὶ αἰεί ὄντι πλεονεκτεῖν, ἀεὶ λογιζόμενον μᾶλλον ἢ καταγορεῖν διὰ δόξαν τὸν προλεγόμενον. ἐπεὶ τὸ μὲν κατηγορεῖν, διὰ εἰκότων ἐπιδείκνυσιν. ἔστι δὲ οὐ ταυτὸ λύσαι, ἢ ὅτι οὐκ εἰκὸς, ἢ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, αἰεὶ δὲ ἔχει συνάσιν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὐ γὰρ ἂν ὧδε εἰκὸς, ἀλλ' αἰεὶ καὶ ἀναγκαῖον οὕτως ὁ κριτὴς οἴεται ἂν οὕτω λυθῆ, ἢ οὐκ εἰκὸς εἶναι, ἢ οὐκ αὐτῷ κριτέον προλεγόμενος, ὥστε διὰ λέγομεν. ἀ γὰρ ἐν τῆς ἀναγκαίων διὰ αὐτὸν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῆς εἰκότων. δόξαι γὰρ ὅτι τὸ γνώμην τῇ ἀρίστῃ κρίνειν, οὕτω ἱκανὸν ἂν λύσῃ, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ διὰ λύειν, ὅτι οὐκ εἰκὸς. δόξαι δὲ συμβήσεται, ἐὰν ἡ σύνασις μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. σύνδειξαι δὲ ἔστι

σιωπὴν διχῶς ἢ τῷ χρόνῳ, ἢ τοῖς πράγμασι. κυριώτατον δέ, εἰ ἀμφοῖν. εἰ γὰρ τὰ βλεονάκις οὕτω, τῷ τ' ὄντι εἰκὸς μᾶλλον. λύεται δὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀξιώματα εἰρημένα, καὶ ἢ ὑπάρχοντα. ὥσπερ ἐλέχθη καὶ τοῖς πρώτοις. ὅτι γὰρ ἀσυλλόγιστόν ἐστι πᾶν σημεῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῆς ἀναλυτικῶν. πρὸς δὲ τὰ παραδείγματα, ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα. ἐκεῖνα γὰρ ἐχωρὶς πως, οὐχ οὕτω λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, καὶ
1 εἰ τὰ βλεῖω ἢ βλεονάκις ἄλλως. ἐκεῖ δὲ καὶ τὰ βλέω καὶ τὰ βλεονάκις οὕτω, μαχητέον, ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον, ἢ οὐχ ὁμοίως, ἢ διαφοράν γέ πινα ἔχει. τὰ δὲ πεπαυμένα καὶ πεπαυμένῳ δὴ σύμμικτα, καθάπερ μὲν τὸ ἀσυλλόγιστον, οὐκ ἔσται λύσαι. δῆλον δὲ καὶ τοῦτ' ἡμῖν ἐκ τῆς ἀναλυτικῶν. λείπεται δ' ὡς οὐχ ὑπάρχει τὸ λεγόμενον, δεικνύναι. εἰ δὲ φανερὸν καὶ ὅτι οὐ πάρχει τὸ ὅπερ πεπαυμένον, ἄλυτον ἤδη γίγνεται τόδε. πάντα γὰρ γίγνεται ἀφανίζει ἤδη φανερά. τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν, οὐκ ἔ-
2 στιν συμμάτων στοιχεῖον. τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον. ἔστι γὰρ στοιχεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ σύμματα ἐμπίπτει. τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν, ἔστιν σύμματα πρὸς τὸ δίξαι, ὅπ μέγα ἢ μικρόν, ὡς πορ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἢ δίκαιον, ἢ ἄδικον καὶ τῆς ἄλλων ὁπουῦν. τοῦτα δ' ἔστι πάντα, πολλὰ οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ σύμματα· ὡς τ' εἰ μὴ δὲ τούτων ἕκαστον σύμματος τόπος, οὐ δὲ τὸ αὔξειν καὶ τὸ μειοῦν. οὐ δὲ τὰ λυτικὰ σύμματα εἶδος πί ὄντι ἄλλο τῆς καθασκευαστικῶν.
3 δῆλον γὰρ ὅπ λύει μὲν, ἢ ὁ δείξας, ἢ ἔστασιν σύγκων. αὐτα-πολέπνυσι δὲ τὸ αὐτικείμενον. οἷον, εἰ ἔδειξεν ὅπ γέγονεν, οὗτος, ὅτι οὐ γέγονεν. εἰ δὲ ὅτι οὐ γέγονεν, οὗτος, ὅτι γέγονεν. ὥστε αὖτη μὲν οὐκ ἄν εἴη διαφορά. τοῖς αὐτοῖς γὰρ χρώνται ἀμφότεροι. ὅπ γὰρ οὐκ ἔστιν, σύμμικτα φέρουσιν, ἡ δ' ἔστασις οὐκ ἔστιν σύμμικτα. ἀλλὰ καθάπερ σύ φησι τοῖς τοπικοῖς τὸ εἰπεῖν δόξαν πινὰ, ὑφ' ἧς ἔσται δῆλον, ὅπ οὐ συλλελόγισται, ἢ ὅπ λύσις τις εἴληφεν. ὡσαύτως μὲν παραδειγμάτων καὶ γνωμῶν καὶ σύμμικτων, καὶ ὅλως τῆς πολλαπλῶς διαιρέσεως, ὅθεν τε δύ-
4

ρήσομεν ἢ ὡς αὐτὼ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν τοσαῦτα. λεκτέον δὲ διεξελθεῖν πρὸς λέξεως καὶ τάξεως.

BIBAION γ'.

Cap. 1.

Je Vocatione verbi. romana sede

ΠΕΙΘΗ δὲ ἔστιν, ἃ δεῖ πραγματεύεσθαι πρὸς τὸν λόγον. σὺν μὲν, ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσον 1
Ε ται. δεύτερον δὲ, πρὸς αὐτὸν λέγειν. ἔστιν δὲ, πῶς χρὴ τάττειν τὰ μέρη τοῦ λόγου. πρὸς μὲν τῆς πίστεως, εἰρήσθαι καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ ἑνὸς ἔστι, καὶ
» ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα. ἢ γὰρ τῷ αὐτοῖ μὲ πεπον-
» θέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ πρίους τινας ὑπολαμβάνειν εἶναι λέ-
» γοντας, ἢ τῷ ἀπροδιορίστως πείθονται πάντες. εἰρήσθαι δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, πόθεν δεῖ πορίζεσθαι. ἔστι γὰρ τὰ μὲν, εἴδη τῆς ἐνθυμημάτων. τὰ δὲ, τόποι. πρὸς δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν 2
ἔστιν εἰπεῖν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν. ἀλλ' καὶ ἁρμόττειν τὴ ταῦτα, ὡς δεῖ εἰπεῖν. καὶ συμβάλλεται πολλὰ πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον. τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ἐχνηλάτηται καθ' φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον αὐτὰ τὰ πράγματα ἐκ τίνων ἔχει τὸ πιθανόν. δεύτερον δὲ, τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαθέσθαι. ἔστιν δὲ τοῦτον, ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, οὔπω δ' ἐπιχειρεῖται τὰ πολλὰ πρὸς ὑπόκρισιν. καὶ γὰρ εἰς πρὸς γραφικὴν ῥᾳδίως ἔχει ἡ ἀρετὴ ἑκάστου. ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς οἱ 3
ποιηταὶ τὸ πρῶτον. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ πρὸς πρὸς ῥητορικὴν ἔστι τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ πρὸς πρὸς ποιητικήν. ὅπερ ἔτεροί τινες ὑπεπραγματεύσαντο, καὶ γλαύκων ὁ τήιος. ἔστι δὲ αὐτῆς μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος. οἷον πότε μεγάλῃ καὶ πότε μικρᾷ καὶ μέσῃ. καὶ πῶς τοῖς τόνοις. οἷον ὀξείᾳ καὶ βαρείᾳ καὶ μέσῃ, καὶ ῥυθμοῖς τισι πρὸς ἕκαστον. εἶδη γάρ ἔστι, πρὸς ἃ συντείνουσι. ταῦτα δ' ἔστι, μέγεθος, ἁρμονία, ῥυθμός. τὰ μὲν οὖν ἆθλα ἐκ τῶν ἀγώνων οὕτω λαμβάνουσι- 4

σι. καὶ καθάπερ ἐκεῖ μεῖζον δύναται τῆς πρώτης οἱ ὑποκρι-
ταί, οὕτω δηλονότι καὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ὅλῃ τῇ
μοχθηρίᾳ τῆς πολιτείας. οὐ πᾶν δὲ σύνηθες τέχνη σοφὸν αὐ-
τῆς. ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν οἷόν περ ἦλθε, καὶ δοκεῖ φορ-
τικὸν εἶναι καλῶς ὑποληφθὲν μενόμενον. ἀλλ' ὅλως οὐσης περὶ δό-
ξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν ῥητορικήν, οὐκ ὀρθῶς
ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιητέον. ἐπεὶ τό
1 γε δίκαιον μηδὲν πλέον ζητεῖν περὶ τὸν λόγον, ἢ ὡς μήτε λυ-
πεῖν, μήτ' ὀφαίνειν. δίκαιον γὰρ αὐτοῖς ἀπωνίζεσθαι τοῖς πράγ-
μασιν, ὥστε τἄλλα ἔξω ἀφεληκέναι, πειθοῦς δεῖν. ἀλλ' ὅμως
μέχα δύναται, καθάπερ εἴρηται, περὶ τὴν ἀκροατήν μοχθη-
ρίαν. τὸ μὲν οὖν τῆς λέξεως ἔχειν τι μικρὸν ἀναγκαῖον· εἰ πᾶ-
σι διδασκαλία. διαφερέτω γάρ τι πρὸς τὸ δηλοῦν, ὡδὶ εἰπεῖν,
οὐ μὴ οἴσει τοσοῦτον, ἀλλ' ἅπαντα φαντασίαν ταῦτα ὅτι μὴ πρὸς
τὸν ἀκροατήν. διὸ οὐδεὶς οὕτω γεωμετρεῖν διδάσκει. ἐκείνην μὲν
2 οὖν ὅταν ἐλθῇ, ταυτὸ ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ. ἐπεχειρήκασι
δὲ ἐπ' ὀλίγον πολλοὶ αὐτῆς εἰπεῖν τινες, οἷς θρασύμαχος εἰ τοῖς
» ἐλέοις. καὶ ὅτι φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι καὶ ἀπὸ τύχης
» τινος, ὅλῃ δὲ τῇ λέξιν οὐ πολὺ. διὸ καὶ τοῖς ταῦτα δυναμένοις
γίνεται πάλιν ἆθλα, καθάπερ καὶ τοῖς κακῶς τῇ ὑποκρίσιν
ῥητορεύσιν. οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μᾶλλόν τι ἁψάσονται ὅλῃ τῇ λέξιν,
ἢ ὅλῃ τῇ διάνοιαν. ἤρξαντο μὲν οὖν κινεῖσθαι τὸ πρῶτον, ὥσ-
περ πέφυκεν οἱ ποιηταί. τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν. ὑ-
3 πῆρξε δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων μιμητικωτάτη τῆς μορίων ἡμῖν.
διὸ καὶ αἱ τέχναι σωίεσθαι, ἥ τε ῥαψῳδία, καὶ ἡ ὑποκριτική,
καὶ ἄλλαι τε. ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες δοκοῦσι λέξιν ὅλῃ τῇ λέ-
ξιν εὐδοκιμεῖν περὶσθαι τινὲς τῇ δόξαν, ὅλῃ τοῦτο ποιητι-
κὴ πρώτη ἐγένετο λέξις. οἷον ἡ Γοργίου. καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ
τῶν ἀπαιδεύτων, τοῦς βιουλύσις οἴονται διαλέγεσθαι καλλιστα.
τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἑτέρα λόγου, καὶ ποιητῶς λέξις ἐστί.
δηλοῖ δὲ τὸ συμβαῖνον. οὐ δὲ γὰρ οἱ τοῖς πατρῳάσι ποιοῦν-
4 τες, ἔπι χρῶνται τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῆς

τι ζαμέζων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησεν, διὰ τὸ τῷ λόγῳ δοῦ-
ναι μέζων ὁμοιότατον εἶναι τῆς ἄλλων. οὕτω καὶ τῆς ὀνομά-
των ἀφήκασιν, ὅσα πολὺ τῶν διαλεκτόν ἐστιν. οἷς δ' οἱ πρῶτον
ἐκόσμουν καὶ ἐπὶ καὶ νῦν εἰς τὰ ἐξάμετρα μετοῦσι ἀφεῖκασι.
διὸ γελοῖον μιμεῖσθαι τοὺς, οἱ αὐλοὶ οὐκ ἔστι χαλῶσι ἐκεί-
νῳ τῷ τρόπῳ. ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐχ ἅπαντα ὅσα πολὶ λέ-
ξεώς ἐστιν εἰπεῖν ἀκριβολογητέον ἡμῖν. ἀλλ' ὅσα πολὺ ποιώ-
της, οἷαὶ λέγομεν. πολὶ δ' ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς πολὶ ποιητι- 1
κῆς. Ἐστω δὴ ἐκεῖνα τε θεωρημένα, καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ
σαφῆ εἶναι. σημεῖον γὰρ, ὅτι ὁ λόγος ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει
τὸ ἑαυτῆς ἔργον. καὶ μήτε ταπεινὴν μήτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα,
ἀλλὰ πρέπουσαν. ἡ γὰρ ποιητικὴ, ἴσως οὐ ταπεινή. ἀλλ' ὁ πρέ-
πουσα τῷ λόγῳ. τῆς δ' ὀνομάτων ἡ ῥημάτων, σαφῆ μὲν ποιεῖ
τὰ κύρια. μὴ ζαπεινὸν δὲ, ἀλλὰ κεκοσμημένην τ' ἄλλα ὀνόμα
τα. ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς πολὶ ποιητικῆς. τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι πρεῖ
φαίνεσθαι σεμνότερον. ὥστε πᾶσι γὰρ πρὸς ἀλλοτρίους οἱ αὐθερω 2
ποι καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ πάσχουσι καὶ πρὸς τὴν
λέξιν. διὸ δεῖ ποιεῖν ξένιν τὴν διαλεκτόν. θαυμασιὸν γὰρ
τῆς ἀπόντων ἐστίν. ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαζόμενον ἐστί. οὕτω μὲν οὖν τῆς
μέτρων, πολλά τε ποιεῖ τοῦτο καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ, πλεῖον γὰρ
ἐξίστησι πολὶ ἃ καὶ πολὶ οὓς ὁ λόγος. ἐν δὲ τοῖς μὴ ἡρωϊκοῖς λό-
γοις, πολλὰ ἐλάττοσιν. ἡ τὶ ὑπόθεσις, ἐλάττων. ἐπεὶ μὴ ἐν ταῦ-
τα εἰ δοῦλος καὶ λίαν νέος, ἀπρεπέστερον ἢ πολὶ
λίαν μικρῶν. ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις, ἐπισυνελόμενον καὶ αὐ 3
ξανόμενον τὸ πρέπον. διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας, καὶ μὴ
δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως. τοῦτο γὰρ πι-
θανόν. ἐκεῖνο δὲ, τοὐναντίον. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα
διαβάλλοντας, καθάπερ πρὸς τοὺς οἴνους τοὺς μεμιγμένους, μὴ
οἷον ἡ Θεοδώρου φωνὴ πόθεν δὲ πρὸς τὴν τῆς ἄλλων ὑποκρι
τῆς. ἡ μὲν γὰρ τὸ λέγοντος ἔοικεν εἶναι, αἱ δ' ἀλλότριαι. κλέπτε
ται δ' οὖν, ἐάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγῃ σωλιθῆ.
ὅπερ οὐκ ἐποίησε ποιεῖ καὶ ὑπέλειξε πρὸ τοῦ. ὄντων δ' ὀνομά- 4

Περιπατ.

των καὶ ῥημάτων, ὑξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκε, τῆς δὲ ὀνομάτων
» ποσῶν τ' ἐχόντων εἴδη, ὅσα τε θεώρηται σὺν τοῖς πολλοῖς ποιηταῖς.
» Ὧν τινων γλῶτταις μὲν καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ πεποιημένοις
ὀλιγάκις καὶ ὀλιγαχοῦ χρηστέον. ὅπου δὲ, ὕσδηρον ὀρυῦμεν, τότε
διαπέφηνται, ἀδὲ τὸ μέτριον γὰρ ὑχαλκᾶπει τῷ πρέποντος. τὸ δὲ
κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόναι χρήσιμοι πρὸς
τὸν τῆς λόγων λέξιν. σημεῖον δ' ὅτι τούτοις μόνοις πάν-
1 τες χρῶνται. πάντες γὰρ μεταφορᾶς διαλέγονται καὶ τοῖς οἰ
κείοις καὶ τοῖς κυρίοις, ὥστε δῆλον, ὡς ἐὰν δὺ πρᾶξ τις, ἔσαι τὸ
ξενικὸν, καὶ λαν θάνειν σὺ δέχεται, καὶ σαφὲς ἐῖ. αὕτη δ' ἐστὶν, ἡ
τοῦ ἐνθερικοῦ λόγου ἀρετή. τῆς δ' ὀνομάτων, τῷ μὲν σαφῆ
μόνον μέαι χρήσιμοι. σαφῆ τοῦτας γὰρ κακοτυχεῖ. τῷ πρέπον
δὲ σεμνὰ μέαι. λέτω δὲ κύρια τε καὶ συνώνυμα, οἷον τὸ πο-
ρεύεσθαί τε καὶ τὸ βαδίζειν. τοῦτα γὰρ ἀμφότερα, καὶ κύρια
καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις. τί μὲν οὖν ἕκασόν ἐστι, καὶ πό-
2 σα εἴδη μεταφορᾶς, καὶ ὅτι ἀναγκαιότατον ἡμῖν ἐστι καὶ σὺ ποι
ήσει καὶ σὺ λόγοις, αἱ μεταφοραὶ, εἴρηται, καθάπαξ ἐλέγομεν
σὺ τοῖς πολλοῖς ποιηταῖς. ἔοικε δ' ὁ λόγος δεῖ μᾶλλον φι- Ar.
λοπονεῖσθαι πολλαχοῦ, ὅσον ὑξ ἐλαχίστων βοηθημάτων ὁ metaph.
λόγος δῆλος τῆς μέτρων, καὶ τὸ σαφὲς καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικὸν,
ἔχοι μάλιστα ἡ μεταφορὰ, καὶ λαβεῖν οὐκ ἔστιν αὐτὴν παρ' ἄλ
λου. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπιθετα καὶ τοῖς μεταφοραῖς ἁρμόττοντας
λέγειν. ἔοικε δ' ἔσαι ἐκ τῆς ἀναλογίας. εἰ δὲ μὴ, ἀπρεπὲς φανεῖ
3 ται. δεῖ τὸ πρὸς ἄλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι. ἀλλὰ
δεῖ σκοπεῖν ὡς νέφ φοινικίς, οὕτω γὰρ ὄντι π. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ
πρέπει ἑῴᾳ, καὶ ἐάν τε κατασημεῖν βούλῃ, ἀπὸ τῆς βελτίονων τῆς
σὺ τῷ γλίχεσθαι φόβειν τὴν μεταφοράν, ἐάν τε λέγειν ἀπὸ τῆς χει
ρόνων. λέτω δ' οἷον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία σὺ τῷ αὐτῷ γλίχεται, δ' φαῦλα
τὸν μὲν πλησίον ὄντα δύχεσθαι, τὸν δ' δύχόμενον πλησίον δύχεσθαι. ὅ
τι ἄμφω αἰτήσειε τὸ εἰρημένον δεῖ ποιεῖν. ὡσαύτως καὶ Ἰφικράτης
καλλίαν μισθαγόρην, ἀλλ' οὐ δαδοῦχον. ὁ δὲ ἔφη, ἀμύνεσθαι αὐ-
4 τὸν εἶναι. οὐ γὰρ αὖ μισθαγόρην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δαδοῦχον

ἄμφω γὰρ σοβηθέον. ἀλλὰ τὸ μὲν, τίμιον. τὸ δὲ, ἄτιμον. καὶ οἱ μὲν διονυσιοκόλακες, αὐλοὶ δι' αὐτὸς τιμῶντας καλοῦσι. ταῦτα δ' ἄμφω μεταφοραί. ἡ μὲν, ῥυπαινόντων. ἡ δὲ, γνιαντίον. καὶ οἱ μὲν λησταὶ, αὐλοὶ δὲ αὐτὸς πορισταὶ καλοῦσι νῦν. διὸ ἔξεστι λέγειν τὸν ἀδικήσαντα μὲν ἁμαρτάνειν, τὸν δ' ἁμαρτάνοντα, ἀδικῆσαι. καὶ τὸν κλέψαντα, καὶ λαβεῖν καὶ πορθῆσαι. τὸ δὲ ὡς ὁ τίλεφος δύρι πίδου φησὶ κώπας αἰάσσειν καὶ ἀκρβὰς εἰς μυσίαν. ἁρμόττει, ὅπ τὸ αἰάσσειν μεῖζον ἢ κατ' ἀ- 1
ξίαν. οὐ κέκλεπται δῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία ἐὰν μὴ ἢ ἡδείας σημεῖα φωνῆς. οἷον, διονύσιος πεσαγορεύει ὁ χαλκοῦς ἐν τοῖς ἐλεγείοις, κραυγὴν καλιόπης τὴν ποίησιν, ὅπ ἄμφω φωναί. φαύλη δὲ ἡ μεταφορὰ, ταῖς ἀσήμοις φωναῖς. εἶτα δὲ, οὐ πέρρωθεν δεῖ, ἀλλ' ἐκ τῆς συγγενῶν καὶ τῆς ὁμοειδῶν μεταφέρειν τὰ ἀνώνυμα ὀνομασμένως, ὀλιγοστὸν δ' ἐλάν ἐστιν ὅπ συγγενὲς. οἷον, ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ βύδοκιμηδῆ, αὐδὴν εἶδον πυρίκαλκον ἐπ' αὐδρὶ κολλήσαντα. αἰώνυμον 2
γὰρ τὸ πάθος. ἔστι δ' ἄμφω περὶ θυσίας τις, κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς συνκαύσεως περιβολὴν, καὶ ὅλως ἐκ τῆς ὑπονοημένων, ἔστι μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιεικεῖς. αἱ μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται. ὥστε δῆλον, ὅπ δεῖ μεπονωϊκεῖσθαι, καὶ ἀρχαιοπρεπῶν. κάλλος δὲ ὀνόματος, τὸ μὴ, ὥσπερ λικυμνίος λέγει ἐν τοῖς λόφοις, ἢ τῷ σημαινομένῳ, καὶ αἶσχος δὲ ὡσαύτως. ἔστι δὲ ζῆτον, ὃ λύει τὸν σοφιστικὸν λόγον, ἃ γὰρ ὡς ἔφη βρύσων οὐθένα αἰσχρολογεῖν, εἰ πρὸς ἃ αὐτὸ σημαίνει τόδε, αὐτὸ τόδε εἰπεῖν, ἔστιν γὰρ 3
ὄζειν δοῦδος. ἔστι γὰρ ἄλλο ἄλλου κυριώτερον, καὶ ὁμοιωμένον μᾶλλον καὶ οἰκειότερον, τῷ πρᾶγμα πρὸ ὀμμάτων. ἔπειτα ὁμοίως ἔχον σημαίνει τόδε μὴ τόδε. ὥστε μὴ ἄτοπος, ἄλλο ἄλλου κάλλιον, μὴ αἰσχρὸν θατέρου. ἄμφω μὲν γὰρ, τὸ καλὸν μὴ δ' αἰσχρὸν σημαίνουσιν. ἀλλ' οὐχ ἧ καλὸν, ἢ οὐκ ἢ αἰσχρὸν, ἢ ταῦτα μὲν, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ ἢ πον. ταῖς δὲ μεταφοραῖς ἐντεῦθεν οἰ- 4
σίον ἀρχαϊκαλεῖν ἢ τῇ φωνῇ, ἢ τῇ δωρίσαι, ἢ τῇ ὁμοίῳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει. διαφέρει δ' εἰπεῖν, οἷς ῥοδοδάκτυλος ἡὼς μᾶλλον, ἢ

φοινικοδάκτυλος ἢ ἔπ φαυλότερον, ὀξυθροδάκτυλος. καὶ οἷ βοῖς ἐπιθέτοις. ἔστι μὲν γὰρ ἐπίθεσις ποιεῖσθαι ἀπὸ φαύλου ἢ ἀγαθοῦ. οἷον, ὁ μισόφόνητης. ἔστι δ' ἀπὸ τῶν βελτίονος. οἷον, ὁ παῖς ὁ ἀμείνων. καὶ ὁ σιμωνίδης. ὅτι μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας ἵπποις ὀρθοῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν. ὡς δυσχεραίνων εἰς ἡμόνους ποιεῖν. ἐπεὶ δ' ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐκρίνετο χαίρειν ἀεὶ λοπόδωρ θυγατέρας ἵππων, καίτοι καὶ τῶν ὄνων θυγατέρας
1 ἦσαν. ἔπι δ' αὐτῶν λέγουσι εἶναι. ἔστι δὲ ὁ λέγουσι σμός, ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ ἐπὶ κακῶν καὶ ἐπ' ἀγαθῶν. ὥσπερ καὶ ὁ ρεστοφάνης σκώπτει τοὺς βαβυλωνίους, αὐτὶ μὲν χρυσοῦ χρυσίδάριον. αὐτὶ δ' ἱματίου, ἱματιδάριον. αὐτὶ δὲ λοιδορίας λοιδορίδάριον, καὶ νοσημάτων οὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ πρατηρεῖν τὰ ἀμφοῖν τὸ μεῖζον (τὰ δὲ μικρὰ, τὰ πάρεργα γίνονται καλῶς πὼ λέξιν, τὰ τοῖς ἰδιώταις ὀνόματα. οἷον, λυκόφρων τὸν πολυπρόσωπον οὐρανὸν τῆς μεγαλοκεφαλίας. καὶ ἀκτὼ δὲ
2 ξενοπόρον, καὶ ὡς γεραιὸν ὠνόμαζε πὼ χόμουσα σκόλοψ ἐπιορκήσαντας καὶ κατόλορκήσαντας. καὶ ὡς ἀλκιδάμας, μένος μὲν πὼ μικρὸν πληρεμένην, πνεῖχρων δὲ πὼ ὀλιγομένην, μὴ τὸ λεσφόρον ὠνόμασε πὼ πρὸς θυμὸν αὐτὸ γενέσθαι μὴ τὸ λεσφόρον πὼ πεδὼ τῆς λόγων κατέσης, μὴ κυανόχρων τὸ τῆς θαλάσσης ἔδαφος. πάντα γὰρ ταῦτα, ποιητικὰ δὲ πὼ δίαλλαγὴν φαίνεται. μία μὲν ἓν αὐτῇ αἰτία, μία δὲ τὸ χρῆσθαι γλώτταις. οἷ, λυκόφρων ξόρξεω, τὸν πολύεργον αὐδρα, μὴ σκίρων σίννις ἀνὴρ, μὴ ἀλκιδάμας ἄθυρμα τῇ ποιήσει, μὴ πὼ τῆς φιλοσοφίας ἀπάθειαν, μὴ ἀκράτορ τῆς διανοίας, μὴ ὀργῆ τὸ θηγμένον. ἔστιν δ' οἷ βοῖς ἐπιθέτοις, ἃ μακροῖς ἢ ἀκαίροις, ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι. ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει χαλαλόν τι εἰπεῖν. ἐν δὲ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα τὰ δὲ αὖ ἧττον καλλακτικὰ, ὀξυλέγχει μὴ ποιεῖ φανερόν, ὅτι ποιητικώτερόν ἐστιν. ἐπεὶ δεῖ γε χρῆσθαι αὐτῇ. ὀξ ἀλλαχόθεν γὰρ ἐθέσθαι, μὴ ξενικῶς ποιεῖ πὼ λέξιν. ἀλλὰ δεῖ τὸ χαίρεσθαι τῇ μείζει, ἐπεὶ μεῖζον ποιεῖ κακὸν, ἐ εἰκῇ λέγειν. ἡ μὲν
4 γὰρ, οὐκ ἔχει τὸ οὖ, ἡ δὲ ἀκακος. διὸ τὰ ἀλκιδάμαντος λυ-

5. Frigid idy

χρὰ φαίνεται. οὐ γὰρ ἡδύσμασι χρῆται, ἀλλ' ὡς ἐδίσμασι τοῖς ἐπιθέτοις, οὕτω πυκνοῖς καὶ μείζοσι καὶ ἐπιδήλοις. οἷος, οὐχ ἱδρῶτα, ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν ἱδρῶτα. καὶ οὐκ εἰς ἰθμα, ἀλλ' εἰς πηῶ τῆς ἰθμιων πανηγυριν. καὶ οὐχὶ νόμους, ἀλλὰ τοὺς πρὸ λεων βασιλεῖς νόμους. καὶ οὐ θρομβία, ἀλλὰ θρομβία τῇ τῆς ψυχῆς ὁρμῇ. καὶ οὐχὶ μουσεῖον, ἀλλὰ τὸ τῆς φυλάξως παραλαβὼν μουσεῖον. καὶ σκυθρωπὸν πηῶ φρονηίδα τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ χαρίεις, ἀλλὰ παγδήμου χαρίεις δημιουργὸς, κὴ οἰκονόμος τῆς τοῦ ἀνθρωπάντων ἡδονῆς. καὶ οὐ κλάδοις ἀλλὰ τῆς ὕλοις κλάδοις ἀπέκρυψε. κὴ σῶμα πῆμπαχον, ἀλλὰ πηῶ τὸ σώματος αἰολίνιον. καὶ τίμιον πηῶ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν. ἔρωτα δ' ἅμα, καὶ διάπλουν, κὴ ἐπιθέτον ὥστε ποίημα γίνεται, κὴ οὕτως ἰξοδίτερον πηῶ τῆς μηχανείας ἀπολαβολῶν. διὸ πρωτικὸς λέγοντος, τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμφιοῦσι καὶ τὸ ἀδέφιξ δὲ πηῶ ἀδολεσχίαν. ὅταν γνώσκοντι ἐπεμβάλῃ, διαλύει τὸ σαφὲς τῷ ἐπισκοτεῖν. οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διάπλοις χρῶνται, ὅταν ἀνάγνωμον ᾖ, καὶ ὁ λόγος δυσώδετος, οἷον τὸ χρονοτριβεῖν. ἀλλ' αὖ πολύ, πάντως πρωτικὸν. διὸ χρησιμώτατον ἡ διάπλῃ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς. οὗτοι γὰρ, λοφώδεις. αἱ δὲ γλῶτται, τοῖς ἐπποποιοῖς. σεμνὸν γὰρ καὶ ἀυθάδες. μεταφορὰ δὲ τοῖς ἰαμβείοις. τοῦτοις γὰρ νῦν χρῶνται ὡς πρὸ εἴρηται. καὶ ἔπ πάταρον τὸ ψυχρὸν αὐτοῖς μεταφορᾶς γίνεται. εἰσὶ γὰρ καὶ μεταφοραὶ ἀπρεπεῖς. αἱ μὲν, δὲ τὸ γελοῖον, χρῶνται γὰρ καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ μεταφορᾶς. αἱ δὲ, δὲ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικὸν. ἀσαφεῖς δὲ, αἱ πόρρωθεν. οἷον λαρικαὸ χλωρὰ καὶ σίαιμα τὰ πεφυγματα. οὐ δὲ ταῦτα αἰχρῶς μὲν ἔσφρασ', κακῶς δὲ ἐθόρισας. ποιητικὸν γὰρ ἄγαν καὶ ὡς ἀλκιδάμαο πηῶ φιλοσοφίαν ἐπιτήχισμα τῆς νόμων καὶ πηῶ ὀδύσσειαν, καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον, ἄθυρμα τῇ ποιήσει πεσοφόρων. ἅπαντα δ' ταῦτα ἀπίθανα δὲ τὰ ἑρμηνεία. τὸ δὲ γοργίου εἰς πηῶ χλιδόνα. ἐπεὶ κατ' αὐτὸ πεζομὲν ἀφῆκε δ' περίπωμα, ἀρίσα τῆς ζαπκῶν. 4

ἐπε

εἶπε γὰρ αἰσχρόν γε ὦ φιλομήλα. ὀργισθεὶς μὲν γὰρ εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν. παρθένῳ δὲ αἰσχρόν. δοῦλον οὖν εἰ λοιδόρησεν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀλλ' οὐχ ὅσιον. Ἔστι δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορὰ. διαφέρει γὰρ μικρόν. ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν ἀχιλλέα, ὡς δὲ λέων ἐπέρουσεν, εἰκὼν ἐστί. ὅτι δὲ λέων ἐπέρουσε, μεταφορά. διὸ γὰρ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι προσηγόρευσε μεταφέροντα τὸν ἀχιλλέα. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ οἱ λόγοι. ὀλιγάκις δὲ, ποιητικὸν γὰρ. οἰστέα δὲ, ὥσπερ αἱ μεταφοραί. μεταφοραὶ γάρ εἰσι διαφέρουσαι τῷ εἰρημένῳ. εἰσὶ δ' εἰκόνος. οἷον ἡ ἀνδροπώνος εἰς ἰδρεία, ὅτι ὅμοιος τῆς ἐκ τῆς δεσμῶν κωνιδίοις. ἐκεῖνά τε γὰρ πεφαίπτοντα δάκνει, καὶ ἰδρεία λυθεῖσα ἐκ τῆς δεσμῶν, εἶναι χαλεπόν. καὶ ὡς Θεοδάμαντ' ἐκάλεσεν ἀρχίδαμον δύξενον, χωμῳδῶν οὐκ ἐπισταμένῳ, μὴ ἐκ τοῦ ἀνάλωτον. ἔστι γὰρ καὶ ὁ δύξενος ἀρχίδαμος χωμῳδικός. μὴ τὸ αὐτῇ πολιτείᾳ διὰ τῶν πλατώνος. ὅλως οἱ ἂν τὰ φαινόμενα συλλύοντες, ἐοίκασι τοῖς κωνιδίοις, ἃ ἂν λίθους δάκνει τῆς καλόντων οὐχ ἁπτόμενα. καὶ ὡς ὁ δημοσθένης εἰς τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιος ναυκλήρῳ ἰσχυρῷ μὲν νωθρῷ δὲ. μὴ ἡ εἰς τὰ μέζω τῆς ποιητῆς, ὅτι ἔοικε τοῖς αὐλοκόλλους ὡραίοις. οἱ μὲν γὰρ δύπαρ ἔχοντες, τὰ δὲ διαλυθέντα, οὐχ ὅμοια φαίνεται. καὶ ἡ περικλέους εἰς σαμίους, ἐοικυῖα αὐτοῖς τοῖς παιδίοις, ἃ τὸν ἀῶμὸν δέχεται μὲν κλαίοντα δὲ, καὶ εἰς βιωτὸν, ὅτι ὅμοιοι τοῖς πρίνοις. δοῦλος γὰρ πρίνους ὑφ' αὑτῆς καλαισπέσθαι, καὶ ἂν βιοτὸν πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. καὶ ὁ δημοσθένης τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιός ἐστι τοῖς οἰ τοῖς ἰδιώταις ναυπαῖδοι. καὶ ὡς ὁ δημοκράτης εἰκάσε' ἂν ἐκ τοῦ ἀῶμου τοῖς πίθοις, αἱ τὸ ἀῶμισμα καλαπίνουσαι, τῷ σάλῳ τὰ παιδία πραλέφουσι. καὶ ὡς αἰσθένης κινησίδδοτον τὸν λεπτὸν λιβανωτῷ εἰκάσεν, ὅτι ἀρχλυμένος δύφαίνει. πάσας γὰρ ταύτας καὶ ὡς εἰκόνας, καὶ ὡς μεταφορὰς ἔξεστι λέγειν. ὥστε ὅταν αὖ δύδοκιμῶσιν ὡς μεταφοραὶ, λεχθεῖσαι, δῆλον ὅτι αὖται καὶ εἰκόνες ἔσονται, καὶ αἱ εἰκόνες μεταφοραὶ λόγου δεόμεναι. λέγει δὲ δεῖ τῷ μεταφορικῷ τῷ ἐκ τοῦ ἀνά

λόγον, αὐτα ποδιδόναι τῇ ζωῇ τὰ τόρα, καὶ τῇ ζωῇ τῇ ὁμηλικίαν. οἷον, εἰ ἡ ψάλτρια ἀπώλεσε διονύσου, μὴ τῷ ἀπώλεσα ἁρμόττειν λέγεσθαι ψάλλω ἀρίστος. ὁ μὲν ἓν λόγος, σωτήριά ἐστιν ἐκ δύο τῶν. ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως, τὸ ἐλλιπίζειν. τοῦτο δ' ἔστιν, οὐ πέντε. πρῶτον μὲν οὖν τοῖς σωφρόσμοις, αὖ ἀφροδίσιος ὡς πιφύκασι πρότοροι. καὶ ὕσθροι γίνεσθαι ἀλλήλων, οἷον νῆοι ἀπαντῆσιν. ὡς πορ ὁ μὲν, καὶ ὁ ἐπὼ μὲν, ἀπαντεῖ τὸν δὲ, καὶ τὸν, ὁ δὲ: δεῖ δὲ ἕως μέμνησθαι, αὐτα ποδιδόναι ἀλλήλοις καὶ μήτε μακρὰν ἀπαρτᾶν, μήτε σωφρόσμον πρὸ σωφρόσμου ἀφροδίσιον δόναι τῷ ἀναγκαίου. ὀλιγαχοῦ γὰρ ἁρμόττει. ἐπὼ δ' ἐπίμοι εἶπεν, ἦλθέ τε γὰρ κλίων δρόμενός τε καὶ ἀειδών, ἐπορδρόμῳ πρὸ λαβὼν ὠὼῶν. αἱ τοῖσιος γὰρ πολλοὶ πρὸ τῷ ἀφροδισιασμένου σωφρόσμου, πρὸ ἐμβάλλωσθαι σωφρόσμοι, αἱ δὲ πολὺ ἐ μεταξὺ γίνεσθαι τῷ ἐπορδρόμῳ, ἀσαφὲς. αἱ μὲν δὴ τὸ δὴ αἱ τοῖς σωφρόσμοις, δδύτερον δὲ, τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν, καὶ μὴ τοῖς πρὸ ἔχουσι. ἔστιν μὴ ἀμφιβόλως. ταῦτα δὲ αἱ μὴ τὰ αἱ ναντία πρὸ αἱρῆσθαι. ὅπορ ποιοῦσιν, ὅταν μηθὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, πρὸς ποιεῖσθαι δὲ λέγειν. οἱ γὰρ ποιοῦσι αἱ ποιήσει λέγουσι ταῦτα. οἷον ἐμπεδοκλῆς. φαινακίζει γὰρ τὸ κύκλῳ πρὸ ὄν, καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταί, ὅπορ οἱ πολλοὶ πρὸς τοῖς μάντεσιν, ὅταν λέγωσιν ἀμφίβολα συμπαναδύουσι. κρῖσος ἄλλως διαβὰς, μεγάλῳ ἀρχίλῳ κατάλυσει, καὶ δῆ τὸ ὅλως εἶναι ἁμάρτημα ἔλαττον, δῆ τῆς λοξῶν τὸ πράγματος λέγουσιν οἱ μάντεις. τύραννοι γὰρ αὖτις αἱ τοῖς ἁρπασμοῖς, ἀρίθμια ἢ τοσαῦτα εἰπὼν μᾶλλον, ἢ τὸ πόσα ἔχει, καὶ τὸ ὅπ ἔστιν, ἢ τὸ πότε. διὸ οἱ χρησμολόγοι, ὅ πεσσορίζουσι πότε. ἅπαντα δὴ ταῦτα ὅμοια. ὡς τ' αἱ μὴ βιοῦτον πνοὸς νίκα, φθινόπορον. πτάρνον, ὡς πρωταγόρας, τὰς ἑλίκη τῆς ὀνομάτων διήρει, ἄρρενα, καὶ θήλεα, καὶ σκεύη. δεῖ γὰρ ἀποδίδοναι καὶ ταῦτα ὀρθῶς. ἡ δ' ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα, ὥχετο πέμπον, αἱ τῷ τὰ πολλὰ καὶ ὀλίγα, καὶ αἱ ὀρθῶς ὀνομάζειν. οἱ δ' ἐλθόντες, ἔτυπόν με. ὅλως δὲ δεῖ δυνατὰ γνώσιον εἶναι τὸ εἰρημένον, καὶ δύφρασον. ἔστι δὲ τὸ αὖ

τὸ, ὅπερ οἱ πολλοὶ συνδέσμοι οὐκ ἔχουσιν. ὃ δ' ἂν μὴ ῥᾴδιον διασίξαι, ὡς περ τὰ ἡρακλείτου. τὰ γὰρ ἡρακλείτου διασίξαι, δῆλον, δῆλον δὲ τὸ ἄδηλον εἶναι προσθήκῃ σκεύασαι, τῷ ὕστερον, ἢ τῷ πρότερον, οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ αὖθις τὸ συγγράμματος. φησὶ γὰρ, τῷ λόγου τοῦ ὄντος ἀεὶ ἀξυνέτους ἄνθρωποι γίγνονται. ἄδηλον γὰρ τὸ ἀεὶ πρὸς ὁπότερον διασίξαι. ἔστι δὲ ποιεῖ σολοικίζειν, τὸ μὴ ἀφορίσαι, ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς ἀμφοῖν ὁ ἀριθμός. οἷον ἢ λόφον, ἢ χρῶμα. τὸ μὲν ἰδὼν, οὐ κοινόν. τὸ δ' αἰδόμενος, κοινόν. ἀσαφῆ δὲ, καὶ ἐὰν μὴ προσθεὶς εἴπῃς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν. οἷον, ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς ἐκείνῳ τάδε, καὶ τάδε καὶ ὧδε πορεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς πορεύεσθαι, εἶτα τάδε καὶ τάδε, καὶ ὧδε ἐπορεύετο. εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε, τὸ λόγῳ χρῆσθαι αὐτὶ ὀνόματος, οἷον, μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπὶ πέδου δ' ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. εἰς δὲ σωζομίαν τὸ ἐναντίον, αὐτὶ τοῦ λόγου ὄνομα. καὶ ἐὰν αἰσχρὸν ἢ ἀπρεπὲς, ἐὰν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ἢ αἰσχρὸν, τὸ ὄνομα λέγειν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὀνόματι, τὸν λόγον. καὶ μεταφορᾶς δηλονότι, ἐν τοῖς ἐπιθέτοις δυλαβούμενον τὸ ποιητικόν. καὶ τὸ πολλὰ ποιεῖν, ὅπερ οἱ ποιηταὶ ποιοῦσιν, οἷος ὄντος λιμένος, ὁμοίως λέγουσι λιμένας εἰς ἀχαϊκοὺς, καὶ δέλτου μὲν αἵδε πολύθυροι διαπύλαι. μὴ δὲ μὴ ἐπιζευγνύναι, ἀλλ' ἑκατέρῳ ἑκάτερον, τῆς γυναικὸς τῆς ἢ μητέρα σ'. ἐὰν δ' σωτόμως, τὸ ἐναντίον τῆς ἢ μητέρα σ' γυναικὸς, καὶ μετὰ σωδέσμου λέγειν. ἐὰν δὲ σωτόμως, αἴδ' μὲν σωδέσμᾳ, μὴ ἀσώδετα δὲ, δεῖ προθεὶς ἢ διαλεχθεὶς, προθεὶς διελέχθην. ἢ δ' αὖ μάχου χρήσιμον, ᾧ ὧν μὴ ἔχει λέγειν, δεῖ ἐκεῖνος πρεῖα ὧδί τὸ τοιοῦτον. ἔστι τις ὠιμήθεισ' ὀλίγος λόφος. αὖ ξεῖται γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον. ἔστι δὲ τοῦτο μὴ ἔχει ἀναθὸν καὶ κακῶς ὅπως οὐκ ἔχει. ὁπότερος αὖ ἢ χρήσιμον. ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιηταὶ φόρουσι. τὸ ἄχερδον καὶ τὸ ἄλυρον μέλος. ἐκ τῶν σφηκάδων γὰρ ἐπιφόρουσιν. δύσκριτὸν δὲ τοῦτο ἐν τοῖς μεταφορικῆς λεγόμενον, τοῖς ἀλλοτρίοις. οἷον, τὸ φαύλως ἀλπίγγα εἶναι μέλος ἄλυρον. (τὸ δὲ πρέπον ἕξει

De Decoro

ἡ λέξις, ἐὰν ᾖ παθητική τε καὶ ἠθική, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον. δι' ἀνάλογόν δέ ἐστιν, ἐὰν μήτε ὑψηλῶν καὶ λίαν σεμνῶν μήτε πολὺ δὲ πλὼν σεμνῶς, μήτ' ἐπὶ τῷ δὲ τὸ ὄνομα ἐπῇ κόσμος. εἰ δὲ μή, κωμῳδία φαίνεται, οἷον ποιεῖ κλεοφῶν. ὁμοίως γὰρ οἷα ἔλεγε καὶ ἐποίει αὖ πότνια συνῆ. παθητικὴ δέ, ἐὰν μεθ' ὕβρεως, ὀργιζομένου ἡ λέξις. ἐὰν δὲ ἀσεβῆ καὶ αἰσχρά, δυσχεραινόντως καὶ δυλαβουμένως λέγειν. ἐὰν δὲ ἐπαινετά, ἀναμενόως, ἐὰν δὲ ἐλεεινά, ταπεινῶς. καὶ ὠδὶ πῶς ἄλλων δὲ ὁμοίως. πιθανοὶ δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ οἰκεία λέξις, πρᾴως γὰρ ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς λέγοντος. ὅπ ὠδὶ δοῖς δοιούσοις οὕτως ἔχουσιν ὥς τ' οἴονται, εἰ καὶ μὴ οὕτως ἔχει. ὡς ὁ λέιτων τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν. καὶ συνομοιοπαθεῖ ἀεὶ ὁ ἀκροατὴς τῷ παθητικῷ λέγοντι, κἂν μηδὲν λέγῃ, διὸ πολλοὶ καταπληττουσι τοὺς ἀκροατὰς θορυβοῦντες. καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων λέξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ αρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει. λέγω δὲ γένος μέν, καθ' ἡλικίαν. οἷον παῖς ἢ ἀνήρ, ἢ γέρων καὶ γυνή, ἢ ἀνήρ. καὶ λάκων ἢ θεσσαλός. ἕξεις δέ, καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ. οὐ γὰρ καθ' ἅπαντων ἔξιν οἱ βίοι ποιοί τινές. ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεία λέγῃ τῇ ἕξει, πρήσει τὸ ἦθος. οὐ γὰρ τοῦτο, οὔθ' ὡσαύτως ἅπασι κοινὸν ἀλλ' οἰκεῖον ἐποίει. πάσχουσι δέ πως οἱ ἀκροαταί, καὶ ὅταν καταχέρως χρῶνται οἱ λογογράφοι. τίς δ' οὐκ οἶδεν ἃ πάντες ἴσασιν. ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκούων αἰσχυνόμενος, ὅπως μετέχῃ οὗ πρὸς καὶ οἱ ἄλλοι πάντες. τὸ δ' δικαίως ἢ μὴ δικαίως καὶ ἄδικος δ' ὠδὶ πάσης ὑποβολῆς, τὸ θρυλλούμενον. δεῖ γὰρ αὐτῶν ὡς τῷ πεισθῆναι ἕνεκεν. δοκεῖ γὰρ ἀληθῆς εἶναι. ἐπεὶ οὐ λανθάνει γε ὃ ποιεῖ τὸν λέγοντα. ἔτι δὲ ἀνάλογον μὴ πᾶσιν ἅμα χρήσασθαι. οὕτω γὰρ κλέπτεται ὁ ἀκροατής. λέγω δέ, οἷον ἐὰν τὰ ὀνόματα σκληρὰ ᾖ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῷ πρόσωπῳ καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν. εἰ δὲ μή, φανερὸν γίγνεται ἕκαστον ὅ ἐστιν. ἐὰν δὲ τόδε μέν, τόδε δὲ μὴ λανθάνῃ ποιῶν τὸ αὐτό. ἐὰν οὖν τὰ μαλακὰ σκληρῶς, καὶ

τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγεται, ἀπίθανον γίγνεται. τὰ δὲ ὀνόματα τὰ ἐπίθετα καὶ διπλᾶ, πλείω. καὶ τὰ ξένα μάλιστα ἁρμόττει λέγοντι τὰ ἠθικῶς. συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ καὶ κὰν φαῦλα οὐρανόμικυς ἢ πελώριον εἰπεῖν. καὶ ὅταν ἢ δι' ἔχθρας ἢ ἀπροαιρέτως ἢ ποιήσῃ τι θυσιάσας, ἢ ἐπαίνοις, ἢ λόγοις, ἢ ὀργῇ, ἢ φιλίᾳ. οἷον καὶ ὁ Ἱππράτης πρὸς τὸν πανηγυρικὸν ἐπὶ πόλει, φήμη δὲ καὶ γνώμη καὶ οἱ ὦνδρ' ἐτλησαν. φθέγγονται

1 τε γὰρ τὰ ἰδιώματα τὰ θυσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀχθέσθαι, δηλονότι ὁμοίως ἔχοντες. διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἥρμοσεν. τὸν θεὸν γὰρ ἡ ποίησις. ἢ δι' οὕτω λεῖ ἢ μετ' εἰρωνείας ὡς πρὸς χορίαμβον ἐποίει, καὶ τὰ τὸν τῷ φαίδρῳ. τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως λεῖ μήτε ἐμμέτρου εἶναι, μήτε ἀρρύθμου. τὸ μὲν γὰρ, ἀπίθανον. πιστὰ δὲ δοκεῖ, καὶ ἅμα καὶ ἡδίστη σι πεισεῖν γὰρ ποιεῖ τῷ ὁμοίῳ πότε πάλιν ἥξει, ὡς πρὸ θύων τῶν κιμύκων πελαμβάνουσι τὰ παιδία, τὸ, τίνα αἱρήσεται ἐπίδοπον ὁ ἁπλοῦς ὁ ἀθρούμενος τὸν κλέωνα. τὸ δὲ ἀρρύθμου, ἀπέραντον. λεῖ δὲ πεπεραίωσθαι μὲν, μὴ μέτρῳ δέ. ἀνδὲς γὰρ καὶ ἄγνωστον τὸ ἄπειρον. πεπεραίωνται δὲ ἀριθμῷ πάντα. ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμός ἐστιν, οὗ καὶ τὰ μέτρα τμητά. διὸ ῥυθμὸν λεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μὴ. ποίημα γὰρ ἔσται. ῥυθμὸν δὲ μὴ ἀκριβῶς, τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν μέχρι τοῦ ἡ. τοῦ δὲ ῥυθμοῦ, ὁ μὲν, ἡρῷος σεμνὸς καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονίας δεόμενος. ὁ δ' ἴαμβος, αὐτὴ ἐστὶν ἡ λέξις ἡ τοῦ πολλοῦ. διὸ μάλιστα πάντων τὸν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. λεῖ δὲ σεμνοτέραν γενέσθαι καὶ ἐκσῆναι. ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος, δηλοῖ δὲ τὰ τετράμετρα ἔστι γὰρ τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα. λείπει δὲ παιανικὸν, ᾧ ἐχρῶντο μὲν ὡς οὐκ ἀρρήτῳ, ἀγωνιῶντες δὲ ἀξιάμενοι. δι' εἶχον δὲ λέγειν, τίς ἰδεῖν. ἔστι δὲ οὗτος ὁ παιανικὸς, καὶ ἐχόμενος τοῦ εἰρημένου. σύνθεσις δὲ πρὸς δύο ἐστὶν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν οὐ πρὸς σύ. ὁ δὲ, δύο πρὸς σύ. ἔχεται δὲ τοῦ λόγου τούτου τοῦτου ὁ ἡμόλιος, οὗτος δ' ἐστὶν ὁ παιανικός. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διά γε τὰ εἰρημένα ἀφεπόμενοι, καὶ διότι μεμιγμένοι. ὁ δὲ παιανικὸς, λαμπρός. ἀεὶ γὰρ οὐκ

4

ἔστι μέζον τῆς ῥηθέντων ῥυθμῶν, ὥστε μάλιστα λανθάνειν. νῦν μὲν οὖν χρῶνται τῷ νῦν παυομένῳ καὶ ἀρχομένῳ. διὰ δὲ διαφέρειν τὼ πλοὐτῶ, τῆς ἀρχῆς. ἔστι δὲ παυομένου δύο εἴδη κατηκέμενα ἀλλήλοις. ὧν τὸ μὲν, ἀρχὴ ἢ ἁρμόττει, ὥσπερ νῦ χρῶνται. οὗτος δ' ὅδ', οὗ ἀρχὲ μὲν ἡ μακρὰ, πλοὐτῶσι δὲ βραχεῖαι δαλογιεῖς εἶτα λύκιε καὶ χρυσοκόμα ἐκάβολε παῖ διός. ἔτορον δ' ὧδ' ἀνατίασον, οὗ βραχεῖαι ἀρχουσι βεῖς, ἡ δὲ μακρὰ πλοὐτῶσα. μετὰ γὰν ὕδατα τ' ὠκεανὸν ἠφαίστε νύξ. 1
οὗτος δὲ πλοὐτῶ ποιεῖ. ἡ γὰρ βραχεῖα διὰ τὸ ἀπλῆς εἶναι, ποιεῖ κολοβὸν. ἀλλὰ διὰ τῆ μακρᾷ ἀρκεῖ πεθαι, καὶ δ' ἄλλω εἶναι τὼ πλοὐτῶ, μὴ διὰ τὸν χρόφοντα, μὴ δὲ διὰ τὼ πρᾶ χρεφλῶ, ἀλλὰ διὰ τὸν ῥυθμόν. ὅπ μὲν οὖν σύνθυμον διὰ τοῦτο εἶναι τὼ λέξιν καὶ μὴ ἀρρυθμον, καὶ τίνος σύνθυμον ποιοῦσι ῥυθμόν, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται. τὼ δὲ λέξιν αὐτὴν εἶναι ἡ εἰρομένῳ, καὶ τῷ σωδέσμῳ μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀκαβολαί, ἢ κατεστραμμένῳ καὶ ὁμοίαν τοῦτο τῆ τῶν ἀρχαίων 2
ποιητῆ καὶ πυρρίχοις. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη λέξις, ἡ ἀρχαία ὅδ' ἐστὶν ἡροδότου θουρίου ἥδε. ἔστιν ἀπόδειξις. ταύτη γὰρ πέτορον μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ οὐ πολλοὶ χρῶνται. λέγω δὲ εἰρομένῳ, ἡ οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὑτὼ, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λεχθὲν πελειωθεῖ. ἔστι δὲ ἀπλῆς, διὰ τὸ ἄπειρον. τὸ γὰρ τέλος πάντες βούλονται καθορᾶν. διὸ πρ καὶ οἱ δρομεῖς ἀπὸ τῶν καμπτήρων ἐκπνέουσι καὶ ἐκ λύονται. πεθορῶντες γὰρ τὸ πέρας, οὐ κάμνουσι πέτορον. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη τῆς λέξεως, 3
ἔστιν ἥδε. κατεστραμμένη δὲ, ἡ ἐν περιόδοις. λέγω δὲ περιόδου, λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ πλοὐτῶ καθ' αὑτὼ, καὶ μέγεθος εὐσύνοπτον, ἡδέα δ' ἡ τοιαύτη τῇ διανοίᾳ. ἡδέα μὲν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπροσδοκήτῳ. καὶ ὅτι ἀεί τι ἔχειν οἴεται ὁ ἀκροατὴς, τῷ ἀεὶ πεπροσθαί τι αὐτῷ. τὸ δὲ μηδὲν πεπονθέναι εἶναι, μὴ δὲ αὐλεῖν, ἀνδρὸς. εὔμαθὴς δὲ, ὅτι εὐμνημόνευτος. τοῦτο δὲ, ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ εὐπερίοδος λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον. διὸ καὶ τῶν μέτρων πάντες μνημονεύουσι 4

Longitudo pendet ex conventa

μᾶλλον τῆς χύδην. ἀριθμὸν γὰρ ἔχει, ᾧ μεμέτρηται. δεῖ δὲ τῇ περιόδῳ καὶ τῇ διανοίᾳ πεπλεῶσθαι καὶ μὴ διακόπτεσθαι, ὥσπερ τὰ σοφοκλέους ἰαμβεῖα. καλυδὼν μὲν, ἡ δὲ γαῖα πελοπίας χθονὸς. ἐναντίον γάρ ἐστι τοῦτο τῷ διαιρεῖσθαι, ὥσπερ καὶ τὸ εἰρημένον, πῶς καλυδῶνα εἶναι τῆς πελοποννήσου. περίοδος δὲ, ἡ μὲν, εὐκόλοις, ἡ δ' ἀφελής. ἔστι δὲ εὐκόλοις μὲν, λέξις ἡ πεπλεγμένη τε καὶ διηρημένη, καὶ δύα
1 νάπνευστος, μὴ οὐ τῇ διαιρέσει, ὥσπερ καὶ ἡ εἰρημένη περίοδος, ἀλλ' ὅλη. κῶλον δ' ἐστὶν, ὃ ἔτορον μέρος τούτης. ἀφελῆ δὲ λέγω, τὴν μονόκωλον. διὰ τοῦτο καὶ τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους, μήτε μεγάλους εἶναι, μήτε μακράς. τὸ μὲν γὰρ μακρὸν, πεσεῖν πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροατήν. ἀπάγει γὰρ ὅταν ἔλθῃ ὁρμὴν ἔχῃ τὸ πέρας καὶ τὸ μέγεθος, οὐτ' ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅρου ἀπολαβεῖν παυσαμένου, οἷον πεσεῖσθαι γίνεσθαι δὲ τὴν ἀνάκρουσιν. τὰ δὲ μακρὰ ἀφελεῖ πάσχειν ποιεῖ, ὥσπερ οἱ ὑποτρόχω
2 ἀφικόμενοι τὸ τέρμα τοῦ ἀφελεῖ πουσι γὰρ καὶ οὐκ ἐῶσι συμπεριπατοῦντας. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ μακραὶ οὖσαι λόγος γίνεται καὶ ἀναβολὴ ὅμοιον, ὥσπερ γίνεται ὁ ἔσκωψε δημοκρίτος χοιρίς μελανιππίδην ποιήσαντα αὐτὸν τῆς ἀνδρογόνων ἀναβολῆς. οἵτ' αὐτῷ κακὰ πυγὴ ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ πυγών, ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῷ ποιήσαντι κακόν. ἁρμόττει γὰρ ἐοικότως, τοὺς εἰς τὸν μακρόκωλους λέγειν, αἱ ὀλίγαι βραχύκωλοι, οὐ περίοδος γίνεται. πεπεπτωκὲν ἔχει τὸν ἀκροα
3 τὴν. τῆς δὲ εὐκώλου λέξεως, ἡ μὲν, διηρημένη ἐστίν. ἡ δὲ, ἀντικειμένη. διηρημένη μὲν, οἷον ἐθαύμασα πολλάκις τῆς τῶν παναγύρεως ἀγόντων, καὶ τῆς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. ἀντικειμένη δὲ εὐκώλου ἐστὶν, ἡ ἐκατέρῳ τῷ κώλῳ, ἡ πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύνεσις, ἢ ταὐτὸ ἐπιζευγνύναι τοῖς ἐναντίοις. οἷον ἀμφοτέρους δ' ὠνησάμην καὶ τῆς μὴ λαβεῖν ἀπολαυσάντας. τοῖς μὲν γὰρ πλείω, τῆς οἰκεῖ προσεκτήσατο. τοῖς δ' ἐλάττω, τὴν οἰκεῖ κατέλιπον. ἐναντία δὲ τὰ προσηνῆ ἢ ἀκολουθία, ἐλάττω
4 πλείον. ὥσπερ καὶ τοῖς χρημάτων διαμένουσι, καὶ τοῖς ἀφανῶ-

12 Βεκκ.

σαι βουλομένοις. ἀπόλαυσις κτήσει αὐτίκειται, καὶ εἴπ, συμβαίνει πολλάκις ἐν πόλεσι ταύτας μὴ ὧν φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ ὧν ἄφρονας κατορθοῦν, διὸ δὴ μᾶλλον τῆς αἱρέσεων ἠξίωσθαι, οὐ πολὺ δὲ ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης ἔλαβον. ἐβοήθουν μὲν δὴ τῆς ἠπείρου, πεζοὶ δὲ ὄντες τῆς θαλάττης. τὸν μὲν ἑλλήσποντον ζεύξαντα, τὸν δ' ἄθω διορύξαντα. καὶ φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πόλεως σῴζεσθαι. οἱ μὲν γὰρ αὐτῆς, καλῶς ἀπώλοντο, οἱ δ' αἰχρῶς ἐσώθησαν. καὶ ἰδίᾳ μὲν οἷς βαρβάροις οἰκείοις χρῆσθαι, κοινῇ δὲ πολλοὺς τῆς συμμάχων περιορᾶν δουλεύοντας, ἢ ἄξειν ζῶντας, ἢ πολυτιμήσαντας καταλείψειν. καὶ ὃ εἶπε πρὸ ὀλίγου ὡς εἴπε καὶ λυκόφρονα εἶναι δικαιοῦσθαι, οὗτοι δ' ἡμᾶς οἰκείοις μὲν ὄντας ἐπώλουν, ἑλόντες δ' ὡς ὑμᾶς ἐώνηνται. ἅπαντα γὰρ ζῶμεν ποιεῖ τὸ ἐρημεῖον. ἀληθὲς δὲ ὅσιν ἡ θουκυδίδου λέξις, ὅτι τὰ ἐναντία γνωρεμώτατα. ἡ πρόφασις μᾶλλον γνώριμα. καὶ ὅτι ἔοικε συλλογισμῷ. ὁ γὰρ ἔλεγχος, σωκρατικὴ τῆς αὐτικειμένων ὄψις. αὐτίθεσις μὲν ἐν τοιοῦτόν ὅστι. παρίσωσις δέ, ἐὰν ᾖ ἴσα τὰ κῶλα. παρομοίωσις δέ, αἷ ὅμοια τὰ ἔσχατα ἔχῃ ἑκάτερα τῶν κώλων. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ, ἢ ἐν τελευτῇ ἔχειν. καὶ ἀρχὴ μὲν ἀεὶ τὰ ὀνόματα. ἢ δὲ τελευτὴ τοῖς ἐσχάτας συλλαβὰς. ἢ τὸ αὐτὸ ὀνόματος πτῶσις, ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα. ἐν ἀρχῇ μὲν, τὰ τοιαῦτα, ἀγρὸν ἔλαβον, ἀγρὸν παρ' αὐτοῦ. δωρητοὶ τ' ἐπέλοντο πρᾶγμα τοῖτ' ἐπίεσιν. ἐν τελευτῇ δὲ, οὐκ ὠνήσθαι αὐτὸν παιδίον πεποιηκέναι, ἀλλ' αὐτοῖν αἴλιον γεγονέναι. ἐν τελείσαις δὲ φρονήσει, καὶ ἐν ἐλαχίσταις ἐλπίσι. πίστις δὲ ταυτὸ, ἄξιος δὲ σταθμῶν χαλκοῦ, οὐκ ἄξιος ὢν χαλκοῦ. ταυτὸ δ' ὄνομα, σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἐλεγόν κακῶς, καὶ νῦν χρήσεις κακῶς. ἀρ' συλλαβῆς δὲ, τί ἂν ἔπαθόν δίκαιον, εἰ αὖ ἦρ' εἶδες ἀρχόν. ὅτι δὲ ἅμα πάντ' ἔχειν ταυτὸ, καὶ αὐτίθεσις εἶναι τὸ αὐτὸ, καὶ πάρισον, καὶ ὁμοιοτέλευτον. αἷ δ' ἀρχαὶ τῆς περιόδων ἀρχὸν ἐν τοῖς θεοδεκτείοις ὑπειθμίζομεν. εἰσὶ δὲ καὶ λυσιθέσεις αὐτιθέσεις, οἷον καὶ ἐπίχαρμος ἐποίει. τόκα μὲν σὺ τήνων ἐσὼν ἐλῶ. τόκα δὲ πρὸς τήνοις ἐ-

τῶ. ἐπεὶ δὲ διώρισται τοῦτ' ἔστιν, πόθεν λέγομεν, τὰ ἀσεῖα καὶ τὰ εὐδοκιμοῦντα λεκτέον, ποιεῖν μὲν οὖν ὅτι τὸ εὐφυοῦς ἢ τὸ γεγυμνασμένου, δῆλον ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης. εἰ πῶμεν οὖν καὶ διαριθμήσωμεν. ἀρχὴ δ' ἔστω ἡμῖν αὐτη τὸ γλυκὺ μὲν
» θάνει ῥᾳδίως ἡδὺ φύσει πᾶσιν ἔστιν, τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει
» π. ὥστε ὅσα τῆς ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἡδέα. αἱ μὲν οὖν γλῶτται, ἀγνῶτες. τὰ δὲ κύρια, ἴσμεν, ἡ δὲ μεταφορὰ
1 ποιεῖ τοῦτο μάλιστα. ὅταν γὰρ εἴπῃ τὸ γῆρας καλάμην, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους. ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότες. ποιοῦσι μὲν οὖν καὶ αἱ τῆς ποιητῆς εἰκόνες τὸ αὐτό. διόπερ καὶ ἀσεῖον φαίνεται. ἔστι γὰρ εἰκὼν καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρουσα πρὸς ἕτερον. διὸ ἧττον ἡδύ, ὅτι μακροτέρως. καὶ οὐ λέγει ὡς τοῦτο ἐκεῖνο. οὕτως δὲ ζητεῖ τοῦτο ἡ ψυχή. καὶ ἐπεὶ δεῖ καὶ λέξιν καὶ ὑπομνήματα, τοῦτ' εἶναι ἀσεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχεῖαν. διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῆς
2 εὐθυμημάτων εὐδοκιμεῖ. ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἃ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι, οὔτε ὅσα ἐρημία ἀγνοούμενά ἐστιν. ἀλλ' ὅσων ἡ ἅμα λεγομένων, ἡ γνῶσις γίνεται, κἂν εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἡ μικρὸν ὑστερίζει ἡ διάνοια. γίνεται γὰρ οἷον ἡ μάθησις. ἐκείνως δὲ οὐ δέ τερον. καὶ τὰ μὲν οὖν τῇ διάνοιαν τὸ λεγομένου τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ τῆς εὐθυμημάτων. καὶ τὰ δὲ τῇ λέξιν, τῷ μὲν σχήματι ἐὰν αὐτικεμένως λέγηται, οἷον καὶ τῷ τοῖς ἄλλοις κοινῷ εἰρωνίᾳ νομιζόντων τοῖς αὐτῆς ἰ-
3 δίοις πόλεμον, αὐτίκειται πόλεμος γὰρ εἰρωνία. τοῖς δ' ὀνόμασιν, ἐὰν ἐχῃ μεταφορὰν. καὶ ταύτην μὴ τ' ἀλλοῖαν, χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν. μήτ' ὠδὶ πόλαιον. οὐδὲν γὰρ ποιεῖ πάσχειν. ἔτι εἰ περὶ ὀμμάτων ποιεῖ ὡς ἤδη εὐόρμουσα. ὁρᾷν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα μᾶλλον, ἢ μέλλοντα. ἔστι δεῖ ἐμῶν τοιάδεσθαι τοῦτων, μεταφορᾶς, ἀνθιδίως, εὐδοκίμου. τῆς δὲ μεταφορᾶς τὰ παρόντα οὐσῶν, εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατὰ ἀναλογίαν. ὡσπερ περικλῆς ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολωλυμένην ἐν τῷ
4 πολέμῳ, οὕτως ἠφανίσθη ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴτις τὸ ἔαρ

ἐκ τῆ σωιαυτῆ ὑβέλη. καὶ λεπίνης πρὸ λοκιδαιμόνων, οὐκ
ἐᾶν περιδεῖν τὴν ἑλλάδα ἐπὶ ὀφθαλμὸν χλομεύω. καὶ
κωφισόδοτος, ὥσπερ δαίζοντος χάρητος δύθύνας δοῦναι πρὸ τὸν
ὁλωσιακὸν πόλεμον, ἠχανάκτει, φάσκων εἰς πύγμα τὸν δῆ
μον ἔχοντα τοῖς δύθλιάσι περᾶσθαι δοῦναι, καὶ πλακωλῶν
πότε τοῖς ἀθλιαίους εἰ δύβοιαν ἐπισιπταμένους, ἔφη, δεῖν ἐ=
ξιέναι τὸ μιλτάδου ψήφισμα. καὶ ἰφικράτης, ὥσπερ ταμιῶν
ἀθλιαίων πρὸς ἐπίδαμνον καὶ τὴν πρὸ λίαν, ἠχανάκτει φά- 1
σκων αὐτοῖς τὸ πολέμου τὰ ἐφόδια παρῆσθαι. καὶ πειθό-
λαος τὴν πάραλον τὸ μήδου. τὸν δὲ σισυφον τὴν λίαν τὸ περαιέ
ως. καὶ περικλῆς τὴν αἴγιναν ἀφελεῖν ἐκέλευσε, τὸν λιμένα
τὸ πειραιέως. καὶ μυροκλῆς, οὐδὲν ἔφη πονηρότερον εἶναι ὀνο
μάσας τινὰ τῆς ἐπικλῆ. ἐκεῖνον μὲν γὰρ, ὥσπερ ἵππων τόκων πο
νηρὸν εἶναι. αὐτὸν δὲ ὥσπερ ἀνθρώπων. καὶ τὸ ἀλεξανδρου ἰαμ
βεῖον ὑπὸ τῆς θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονιζουσῶν,
ὑπὸ ἡμέρας μοι τῆς γάμων αἱ παρθένοι. καὶ τὸ πολυδύκτου 2
εἰς ἀρχελαϊκὸν ὕμνον ὑπὸ σισυφον. ὃ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν
ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης, ὑπὸ πενθασυρίγγου νόσου δεδημεύον. καὶ
κωφισόδοτος τοῖς ὥρεσι ἐκάλει μύλωνας ποικίλους. ὁπλων
δὲ τὰ καπηλεῖα, τὰ ἀπικὰ φιλίππα, αἰσίων δὲ, ὅπ εἰς σικε-
λίαν τὴν πόλιν ὑβρίκαν. ὄνος γὰρ μεταφορὰ καὶ περὶ ὀμμά-
των. καὶ ὥστε ἐοικέναι τὴν ἑλλάδα. καὶ ὄνος περὶ ὀμμάτων ὃ
πρὸ πινά, μεταφορά. καὶ ὥσπερ κωφισόδοτος δὶ λαβεῖν ἐ-
κέλευε, μὴ πολλὰς ποιήσωσι τοῖς σωφρονιστὰς ἐκκλησίας, καὶ 3
ἰσοκράτης πρὸς τοὺς σωφρονίσαντας αὐ τοῖς παρανόμοις, καὶ δὶ
αὐ τῷ ἐπιφανῶ. διὸ πάξιον ὦ ὥσπερ τῷ τάφῳ τῷ τῆς αὐ ὀλα-
μῖνι τε πελυτικὸν, κεῖσθαι τὴν ἑλλάδα, ὡς συγκαλῶ δα
πομένης τῆ ἀρετῆ αὐ τῆς τῆς ἐλευθερίας. εἰ μὲν γὰρ ἔπεν, ὅ-
πι ἄξιον δακρῦσαι συγκαλῶ δα πομένης τῆς ἀρετῆς, μεταφο
φὰ καὶ περὶ ὀμμάτων. τὸ δὲ τῆ ἀρετῆ τῆς ἐλευθερίας αὐ πί-
θετόν τινα ἔχει. καὶ ἰφικράτης ἔπεν. ἡ γὰρ ὁδὸς μοι τῆς λό-
γων διὰ μέσων τῆς χάριτ πεπραγμένων ὄδι. μεταφορὰ κωλῶ 4

ἀναλογίαν. καὶ τὸ δι' μέσων, περὶ ὀμμάτων ποιεῖ καὶ τὸ φάναι πρακτέον εἶναι κινδύνους τοῖς κινδύνοις βοηθοῦντας, περὶ ὀμμάτων μεταφορά. καὶ λυκοπλέων ὥσπερ χαβρίου. οὐ
» δὲ πῶς ἱκετηρίαν ἡμῖν θῆτε αὐτὸ πῶς εἰκόνα πῶς χαλκοῦ. με-
» ταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ αἰεί, ἀλλὰ περὶ ὀμμάτων. κινδυνευόντων γὰρ αὐτοῖς, ἱκετικὸν εἰκὸς, τὸ ἄμυχον δὴ ἔμυχον, τὸ ὑπόμνημα τῆς τῆς πόλεως ὄντων, καὶ πάντα ὑπὸν
1 μελετῆσαι ἀεί, μικρὰ φρονεῖν. τὸ γὰρ μελετᾶν αὔξειν τί ὅτι. καὶ ὅπ τὸν νοῦν ὁ θεὸς φασὶν ἀνῆφεν ἐν τῇ ψυχῇ, ἄμφω γὰρ, δηλοῖ π. οὐ γὰρ διαλυόμεθα ὥσπερ πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα. ἄμφω γάρ ὅτι μέλλοντα. καὶ ἡ ἀναβολὴ, καὶ ἡ διαιώτη εἰρήνη. καὶ τὸ τοῖς σωφρόνως φασὶν αἱ ὑπαιον εἶναι, πολὺ κάλλιον, τῆς ἐν ὅπλοις πολέμοις γινομένων, τὰ μὲν γὰρ ὥσπερ μικρᾶς τύχης. αὗται δὲ, ὥσπερ παντὸς τοῦ πολέμου. ἄμφω γὰρ νίκης σημεῖα. ἔτι καὶ πόλεις τῷ λόγῳ τῆς ἀνθρώπων με-
2 γάλας δυνάμεις διδόασιν. ἡ γὰρ δύναμις, βλάβης δικαία ὄσιν. ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀσεῖα ἐκ μεταφορᾶς τε τῆς ἀναλογίαν λέγεται καὶ τοῦ περὶ ὀμμάτων ποιεῖν εἴρηται. λεκτέον δὲ τί λέγομεν περὶ ὀμμάτων, καὶ τί ποιοῦσι γίνεσθαι τοῦτο. λέγω δὴ περὶ ὀμμάτων ταῦτα ποιεῖν, ὅταν ἀνδρεῖοι τὰ σημαίνει. οἷον, τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα φαῦναι εἶναι τι βέλτιον, μεταφορά. ἄμφω γὰρ τὰ λέγα, ἀλλ' οὐ σημαίνει ἀνδρείαν. ἀλλὰ τὸ αὐθουσίαν ἔχοντα πῶς ἀκμῆ, ἀνδρεία. καὶ τὸ σὲ δ' ὥσπερ ἀφεστόν ἀνδρεία. καὶ τὸ ἐ-
3 λεύθεροι ἔλλιωδι αἴξαντες περὶ ἀξαντες, ἀνδρεία καὶ μεταφορά. ζωὴ γὰρ λέγει. καὶ ὡς κέχρηται ὅμηρος πολλαχοῦ τῷ τὰ ἄμυχα, ἔμμυχα λέγειν δι' τῆς μεταφορᾶς. ἀν πᾶσι δὲ ἐναργὲς ποιεῖν, δύσκολον. ὅτι, ἀνδρείοις, αὖθι δ' ἔστι δὰ πεδόνδε κυλίνδεσθ λᾶας ἀναιδὴς, καὶ ἑπτατ' ὄισοὶ, καὶ ἐπὶ πᾶσθαι μενεαίνων. καὶ ἀν γαίῃ ἴσανται λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι. καὶ αἰχμὴ δὲ σθένος διάσυθ μαιμώσσει. ἀν πᾶσι γὰρ τούτοις δι' ἔμμυχα εἶναι, ἀνδρεῖα φαίνεται. τὸ ἀναιμωντεῖν γὰρ καὶ μαι-
4 μᾶν καὶ τἄλλα, ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πεποίηκε δι' τῆς καλῆς ἀνα

λογίαν μεταφορᾶς. ὡς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν σίδηρον, ὁ αὐτὸς
ἀγνῶς πρὸς τὸν αὐτὸν ἀγνοούμενον. πρεῖ δὲ καὶ ἐν δυσκρισίαις
ἔχειν εἰκότως ἐπὶ τῶν ἀμφίλογων ταυτὶ. κυρτὰ φαλακρότητα.
πρὸς μὲν τἄλλα, αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα. κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα
ποιεῖ πάντα. ἡ δ' ἀνάγκη, μίμησις. δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθά
περ εἴρηται πρότερον, ἀπὸ οἰκείων καὶ φανερῶν. οἷον, καὶ ἐν φι
λοσοφίᾳ ὅμοιον, καὶ ἐν πολὺ διέχουσι θεωρεῖν, οἷον τόξου, ὡς
πρὸς κρούστας ἔφη ταυτὸν εἶναι λαιστρικὴ καὶ βωμός. ἐπ' ἄμ 1
φω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καλεῖ φύλαξ, ἢ ἔπεισ φαίνεται κύκλεια καὶ
κρεμάστρα τὸ αὐτὸ εἶναι. ἄμφω γὰρ ταυτόπου. ἀλλὰ διαφέρει
τῷ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. καὶ τὸ ἀνωμαλίαν ἔχειν τοὺς πόλεις, ἐν
πολὺ διέχουσι ταυτό, ἐν ἐπιφανείᾳ, καὶ δυσάμεσι τὸ ἴσον.
ἔστι δὲ καὶ τὰ ἀσεῖα, τὰ πολεῖσα δι' μεταφορᾶς, καὶ ἐκ τοῦ πρὸ
σεξαπατᾶν. μᾶλλον γὰρ γίνεται δῆλον, ὅπ ἔμαθε πρὸς τὸ ἐ
ναντίως ἔχειν, καὶ ἔοικε λέγειν ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ δὲ ἥ
μαρτον. καὶ τῆς ἀρθρογραμμάτων δὲ τὰ ἀσεῖα ὄντα ἐκ τοῦ μὴ, ὃ 2
φησι λέγειν, οἷον τὸ τοῦ σκοτεινοῦ. ὅπ τὰ πίπτοντα ἑαυτοῖς χαμό
θεν ἄσονται. καὶ τὰ δυσηνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα, μάθησις γὰρ
καὶ λέγεται μεταφορά. καὶ ὁ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέ
γειν. γίνεται δέ, ὅταν πρόσδοξον ᾖ. κἀμὴ ὡς ἐκεῖνος λέγει πρὸς
τὸν ἐμπεσόντα δόξαν, ἀλλ' ὡς πρὸς οἱ ἐν τοῖς γελοίοις τὰ πρὸ
πεποιημένα, ὅπερ δώσεται, καὶ τὰ πρόχειρα σκώμματα. ἐ
ξαπατᾶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μέτροις. οὐ γὰρ ὡς πρὸς ὁ ἀκούων ὑπέ
λαβεν. ἔσεσθαι δ' ἔχων οὕτω ποσὶ χίμετλα, ὅδ' ὤφελε πέδιλα ἐ- 3
ρεῖν. τούτου δ' ἅμα λειπομένου, δεῖ δῆλον εἶναι. τὰ δὲ πρόχειρα
ματα ποιεῖ, οὐχ ὁ λέγει, ἀλλ' ὃ μεταφέρει ὄνομα. οἷον, τὸ
Θεοδώρου εἰς νικῶνα τὸν καθαρῳδὸν, θρᾴττεσθε. πρόσφορον
γὰρ λέγειν τὸ θρᾴττει σε καὶ ὑγαπατᾶ. ἄλλο γὰρ λέγει. διὸ μα
δόντι ἡδύ. ἐπεὶ εἰ μὴ οὕτω λαμβάνει θρᾷκα εἶναι, οὐ δόξει ἀσεῖον
εἶναι, καὶ τὸ βούλει αὐτῶν πρᾶσαι. δεῖ δὲ ἀμφότερα πρόσφορα
τως λεχθῆναι. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἀσεῖα, οἷον τὸ φαῦλα ἀθλητικοῖς
τοῖς τῆς θαλάττης ἀρχὴν, μὴ ἀρχὴν εἶναι τῆς κακῶς ὀναθαι 4

γὰρ. ἢ ὥς πρὸ ἰσοκράτης τὴν ἀρχὴν τῇ πολεί, ἀρχὴν εἶναι τῆς τῶν κακῶν. ἀμφοτέρως γὰρ οὐκ ἂν ὠφθη τις ὀρθῶν, τότ' εἰρηται, καὶ ἐγνώσθη, ὅτι ἀληθὲς. τότε γὰρ τὴν ἀρχὴν φασὶν ἀρχὴν εἶναι, οὐδὲν σοφὸν. ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει, ἀλλὰ μὴν ἀρχὴν ἔχ' ὃ εἶπεν ἀπόφησι. ἀλλ' ἄλλως. εἰ ἅπασι τοῖς ζώοις, ἐκ πρωτογόνου τινὸς ὄνομα εἴπεν, ὁμωνυμία ἢ μεταφορά, τότε δὲ δῆ, δῆλον ἀνάγκη, οὐκ ἀνάγκη, ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν, ἀλλὰ πρωτογόνου τινὸς, εἰ ἀεὶ δῆς, καὶ οὐκ ἀεὶ γλήσιον μᾶλλον ἢ στε δεῖ ξένος, ξένος, ἢ οὐ μᾶλλον ἢ στε δεῖ, τὸ αὐτὸ, καὶ οὐ δεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι. ἀλλόγλωττον γὰρ καὶ ἄδηλον. τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινούμενον, καλόν γ' ἄρ' ἀποθανεῖν, πρὶν θανάτου σῶσαι ἄξιον. τοῦτον γὰρ δῆλον τῷ εἰπεῖν. ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν, μὴ ὄντα ἄξιον ἀποθανεῖν, ἢ ἄξιον ἀποθανεῖν, μὴ θανάτου ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια, τὸ μὲν δῶν εἶδος τὸ αὐτὸ τῆς λέξεως τούτων. ἀλλ' ὅσα αὖ ἐλάττονι καὶ ἀνεκμελίως λεχθῆ, ποσοῦτῳ δύσκριμεῖ μᾶλλον. τὸ δ' ἄπιστον, ὅτι ἡ μάθησις δι' ἐμοὶ τὸ ἀπιστεῖσθαι, μᾶλλον. διὰ δὲ τὸ σὺν ὀλίγῳ, θαῦμον γίνεται δεῖ δ' ἀεὶ προσεῖναι, ἢ τὸ πρὸς οὗ λέγεται, ἢ τὸ ὀρθῶς λέγεσθαι, ἢ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς καὶ μὴ ἐπὶ πόλαιον. ἔστι γὰρ τοῦτα χωρὶς ἔχειν. οἷον ἀρρωθυμεῖν δεῖ, μηδὲν ἁμαρτάνοντα, ἀλλ' οὐκ ἀσεῖον. ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχῃ. ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν, μὴ ἄξιον ὄντα τὸ ἀποθανεῖν. ὅσῳ δ' ἂν πλείω ἔχῃ, τοσοῦτῳ ἀσεμότερον φαίνεται. οἷον εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη, καὶ μεταφορὰ διαδῖ, καὶ ἀνάπαυσις καὶ παρεισωσις, καὶ ἔχει σύνδρειαν. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ σὺν τοῖς ἄνω, ἀεὶ δύσκριμοῦσαι τόπον τινὰ μεταφορᾶι, ἀεὶ γὰρ ἐν δυοῖν λέγονται, ὥστε πρὸ ἡ ἀνάλογον μεταφορὰ, οἷον ἡ ἀσπὶς φιάλη τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἀρῆος, καὶ τόξον φόρμιγξ ἄχορδος, οὕτω μὲν οὖν λέγουσιν οὐκ ἄσοφοῦ. τὸ δ' εἰπεῖν τὸ τόξον φόρμιγγα ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην, ἄσοφοῦ. καὶ εἰκάζουσι δὲ οὕτως. οἷον πιθήκῳ αὐλητὴν, λύκῳ λοχαγομένῳ εἰς μύωπα. ἄμφω γὰρ σωφάγεται. τὸ δ' οὗ ἐστιν, ὅταν μεταφορὰ ἦ, ἔστι γὰρ εἰκάσαι τὴν

ἀσπίδα, ὡς ἄλλῳ ἀρίστος. καὶ τὸ ῥᾴστον ἑάσει οἰκείου. καὶ τὸν νικηφόρον φαίνει φιλονικητὴν εἶναι δεδημιωμένον ὑπὸ πάντων ὥσπερ εἰκάσειε θρασύμαχος ἰδὼν τὸν νικηφόρον ἠτιμωμένον ὑπὸ πάντων ἁλισκόμενον, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔπ. εἰ οἷς μάλιστ' ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὴ δῷ, καὶ ἐὰν δῷ δύσκιμα δώσει. λέγω δ' ὅταν ἀφροδίδωσιν, ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σέλινα φορεῖ ὥσπερ φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κορυνήτῃ. καὶ τὰ βιαῖα πάντα εἰκόνος εἰσίν. αἱ δ' εἰκόνες, ὅτι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις. καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἴδους ἐπ' εἶδος εἰσιν. οἷον αὖτις ὡς ἀλαθὲς πεισόμενος αὐτὸν ἐπαγάγηται, εἶτα βλαβῇ, ὡς ὁ καρπάθιος φησὶ τὸν λαῶν. ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν. ὅθεν μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα λέγεται, καὶ διότι, σχεδὸν εἴρηται τὸ αἴτιον. εἰσὶ δὲ καὶ δύσκιμοι ὑπὸ βολαὶ μεταφοραί. οἷον εἰς ὑπωπιασμένον, ὡς ἤ τε γὰρ αὐτὸν εἶναι συναμύνων πάλαρον. ῥυθρὸν γὰρ τὸ ὑπώπιον. ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. τὸ δὲ ὥσπερ τὸ, καὶ τὸ, ὑπὸ βολῇ τῇ λέξει διαφέρουσα, ὥσπερ φιλάμμων ζυγομαχεῖ τῷ κορυνήτῃ. ὡς ἤθελε δ' αὖ αὐτὸν φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κορυνήτῃ. ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σέλινα φορεῖν. ὡς ἤθελε δὲ οὐ σέλινα. ἀλλὰ σέλινα ἔχειν οὕτως οὖλα. εἰσὶ δὲ ὑπὸ βολαὶ μεταφοραὶ ὅσαι σφοδρότερον γὰρ δηλοῦσιν, διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα. οὐ δ' εἴμι τόξα δεῖν ὅσα λάμαθός τε κύνις τε. κορυνήτῃ δ' οὐ γαμέω ἀγαμέμνονος ἀτρέϊδαο, οὐ δ' εἰ χρυσείη ἀφροδίτη κάλλος ὀρίζοι, ὄρνα δ' ἀθλοφόρον ἐλαφηβόλῳ πόδι ἴσα φαείζοι. ὑπὸ βολαὶ δὲ μάλιστα δύνανται οἱ ἀπλοῖ ῥήτορες. διὸ πρόβυτον λέγειν ἀπρεπές. δεῖ δὲ μὴ λελῆσθαι, ὅτι ἄλλη ἑκάστῳ γίνεται ἁρμόττει λέξις. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστική. οὐ δὲ δημηγορικὴ καὶ δικανική. ἄμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι. τὸ μὲν γὰρ ἔστιν ἑλληνίζειν. ἐπίστασθαι. τὸ δ', μὴ ἀναγκάζεσθαι κολακεύειν πᾶν, αὖ βούλησθαι μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις ὅπερ πάσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. ἔστι δὲ λέξις γραφικὴ μὲν, ἡ ἀκριβεστάτη. ἀγωνιστικὴ δὲ, ἡ ὑποκριτικωτάτη. τούτης δὲ, δύο εἴδη. ἡ μὲν γὰρ,

ἡθικὴ. ἡ δὲ, παθητικὴ. διὸ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ σκληρὰ τῶν
δραμάτων διώκουσι καὶ οἱ ποιηταὶ τοῖς τοιούτοις. βασίλοντα
δὲ οἱ ἀναπαυστικοὶ. οἷον χαρίεντος. ἀκριβὴς γὰρ, ὥσπερ λογο-
γράφος, καὶ λυκύμιος τῶν διθυραμβοποιῶν, καὶ πρᾶγμα ἀλλό
μενοι, οἱ μὲν, τῶν γραφικῶν εἰς βῖς ἀπῶσι σεμνοὶ φαίνονται. οἱ δὲ
ἐντόρων δὴ λεχθέντες, ἰδιωτικοὶ εἰς ἔθος χάριν. ἄπορον δ' ὅπ,
εἰ τῷ ἀτόνῳ αἱρήσεται. διὸ μὴ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφηρημένος τῆς
1 ὑποκρίσεως οὐ ποιοῦντα τὸ αὐτῆς ἔργον, φαίνεται δύσκολον. δεῖ
τά τι ἀσώδιμα. καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν εἰ τῇ γραφι-
κῇ, ὀρθῶς ἀρδοκιμάζεται, εἰ δὲ ἀρδοκιμαστικῇ, καὶ οἱ ῥήτορες
χαίρουσι. ἔστι γὰρ ὑποκριτικὴ. ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐ-
τὸ λέγοντας. ὅπερ ὁ δοκεῖ ποιεῖ τὸ ὑποκρίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ κλέ-
ψας ὑμῶν. οὗτός ἐστιν ὁ βλαπτήσας. οὗτος ὁ τὸ ἔργον πε-
ραναῖαι ἐπιχειρήσας. οἷον καὶ φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς ἐπρίᾳ εἶπε
τῇ ἀναξανορίδου γέροντι μανίᾳ, ὅτε λέγει ῥαθάμανθυς μὴ
2 παλαμήδης. καὶ εἰ τῷ πεπλόγῳ τῶν δύσεβῶν, τὸ ἐπὶ. ἐὰν
γὰρ ὑπὸ τὰ τοιαῦτα μὴ ὑποκρίνεται, γίνεται ὁ πὶ δοκὸν φέ-
ρων, καὶ τὰ ἀσώδεστα ὡσαύτως, ἦλθον ἀπάντησα. ἐδόμην.
ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι, καὶ μὴ ὥσ εἰ λέγοντα τῷ αὐτῷ ἦ-
θει καὶ τόνῳ εἰπεῖν. ἔπι ἔχει ἰδιόν τι τὰ ἀσώδεστα. εἰ ἴσως γὰρ
χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ ἐρῆσθαι. ὁ γὰρ σωδισμὸς εἰ ποιεῖ τὰ πολ
λὰ. ὥστε ἐὰν ὑγιαίνεσθε, ἦλθον ὁ ἔτι ἔσαι ἐ εἰ πολλὰ. ἐνίαυτόν
οὕτω ἔχει αὔξησιν. ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα πολλά. δοκεῖ δὲ
3 ὑποδιαλεῖν, ὅσα εἶπον, ὅσα φημί. δεῖν δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ
ὅμηρος, ἀνδρὸς πιφρᾶδος δ' ἀῶ σύμπεσον, πιφρᾶδος ἀγλαΐης, πιφρᾶδος ὃς κάλ
λιστος. ἀνδρὶ οὐ γὰρ πολλὰ ἐρηται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις ἐρῆ-
σθαι. εἰ δῶν καὶ πολλάκις καὶ πολλὰ δοκεῖ ὥστε ἤυξησεν ἅπαξ
μνηθεὶς δι' τὸν πρᾶγμοσμόν, καὶ μνήμω πεποίηκεν, οὐδα
μοῦ ὕσδορον αὐτὸ λόγον πρισάμενος. Εἰ μὲν δῶν δημηγορι-
κὴ λέξις, καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ σκιαγραφίᾳ. ὅσω γὰρ αὐ
πλείων ἡ ὄχλος, πορρώτορον ἡ θέα. διὸ τὰ ἀκριβῆ περι-
4 γραφὴ χείρω φαίνεται εἰ ἀμφοτόροις. ἡ δὲ λέξις, ἀκριβέσδερον.

ἐπὶ δὲ μᾶλλον εἰ σὺ κριτῆ. ἐλάχιστον γάρ ἐστιν σὺ ἐπιεικοῦς. δύσωπον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τῶ πράγματος, καὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ ὁ ἀπὼν ἄπιστον. ὥστε καθαρὰ ἡ κρίσις. διὸ οὐκ οἱ αὐτοὶ σὺ πᾶσι τοῖς δυσκιμῶσι ῥήτορσι. ἀλλ' ὅπου μάλιστα ἀνωκρίβωσε, σὺ ταῦτα ἥκιστα ἀκριβεῖα σὺ. ἔστω δὲ, ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης. ἥμελὶ οὖν ἐπιεικικὴ λέξις, γραφικωτάτη. τὸ γὰρ ὄργον αὐτῆς, ἀνάγνωσις. δικανικὴ δὲ, ἡ δικανικὴ. τὸ δὲ περιδιαιρεῖσθαι πῶ λέξιν, ὅτι ἡδεῖαν 1
δεῖ καὶ μεγαλοπρεπῆ, περίοργον. τί γὰρ μᾶλλον ἡ σώφρονα καὶ ἐλευθέριον, καὶ εἴτις ἄλλη ἦθους ἀρετή. τὸ γὰρ ἡδεῖαν εἶναι ποιήσει δηλονότι τὰς εἰρημένας. εἰπὸρ ὀρθῶς ὥρισται ἡ ἀρετὴ τῆς λέξεως. τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, ἀλλὰ πρέπουσαν. αὐτὴ γὰρ ἀδολεχῆ, οὐ σαφῆς, οὐδὲ αὐσώρμον. ἀλλὰ δηλονότι τὸ μέσον ἁρμόττειν. καὶ τὸ ἡδεῖαν τὰς εἰρημένας ποιήσει, αὖ δὲ μιχθῆ τὸ ἐωθὸς, καὶ ξενικὸν, καὶ ὁ ῥυθμὸς, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τῶ πρέποντος. πρὸς μὲν οὖν τῆς 2
λέξεως εἴρηται καὶ κοινῆ πρὸς ἅπαντων, καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἕκαστον
15 γένος. λοιπὸν δὲ, πρὸς τάξεως εἰπεῖν. ἔστι δὲ τῶ λόγου δύο μέρη. ἀναγκαῖον γὰρ τότε πρᾶγμα εἰπεῖν πρὸς οὗ, καὶ τότ' ἀρδεῖξαι. διὸ εἰ πόντα μὴ ἀρδεῖξαι, ἢ ἀρδεῖξαι μὴ πεθεικότα, ἀδύνατον. ὅ, τε γὰρ ἀρδεικνύων, τί ἀρδείκνυσι. καὶ ὁ πεθ
λέτων, οὗ ἕνεκα τῶ ἀρδεῖξαι πεθλέγει. τούτων δὲ, τὸ μὲν, πεθέσεις ἐστὶ. τὸ δὲ, πίστις. ὥσπερ οὖν εἴτις διέλοι, ὅτι τὸ μὲν, πέβλημα. τὸ δὲ, ἀπόδειξις. νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως. δήλωσις 3
γάρ που τῶ δικανικοῦ λόγου μόνου ἐστὶν. ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ, πῶς σὺ δείξεται δήλωσιν εἶναι οἷαν λέγουσιν, ἢ τὰ περὶ τὸ αὐτὸ δίκαιον, ἢ ἐπίλογον τῶ ἀρδεικτικῶν. περοίμιον δὲ καὶ αὐτὸ πρόβολή, καὶ ἐπάνοδος, σὺ τοῖς δημηγορίαις τότε γίνεται, ὅταν αὐξηλοτυπία ᾖ, καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀρδελοτυπία πολλάκις. ἀλλ' οὐκ ἡ συμβουλὴ, ἀλλ' ὁ ἐπίλογος. ἐπὶ δὲ οὐ δὲ δικανικοῦ παντὸς. οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ λόγος, ἢ τὸ πρᾶγμα δύμνημόνευτον. συμβαίνει γὰρ τῶ μήκους ἀφαιρουμένου 4

μέρου ἀναγκαῖα εἶναι μόρια, πρόθεσις, καὶ πίστις. ἰδιά μὲν οὖν ταῦτα. τὰ δὲ ὅλα ἐστί, πρooίμιον, πρόθεσις, πίστις, ἐπίλογος. τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῆς πίστεως δεῖ. καὶ ἡ ἀντίπρα
βολή, αὔξησις τῆς αὐτῆς, ὥστε μόριον τι τῆς πίστεως, ἀφορμὴ γάρ τις ὁ ποιῶν ἔσται, ἀλλ' οὐ τὸ προοίμιον. οὐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀναμνήσεις. ἔσται οὖν ἀντίστασις τὰ τοιαῦτα διαιρήσει, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον καὶ ἡ ἐπιδιήγη
1 σις καὶ προδιήγησις, καὶ ἔλεγχος, καὶ ἐπέλεγχος. δεῖ δὲ εἴδός τι λέγοντας καὶ διαφοράν, ὄνομα τιθέναι. εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ λῆρος δῆς. οἷον λικυμνίος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπέρρωσιν ὀνομάζων, καὶ ἀπροσωπολαμψίαν, καὶ ὀλους (τὸ μὲν οὖν προοίμιον ἔστιν ἀρχὴ λόγου. ὅπερ ἐν ποιήσει πρόλογος, καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον. πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσί. καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπόντι. τὸ μὲν οὖν προαύλιον, ὁμοιον τῷ τῆς ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ· καὶ γὰρ οἱ αὐληταὶ. ὅτι ἂν ἔχωσιν αὐλῆσαι,
2 ταῦτα προαυλίζονται, σωθῆναι τῷ εὐδοκίμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτω λέγειν. ὅτι γὰρ ἀκροᾶσθαι βούλεται δῆλος εἰπόντα, εὐδοκεῖν καὶ σωθῆναι. ὅπερ πάντες ποιοῦσι. παράδειγμα τὸ τῆς ἰσοκράτους ἐλένης προοίμιον. οὐθὲν γὰρ οἰκεῖον ὑπάρχει τοῖς ὁρισμενοῖς καὶ ἑλένῃ ἅμα δὲ καὶ ἐαυτὸν ἐποίησε, ἁρμόττει μὲν ὅλον τὸν λόγον ὁμοιωθῆναι. λέγεται δὲ τὰ τῆς ἐπιδεικτικῶν προοίμια, ἢ ἔπαινου ἢ λόγου. οἷον γοργίου μὲν ἐν τῷ ὀλυμπιακῷ λόγῳ, ὡς τὸ πολλῶν ἄξιοι θαυ-
3 μάζεσθαι ὦ ἄνδρες ἕλληνες. ἐπαινεῖ γὰρ οὓς τοὺς πανηγύρεις συναγόντας. ἰσοκράτης δὲ φέρει, ὅτι τοὺς μὲν τῆς σωμάτων ἀρετῆς, δωρεᾶς ἐπιμελῶν. διὸ καὶ ἀθλητὰς ἐποίησεν. οὐδὲν γὰρ συμβουλῆς. οἷον ὅτι δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν. διὸ καὶ αὐτὸς ἀριστείδην ἐπαινεῖ, οὐ τοὺς τοιούτους, οἱ μήτε δόκιμοί σοι, μήτε φαῦλοι, ἀλλ' ὅσοι ἀγαθοὶ ὄντες ἀλλήλοις. ὥσπερ ἀλέξανδρος ὁ πριάμου. οὗτος γὰρ συμβουλεύει, ἢ πλέκτης τῆς δικανικῆς προοιμίων. ἔστι δ' ὅτε, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀ-
4 κροατὴν, εἰ ποθὲν παραδέξου λόγου, ἢ ποθὲν χαλεπὸν, ἢ ποθέν τε

θρυλλημένου πολλοῖς, ὥστε συγγνώμην ἔχειν. οἷον χειρίλλος, νῦν δ' ὅτε πάντα δέδαται. τὰ μὲν οὖν τῆς ἐπιδεικτικῶν λεγόμενα πεφοίμια, ἐκ τούτων, ἢ ἐπαίνου, ἐκ λόγου, ἐκ πεφόδου ἢ ἀφόδου· ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀκροατὴν δὲ ἢ ἐξ αὐτοῦ ἢ οἰκείας εἶναι τὰ οἰκεῖα τῷ λόγῳ. τὰ δὲ τῆς δικανικῆς πεφοίμια δεῖ λαβεῖν, ὅτι τοῦτο δύο ἐστὶ πρᾶγμάτων οἱ πέλτοι, καὶ τῆς ἐπῶν τὰ πεφοίμια. τὰ μὲν γὰρ τῆς διηγράμεων, ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς. οἷον ἦλθον εἰς σε, ἢ σὲ ἦγ τὰ δῶρα, ἢ δι' ὃ χρήματα καὶ τὰ σκῦλα ὧ θεὲ διόνυσε. οἱ δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι λῆγμά ἐστι τῆς λόγου. ἵνα πεφοιδῶσι πρὸ αὐ ἐῶ ὁ λόγος. καὶ μὴ κρίματα ἢ διαίσια. τὸ γὰρ ἀόριστον, πλανᾷ. ὁδοῦσ οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκούειν ὦ λόγω. ἢ δεῖ μιῶν ἄειδε θεὰ. αὖθρα μοι ἔννεπε μοῦσα. ἦλθέ μοι λόγων ἄλλων, ὅπως ἀπὸ ἀρχαίης, ἦλθον εἰς βύρώπην πόλεμος μέγας. καὶ οἱ ἐξαίρετοι δηλοῦσι πρὸ τὸ πρᾶγμα κἂν μὴ διὸς, ὥσπερ διαιρέσις, ἀλλ' ἐν τῷ πεφόλογῳ γέ- 2
νου δηλοῖ, ὥσπερ καὶ σοφοκλῆς. ἐμοὶ πατὴρ ἦν πόλυβος. καὶ ἡ κωμωδία ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ὄγκον τῆς πεφοιμίου καὶ ἴδιον ἔχειν, δηλῶσαι τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ὁ λόγος. διόπερ ἂν δῆλον ἢ μικρὸν τὸ πρᾶγμα, οὐ χρήσιον πεφοιμίῳ. τὰ δὲ ἄλλα εἴδη οἷς χρῶνται, ἰαφρόβυματα καὶ κοινά. λέγεται δὲ ταῦτα, ἐκ τε τῆς λιτονῆς, καὶ τῆς ἀκροατῆς, ἢ τῆς πράγματος, καὶ τῆς ἀναπόδου. περὶ μὲν οὖν τοι καὶ τῆς αὐξητικοῦ, ὅσα περὶ διαβολῆς λύσαι καὶ ποιῆσαι. ἔστι δὲ οὐχ ὁ- 3
μοίως. ἀφελομένῳ μὲν γὰρ, πρῶτον τὰ πρὸς διαβολὴν. κατηγοροῦντι δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. διὸ δὲ οὐκ ἄδηλον. τὸν μὲν γὰρ ἀφελόμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὐτὸν, ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα, ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολήν. τῷ δὲ διαβάλλοντι, ἐν τῷ ἐπιλόγῳ διαβλητέον, ἵνα μνημονεύσωσι μᾶλλον. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ἔκτε τῆς εὔνοιαν ποιῆσαι, καὶ τῆς ὀργίσαι. καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ἢ τοῦ πράγματος. οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν πρὸς τὸν ἀκροατὴν. διὸ πολλοὶ εἰς γέλω 4

ζα πειρωνται πεφάγειν. εἰς δὲ οὐ μάθειαν ἅπαντα αὐάξει, ἐαν
μὴ βούλωνται, καὶ τὸ ἐπιεικὴ φαίνεσθαι. πεφσέχουσι γὰρ μᾶλ
λον τοῖς ἰδίοις· πεφσεκτικοὶ δὲ, τοῖς μεγάλοις, τοῖς ἰδίοις, τοῖς
θαυμασίοις, τοῖς ἡδέσι. διὸ δεῖ ἐμπιεῖν, ὡς τοιοῦτόν τινα ὁ λό
γος. ἐαν δὲ μὴ πεφσεκτικοὺς, ὅπι μικρὸν, ὀλιγοῦδὲν πεφς ἐκεί
νους, ὅπι λυπηρὸν. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πάντα ἕξω τῶ λό
γου τὰ τοιαῦτα. πεφὸς φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τῶ
1 πράγματος ἀκούονται, ἐπεὶ αὖ μὴ τοιοῦτος ἦ, ἀδὲν δεῖ πεφοι-
μίου. ἀλλ' ἤ, ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἔχῃ
ὥσπερ σῶμα κεφαλήν. ἔπι τὸ πεφσεκτικὸν ποιεῖν πάντων τῶ
μάλιστα κοινόν, ἐαν δέῃ. πάντα χοῦ γὰρ αὐξάσει μᾶλλον, ἢ αὐχό-
μενοι. διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτι μάλιστα πάντες πεφ
σέχοντες ἀκροῶνται. ὥστε ὅπου αὐ ἦ καιρὸς, λεκτέον. καίμοι
πεφσέχετε τὸν νοῦν. ἃ δὲ γὰρ μᾶλλον ἐμοὶ, ἢ ὑμέτερον. κἀ ὁρῶ
γὰρ ἡμᾶς, ὅτι οὐδεπώποτε ἀκηκόατε δεινὸν, ἢ οὕτω θαυμασίον.
2 ἔστω δ' ὅδε, ὥσπερ ἔφη πέδικος, ὅτι νυστάζειν οἱ ἀκροαταὶ
παρεμβάλλειν τῆς πεντηκοντάδραχμου αὐτοῖς. ὅπι δὲ πεφὸς
τὸν ἀκροατὴν, ἀχ ἥπερ ὁ ἀκροατὴς, δῆλον. πάντες γὰρ ἢ δια
βάλλουσιν, ἢ φόβους ἀφλοῦνται ἐν τοῖς πεφοιμίοις. αὐάξει δ' ὧ
μὲν, οὐχ ὅπως σπουδῆς ὦσι, τί φροιμιάζει. καὶ οἱ πεπνυμένοι δὲ τὸ
πρᾶγμα ἔχοντες ἢ δοκοῦντες, πάντα χοῦ γὰρ βέλτιον διαζεύ-
βειν, ἢ τῶ πράγματι. διὸ οἱ δοῦλοι, οὐ τὰ ὅλα τῶμυα λέγου-
σιν, ἀλλὰ τὰ κυκλῶ, καὶ πεφοιμιάζουσι. πόθεν δ' οὗτοι δεῖ
3 ποιεῖν, εἰρήσθω, καὶ τῆς ἄλλων ἑκάστου τῆς διοιοῦτων. ἐπεὶ δὲ οὖ
λέγεται, δόσμ' ἐς φαίνεσθαι φαῦλον ἐλθεῖν, ἢ δ' ἐλεεινὸν, τοῦ
τῶν δεῖ δύο σχάζεσθαι. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν
σωεπαινεῖσθαι τ' ἀκροατὴν, ἢ αὐτὸν, ἢ ὑλίος, ἢ ἐπιτηδεύματ'
αὐτῶ, ἢ ἄλλως γέπως. ὁ γὰρ λέγει σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ
ἀληθὲς, ὅτι οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους ἐν ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, ἀλ
λὰ ἐν λακεδαιμονίοις. τὰ δὲ τῶ δημηγορικοῦ ἐκ τῆς τῶ δικανι
κοῦ λόγων ἴσι. φύσει δὲ ἥκιστα ἔχει, κὴ γὰρ, κὴ πόδε οὖ ἴασι, καὶ
4 οὐδὲν δεῖ ζητεῖν πεφοιμίου τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ἢ διαλῦσαι ἢ τῶς αὐλη-

λέγοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἱκανὸν βούλῃ λαμβάνωσιν, ἀλλ' ἢ μεῖζον, ἢ ἔλαττον, διὸ ἢ διαβάλλειν, ἢ ἀφανίζεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἢ ὧν ἔχουσι, ἢ μεῖζον. τούτων δὲ ἕνεκα, περὶ τοιούτου διέλεγον, ἢ κόσμου χάριν, ὡς αὐτὸ καὶ δοκεῖ φαίνεται· ἐὰν μὴ ἔχῃ. διὸ τὸν γὰρ τοῦ χορίου ἐγκώμιον εἰς ἡλείους. οὐδὲν γὰρ πρὸς ἐξαπατήσας οὐ δὲ πρὸς ἀνακινήσας δύθυς ἀρχαῖος, ἢ λίς πόλις δύδαίμων. πολὺ δὲ διαβολῆς, ἢ μᾶλλον τὸ ἐξ ὧν αὖ τις ὑπόληψιν δυσχερῆ ἀφανίζεσθαι. οὐδὲν γὰρ διαφορεῖ εἴτε εἰπόντος τινός. εἴτε μὴ. ὥστε 1
δῆλον καθόλου. Ἄλλος τόπος ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἅπαντα, ἢ ὡς οὐκ ἔστι, ἢ ὡσοῦ ἐλαττόρον, ἢ οὐ δῆλον, ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον, ἢ οὐκ ἄδικον, ἢ οὐ μέγα, ἢ οὐκ αἰσχρόν, ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος. πολὺ γὰρ τούτων ἡ ἀμφισβήτησις. ὥσπερ ἰσχυρᾶς πρὸς ἰσχυρᾶν. ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὃ ἔλεγε, καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδικεῖν. ἢ αὐτὸ μὲν ἀλλὰ πεῖσαι ἀδικοῦσα, εἰ βλαβερόν, ἀλλὰ καλόν, εἰ λυσιτελοῦν, ἀλλ' ὠφέλιμον, ἢ πρὸς ἄλλο τι· οὗτον. ἄλλος τόπος. ὥσπερ ἔστιν ἁμάρτημα, ἢ ἀτύχημα, ἢ αἰσχρὸν. οἷον σοφοκλῆς ἔφη, βέλτιον οὐχ ὡς ὁ διαβάλλων ἔφη. ἵνα δοκῇ χέρων, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἑκόντι εἶναι ὧν τῷ ἔτη ὀγδοήκοντα. καὶ αὐτὸ μὲν ἀλλὰ πεῖσαι τὸ οὗ ἕνεκα, ὅτι οὐ βλάψαι ἠβούλετο. ἀλλὰ τόδε, καὶ οὐ δῆλον ὃ διεβάλλετο πρᾶξαι. σωθῆναι δὲ βλαβῆναι. δίκαιον δὲ μισεῖν, εἰ ὅπως δῆλον γένηται ἐπίοιον. ἄλλος. εἰ ἐμπεριέλιπε ὁ διαβάλλων, ἢ νῦν, ἢ πρότερον, ἢ αὖθις ἢ τῆς ἐγγύς. ἄλλος. εἰ ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνοντα, οὓς ὁμολογοῦσι μὴ ἀδίκους εἶναι τῇ διαβολῇ. οἷον, εἰ ὅτι 3
καθαρὸς ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ λῃστὴς καθαρός. ἄλλος. εἰ ἄλλους διέβαλεν, ἢ ἄλλος αὖθις. ἢ αὖθις διαβολῆς ὑπεναντίον δῆλον, ὥσπερ αὖθις νῦν, οἱ πεφήνασιν οὐκ ἐνόχους. ἄλλος ἐκ τοῦ ἐναντίου διαβάλλειν τὸν διαβάλλοντα. ἄτοπον γὰρ, εἰ ὁ αὖθις ἄπιστος, οἱ τότου ἔσονται λόγοι πιστοί. ἄλλος. εἰ γέγονε κρίσις. ὥσπερ δυσπίστης πρὸς ὑγιαίνοντα τὸ τῇ αὐτοδόσει κατηγορεῖν, ὡς ἀσεβὴς, ὅς γ' ἐπίστευσε κελεύων ἐπορκεῖν, ἢ μὴν γλῶσσ' ὠμοσεν, ἢ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. ἔφη γὰρ αὖθις ἀδικεῖν ἐκ τοῦ 4

διονυσιακὸς ἀνὴρ κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα. ἐκεῖ γὰρ
αὐτὸν δεδωκυῖαι λόγον ἢ δώσειν, ἢ ἐβούλεθ' κατηγορεῖν. ἄλ-
λος ἐκ τῆ διαβολῆς κατηγορεῖν, ἤλιξεν καὶ εἶδε, ὅτι ἄλλως
κρίσεις ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ πιστεύει τῷ πράγματι. κοινὸς δ' ἀμ-
φοῖν ὁ τόπος τὸ συμβολὰ λέγειν, οἷον, οἱ τῷ πλησίον ὁ ὀδυσ-
σεὺς, ὅτι οἰκεῖος τῷ πριάμῳ. ἡ γὰρ ἀδελφή. ὁ δὲ, ὅτι ὁ
πατὴρ ἐχθρὸς τῷ πριάμῳ, ὁ πλησμὸν. καὶ ὅτι οὐ κατεῖπε τῆς
1 καλλισκόπων. ἄλλος. τῷ διαβάλλοντι, τῷ ἐπαινοῦντι μικρὸν
μακρῶς λέξαι, μέγα σωτόμως, ἢ πολλὰ ἀγαθὰ πεθεωτα
ὀλίγα τὸ πράγμα πεφορεῖ οἱ λέξαι, βιοῦντοι δὲ οἱ πλησιό-
ταται καὶ ἀδικώτατοι, τοῖς ἀγαθοῖς γὰρ βλάπτειν πειρῶνται,
μιμνήσασθαι τὰ τῷ κακῷ. κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ
ἀρλουμένῳ. ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται πολεμίοναν εἶναι πε-
χθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλοντι, κακὸν ἀδικεῖσθαι δοκεῖν ἂν χεῖρον ἐκλαμ
βάνειν. τῷ δὲ ἀρλουμένῳ ὠδὶ τὸ βέλτιον. οἷον ὁ διομη-
2 δὴς τὸν ὀδυσσέα πεφίλεθ. τῷ μὲν, ὅτι δῆτ' ἄριστον ἐπολεμ
βαίνειν τὸν ὀδυσσέα τῷ δ' ὅτι οὔ. ἀλλὰ δῆτ' τὸ μόνον μὴ αὐτὸν
νικᾶν ὡς φαῦλον. καὶ πρὸς μὲν διαβολῆς εἰρήσθω τοσαῦτα.
διήγησις δ' ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ὅσιν οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ κα- 17
τὰ μέρος. δεῖ μὲν γὰρ τὰς πράξεις διελθεῖν, ἐξ ὧν ὁ λόγος. σύγ
κεται γὰρ ἔχων ὁ λόγος, τὸ μὲν, ἀπόχρων. οὐ δεῖ γὰρ ἅπαντος ὁ λέ
γων τὰς πράξεις. τὸ δ' ἐκ τῆς τέχνης. τοῦτο δ' ὅσι δεῖξαι, ἢ ὅτι
ὅσιν ἐκεῖ ἢ ἄπιστον, ἢ ὅτι ποῖον, ἢ ὅλως πόσον, ἢ καὶ ἅπαντα. δῆτ' δὲ
3 τὸ τ' ἐν ποτε, οὐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα. ὅτι δυσμνημό-
νευτον τὸ διεκνυῖαι οὕτως. ἐκμὲν οὖν τοῦτων, ἀνάρχεος, ἐκ δὲ
τῆς δε, σοφὸς, ἢ δίκαιος. καὶ ἀπλούστερος ὁ λόγος οὗτος, ἐκεῖ-
νος δὲ, πεκίλος. καὶ οὐ λιτὸς. δεῖ δὲ τοῦ μὲν γνωρίμους ἀνα-
μιμνήσκειν. διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγήσεως. οἷον, εἰ θέ-
λεις ἀχιλλέα ἐπαινεῖν. ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις. ἀλλὰ
χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ. ἐὰν δὲ κριτὴν δεῖ, οὐ γὰρ πολοὶ ἴσασιν.
ἔστι δὲ ἔπαινος, λόγος ἐμφανιξῶν μέγεθος ἀρετῆς. δεῖ οὖν
4 τὰς πράξεις δεικνύναι ὡς τοιαύτας. τὸ δ' ἐγκώμιον τῆς ὄρτων

νων δὲ ποίει. ὅτι δὲ ῥᾴδιον, ὁρᾶν δεῖ ἐκ τῆς ἀπαγγελλόντων. πρὸς μὲν γὰρ μηδενὶ σῶμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψίν τινα. πλαχοῦ δὲ δεῖ διηρῆσθαι, καὶ οἷόν τε οὐκ εἰ ἀρχή. εἰ δὲ δι μηχοείᾳ ἥκιστα διήρηται. ὅτι πρὸς τὴν μελλόντων οὐθεὶς διηρῆται. ἀλλ' ἐαυτὸς διήρηται ἦ, τῆς γνωμένων ἕνεκα. ἵνα αἰὰ μνηθεύτε σ' ἐκείνων, βέλτιον βουλεύσονται πρὸς τὴν ὕστερον, ἢ διαβάλοντες ἢ ἐπαινοῦντες. ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τῆ συμβούλου πιοῦσιν ὄρον. εἰ δὲ ἦ ἄπιστον, ὑπαχνεῖσθαί τε καὶ αἰτίαν λέ- 1
γειν οὐδὲς, καὶ διατάττειν οἷς βούλονται. οἷον, ἢ ἰοκάστη ἢ καρκίνου εἰ τῷ οἰδίποδι, αἰεὶ ὑπαχνεῖται, πυνθανομένου τὸ ζητοῦ
16 τος τὸν μόν. καὶ ὁ ἄγγελος ὁ σοφοκλέους. (Τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀπλᾶς λαβεῖν. ἀπλᾶ δὲ γνώναι δὲ χρὴ, ἐπεὶ πρὸς τί παρὸν ἡ ἀμφισβήτησις πρὸς τὸ ἀμφισβητούμενον φέρουσα πρὸ ἀπόδειξιν. οἷον, εἰ ὅτι οὐ γέγονεν, ἀμφισβητεῖ, εἰ τῇ κρίσει δεῖ πολὺν μάλιστα πρὸ ἀπόδειξιν φέρειν. εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔλαττόν τοῦτο, ἢ ὅτι οὐ βοσὸν δέ, ἢ ὀλιγοδικαίως, ὡσαύτως καὶ εἰ πρὸς τὸ μεῖ- 2
ζον ἢ ἀμφισβήτησις. μὴ λανθανέτω δ' ὅλως ἀναγκαῖον, εἰ ταύτῃ τῇ ἀμφισβητήσει μὴν τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν. οὐ γὰρ ἔστιν ἄγνοια αἰτία. ὡς πρὸ αὖ εἰ πνθὸ πρὸς τὸ δικαίου ἀμφισβητεῖν. ὡς τ' εἰ τοῦτο χρονιστέον. εἰ δὲ τοῖς ἄλλοις οὔ. εἰ δὲ τοῖς ἐπιεικέσιν, τὸ πολὺ, ὅτι καλὰ ἢ ὠφέλιμα ἢ αὔξησις ἔσται. τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πιστεύεσθαι. ὀλιγάκισ γὰρ καὶ τούτων ἁμαρτήσεις φέρουσιν, ἐὰν ἄπιστα ἦ, ἢ ἐὰν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ. εἰ δὲ τοῖς δημηγορικοῖς, ἢ ὡς οὐκ ἔσται ἀμφισβητήσεις 3
αὖ τις, ἢ ὡς ἔσται μὲν ἀκέλυει; ἀλλ' οὐ δίκαια, ἢ οὐκ ὠφέλιμα, ἢ οὐ τηλικαῦτα, δεῖ δὲ, καὶ ὁρᾶν ἐὰν μὴ δέῃται ἐκτὸς τῶν πράγματος. τὰ κμήρια γὰρ τοῦτα φαίνεται καὶ τῆς ἄλλων, ὅταν μὴ δέῃται. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρὸ δείγματα, δημηγορικώτατα. τὰ δ' ἐνθυμήματα, δικανικώτατα. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸ μέλλον. ὥστ' ἐκ τῆς γνωμένων ἀνάγκη πρὸ δείγματα λέγειν, ἢ δὲ πρὸς τῆς ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὗ μᾶλλον ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ἀνάγκη. ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην. οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυ 4

μήματα. ἀλλ' ἀναμνήσει. εἰ δὲ μή, κωλύσει ἄλλα. ἔστι γὰρ καὶ τὸ ποσοῦ ὅρος. ὥσπερ ἐπὶ τόσα εἶπες, ὅσ' ἂν πεπνυμένος εἴη. ἀλλ' οὐ πάντα. καὶ μὴ παρὰ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν. εἰ δὲ μή, ποιήσεις ὅπερ οἱ ἰδιῶται ποιοῦσι τῶν φιλοσοφούντων, οἱ συλλογίζονται τὰ γνωρεμώτερα καὶ πιστότερα, ἢ ὧν λέγουσι, καὶ ὅταν πάθος πρῆς, μὴ λέγε ἐνθύμημα. ἢ γὰρ ἐκπροῦσει τὸ πάθος, ἢ μάτην ἐρημένον ἔσται τὸ ἐνθύμημα. ἐκπροῦουσι γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας· αἱ ἅμα, καὶ ἢ ἀφανίζουσιν, ἢ ἀσθενεῖς ποιοῦσιν. οὐ δ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον. οὐ δεῖ ἐνθύμημα ζητεῖν ἅμα. οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἦθος οὔτε προαίρεσιν ἡ ἀπόδειξις. γνώμαις δὲ χρηστέον καὶ ἐνθυμήμασιν ἠθικοῖς. ἠθικὸν γὰρ. ἐστὶ δ' ὧδε, καὶ ταῦτ' εἰδώς, ὡς οὐ δεῖ πιθέσθαι. ἐὰν δὲ παρηλικιώδης, καὶ οὐ μεταμέλει μοι καὶ παρ' ἡδυπαθείαν. ζῶντα μὲν γὰρ περίεστι τὸ κέρδος, ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον, τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τῶν δικάζεσθαι ἑκάστων. διότι πρὸς τὸ μέλλον. ἐκεῖ δὲ πρὸς τὸ γεγονός. ὃ ἐπίστηται μάλιστα καὶ πᾶσιν, ὡς ἔφη ἐπιμενίδης ὁ κρής. ἐκεῖνος γὰρ πρὸς τὰ ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο. ἀλλὰ πρὸς τὰ γεγονότων μή, ἀδήλων δέ. καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσιν ἐν τοῖς δικανικοῖς. ἔχοντα δὲ ἀρχὴν ῥᾴδιον εὑρεῖν ἀπόδειξιν καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διαβάσεις. οἷον, πρὸς αὐτόδικον, ἢ πρὸς αὐτόν, ἢ παρηλικιώτην ποιεῖν. ἀλλ' ἥκιστα πάντων, ἐὰν μὴ ᾖς ἡσθησόμενος. δεῖ δὲν ἀκροωμένους, ὥσπερ ποιεῖν. ὅπερ οἱ ἀθλοθέται ἐν τοῖς ποιοῦσι, καὶ ἰσοκράτης. καὶ γὰρ συμβουλεύων καὶ συνηγορεῖ. οἷον λακεδαιμονίοις μὲν, ἐν τῷ πανηγυρικῷ, χαρίεις δέ, ἐν τῷ συμμαχικῷ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον ἰσοκράτης ποιεῖ. αἰεὶ γάρ τινα εἰσάγει· ἢ ὅ ἔλεγε τοριαῖος, ὅτι οὐκ ἀπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, ὥσπερ ἔστι. εἰ γὰρ ἀχιλλέα λέγει τις ἐπαινεῖ, ἔστιν αἰακὸν, εἶτα τὸν θεόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ψόγοις. ἢ τὰ, καὶ τὰ ποιεῖ. ὃ βιόνδε ζῆν. ἔχοντα μὲν οὖν ἀφελείας, καὶ ἠθικὸς λεκτέον καὶ ἀφελεκτικός. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθύμημα ζητεῖν ἠθικὸς. καὶ μᾶλλον τῷ ἐπεικεῖ ἁρμόττει χρηστὸν φαίνεσθαι, ἢ τὸν

λογίαν μεταφορᾶς. ὡς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν σίσυφον, ὁ αὐλὸς συνᾴδει πρὸς τὸν αὐλὸν συνῳδούμενον. πρέπει δὲ καὶ οὐ δύσκολον εἶναι εἰκότως τοῖς ἐπὶ τῆς ἀμύχου ταῦτα. κυρτὰ φαληρεῖ ὄντα. πρὸς μὲν τἄλλα, αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα. κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα. ἡ δ' ἐνάργεια, μίμησις. δεῖ δὲ μεταφορὰν εἶναι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐκ οἰκείων καὶ φανερῶν. οἷον, καὶ σοφοῦ λόγου ἔμμισον, καὶ οὐ πολὺ διέχουσι θεωρεῖν, σύνοχον, ὡς πρὸς ἀρχὴν τάξεως ἔφη ταῦτον εἶναι διαπτήσει καὶ βωμόν. ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει, ἢ εἴπερ φαίη ἄκυρον καὶ κρεμάσραν τὸ αὐτὸ εἶναι. ἄμφω γὰρ ταυτόπι. ἀλλὰ διαφέρει τῷ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. καὶ τὸ κύμαλίσθαι τοῖς πόλεις, οὐ πολὺ διέχουσι ταυτό, οὐ ἐπιφανείᾳ, καὶ δυσάμεσι τὸ ἴσον. ἔστι δὲ καὶ τὰ ἀσεῖα, τὰ σαλεῖσα δῆλα μεταφορᾶς, καὶ ἐκ τοῦ πεσεξαπατᾶν. μᾶλλον γὰρ γίνεται δῆλον, ὅτι ἔμαθε πρὸς τὸ ἐναντίως ἔχειν, καὶ ἔοικε λέγειν ἡ ψυχὴ ὡς ἄλλο τι ἐστὶ δὲ ἥμαρτον. καὶ τῆς ἀφροσυγμάτων δὲ τὰ ἀσεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ, ὃ φησι λέγειν, οἷον τὸ τοῦ σησιχόρου. ὅτι πέπηγε ἑαυτοῖς χαμόθεν ἄσονται. καὶ τὰ δυνηγμεῖα δῆλα τὸ αὐτὸ ἡδία, μάθησις γὰρ καὶ λέγεται μεταφορά. καὶ ὁ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέγειν. γίνεται δέ, ὅταν πρόσδοξον ᾖ. καὶ μὴ ὡς ἐκεῖνος λέγει πρὸς τὴν ἔμπροσθεν δόξαν, ἀλλ' ὡς πρὸς οἱ οὐ τοῖς γελοίοις τὰ πρέποντα ποιοῦντα, ὅπερ δύναται, καὶ τὰ πρόσχημα σκώμματα. ἐξαπατᾶ γὰρ καὶ οὐ τοῖς μέτροις. οὐ γὰρ ὡς πρὸς ὁ ἀκούων ὑπέλαβεν. ἔσεσθαι δ' ἔχων τὸ ποσὶ χίμετλα, ὅδ' ὤιετο πέδιλα ἐρεῖν. ζεῦγος δ' ἅμα λεγομένω, δεῖ δῆλον εἶναι. τὰ δὲ πρόσχημα ποιεῖ, οὐχ ὁ λέγει, ἀλλ' ὃ μεταφέρει ὄνομα. οἷον, τὸ Θεοδώρου εἰς νίκωνα τὸν κιθαρῳδόν, θράττεισε. πρόσπιεζε γὰρ λέγειν τὸ θράττει σε καὶ ὕβαπτα. ἄλλο γὰρ λέγει. διὸ μάλιστα ἡδύ. ἐπεὶ εἰ μὴ τὸ λαμβάνει θρᾶκα εἶναι, οὐ δόξει ἀσεῖον εἶναι, καὶ τὸ βούλει αὐτὸν πρᾶσαι. δεῖ δὲ ἀμφότερα προσηκόντως λεχθῆναι. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἀσεῖα, οἷον τὸ φαῦλα ἀθλητικοῖς τοῖς τῆς θαλάττης ἀρχήν, μὴ ἀρχὴν εἶναι τῆς κακῶς ὀνάσθαι

γὰρ ἢ ὥσπερ ἰσοκράτης τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει, ἀρχὴν εἶναι τῆς τῶν κακῶν. ἀμφοτέρως γὰρ ὁ οὐκ ἂν ὠήθη τις ὁρᾶν, τοῦτ' ἔρηται, καὶ ἐγνώσθη, ὅτι ἀληθὲς. τότε γὰρ τὴν ἀρχὴν φασὶν ἀρχὴν εἶναι, οὐδὲν σοφὸν. ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει, ἡ μὴ ἀρχὴν ἐχ ὃ εἶπεν ἀπόφησι. ἀλλ' ἄλλως. εἰ ἅπασι τοῖς τοιούτοις, ἐὰν πρὸ σηκόντως τὸ ὄνομα κείηται, ὁμωνυμία ἢ μεταφορά, τότε τὸ δοῦ, δὶ αὐάχθος, οὐκ αὐάχθος, ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν, ἀλλὰ πρὸ
1 σηκόντως, εἰ ἀεὶ δὶς, καὶ οὐκ ἂν γλίοιο μᾶλλον ἢ σε δεῖ ξένος, ξένος, ἢ οὐ μᾶλλον ἢ σεδεῖ, τὸ αὐτὸ, καὶ οὐ δεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι ἀλλόδιον γὰρ καὶ δῆρι. τὸ αὐτὸ καὶ τὸ αὐαξαυσρίδου τὸ ἐπαινούμενον, καλὸν γ' ἀρ' θανεῖν, πρὶν θανάτου ῥαῆναι ἄξιον. ταυτὸν γάρ ἐστι τῷ εἰπεῖν. ἄξιον γὰρ ἀρθανεῖν, μὴ ὄντα ἄξιον ἀρθανεῖν, ἢ ἄξιον ἀρθανεῖν, μὴ θανάτου ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια, τὸ μὲν οὕτω εἶδος τὸ αὐτὸ τῆς λέξεως τοῦτων. ἀλλ' ὅσῳ αὖ ἐλάττονι καὶ αὐξημένως λεχθῇ, τοσούτῳ δύδοκιμεῖ μᾶλλον. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι ἡ μάθησις δῆλα μὲν
2 τὸ αὐτικὲ θαυ, μᾶλλον. δῆλα δὲ καὶ ὀλίγῳ, θᾶττον γίνεται δεῖ δ' ἀεὶ πρὸς εἶναι, ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται, ἢ τὸ ὀρθῶς λέγεσθαι, ἢ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς καὶ μὴ ἐπὶ πόλαιον. ἔστι γὰρ ταῦτα χωρὶς ἔχειν. οἷον ἀρθνήσκειν δεῖ, μηδὲν ἁμαρτάνοντα, ἀλλ' οὐκ ἀσεῖον. ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχῃ. ἄξιον γὰρ ἀρθανεῖν, μὴ ἄξιον ὄντα τῷ ἀρθανεῖν. ὅσῳ δ' αὖ πλείω ἔχῃ, τοσούτῳ ἀσειότερον φαίνεται. οἷον εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη, καὶ με-
3 ταφορὰ διαδὶ, καὶ αὐπίθωσις καὶ παρίσωσις, καὶ ἔχοι σύντεχνιαν. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω, αἰεὶ δύδοκιμοῦσαι ζήτουν τινὰ μεταφορὰν, ἀεὶ γὰρ ἐν δυοῖν λέγονται, ὥστε ἡ αὐάλογον μεταφορὰ, οἷον ἡ ἀσπὶς φαμὲν φιάλην ἐστὶν ἄρεος, καὶ τόξον φόρμιγξ ἀχορδος, οὕτω μὲν οὕτω λέγουσιν οὐχ ἁπλοῦν. τὸ δ' εἰπεῖν τὸ τόξον φόρμιγγα ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην, ἁπλοῦν. καὶ εἰκάζουσι δὲ οὕτως. οἷον πιθήκῳ αὐλητὴν, λύκῳ πεκαζομένῳ εἰς μύωπα. ἄμφω γὰρ
4 σωάγεται. τὸ δ' ὅτι ἐστὶν, ὅταν μεταφορὰ ᾖ, ἔστι γὰρ εἰκάσαι τὸν

ἀοίδα, φιλόμμων ζυγομαχῶν τῷ κερύκῳ. καὶ τὸ δρέπιον ῥάκει οἰκέου. καὶ τὸν νικηράτον φαίνει φιλοκτήμονα εἶναι δεδημιόν ὑπὸ πέρτυος ὥσπερ εἴκασε θρασύμαχος ἰδὼν τὸν νικηράτον ἠμπελιὸν ὑπὸ πέρτυος ῥαφιδευόμενα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔπ. οἷς οἷς μάλις ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὲν δῦ, καὶ ἐὰν δῦ δύδοκιμῶσι. λέγω δ' ὅταν ἀφρίδωσιν, ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σιέλη φορεῖ ὥσπερ φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κερύκῳ. καὶ τὰ βοιαῶτα πάντα εἰκόνδε εἰσίν. αἱ δ' εἰκόνδε, ὁ᾽ι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις. καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἴδους ἐπ' εἴδος εἰσίν. οἷον αὖτις ὡς ἀγαθὸν πεισόμενος αὐτὸν ἐπαγάγηται, εἶτα βλαβῇ, ὡς ὁ καρπάθιος φησὶ τὸν λαιῶ. ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν. ὅθεν μοι δοκῶ τὰ ἀσεῖα λέγεται, καὶ διότι, σχολὴν εἴρηται τὸ αἴλιον. εἰσὶ δὲ καὶ δύδοκιμοῦσαι ὑπὸρ βολαὶ μεταφοραί. οἷον εἰς ὑπωπιασμένον, ὡή θη τε γὰρ αὐτὸν εἶναι συναμμένων τάλαρον. δρυθρὸν γὰρ τὸ ὑπώπιον. ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. τὸ δὲ ὥσπερ τὸ, καὶ τὸ, ὑπὸρβολὴ τῇ λέξει διαφθοροῦσα, ὥσπερ φιλάμμων ζυγομαχεῖ τῷ κερύκῳ. ὡή θην δ' ἂν αὐτὸν φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κερύκῳ. ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σιέλη φορεῖν. ὡήθην δὲ οὐ σιέλη. ἀλλὰ σέλινα ἔχειν οὕτως οὖλα. εἰσὶ δὲ ὑπὸρβολαὶ μερακιώδεις. σφοδρότερον γὰρ δηλοῦσιν, διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα. οὐ δ' ἐῶμεν τόδε δηλοῦσα ὅσα λάμαθός τε κόνις τε. κυλῶ δ' οὐ χαμαὶ χαμαιμένους ἀϊδίως, οὐ δ' ἐ χρυσείη ἀφροδίτη κάλλος ὀΐζοι, ἅρμα δ' ἀθλοφόρου ἵππου ἰσοφαρίζοι. χολῶ δὲ μάλιστα δυτῶ οἱ ἀπικοὶ ῥήτορες. διὸ προβυτόδωλέγειν. ἀπειπὶς. δεῖ δὲ μὴ λελῆθέναι, ὅτι ἄλλη ἐκάστῳ γένει ἁρμόττει λέξις. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ. οὐ δὲ δημηγορικὴ καὶ δικανικὴ. ἄμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι. τὸ μὲν γὰρ ἓν ἑλλιμίζειν. ἐπίστασθαι. τὸ δὲ, μὴ ἀναγκάζεσθαι κωλύσιον πᾶν, αὖ βουλήσεται μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις ὅπερ πάσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. ἔστι δὲ λέξις γραφικὴ μὲν, ἡ ἀκριβεστάτη. ἀγωνιστικὴ δὲ, ἡ ὑποκριτικωτάτη. τούτης δὲ, δύο εἴδη. ἡ μὲν γὰρ,

ἡ θικὴ. ἡ δὲ, παθητικὴ. διὸ καὶ οἱ ὑποκριτὰὶ τὰ ῥιαῦτα τῆς
σκαμάτων διώκουσι καὶ οἱ ποιηταὶ τοῖς ῥιούτοις. ἐκάλουν
δὲ οἱ ἀναπωστικοὶ. οἷον χαρήμων. ἀκριβὴς γὰρ, ὥσπερ λογο-
γράφος, καὶ λυκόμμιος τῆς διθυραμβοποιῶν, καὶ πλαβαλλό
μενοι, οἱ μὲν, τῆς γραφικῆς ἐν τοῖς ἀνῶσι σκοποὶ φαίνονται. οἱ δὲ
ἐντόρων δὲ λεγόμενοι, ἰδιωτικοὶ ἐν τοῖς χοροῖς. αὖπον δ' ὅτι,
ἐν τῷ ἀτόνῳ αὐλεῖ. διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφηρημένου τῆς
1 ὑποκρίσεως οὐ ῥιοῦντα τὸ αὐτῆς ἔργον, φαίνεται δύνασθαι. δεῖ
τά τι ἀσωδεῖν. καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν ἐν τῇ γραφι-
κῇ, ὀρθῶς ἀκροδοκιμάζεται, ἐν δὲ ἀκροδοκικῇ, καὶ οἱ ῥήτορες
χρῶνται. ἔστι γὰρ ὑποκριτικόν. ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐ-
τὸ λέγοντας. ὅπερ ὁ δοκεῖ ποιεῖ τὸ ὑποκρίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ κλέ-
ψας ὑμῶν. οὗτός ἐστιν ὁ ὑβαπατήσας. οὗτος ὁ τὸ ἔγχαρον πε-
δονῆσαι ἐπιχειρήσας. οἷον καὶ φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς ἐπὶ τοῦ
τῇ ἀναξανδρίδου γερουσιανίᾳ, ὅτε λέγει ῥαδάμανθυς κὴ
2 παλαμήδης. καὶ ἐν τῷ πελόγῳ τῆς δυστεβῶν, τὸ ἐτῶ. ἐὰν
γὰρ ὑπὸ τὰ ῥιαῦτα μὴ ὑποκρίνηται, γίνεται ὁ πᾶν δοκὸν φέ-
ρων, καὶ τὰ ἀσωδέτα ὠσαύτως, ἦλθον ἀπήντησα. ἐδρόμων.
ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι, καὶ μὴ ὥσ' ἐν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἤ-
θει καὶ τόνῳ εἰπεῖν. ἔτι ἔχει ἰδιόν τι τὰ ἀσωδέτα. ἐν ἴσῳ γὰρ
χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ ἐρῆσθαι. ὁ γὰρ σωδέτομος οὐ ποιεῖ τὰ πολ
λά. ὥστε ἐὰν ὑβαρεθῇ, δῆλον ὅτι ἔσται ἃ οὐ πολλὰ. ἐνάντιον
οὖν ἔχει αὐξησιν. ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα πολλά. δοκεῖ δὲ
3 ὑποκρίνεσθαι, ὅσα εἶπον, ὅσα φημί. ἔστω δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ
ὅμηρος οὐχ ὑπερβὰς διαὐ σύμπαντα, ὑπερβὰς ἀγλαΐης, ὑπερβὰς ὃς κάλ
λιστος. ὥσθ' οὐ γὰρ πολλὰ εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆ-
σθαι. εἰ οὖν καὶ πολλάκις καὶ πολλὰ δοκεῖ ὥστε ἤυξησεν ἄπαξ
μνησθεὶς διὰ τὸν πλαλογισμόν, καὶ μνήμων πεποίηκεν, οὐδα
μοῦ ὕσδρον αὐτὸ λόγον ποιησάμενος. Εἰ μὲν οὖν δημηγορι-
κὴ λέξις, καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ σκιαγραφίᾳ. ὅσῳ γὰρ αὖ
πλείων ἡ ὄχλος, πορρώτορον ἦθέα. διὸ τὰ ἀκριβῆ περὶ-
4 σχα κὴ χείρω φαίνεται ἐν ἀμφοτόροις. ἡ δὲ λέξις, ἀκριβὴς ἔστω.

ἐπὶ δὲ μᾶλλον εἰσὶν κριτῆ. ἐλάχιστον γὰρ ὄντων ἐν ῥητορικοῖς. δύσκολόπον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τῶν πράγματος, καὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ ὁ ἀκούων ἄπειρον. ὥστε καθαρὰ ἡ κρίσις. διὸ οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσι ταῖς δίκαις μισθοῦσι ῥήτορας. ἀλλ' ὅπου μάλιστα ἀποκρίσεως, ἐνταῦθα ἥκιστα ἀκριβείας ἐστί. ἔστω δὲ, ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης. ἡμὶν οὖν ἐπιδεικτικὴ λέξις, γεγραφώτατη. τὸ γὰρ ὄγκον αὐτῆς, ἀναγνωσις. δευτέρα δὲ, ἡ δικανική. τὸ δὲ πρὸς διαιρεῖσθαι τὴν λέξιν, ὅπη ἁδρὸν 1
δεῖ καὶ μεγαλοπρεπῆ, περίοδον. τί γὰρ μᾶλλον ἡ σώφρονα καὶ ἐλευθέριον, καὶ ἐπὶ πᾶν ἄλλην ἤθους ἀρετήν. τὸ γὰρ ἁδρὸν εἶναι ποιήσει δηλονότι τὰ ἐρημία. ἐπὶ πᾶν ὀρθῶς ἔχει ἡ ἀρετὴ τῆς λέξεως. τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, ἀλλὰ πρέπουσαν. αὖτε γὰρ ἀδολεσχῆ, οὐ σαφῆς, οὐδὲ αὖ σώφρονα. ἀλλὰ δηλονότι τὸ μέσον ἁρμόττειν. καὶ τὸ ἁδρὸν τὰ ἐρημία ποιήσει, αὖ δὲ μικρὸν τὸ ἐθικὸς, καὶ ξενικὸν, καὶ ὁ ῥυθμὸς, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τῆς πρέποντος. πολὺ μὲν οὖν τῆς 2
λέξεως ἐρεῖ καὶ κοινῆ πολὺ ἁπάντων, καὶ ἰδίᾳ πολὺ ἕκαστον
15 γένος. λοιπὸν δὲ, πολὺ τάξεως εἰπεῖν. ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη. ἀναγκαῖον γὰρ τόν τε πρᾶγμα εἰπεῖν πολὺ οὗ, καὶ τότ' ἀποδεῖξαι. διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδεῖξαι, ἢ ἀποδεῖξαι μὴ πεισάντα, ἀδύνατον. ὅ, τε γὰρ ἀποδεικνύων, τὶ ἀποδείκνυσι. καὶ ὁ πεισάς, ἕνεκα τοῦ ἀποδεῖξαι πεισέχει. τούτων δὲ, τὸ μὲν, πίστις ἐστὶ. τὸ δὲ, πίστις. ὥσπερ αὖ εἴπις δίκαι, ὅτι τὸ μὲν, πέρβλημα. τὸ δὲ, ἀπόδειξις. νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως. δηλῶσις 3
γὰρ ποῦ τοῦ δικανικοῦ λόγου μόνου ἐστὶν. ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ, πῶς αὖ δέχεται δήλωσιν εἶναι οἵαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸ αὐτὶ δίκαιον, ἢ ἐπίλογον τοῦ ἀποδεικτικοῦ. πρόοιμον δὲ καὶ αὐτὶ προβολὴ, καὶ ἐπάνοδος, αὖ τοῖς δημηγορίαις τότε γίνεται, ὅταν αὖ λόγια ᾖ, καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία πολλάκις. ἀλλ' οὐχ ἡ συμβουλὴ, ἀλλ' ὁ ἐπίλογος. ἐπὶ δὲ οὐ δὲ δικανικοῦ παντὸς. οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ λόγος, ἢ τὸ πρᾶγμα δύμνημόνευτον. συμβαίνει γὰρ τὸ μήκους ἀφαιρεῖσθαι 4

μέρους

μέν ου ἀναγκαῖα εἶναι μήκια, πρόθεσις, καὶ πίστις. ἴδια μὲν οὖν ταῦτα. τὰ δὲ κοινὰ, πρόοιμον, πρόθεσις, πίστις, ἐπίλογος. τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῆς πίστεως ὄντι. καὶ ἡ ἀντιπαράβολή, αὔξησις τῆς αὐτῆς, ὥστε μόριον τῆς πίστεως, ἀφ' ἑαυτοῦ σι γάρ τι ὁ ποιῶν ἔοικε, ἀλλ' οὐ τὸ πρόοιμον. οὐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀναμνήσεις. ἔστω οὖν αὐτῆς τὰ τοιαῦτα διαιρῆ, ὅπερ ἐποίουν οἱ πολλοὶ θεόδωρον, διήγησις ἔστορον καὶ ἐπιδιήγη
1 σις καὶ προδιήγησις, καὶ ἔλεγχος, καὶ ἐπέλεγχος. δεῖ δὲ εἰδέναι τί λέγοντας καὶ διαφοράν, ὄνομα τιθέναι. εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες. οἷον λικύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπέρρωσιν ὀνομάζων, καὶ ἀπροσλάβησιν, καὶ ὅλους (τὸ μὲν οὖν πρόοιμον ἔστιν ἀρχὴ λόγου. ὅπερ ἐν ποιήσει πρόλογος, καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον. πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσί. καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπόντι. τὸ μὲν οὖν προαύλιον, ὅμοιον τῷ τῆς ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ. καὶ γὰρ οἱ αὐληταὶ. ὅτι ἂν ἔχωσιν αὐλῆσαι,
2 ἅπτουσι προαυλίζοντες, συνᾴδειν τῷ ἐνδύσιμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτω γράφειν. ὅτι γὰρ ἂν βούλῃ δύθυς εἰπόντα, ἐνδυνᾶναι καὶ σωφάλλει. ὅπερ πάντες ποιοῦσι. πρόδειγμα τὸ τῆς ἰσοκράτους ἐλένης προοίμιον. οὐθὲν γὰρ οἰκεῖον ὑπάρχει τοῖς ὁριστικοῖς καὶ ἐλενῇ ἅμα δὲ καὶ ἐκ ποίσι, ἁρμόττει μὲν ὅλον τὸν λόγον ὁμοιοῦσθαι εἶναι. λέγεται δὲ τὰ τῆς ἐπιδεικτικῶν προοίμια, ὑπὲρ ἐπαίνου ἢ λόγου. οἷον γοργίου μὲν ἐν τῷ ὀλυμπιακῷ λόγῳ, ὡς πολλῶν ἄξιοι θαυ-
3 μάζεσθαι ὦ ἀνδρες ἕλληνες. ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς πανηγύρεις συνάγοντας. ἰσοκράτης δὲ λέγει, ὅτι τοῖς μὲν τῆς σωμάτων ἀρετῆς, δωρεᾶς ἐπήμειψεν. τοῖς δ' οὐ φρονοῦσιν, οὐδὲν ἄθλον ἐπήνεγκεν. καὶ ὡς συμβουλῆς. οἷον ὅτι δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν. διὸ καὶ αὐτὸς ἀρισείδην ἐπαινεῖ, οὐ τοὺς τοιούτους, οἱ μήτε δύνασθαι μήτε φαύλοι, ἀλλ' ὅσοι ἀγαθοὶ ὄντες ἀλλήλοις. ὥστε πρὸς ἀλέξανδρος ὁ πριάμου. οὔτε γὰρ συμβουλεύει, ἐπὶ δ' ἐκ τῆς δικανικῆς προοιμίων. ἔστω δ' ἔτι, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀ-
4 κροατὴν, εἰ πρὸς πρᾶδεξον λόγου, ἢ πρὸς χαλεπούς, ἢ πρὸς τε

θρυλλημένου πολλοῖς, ὥστε συγγνώμην ἔχειν. οἷον χρείττων, νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται. τὰ μὲν οὖν τῆς ἐπιδεικτικῶν λεγόμενα πρόσκαιρα, ἐν τούτῳ, ἴσχει πάνυ, ἐν λόγου, ἐν πρᾶγμα ἴσχει ἀεὶ τοῦτο. ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀκροατήν. δεῖ δὲ ἢ ξένα ἢ οἰκεῖα εἶναι τὰ εἰδόσιμα τῷ λόγῳ. τὰ δὲ τῆς δικανικῆς πρόσκαιρα, δεῖ λαβεῖν, ὅτι πρὸς τὰ δίκαια ὁ πρὸς τῆς ἀμαρτάνοι οἱ πολλοί, καὶ τῆς ἐπῶν τὰ πρόσκαιρα. τὰ μὲν γὰρ τῆς διὰ τραύματος, ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς. οἷον ἦλθον εἰς σέ, ἀλλὰ σὲ μὴ πρὸ δῶρα, μὴ δῶρα 1
χρήματα καὶ τὰ σκῦλα ὧν θεὶ διόννυσι. σὺ δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι λέγμασι δεῖ τῷ λόγου. ἵνα πρόσκαιρα πρὸς οὗ ἕνεκα ὁ λόγος. καὶ μὴ κρίματα ἡ δικαία. τὸ γὰρ ἀόριστον, πλανᾷ. ὁδοῦσ οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. δεῖ σῶμα μὲν ἔειδε θεᾶ. αὐτὰρ μοι ἔνεπε μοῦσα. ἦλθε μοι λόγων ἄλλων, ὅπως ἀσίασε ἀρχαίης, ἦλθον ἐς βρωτὴν πόλεμος μέγας. καὶ οἱ ἔχουσι δηλοῦσι πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ δι' ὗς, ὥσπερ δυστυχής, ἀλλ' ἐν τῷ πρόλογῳ γέ 2
νου δηλοῖ, ὥσπερ καὶ σοφοκλῆς. ἐμοὶ πατὴρ ἦν πόλυβος. καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ὄρον τῆς πρόσκαιρου καὶ ἴδιον ἔχειν, δηλοῦσι τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ὁ λόγος. διόπερ οὐ δῆλον ἢ μὴ μικρὸν τὸ πρᾶγμα, οὐ χρήσιμον πρόσκαιρον. τὰ δὲ ἄλλα εἴδη οἷς χρῶνται, ἰαφθύματα καὶ κοινά. λέγεται δὲ ταῦτα, ἐκ τε τῆς λοιδορίας, καὶ τῆς ἀκροατῆς, μὴ τῆς πράγματος, καὶ τῆς ἀναπόου. πρὸς αὐτὴν μέν τοι καὶ τῆς αὐθάδικου, ὅσα πρὸς διαβολὴν λύσαι καὶ πιθῆσαι. ἔστι δὲ οὐχ ὁ- 3
μοίως. ἀρλεγομένῳ μὲν γὰρ, πρῶτον τὰ πρὸς διαβολῶ. κατηγορουμένῳ δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. διὸ δὲ οὐκ ἄδηλον. τὸν μὲν γὰρ ἀρλεγόμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὐτὸν, ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα, ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολῶ. τῷ δὲ διαβάλλοντι, ἐν τῷ ἐπιλόγῳ διαβλητέον, ἵνα μνημονεύωσι μᾶλλον. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατήν, ἐκπε τὸ δύνασθαι ποιῆσαι, καὶ τὸ ὁρίσαι. καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆς προσεκτικῆς, ἢ τοὐναντίον. οὐ γὰρ αἰεὶ συμφορὰ ποιεῖν προσεκτικόν. διὸ πολλοὶ εἰς γέλω 4

τα πειρᾶσθαι πεφάγειν. εἰς δὲ δύ μάθειαν ἅπαντα αὐάξει, εἰ αὖ
σβούλοιτο, καὶ τὸ ἐπιεικῆ φαίνεσθαι. πεσέχουσι γὰρ μᾶλ
λον τοῖς: πεσεικεῖς δὲ, τοῖς μεγάλοις, τοῖς ἰδίοις, τοῖς
θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσι. διὸ δεῖ ἐμφρεῖν, ὡς ποδὶ τοιούτων ὁ λό
γος. ἐαὶ δὲ μὴ πεσεικεῖς, ὅπ μικρὸν, ὅτι οὐδὲν πεὸς ἐκεί-
νους, ὅπ λυπηρόν. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅπι πάντα ἔξω τοῦ λό-
γου τὰ τοιαῦτα. πεὸς φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τοῦ
1 πράγματος ἀκούονται, ἐπεὶ αὖ μὴ τοιοῦτος ᾖ, ἀδύνατον δεῖ πεποι-
μένου. ἀλλ' ἤ, ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἔχῃ
ὡσπερ σῶμα κεφαλήν. ἔπι τὸ πεσεικεῖς ποιεῖν πάντων τοῦ
μάλιστα κοινόν, ἐαὶ δέῃ. πάντα γὰρ αὐάσει μᾶλλον, ἢ ἀρχό-
μενοι. διὸ γελοῖον αἰ ἀρχῇ τάττειν, ὅπι μάλιστα πάντες πε
σέχουσι ἀκροώνται. ὥστε ὅπου αὖ ᾖ καιρὸς, λεκτέον. καὶ μοι
πεσέχειν τὸν νοῦν. ἃ δὲ γὰρ μᾶλλον ἐμοὶ, ἢ ὑμέτερον. κἀ ὁρῶ
γὰρ ἡμᾶς, οὐδεπώποτε ἀκηκόατε λεπτόν, ἢ οὕτω θαυμαστόν.
2 δεῖ δ' ὅτιν, ὥσπερ ἔφη πόδικος, ὅπι νυστάζειν οἱ ἀκροαταὶ
παρεμβάλλειν τῆς πεντηκονταδράχμου αὐτοῖς. ὅπι δὲ πεὸς
τὸν ἀκροατὴν, σχεδὸν ἅπαντες ὁρῶσιν. πάντες γὰρ ἢ δια
βάλλουσιν, ἢ φόβους ἀφιᾶσιν αἰ τοῖς πεποιμένοις. αἰῶ ὁρῶ
μὲν, οὐχ ὅπως ὠφελοῦσιν, πᾶ φοιμάζουσι, καὶ οἱ πονηρὸν δὲ τὸ
πρᾶγμα ἔχοντες ἢ δοκοῦντες, πανταχοῦ γὰρ ἔλπιδα διαβέ-
βηκεν, ἢ τῷ πράγματι. διὸ οἱ δοῦλοι, οὐ τὰ ὀρθωτόμενα λέγου-
σιν, ἀλλὰ τὰ κύκλῳ, καὶ πεποιμάζουσι. πόθεν δ' δύνους δεῖ
3 ποιεῖν, εἴρηται, καὶ τῆς ἄλλων ἑκάστου τῆς βιούτων. ἐπεὶ δὲ δῦ
λέγεται, δύσις εἰς φαίνεσθαι ἔλθειν, ἢ δ' ἐλεεινόν, τούτων
δεῖ δύο σχοίζεσθαι. αἰ δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν
σωπαινέσαι τ' ἀκροατὴν, ἢ αὐξῆσαι, ἢ ψέξαι, ἢ ἐπιτηδεύματ'
αὐτῷ, ἢ ἄλλως πώς. ὁ γὰρ λέγει σωκράτης αἰ τῷ ἐπιδείξῳ
ἀληθὲς, ὅπι οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους αἰ ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, ἀλ
λὰ αἰ λακεδαιμονίοις. τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐν τοῖς τοῦ δικανι
κοῦ λόγου ἐστί. φύσει δὲ ἥκιστα ἔχει, κἀ ποδὶ αὖῖται, καὶ
4 οὐδὲν δεῖται πεποιμένου τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ἢ διαλῦσαι ἢ τῶν αἰτη-

λέοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἐλίκην βούλῃ λαμβάνωσιν, ἀλλ' ἢ μεῖζον, ἢ ἔλαττον, διὸ ἢ διαβάλλειν, ἢ ἀφελεῖσθαι αὐτάκην, καὶ ἢ αὔξησαι, ἢ μειῶσαι. τούτων δὲ ἕνεκα, πρὸ τοῦ μὲν ἔλεγεν, ἢ κόσμιος χάριν, ὡς αὐτὸν καθάπαξ φαίνεσθαι ἐὰν μὴ ἔχῃ. διοῦ τὸν γὰρ τὸ χρήσιμον ἐγκώμιον εἰς ἡλείους. οὐδὲν γὰρ προσεξαπατήσας οὐ δὲ προσαναπείσας οὐδὲν ἀρχεῖται, ἢ ἐλις πόλις οὐδαίμων. πρὸς δὲ διαβολῆς, τὸ μὲν τὸ ἐξ ὧν αὐτῆς ὑπόλοιπον δυσχερῆ ἀφελεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ διαφορεῖ εἴπε εἰπόντος τινός. εἴπε μὴ. ὥστε 1
ἔστω καθόλου. Ἄλλος τόπος ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν, ἢ ὡς οὐκ ἔστ., ἢ ὡς οὐκ ἔστ. ἔλαττον, ἢ οὐ ἔστω, ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον, ἢ οὐκ ἄδικον, ἢ οὐ μέγα, ἢ οὐκ αἰσχρόν, ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος. πολὺ γὰρ πολλῶν ἢ ἀμφισβήτησις. ὥστε πολλοῦ μικρᾶς πρὸς ναυσικράτην. ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὁ ἔλεγε, καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδικεῖν. ἢ αὐτὸ μὲν βλάπτεσθαι ἀδικοῦσα, εἰ βλαβερόν, ἀλλὰ καλόν, εἰ λυπηρόν, ἀλλ' ὠφέλιμον, ἢ πάλιν οἷον οὖν. ἄλλος τόπος. ὥσ ὅτιν ἁμαρτήμα, ἢ ἀτύχημα, ἢ ἀναγ- 2
καῖον. οἷον σοφοκλῆς ἔφη, χρέμειν οὐχ ὡς ὁ διαβάλλων ἔφη. ἵνα δοκῇ χήρων, ἀλλ' ἐξ αὐάκης. οὐ γὰρ ἑκόντι εἶναι αὐτῷ ἔτη ὀγδοήκοντα. καὶ αὐτὸν μὲν βλάπτεσθαι τὸ οὐχ ἑκόντα, ὅτι οὐ βλάψαι ἠβούλετο. ἀλλὰ τόδε, καὶ οὐ ἔστω ὁ διαβάλλειν πρῶτον. σωιεῖν δὲ βλαβῆναι. δίκαιον δὲ μισεῖν, εἰ ὅπως ἔστω γένηται ἐποίουν. ἄλλος. εἰ ἐμπεριέλαπται ὁ διαβάλλων, ἢ νῦν, ἢ πρότερον, ἢ αὖθις ἢ τῆς ἐγγύς. ἄλλος. εἰ ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνονται, οὓς ὁμολογοῦσι μὴ αὐτοὺς εἶναι τῇ διαβολῇ. οἷον, εἰ ὅτι 3
καθαρὸς ὁ μηδὲν καὶ ὁ δίκαια πρᾶξαι. ἄλλος. εἰ ἄλλους διέβαλεν, ἢ ἄλλος αὐτόν. ἢ αὖθις διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο, ὥσπερ αὐτὸς νῦν, οἱ πεφήνασιν οὐκ αὐτοχεῖ. ἄλλος ἐκ τοῦ ἐναντίου διαβάλλειν τὸν διαβάλλοντα. ἄτοπον γάρ, εἰ ὁ αὐτὸς ἄπιστος, οἱ τούτου ἔσονται λόγοι πιστοί. ἄλλος. εἰ γέγονε κρίσις. ὥσπερ βουλομένης πρὸς ὑγιαίνοντα οὐ τῇ αὐτοδόσει κατηγορουῦντα, ὡς ἀσθενῆς, ὅς γ' ἐποίησε κελεύων ἐπορεῖν, ἢ μὴ γλῶσσ' ὤμοσεν, ἢ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. ἔφη γὰρ αὐτὸν ἀδικεῖν τοὺς ἐκ τοῦ 4

δίονυσιακὸς ἀπὼν κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα. ἐκεῖ γὰρ
αὐτὸν διέωκναι λόγον ἢ δώσειν, ἢ ἐβούλεθ' κατηγορεῖν. ἄλ-
λος ἐν τῷ διαβολῆς κατηγορεῖν, ἢ λίκιον καὶ ἔοικε, ὅτι ἄλλως
κρίσεις ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ πιστεύει τῷ πράγματι. κοινὸς δ' ἀμ-
φοῖν ὁ τόπος τὸ συμβολὰ λέγειν, οἷον, αὐ τῷ πλούτῳ ὁ ὀδυσ-
σεὺς, ὅτι οἰκεῖος τῷ πριάμῳ. ἢ γὰρ ἡ σίνη ἀδελφή. ὁ δὲ, ὅτι ὁ
πατὴρ ἐχθρὸς τῷ πριάμῳ, ὁ πλησμονὴν. καὶ ὅτι οὐ κατεῖπε τῆς
1 κακώσεως τῶν. ἄλλος. τῷ διαβάλλοντι, τῷ ἐπαινοῦντι μικρὸν
μακρῶς λέξαι, μέγα σωτόμως, ἢ πολλὰ ἀγαθὰ πεπραγότα
ὀλίγα τὸ πρᾶγμα πεφορεῖ αὐ λέξαι, βιοῦ τοι δὲ οἱ πλησιό-
ταται καὶ ἀδικώταται, τοῖς ἀγαθοῖς γὰρ βλάπτειν πειρῶνται,
μιμνήσκουτὰ τῷ κακῷ. κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ
ἀφελουμένῳ. ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται πολιόνων εἵνεκα πε-
φεύγειν, τῷ μὲν διαβάλλοντι, κακὸν ἀπὸ τοῦ ἔστι χεῖρον ἐκ λαμ
βάνειν. τῷ δὲ ἀφελουμένῳ αὖθ τὸ βέλτιον. οἷον ὅτι ὁ διομή-
2 δης τὸν ὀδυσσέα πεφείλετο. τῷ μὲν, ὅτι δι' ἃ ἄριστον ἔπαθε λαμ
βάνειν τὸν ὀδυσσέα τῷ δ' ὅτι οὔ. ἀλλὰ δι' τὸ μόνον μὴ αὐτὰ τῶ
νῦν ὡς φαῦλον. καὶ πόθεν μὲν διαβολῆς εἰρήθω τοσαῦτα.

διήγησις δ' ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ὅσην οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ κα- 17
τὰ μόρος. δεῖ μὲν γὰρ τοὺς πράξεις διελθεῖν, ἐξ ὧν ὁ λόγος. σύγ
κειται γὰρ ἔχων ὁ λόγος, τὸ μὲν, ἄπεχον. οὐ δεῖ γὰρ ἅπερ ὁ λέ
γων τὰς πράξεις. τὸ δ' ἐκ τῆς πάχνης. ἔοικε δ' ὅσι δεῖξαι, ἢ ὅτι
ὅσιν ἐὰν ἢ ἄπιστον, ἢ ὅτι ποῖον, ἢ ὁπόσον, ἢ καὶ ἅπαντα. δεῖ δὲ
3 τοῦτ' ἐνίοτε, οὐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα. ὅτι δυσμνημό-
νευτον τὸ δεικνύναι οὕτως. ἐκμεῖ οὖν τούτων, αὐξηρέος, ἐκ δὲ
τῆς δεξιᾶς, σοφὸς, ἢ δίκαιος. καὶ ἁπλούστερος ὁ λόγος οὗτος, ἐκεῖ-
νος δὲ, πικίλος. καὶ οὐ λιτὸς. δεῖ δὲ τοὺς μὲν γνωρίμους αὐξα-
μμνήσκειν. διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγήσεως. οἷον, εἰ θέ-
λεις ἀχιλλέα ἐπαινεῖν. ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις. ἀλλὰ
χρὴ θεῖναι αὐτὰς δεῖ. ἐὰν δὲ κριτὴν δεῖ, οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν.
ἔστι δὲ ἔπαινος, λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς. δεῖ οὖν
4 τοὺς πράξεις δεικνύναι ὡς τοιαύτας. τὸ δ' ἐγκώμιον τῆς ὄψεων

ὄδι. τὰ δὲ κύκλω, οἷσ πίστιν. οἷον, δύγλύεια, καὶ παιδεία. εἰκὸς
» γὰρ ὑβ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς, καὶ τὸν οὕτω βεβαφότα τοιοῦτον εἶναι.
διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξεωτας. τὰ δ' ὄργα σημεῖα τῆσ ἕ-
ξεως ὄδιν ἐπεὶ δὲ ἐπαινοῦμεν αὖ καὶ μὴ πεπραγότα εἰ πισθύοι
μὲν εἶναι τοιοῦτον, μακαρισμὸς καὶ δύδαιμωνισμὸς αὐτοῖς μὲν
τουτὰ, τοῦτοις δ' ὁ τουτὰ, ἀλλ' ὥσπερ ἡ δύδαιμωνία πρὸ αρε
τῆ, καὶ δύδαιμωνισμὸσ τοιοῦτόν τοῦτό, ἔχει δὲ τι κοινὸν ἔ-
» δοξε ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί. ἃ γὰρ ἂν τῷ συμβουλεύειν ὑ- 1
ῃ πόθοιο αὖ, τοῦτα μετατιθέντα τῇ λέξει ἐγκώμια γίνεται. ἐπεὶ
δ' ὅταν ἔχωμεν ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ποιόν τινα δεῖ εἶναι, τοῦτα ὡσ
ὑπάρχοντα λέγοντα, τῇ λέξει μεταλαμβάνει δεῖ καὶ τρέφειν.
» οἷον, ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι-
» ὰ τὸν. οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν, ὑπάρχον δῆλόν ἐστι, ὡσ δὲ ἔ-
παινον. μέγα φρονῶν οὐ τοῖς ὑπὸ τύχῃ, ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν.
ὥστε ὅταν τε ἐπαινέσαι βουλώμεθα, ὄρα τὰ αὖ ὑπὸ θοιο. καὶ ὅ-
ταν ὑπάρχειν δοκῇ, ὄρα τὰ αὖ ἐπαινέσειασ'. ἃ δὲ λέξεις αὐτικεί- 2
μενόν ἔσται ὑβ αὐάγκησ, ὅταν τὸ μὲν, κωλυον, τὸ δὲ, μὴ κωλυον
μεταπθῇ. νῦν δὲ γελοίωσ τῇ διήγησίν φασι δεῖν εἶναι τα-
χεῖαν. καί τοι ὥσπερ ὁ τῷ μάπτον πρωμενίωσ, σκληραὶ δὲ
μαλακῇ μάξει, τὶ δ' οὐ ἔφη. ἀδύνατον, καὶ ἐν ταῦθα ὁμοίωσ.
δεῖ γὰρ μὴ μακρὰσ διηγεῖσθαι. ὥσπερ οὐ δὲ περοιμάχει-
σθαι μακρῶσ, οὐ δὲ τοῖς πίσεισ λέγειν. οὐ δὲ χρὴ ἐν ταῦθα ἔσ-
τὸν, ἢ τῷ τάχυ, ἢ τῷ σωτόμωσ, ἀλλὰ τῷ μετρίωσ. τοῦτο δ' ὄδι
τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα, ἢ ὅσα ποιήσει ὑπολαβεῖν 3
γεγονέναι, ἢ βεβλακέναι ἢ ἠδικηκέναι, ἢ τηλικαῦτα ἢ λίκα βούλει. τῷ δὲ ἐναντίῳ τὰ ἐναντία. πρὸσ δὲ διηγεῖσθαι δὲ, ὅταν εἰσ τὴν
ἀρετὴν φέρει. οἷον ἐπὶ δ' ἐνόυ θήρων ἀεὶ τὰ δίκαια λίτων
μὴ τὰ πένια ἐγκαλεῖ πειν. ἢ θαυτόν κακίαν, ὁ δὲ ἀπικρί-
νατό μοι ὅτι οὐ αὐλοῖς ἦ, ἔσαι ἄλλα παιδία. ἢ ὁ ὅσ' ἀθυσα-
μένους αἰχύπου ἀφικρίνασθαί φησιν ὁ Ἡρόδοδοσ, ἢ ὅσα ἡδέα
τοῖς δικασαῖς. ἀφελοτυμένῳ δὲ, ἐλάπτων ἡ διήγησισ. αἱ δ' ἀμ-
φισβητήσεισ, ἢ μὴ γεγονέναι, ἢ μὴ βλαβερὸν εἶναι, ἢ μὴ ἄδικον, 4

ἢ μὴ τηλικοῦτον. ὥστε πολὺ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διαλιπέιν, ἐὰν μή τις εἰς ἐκεῖνο σωτείνη, οἷον εἰ πεπεκλοι, ἀλλ' οὐκ ἄδικον, ἐπὶ πεπραγμένα δεῖ λέγειν, ὅσα μὴ πεπραγμένα, ἢ οἰκεῖον, ἢ δεινοσιν φόβει. πρὸς δεῖγμα ὁ ἀλκιβιάδου ἀπολογος, ὅτι πρὸς τὼ πινελόπην οὐ ὑβρικοντα ἐποιησαμεν. καὶ ὡς φασὶν ἄλλος τὸν κύκλωπα, καὶ ὁ σὺ τῷ οἰνεῖ πρὸ λογος. ἡ δὲ τοιαύτη δεῖ πρὸς τὸν δικάζοντας εἶναι. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν εἰδῶμεν τὴν ἦθος ποιεῖ.

1 σὺν μὲν δὴ τὸ πεπαίρεσιν δηλοῦν. ποῖον δὲ τὸ ἦθος; τῷ ποιαὶ τινες τὼ. ἡ δὲ πεπαίρεσις ποιὰ τῷ πάλει. διαπ γὰρ οὐκ ἔχουσιν οἱ μαθηματικοὶ λόγοι ἢ θ. ὅπου δὲ πεπαίρεσιν. ἔ γὰρ οὐ εἴτε καὶ οὐκ ἔχουσιν. ἀλλ' οἱ σωκρατικοὶ. πρὸς βιούτους γὰρ λέγουσιν. ἀλλὰ ἠθικὰ τὰ ἐπίμελια ἑκάστῳ ἤθει. δῆλον ὅτι ἅμα λέγων ἐβάδιζε. δηλοῖ γὰρ θρασύτητα, καὶ ἀγροικίαν ἤθους. καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέγειν ὥσπερ οἱ νῦν. ἀλλ' ὡς ἀπὸ πεπαιρέσεως. ἐγὼ δὲ ἐβουλόμην καὶ πεπειλόμην γὰρ τοῦτο, ἀλλ' εἰ μὴ ὠνόμαζον βέλ

2 πον. τὸ μὲν γὰρ, φρονίμου. τὸ δὲ ἀγαθοῦ. φρονίμου μὲν χρή, σὺ τῷ τὸ ὠφέλιμον διώκειν. ἀγαθοῦ δ' ἐὰ τῷ τὸ καλὸν. καὶ δ' ἄπιστον ἦ, τότε τὼ αἰτίαν ἐπιλέγειν. ὥσπερ σοφοκλῆς ποιεῖ παράδειγμα τὸ ἐκ τῆς αὐτηρόνης. ὃ μᾶλλον τὸ ἀδελφοῦ ἐκείδε ον, ἢ αἰδρὸς, ἢ τέκνων. τὰ μὲν γὰρ αὐ γενέσθαι ἀπολόμενα. μητρὸς δ' ἐὰ ἄδου, καὶ πατρὸς βιβλικῶν, οὐκ ἔτ' ἀδελφὸς ὅσοις αὖ βλάστοι πότε. ἐαν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἄπιστα λέγων. ἀλλὰ φύσει βιοῦντος εἰ. ἀπιστοῦσι γὰρ ἄλλοι πράττειν ἐκόντα τὰ λῷω τὸ συμφόρον. ἔτι ἐκ τῶν παθητικῶν λέγειν, διπτὸν μὲν, καὶ τὰ ἐπίμελια καὶ ἄ ἴασι, καὶ τὰ ἰδία ἑαυτῷ, ἢ ἐκείνῳ πεπόντα. ὃ δ' ὤχετό με ὑποβλέψασ'. καὶ ὡς πολὺ κρατύλου αἰχίνης ὃ μὲ διαίρων καὶ ταῖν χεροῖν διασείων. πιθανὰ γὰρ, διότι σύμβολα γίνεται τοῖς ἄ ἴασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴασι. τὰ δὲ τοιαῦτα λαβεῖν ὑξ ὁμήρου ἔστιν. ὡς ἄρ' ἔφη, χρῆυς ἢ κατ' ὀφθαλμῶν, καὶ οὐδὲ εἰσάχασε σαυτὸν

4 ποιόν τινα. ἵνα ὡς βιοῦτον θεωρῶσι, καὶ τὸν αὐτὸν δικαν λαμβά-

γων δὲ ποίει. ὅπι δὲ ῥᾴδιον, ὁρᾶν δεῖ ἐκ τῆς ἀπαγγελλόντων. πολλὰ γὰρ μηδὲν ἴσμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψίν τινα. πολλαχοῦ δὲ δεῖ διηρῆσθαι, καὶ σύνοπτα οὐκ ἐν ἀρχῇ. ἐν δὲ τῷ μηκοεῖ ἥκιστα διήρηται τοῦτο. ὅπι περὶ τῶν μελλόντων οὐθεὶς διηρῆσθαι. ἀλλ' ἐὰν περὶ διήρηται ἦ, τῶν γινομένων ἔσται. ἵνα καὶ μνημονεύητε σὺ ἐκείνων, βέλτιον βουλεύσονται περὶ τῆς ὑδρου, ἢ διαβάλλοντες ἢ ἐπαινοῦντες. ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τῷ συμβούλῳ ποιοῦσιν ὄφελος. ἐὰν δὲ ἦ ἄπιστον, ὑπάρχει θαυμάζειν τε καὶ αἰτίαν λέγειν οὐθένος, καὶ διατάττειν οἷς βούλονται. οἷον, ἡ ἰοκάστη ἡ καρκίνου ἐν τῷ οἰδίποδι, αἰεὶ ὑπάρχειν θαυμαζόμενον τὸ ζητούμενον 1
185 σὸν τὸν ὕον. καὶ ὁ αἴμων ὁ σοφοκλέους. (Τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀφελεικλικὰς εἶναι. ἀφελεικτικὰς δὲ χρὴ, ἐπεὶ περὶ τῶν παρόντων ἡ ἀμφισβήτησις περὶ τὸ ἀμφισβητούμενον φέρουσα πρὸ ἀπὸ ἐλεγχεῖν. οἷον, εἰ ὅτι οὐ γέγονεν, ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τοῦτο μάλιστα πρὸ ἀπὸ ἐλεγχεῖν φέρειν. εἰ δ' ὅτι οὐκ ἐλαττοῦται, ἢ ὅτι οὐ δοσόνδε, ἢ ὅλως δικαίως, ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τὸ μεῖζον 2
δεῖ φέρειν ἡ ἀμφισβήτησις. μὴ λανθανέτω δ' ὅλως ἀναγκαῖον, ἐν ταύτῃ τῇ ἀμφισβητήσει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν. οὐ γὰρ ἔστιν ἄγνοια αἰτία. ὥσπερ καὶ εἰ πνὺξ περὶ τοῦ δικαίου ἀμφισβητοῖεν. ὥστε τὸν τοιοῦτον χρονιστέον. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὕ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, τὸ πολὺ, ὅπι καλὰ ἢ ὠφέλιμα ἡ αὔξησις ἔσται. τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πιστοῦσθαι. ὀλιγάκις γὰρ καὶ τούτων ἀφελέξεις φόβου εἰσὶν, ἐὰν ἄπιστα ἦ, ἢ ἐὰν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ. ἐν δὲ τοῖς δημηγορικοῖς, ἢ ὡς οὐκ ἔσται ἀμφισβήτησις 3
αὖ λυσις, ἢ ὡς ἔσται μὲν ἀκολουθεῖ; ἀλλ' οὐ δίκαια, ἢ οὐκ ὠφέλιμα, ἢ οὐ τηλικαῦτα, δεῖ δὲ, καὶ ὁρᾶν εἰ μὴ δοῦλα ἐκτὸς τοῦ πράγματος. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα φαίνεται καὶ τῶν ἄλλων, ὅλως δεῖται. ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα, δημηγορικώτατα. τὰ δ' ἐνθυμήματα, δικανικώτερα. ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον. ὥστε τὰ τῶν γινομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν, ἡ δὲ περὶ τῶν ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὗ μᾶλλον ἀποδεικτέον καὶ ἀνάγκη. ἔχει γὰρ τὸ γενόμενον ἀνάγκην. οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυμ 4

μήματα. ἀλλ' ἀναμνῆναι. εἰ δὲ μὴ, κακῶς ἂν πάσχοι ἄλλη λα. ἔστι γὰρ καὶ τῶ ποσοῦ ὅρος. ὥσθ' ἁπλῶς εἰπεῖν τόσα εἴπῃς, ὅσ' ἂν πεπνυμένος εἴη ῥ. ἀλλ' οὐ ῥιαῦτα. καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν. εἰ δὲ μὴ, ποιήσεις ὅπερ οἱ ἰδιῶται ποιοῦσι τῶν φιλοσοφούντων, οἱ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα καὶ πιθανώτερα, ἢ ὃ ἐῶν λέγουσι, καὶ ὅταν πάθος πρᾶῃς, μὴ λέγε ἐνθύμημα. ἢ γὰρ ἐκκρούσει τὸ πάθος, ἢ μάτην εἰρημένον ἔσται τὸ ἐνθύμημα. ἐκκρούουσι γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας αἱ ἅμα, καὶ ἢ ἀφανίζουσιν, ἢ ἀθρόαι ποιοῦσιν. οὐ δ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον. οὐ δεῖ ἐνθύμημα ζητεῖν ἅμα. οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἦθος οὔτε πρόαιρεσιν ἁπλῶς. γνώμας δὲ χρηστέον καὶ ἐν διηγήσει καὶ ἐν πίστει. ἠθικὸν γάρ. ἐὰν δ' ἐδῶν, καὶ ταῦτ' εἰδῶς, ὡς οὐ δεῖ πιθάνειν. ἐὰν δὲ παθητικῶς, καὶ οὐ μεταμέλει μοι καὶ πρὸς ἠδικημένῳ. ἔστω μὲν γὰρ περὶ ὅτι τὸ κέρδος, ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον, τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τῶ δικάζεσθαι εἰκότως. διότι 2 περὶ τὸ μέλλον. ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονός. ὅ ἐπισυνῆν ἢ δὴ καὶ τοῖς μάντεσιν, ὡς ἔφη ἐπιμενίδης ὁ κρής. ἐκεῖνος γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο. ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων μέν, ἀδήλων δὲ. καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς. ἔχοντα δὲ ἀρχὴν ῥᾴδιον εὑρεῖν ἀπολείπειν καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διαβάσεις. οἷον, πρὸς αὐτὸν δίκαιον, ἢ πρὸς ἀῶτα, ἢ παθητικὸν ποιεῖν. ἀλλ' ἢν νικᾶ πάντων, ἐὰν μὴ ὑβρίσηται. δεῖ δὴ ἀχρονῦτα, ὥσπερ ποιεῖν. ὅπερ οἱ ἀθλοῦντες ῥήτορες ποιοῦσι, καὶ ἰσοκράτης. καὶ γὰρ συμ 3 βουλεύων κατηγορεῖ. οἷον λακεδαιμονίων μέν, ἐν τῷ πανηγυρικῷ, χάριτος δὲ, ἐν τῷ συμμαχικῷ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον ἰσοκράτης ποιεῖ. αἰεὶ γάρ τινα εἰσάγει. κἠ ὁ ἕλενος τραγῳδῶν, ὅτι οὐκ ἀπολέπει ἑαυτὸν ὁ λόγος, ὥσπερ ὅτι. εἰ γὰρ ἀχιλλέα λέγει πηλέα ἐπαινεῖ, ἔπειτα αἰακόν, εἶτα τὸν θεόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν. ἢ τὰ, καὶ τὰ ποιεῖ. ὁ δὲ ὅτι νῦν ἔστιν. ἔχοντα μὲν οὖν ἀρδέξεις, καὶ ἠθικῶς λεκτέον καὶ ἀρδεικτικῶς. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα ἠθικῶς. καὶ μᾶλλον τῷ ἐπεικεῖ ἁρμόττῃ χρυσὸν φαίνεσθαι, ἢ τὸν 4

19 De enthymematis. λόγον ἀκριβῶς. τῆς δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγχικὰ μᾶλλον δύναται θεωρεῖν τῆς διαλεκτικῆς. ὅτι ὅσα ἐλέγχειν ποιεῖ, μᾶλλον συλλελόγισται. πρὸς μὲν γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται. τὰ δὲ πρὸς τὸν αὐτόδικον, οὐχ ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῆς πίστεως ὕλη, τὰ μὲν λύσει συνάγει. τὰ δὲ, συλλογισμῷ. δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ καὶ ἐν δίκῃ, ἀρχόμενον μὲν λέγειν ἐκ τῶν πίστεως πρόσοδον. ὕστερον δὲ, πρὸς τἀναντία ἅπαντα λύοντα καὶ πρόσοδια εὑρόντα, καὶ δὲ πολύχρους ἡ ἀνάπτωσις, πρότερον τὰ ἀναντία. οἷον, ἐποίησε καλλίστρατος ἐν τῇ μεσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ. ἃ γὰρ δρῶσι πρὸς ἀνελῶν οὗτος, τότε αὐτὸς εἶπεν. ὕστερον δὲ λέγοντα, πρῶτον τὰ πρὸς τὸν ἀνάπτον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ αὐτοσυλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα αἱ δύσκολα τὰ ἤθη, ὥσπερ γὰρ αὔθρωπον προδιαβεβλημένον οὐ δέχεται ἡ ψυχή, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐ δὲ λόγον, ἐὰν ὁ ἀνάπτιος δύσκολος εἰρηκέναι. δεῖ δὲ ὧν χώραν ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ μέλλοντι λόγῳ. ἔστω δὲ, αἱ ἀνέλης. διὸ ἡ πρὸς πάντα, ἢ τὰ μέγιστα, ἢ τὰ δύσκολα μαχόμενον, οὕτω τὰ αὐτὸ ποιητέον, οἷς θεοῖς πρῶτα συμμαχος γενήσομαι. ἐὰν γὰρ ἥρων. ἐν τούτοις ἢ λαβὼν πρῶτον τὸ δύσκολον. πρὸς μὲν οὖν πίστεων τοῦτο. εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἴδια πρὸς αὐτὸ λέγειν, ἢ ἐπίφθονον, ἢ μακρολογίαν ἢ αὐτολογίαν ἔχει. καὶ πρὸς ἄλλα ἢ λοιδορίαν ἢ ἀγροικίαν, ἕτερον χρὴ λέγοντα ποιεῖν ὅπερ ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ αὐτιδόσει καὶ ὡς ὁ ἀρχίλοχος λέγει. ποιεῖ γὰρ τὸν πατέρα λέγοντα πρὸς τὸν γαμβὸν 3
τοῦτο ἐν τῷ ἰάμβῳ, χρημάτων δ' ἄελπτον οὐδὲν ἔστιν, οὐ δ' ἀπώμοτον. καὶ τὸν χαίρωνα τὸν πάτωνα ἐν τῷ ἰάμβῳ, οὐ ἡ ἀρχή, οὔμοι τὰ μύκια. καὶ ὡς σοφοκλῆς τὸν αἴμονα πρὸς τὸν πατέρα, ὡς λεγόντων ἑτέρων. δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰ ἐνθυμήματα, καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε. οἷον χρὴ δὲ τοὺς διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας δυστυχοῦντας. ὅτω γὰρ αὖ μέγιστα συμφέροντα, ἐνθυμήματα πικρὰς δὲ. εἰ γὰρ δεῖ ὅταν ὠφελιμώτατα ᾖ οὕτω καὶ συμφερόντως αἱ πράξεις. ἀλλὰ 4

γαὶ, τότε καλῶς ἀλλὰ πέπαυται. πολλὰ δὲ ὁρωτᾶσθαι, δι' καιρόν ἐστι ποιεῖσθαι, μάλιστα μὲν, ὅταν δ' ἕτερον ὁρωτᾶν ᾖ. ὥσπερ οἱ τοὺς πεσόντας θηρῶντες, συμβαίνει τὸ ἄλογον. οἷον Σωκράτης λάμπωνα ἐπήρετο πολλῆς τελετῆς τοῦ τῆς σωτηρίας ἕνεκα. εἰ πόνος δὲ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀπόλεσθαι ἀκούειν, ἤειρε, εἰ οἶδεν αὐτὸς. φάσκοντος δὲ, καὶ πῶς ἀπόλεσθαι; δεύτερον δὲ, ὅταν τὸ μὲν, φανερὸν ᾖ. τῷ δὲ ὁρωτᾶσθαι δῆλον ᾖ, ὅτι δώσει. πυθόμενον γὰρ δεῖ τὴν μίαν πεύσασιν, μὴ πεσόντων τὸ φανερὸν; ἀλλὰ τὸ συμπράσμα εἰπεῖν. οἷον Σωκράτης μελίτου οὐ φάσκοντος αὐτὸν θεοὺς νομίζειν. εἶπεν, εἰ δαιμόνιόν τι λέγει. ὁμολογήσαντος δὲ, ἤειρε εἰ οὐχ οἱ δαίμονες ἦσαν θεῶν παῖδες εἶεν, ἢ θεῖόν τι. φήσαντος δὲ, ἔστιν οὕτως ἔφη, ὃς ἵππους θεῶν μὲν παῖδας οἴεται εἶναι, θεοὺς δὲ οὔ. ἦλθ' ὅταν μέλλῃ ἢ ναυτία λέγοντα διέξειν; ἢ πρᾴδοξα. πότερον δὲ; ὅταν μὴ σὺ ᾖ, ἀλλ' ἢ σοφιστικὸς ἀκρινόμενον λύσει. ἐὰν γὰρ οὕτως ἀκρίνηται. ὅτι ἔστι μὲν, ἔστι δ' οὔ. ἢ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ. ἢ πῇ μὲν, πῇ δ' οὔ. θορυβοῦσιν ὡς ἀκροῶντες, ἄλλως δὲ μὴ ἐγχειρεῖν. ἐὰν γὰρ σὺ ἑκὼν κεκράτηθαι δοκῇ. οὐ γὰρ οἷόν τε πολλὰ ὁρωτᾶν, δι' τὴν ἀδέ νειαν τῶν ἀκροατῶν. διὸ καὶ τὰ ἐνθυμήματα τὰ ὅτι μάλιστα συνῃρεῖν θεῖ. ἀκρινάσθαι δὲ δεῖ, πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα, διάρρητα λέγω καὶ μὴ σωρίτου. πρὸς δὲ τὰ δοκοῦντα ἐναντία, τὴν λύσιν φθόνητα σύδυο τῇ ἀκρίσει. πρὶν ἐπορῶτῆσαι τὸ ἐπιόν, ἢ συλλογίσασθαι. οὐ γὰρ χαλεπὸν προορᾶν, ἐν τίνι λόγος. φανερὸν δ' ἢ μὴν ἔσται ἐκ τῶν τοπικῶν καὶ ἔξω καὶ αἱ λύσεις, καὶ πρὸς συμπεραινόμενον, ἐὰν ὁρωτήμα ποιῇ τὸ συμπέρασμα, τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. οἷον Σωκράτης ὁρωτώμενος ἆρα πεισόμεθα, εἰ ἔδοξεν αὐτῷ ὡς πρὸς ἡμᾶς ἄλλοις πρόσουλοις καλῶς ἔχειν τι δοκοῦσιν. ἔφη. τί δὲ τὸ πονηρὸν ἡμῖν ἔσται; ἐδόκει εἶναι. ἔφη. οὐκοῦν συμβήσεται ἐπράξαντα τὰ πονηρά. καὶ ἔφη. οὐ γὰρ ἐῶ ἄλλα βελτίω. καὶ ὡς ὁ λάκων βουθυόμενος τῆς ἐφορείας ὁρωτώμενος. εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ δικαίως ἀπολωλεκέναι ἄτοροι, ἔφη. ὁ δὲ, οὐκοῦν σὺ ταυτὰ ζύζιος ἔσου. ἢ ὃς ἔφη. οὐ-

20 de occ
sine in
tempa
ki.

κοῦ δικαίως αὖ ἔφη καὶ σὺ ἀπόλοιο. οὐ δῆτα ἔφη. οἱ μὲν γὰρ
χρήματα λαβόντες, ταῦτα ἔπραξαν. ἐγὼ δὲ οὔ, ἀλλὰ γνώμη.
διὸ οὔτε ἐπιδραστὴν δεῖ μετὰ τοῦ συμπράσματος, οὔτε τὸ συμ-
πράσματα ἐπιδραστῆν, ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τῶν ἀληθοῦς. πε-
ρὶ δὲ τῆς χελώνης, ἐπειδή τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν οἱ τοῖς ἀγω-
» σι καὶ δεῖν ἔφη τορίαν, πῶ μὲν σωφρονῶ διαφθείρειν τῆς ἐ-
» ναντίων χέλυος, τὸν δὲ χέλωνα σωφρονῆ, ὀρθῶς λέγων, εἴρηται
πόσα εἰδη χελώνων ἔστιν οἱ τοῖς σοφισταῖς ποιητικῆς. ὧν τὸ μὲν αρ- 1
μόττει ἐλευθέρῳ. τὸ δ' οὗ. ὅπως οὖν τὸ αρμόττον αὐτῷ λή-
ψεται. ἔστι δ' ἡ εἰρωνεία τῆς βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον. ὁ
μὲν γὰρ αὐτῷ οἰκεῖα ποιεῖ τὸ γελοῖον. ὁ δὲ βωμολόχος, ἑτέρα.
ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ πάντων, ἐκ τε τοῦ πρὸς ἑαυτὸν κα
τασκευάζειν οὗ τὸν ἀκροατὴν καὶ τὸν ἐναντίον φαῦλον, καὶ
ἐκ τοῦ αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι, καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὰ πάθη τὸν ἀ-
κροατὴν καταστῆσαι, καὶ ἐξ ἀναμνήσεως. πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ
ἀποδεῖξαι αὐτὸν μὲν ἀληθῆ, τὸν δὲ ἐναντίον ψευδῆ, οὕτω τὸ 2
ἐπαινεῖν καὶ τὸ ψέγειν καὶ σ ἐπιχαλκύειν. δυοῖν δὲ θατέρου
σχολάζεσθαι. ἢ ὅλῃ τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ ὅπῃ ἀπλῶς. ὁ δ' ὅπῃ κακοῖς
τοῖς, ἢ ὅπῃ ἀπλῶς. ἐξ ὧν δὲ δεῖ τοιούτους καταστασκευάζειν δεῖ,
εἴρηται οἱ τόποι, πόθεν σωφρονικοὺς δεῖ καταστασκευάζειν καὶ
φαύλους. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο διαλειγμένον ἤδη, αὔξειν δεῖ καὶ
φύσιν ἢ ταπεινοῦν. δεῖ γὰρ τὰ πεπερασμένα ὁμολογεῖσθαι,
εἰ μέλλει τὸ ποσὸν ὁρᾶν. κῆ γὰρ κῆ τῶν σωμάτων αὔξησις, ἐκ πε-
ρὶ παρεχόντων ἔστιν. ὅθεν δὲ δεῖ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν, ἐκκείσθω οἱ 3
τόποι περὶ τοῦτο. μετὰ δὲ ταῦτα δήλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλί-
κα εἰς τὰ πάθη ἄγει τὸν ἀκροατήν. ταῦτα δ' ἔστιν, ἔλεος, καὶ
δείνωσις, καὶ ὀργή, καὶ μῖσος, καὶ φθόνος, καὶ ζῆλος, καὶ ἔ-
ρεις. εἴρηται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον. ὥστε λοι-
πὸν, ἀναμνῆσαι τὰ πεπερασμένα, τίνα δὲ αρμόττει ποιεῖν οὕ-
τως, ὡς πολὺ φασὶν οἱ τοῖς περὶ μίμοις οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἵ-
να γὰρ δύναμιν ἔχῃ, κελεύουσι πολλάκις εἰπεῖν, ἐκεῖ μὲν οὖν δεῖ
τὸ πεπερασμένα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ πρὸς οὗ ἡ κρίσις. οἱ ταῦ- 4

θα δέ, δι' ὧν δέδειχται κεφαλαιωδῶς. ἀρχὴ δέ, ὅτι ἀύπέχετο ἀπέδωκεν. ὥστε ἃ τε καὶ δι' ὃ, λεκτέον. λέγεται δὲ ἐξ αὐτιπαραβολῆς τῶ ἐναντίου. παραβάλλειν δέ, ἢ ὅσα ωδὲ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπεν, εἰ κατ' αὐτικρύ. ἀλλ' οὐκ εμοὶ τάδε πολὺ τῶδε. ἐτὼ δὲ, τάδε, καὶ δι' ἀμφοῖν, ἢ ἐξ εἰρωνείας, οἷον οὗτος γὰρ, τάδ' εἶπεν, ἐτὼ δὲ τάδε. καὶ τι αὖ ἐποίει, εἰ τάδε ἔδειξεν, ἀλλὰ μὴ τάδε, ἢ ἐξ ὁρωτήσεως, τί οὐ δέδειχται, ἢ δὴ οὕτως ἔδειξεν, ἢ
1 δὴ οὕτως. ἢ ἐκ παραβολῆς. ἢ καθ' ἃ φύσιν ὡς ἐλέχθη.
οὕτω τὰ αὐτῶ. καὶ πάλιν ἐὰν βούλη χωρὶς τὰ τῶ ἐναντίου λόγου. πολυτὴ δὲ τῆς λέξεως ἀρμόττει, ἢ ἀσυνδετος, ὅπως ἐπίλογος, ἀλλὰ μὴ λόγος ἦ. εἴρηκα. ἀκηκόατε. ἔχετε. κρίνατε.

κωῦ δικαίως αὖ ἔφη καὶ σὺ ἀπόλιο. οὐ δῆτα ἔφη. οἱ μὲν γὰρ χρήματα λαζόντες, ζῶῦζα ἐπράξαν. ἐτὼ δὲ οὔ, ἀλλὰ γνώμη. διὸ οὔτε ἐπράξαμεν δεῖ μετὰ τὸ συμπράσμα, οὔτε τὸ συμπράσμα ἐπράξατε, ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τὸ ἀληθοῦς. περὶ δὲ τῆς γελοίων, ἐπειδή τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν οὐ τοῖς ἀγωσι καὶ δεῖν ἔφη τοῦτο λέγειν, πῶ μὲν σπουδῇ διαφθείρειν τῆς ἐναντίων γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ, ὀρθῶς λέγων, εἴρηται πόσα εἴδη γελοίων ἔστιν οὐ τοῖς ποδὶ ποιητικῆς. ὧν τὸ μὲν ἁρμόττει ἐλευθέρῳ. τὸ δ' οὗ. ὅπως δεῖ τὸ ἁρμόττον αὐτῷ λήθεται. ἔστι δ' ἡ εἰρωνεία τῆς βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖ τὸ γελοῖον. ὁ δὲ βωμολόχος, ἑτέρου. ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων, ἕκτου τῆς πρὸς ἑαυτὸν κατασκευάζειν δεῖ τὸν ἀκροατὴν καὶ τὸν ἐναντίον φαυλον, καὶ ἐκ τῆς αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι, καὶ ἐκ τῆς εἰς τὰ πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι, καὶ ἡ ἀναμνήσεως. πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀληθῆ εἶναι αὐτὸν μὲν ἀληθῆ, τὸν δὲ ἐναντίον ψευδῆ, οὕτω τὸ ἐπαινεῖν καὶ τὸ ψέγειν καὶ ἃ ἐπιχαλκεύειν. δυοῖν δὲ θατέρου σοφίζεσθαι. ἢ ὅτι ζῶῦζις ἀγαθὸς, ἢ ὅτι ἀπλῶς. ὁ δ' ὅτι κακὸς ζῶῦζις, ἢ ὅτι ἀπλῶς. ἀφ' ὧν δὲ δεῖ ζοιοῦτους καταστασκευάζειν λέγει, εἴρηται οἱ τόποι, πόθεν σπουδαίους δεῖ καταστασκευάζειν καὶ φαύλους. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο διειλεγμένον ἤδη, αὔξειν δεῖ καταφυσιν ἢ ταπεινοῦν. δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὁμολογεῖσθαι, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν δρᾶν. κῆ γὰρ ἡ τῶ σωμάτων αὔξησις, ἐκ πεῦ παρεχόντων ἔστιν. ὅθεν δὲ δεῖ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν, ἔκκειται οἱ τόποι πρότερον. μετὰ δὲ ζῶῦζα δῆλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλίκα εἰς τὰ πάθη ἄγει τὸν ἀκροατὴν. ζῶῦζα δ' ἐστὶν, ἔλεος, καὶ δείνωσις, καὶ ὀργὴ, καὶ μῖσος, καὶ φθόνος, καὶ ζῆλος, καὶ ἔρις. εἴρηται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον. ὥστε λοιπὸν, ἀναμνῆσαι τὰ πεπειρημένα, ὅτου δὲ ἁρμόττει ποιεῖν οὕτως, ὥσπερ φασὶν οἱ τοῖς πρωτοιμίοις οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἵνα γὰρ δύμαθῆ ἢ, κελεύουσι πολλάκις εἰπεῖν, ἐκεῖ μὲν οὖν δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ πρὸς οὗ ἡ κρισις. οὐ τοῦ-

1

2

3

4

θα δέ, δι' ὧν δέδεικται κεφαλαιωδῶς. ἀρχὴ δέ, ὅτι ἀὐπέχετο ἀπέδωκεν. ὥστε ἃ τε καὶ δι' ὅ, λεκτέον. λέγεται δὲ ἐξ αὐτῆς παραβολῆς τὸ ἐναντίον. πλαβάλλειν δέ, ἢ ὅσα τοιοῦτο τὸ αὐτὸ ἀμφω εἶπον, εἰ κατ' ἀνίκητον. ἀλλ' οὔτος μὲν τάδε πολλὰ τῶδε. ἐτὸ δὲ, τάδε, καὶ διὰ ταῦτα, ἢ ἐξ εἰρωνείας, οἷον οὗτος γὰρ, τάδ' εἶπεν, ἐτὸ δὲ τάδε. καὶ τί αὖ ἐποίει, εἰ τάδε ἐδείκνυ, ἀλλὰ μὴ τάδε, ἢ ἐξ ὁρωπάσω, τί οὐ δέδεικται, ἢ δὴ οὕτως πεδείκνυ, ἢ δὴ οὕτως. ἢ ἐκ πλαβολῆς. ἢ κατὰ φύσιν ὡς ἐλέχθη.

οὕτω τὰ αὐτῶ. καὶ πάλιν ἐὰν βούλη χωρεῖς τὰ τῶ ἐναντίου λόγου. πλοῦτη δὲ τῆς λέξεως ἁρμόττει, ἢ ἀσιῶδες; ὅπως ἐπίλογος, ἀλλὰ μὴ λόγος ἢ. εἴρηκα. ἀκηκόατε. ἔχετε. κρίνατε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ

ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

ΠΡΕΣΤΕΙΛΑΣ μοι, ὅτι πολλάκις πολλοὺς πέμψασι πρὸς ἡμᾶς ὧν διαλεξομένους τοῖς
Ε τε χαφῆναι δοκοῦσι μεθόδους τῆς πολιτικῶν λόγων, ἐγὼ δέ, οὐ δι' ἀφθονίαν τοῦ 1
μὲν τοιούτοις, οἷς χρόνοις, ἀλλὰ δι' ἀγνοιαν ὅπως τοῖς αὐτε χαφῆναι σοι διακριβουμένους, ὡς ἀδύνατον ἄλλως γένεσθαι τῆς περὶ ταῦτα πραγματείας. πρώτην δὲ ἐπόρισα τὴν διάνοιαν ἔχον. ὥσπερ γὰρ ἐδόκουν τοῦ δάξης τὴν δύναμιν ἐπίστασθαι τῆς λοιπῶν ἀνθρώπων ἕξιν, ὅτω δύναμιν λόγων λαβεῖν ἔστι σαφῆ πειρατέον τὴν δύναμιν. πρῶτον γὰρ καλλιόν ἐστι μὴ βασιλικὸν ὄργανον τὴν ψυχὴν ἔχειν δυνάμενον, ἢ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ὁρᾶν δύναμιν ἔχοντα. καὶ γὰρ ἀδύνατον ἐστι, τὸν 2
τοῖς ὄντοις πρωτεύοντα, φαίνεσθαι τὰ τυχόντων τοῖς λόγοις ὑποδιζόντα, καὶ ταῦτα εἰδότα, ὅτι τοῖς μὲν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις, καὶ ἀναφορὰ πρὸς πάντων τῶν πραγμάτων ἐστὶν ὁ δῆμος ἐστι. τοῦτο δ' ἕνεκα τῆς βασιλείας ἦν μεγίστη τις ταγμένοις, πρὸς λόγον. ὥσπερ ἐν τοῖς αὐλοποιοῖς τὰ πόλεων διορθοῦν ἐώθασι τοῖς δὲ κάλλιστον ἄπαν ὁ κοινὸς νόμος, ἅτε οὖν ἔχοντα τὴν σὴν βασιλείαν καταστῆσαι, ἄγειν δύναμιν αὐτοῖς τὸ συμφέρον ὁ σὸς λόγος. καὶ γὰρ ὁ νόμος ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, λόγος ὡρισμένος καθ' ὁμολογίαν κοινὴν πόλεως, μιμουμένου πῶς δεῖ πράττειν ἕκαστα. πρὸς δὲ ταῦτα, οὐκ ἄδηλον οἶμαί σοι τὸ ὅτι, ὅπ ὧν μὲν λέγω χρωμένους, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα πράττειν πεφυκόμενους, ὡς ὄντας καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπαινοῦμεν. ὧν δὲ αὖ λόγου τινὰ ποιοῦντας, ὡς ὄντας φαύλους καὶ ἀπειθοῦντας, μισοῦμεν. δι' ταῦτα καὶ κακοὺς τὸ αὐτὸ καὶ κακίαν ἐμφανίζοντας ἐκλαλοῦμεν, καὶ ὧν ἀγαθοὺς δηλοῦντας αὐτῆς τὸ αὐτὸ καὶ ἀρετὴν ἐγκωμιάζομεν. οὕτω καὶ τῆς μελλόντων 4

κακῶν ἀρξοπὴν διήκαμεν, καὶ τῆς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ὄνησιν ἐποιήσαμεν. καὶ διὰ τοῦτον καὶ τοὺς ἐπουσίους δυσχερείας ἐφύγομεν, καὶ τοὺς μὴ πεσουσίους ἡμῖν ὠφελείας ἐπεισάμεθα· ὡς πολὺ γὰρ βίος ἄλυπος, αἱρετὸς, οὕτω λόγος σωτικὸς, ἀγαπητὸς. εἰσὶναι δέ τε δηλοῦσι, ὅτι· παραδείγματα ὄντι τοῖς τελείοις τῶν ἀνθρώπων, τοῖς μὲν, ὁ νόμος. τοῖς δὲ, ὁ σὸς βιὸς καὶ λόγος ὅπως ἂν διαφόρων εἰ πάντων ἑλλιπῶν καὶ βαρβάρων, πᾶσάν ὄντι

1 σοι σπουδὴν ποιητέον, ἵνα τῶν ἐκ τούτων ἁρμόσωσιν οἱ πολλοὶ τοῖς διαλάμπουσι, τοῖς τῆς ἀρετῆς στοιχείοις καὶ λογράφουμενοι, μὴ πεσὼν τὰ φαῦλα σφᾶς αὐτοὺς ἄπωσιν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς

» ἀρετῆς μετέχειν ἐπιθυμῶσιν. εἶτα δὲ τὸ βουλεύεσθαι, τὸ πολλοὶ

» τὸν ἄνθρωπον θεοπρεπῆ τὸν ὄντι. ὥστε οὐκ εἰς τὰ πάρεργα ἡμῖν δεῖ τὸ σπουδὴν ἔστι σοι καλλιαλωπέον. ἀλλὰ τῶν μηδὲ πολιν αὐτῶν τὰ καλῶς βουλεύεσθαι μαθεῖν βουλητέον. τὸ γὰρ δίκαιον ἀμφισβητήσεται τὸ νοῦν ἐχόντων, ὅτι τὸ μὲν πράτ-

2 τειν μὴ βουλευσάμενον, σημεῖόν ὄντι αἰσίας. τὸ δὲ καλῶς τῶν ὑφηγήσιν τὸ λόγου σωτηρίαν τῆς ὑπ' ἐκείνου πραγγελθέντων, παρακαλῶ. ἰδεῖν δὲ ὄντι πάντας ὅσοι αἱρίσεις τῆς ἑλλιπῶν πολιτευομένους, λόγῳ πρώτου, ἢ τοῖς δόξοις συγγινομένους, πρὸς δὲ τούτοις, μὴ ὅσι μέγιστον ἀξίωμα τῆς βαρβαρῶν ἔχοντας, οὕτω πρὸς τῆς πραγμάτων χωρηθέντας, εἰδότας καλῶς, ὡς ἀ-

» κριβῶς ὄντι σωτηρίας, ἢ δὲ τὸ λόγου νομιζόμενον τὸ συμφόρου

» ὃς σωτηρία. πολὺ γὰρ ἀπόρρηθον οἰκτίρου, οὐ τῶν ἐκ τῆς οἰκοδομη-

3 μάτων ἀσφαλῆ πρὸς σωτηρίαν εἶν νομιστέον. ἀλλὰ γὰρ ὀνῶ ἵνα τελείως γράφειν, μήποτε καλλωπίζεσθαι δόξω πολὺ τῆς ἀκριβῶς γνωριζομένων, ὡς οὐχ ὁμολογουμένων πίστις ἐπιφέρων. διόπερ ἀφήσω ἐκεῖνα μόνον εἰπών, ὧν ὧν νῦν λέγειν εἰς ἅπαντα τὸν βίον, ὅπερ ὄντι ὃ διαφέρομεν τὸ λοιπῶν ζώων. τοῦτο ἂν μὴ ἡμεῖς διαφέροντες τὸ λοιπῶν ἔχομεν ἀνθρώπων, οἱ μεγίστης τιμῆς ἀπὸ τὸ δαιμονίου τυγχάνοντες. ἐπιθυμία μὲν γὰρ μὴ θυμὸς μὴ τοῖς βιοῦτοις χρῆσθαι μὴ τὰ λοιπὰ ζῶα πάντα.

4 λόγῳ δ' ἔστιν τῆς λοιπῶν χωρεῖς ἀνθρώπων ἀποπάτζον ἂν ἐν

εἴη πάντων, εἰ τοῦτο μόνῳ τῷ λοιπῶν ζώων δυσμενίστορον
διοῦπες, τὸ αἴτιον τῷ καλῶς ἔχειν δεῖ ῥᾳθυμίαν ἀφέλμεν καὶ
λιτορημῶσαι. διακελεύομαι δήσοι πάλαι πεπαρακεκλημένῳ,
τῆσ τῆς λόγων αὐτέχεσθαι φιλοσοφίας, καθάπερ γὰρ ὄστι φυ
λακτικὸν σώματος ὑγεία, οὕτω τῆς ψυχῆς φυλακτικὸν καθέστη
κε παιδεία. ταύτης γὰρ πεφιλημένης, οὐ πάσειν συμβήσεται
σοι τοῖς πράξεσ, ἀλλὰ σώζειν ἅπασας ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς
ὑπαρχούσας σοι τῆς ἀγαθῶν κτήσεως. χωρεῖς δὲ τῆς εἰρημένων, 1
εἰ σὺ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπειν, ἡδύ, σὺ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν
ὁρᾶν ἐνδέχεται ὅτι θαυμαστόν. ἔτι δὲ ὥσπερ ὁ στρατηγὸς ὅτι σωτὴρ
στρατοπέδου, οὕτω λόγος μετὰ παιδείας ἡγεμών ὅτι βίου. τοῦ
τιμᾶν ἕνεκα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια πεφιλιπεῖν νομίζω καλῶς ἡ-
μῖν ἔχειν, καλὸν τὸν ὑπάρχοντα καιρόν. ἐγὼ δὲ μοι διακε-
λεύομαι, ὅπως μηδεὶς τῆς λοιπῶν ἀνθρώπων λήθῃ τὸ
βιβλίον σῶσον, καὶ τοῦτο εἰδώς, ὅτι καθάπερ οἱ ὑπὸ αὐτῆς ηλε
γμένοι, οἱ γεννήσαντες τῆς ἀποβαλλομένων μᾶλλον φιλοῦ 2
σιν, οὕτω καὶ οἱ δρόντες τῆς μετεχόντων. ὥσπερ γὰρ ἀπο
κτόνων τοῦτον τῆς λόγων ἀποβαπτιθήκασιν, οἱ μὲν γὰρ πά-
λαι λεγόμενοι σοφισταὶ, δὲ μὴ τι κεῖν αὐτοὶ δὲ ῥᾳθυμίαν ἄ
μουσον οὐ σόρτουσιν. ἀλλὰ χρήματα λαβόντες, ἀπεκρί νου σιν.
διακελεύομαι τοῦ ἐμοῦ σοι παρακελεύομαι διαφυλάττειν οὕτω
τοὺς λόγους τούτους, ὅπως νέοι καθεζόμενοι, ἀπὸ μηδενὸς χρή
μασι διαφθαρήσονται, κοσμίως δὲ μετὰ σοῦ συμβιώσαντες,
εἰς ἡλικίαν ἐλθόντες, δόξης ἀκηράτου τεύξονται. πρὸ ἡμῶν δὲ, καθάπερ ἡμῖν ἐδήλωσε νικάνωρ, καὶ τῆς λοιπῶν τεχνο- 3
γράφων, εἷς τις γλαφυρὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τούτων γρα-
φὸν αὐτοῖς πάσιν. περιτυθεὶς δὲ, δυσὶ τούτοις βιβλίοις. ὧν, σὺ
μὲν ὄστιν ἐμὸν, αὐτοῖς ὑπ' ἐμοῦ πάσιν διοδεκτὴ γραφέισης.
τὸ δὲ ἕτερον κόρακος. τὰ δὲ λοιπὰ τούτοις ἰδία πάντα γέγρα
πται, περί τε τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς δικανικῶν παραγγελμά-
των. ὅθεν πρὸς ἑκάτερον αὐτῆς δύνηρήσεις ἐν τῆς δὲ τῆς ἀπο
μνημάτων σοι γεγραμμένου. ὄρωσο. 4

API-

ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ.

Cap. 1. De Genere Deliberativo

ΤΡΙΑ γένη τῶν πολιτικῶν ἐστι λόγων. τὸ μέν, δημηγορικόν. τὸ δέ, ἐπιδεικτικόν. τὸ δέ, δικανικόν. εἴδη δὲ τούτων, ἑπτά. προτρεπτικόν, ἀποτρεπτικόν, ἐγκωμιαστικόν, ψεκτικόν, κατηγορικόν, ἀπολογητικόν, καὶ ἐξεταστικόν, ἢ αὐτὸ καθ' αὑτό, ἢ πρὸς ἄλλο. τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν λόγων, ὅσα συμβαίνει ἀριθμῷ ὄντι. χρησόμεθα δὲ αὐτοῖς, οὔτε τοῖς κοιναῖς δημηγορίαις, καὶ τοῖς περὶ τὰ συμβόλαια δικανικοῖς, καὶ τοῖς ἰδίαις ὁμιλίαις. οὕτω δ' ἂν εὐπορήσαιμεν τοῦ λέγειν περὶ αὐτῶν δυνατῶς, εἰ καὶ καθ' ἓν ἕκαστον εἶδος ἀπολαβόντες, ἀπαριθμησάμεθα τοῖς δυνάμεις αὐτῶν καὶ τοῖς χρήσεσι καὶ τοῖς πράξεσι.

2 καὶ πρῶτον μὲν, τοῖς προτροπαῖς καὶ ἀποτροπαῖς, ἐπειδὴ περὶ τοῖς ἰδίαις ὁμιλίαις, καὶ τοῖς κοιναῖς δημηγορίαις, περὶ τούτοις μάλιστα αὐτῶν χρῆσις ἐστι, διέλθωμεν αὖ. καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, προτροπὴ μέν ἐστιν, οὗπερ αἱρέσεις, ἢ λόγους, ἢ πράξεις, πρόκλησις. ἀποτροπὴ δὲ ἀπαίρεσις, ἢ λόγων, ἢ πράξεων, διακώλυσις. οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων, τὸν μὲν προτρέποντα, φαίνεται τοῦτο, ἐφ' ἃ παρακαλεῖ, δίκαια ὄντα, καὶ νόμιμα, καὶ συμφέροντα, καὶ καλὰ, καὶ ἡδέα, καὶ ῥάδια προχωρεῖν.

3 εἰ δὲ μή, δυνατά τι λειπόμενον, ὅταν οὗπερ δυνατὸν παρακαλῇ, καὶ ὡς ἀναγκαῖα τοῦτο ποιεῖν ἐστι. τὸν δὲ ἀποτρέποντα, δεῖ δῆλον τὸν ἐναντίων κώλυσιν ἐπιφέρειν, ὡς οὐ δίκαιον, οὐδὲ νόμιμόν ἐστιν, οὐδὲ συμφέρον, οὐδὲ καλὸν, οὐδὲ ἡδύ, οὐδὲ δυνατὸν πρᾶξαι τοῦτο. εἰ δὲ μή, ὡς ὀρθῶς δῆς, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον. ἅπασαι δὲ αἱ πράξεις μετέχουσι τούτων ἀμφοτέρων, ὥστε μηδετέραν τῶν λοιπῶν ἐξουθενοῦντα χρὴ λόγων ἀρχεῖν, ὧν μὲν οὖν ὁρίζεσθαι δεῖ τοὺς προτρέποντας καὶ ἀποτρέποντας, τοῦτό

4 ἐστιν. ὁρίσασθαι δὲ πειράσομαι τούτων ἕκαστον, τί ἐστιν, καὶ δείξαι

πόθεν αὐτῆς εἰς ἅπαν λόγους δυνηρήσομεν. δίκαιον μὲν οὖν ἐστι, τὸ τῆς ἁπάντων, ἢ τὸ τῆς πλείστων ἔθος ἀγεφαφον. διορίζον τὰ καλὰ ἢ τὰ αἰσχρά. ταῦτα δ' ἐστί, τὸ μὲν αἰσχρὸν τιμᾶν, καὶ φίλους οὐ ποιεῖν, καὶ τοῖς δυσχεραίνουσι χάριν ἀποδιδόναι. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοῖς ὁμοια οὐ πεφυκότα ποιοῦσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ γεγραμμένοι νόμοι ποιεῖν. ἀλλ' εἰθὰ ἀγεφάφῳ καὶ κοινῷ νόμῳ νομίζομεν. τὰ μὲν οὖν δίκαια, ταῦτα ἐστι. νόμος δέ ἐστιν, ὁ μὴ λόγημα πόλεως κοινόν, ὃ μὴ γεγραμμάτων πεφυκότων, πῶς χρὴ πράττειν ἕκαστα. συμφέρον δέ ἐστι, τῆς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν φυλακήν, ἢ τῶν μὴ πεφυόντων κτῆσις, ἢ τῆς ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολή, ἢ τῆς πεφυκομένων γενήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις. διαιρήσεις δὲ ταῦτα τοῖς μὲν ἰδιώταις, εἰς σῶμα, καὶ ψυχήν, καὶ τὰ ἐπίκτητα. σώματι μὲν ἓν ἐστι συμφέρον, ὑγίεια. ψυχῇ δὲ, ἀνδρία, σοφία, δικαιοσύνη. τὰ δὲ ἐπίκτητα. φίλοι, χρήματα, κτήματα. τὰ δ' ἐναντία τούτοις, ἀσύμφορα. πόλει δὲ συμφέροντα τὰ διαφέροντα ἐστίν, ὁμόνοια, δωρεὰν πρὸς πόλεμον, χρήματα καὶ πρόσοδον εὐπορία, συμμάχων ἀρετὴ καὶ πλῆθος. καὶ συλλήβδην ἅπαντα τὰ τούτοις ὁμοιότροπα, συμφέροντα νομίζομεν. τὰ δὲ τούτοις ἐναντία ἀσύμφορα. καλὰ δέ ἐστιν, ἀφ' ὧν εὐδοξία τις, καὶ τιμὴ τις εὔδοξος γενήσεται τοῖς πράξασιν. ἡδέα δὲ τὰ χαρὰν φέροντα. ῥᾴδια δὲ, τὰ μετὰ ἐλαχίστου χρόνου καὶ πόνου καὶ δαπάνης ἐπιτελούμενα. δωρεὰ δὲ πάντα τὰ ἀνδρούμενα γενέσθαι. ἀναγκαῖα δέ, τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ὄντα πράττειν, ἀλλ' ὡς ὑπ' ἀνάγκης θείας ἢ ἀνθρωπίνης οὕτως ὄντα. τὰ μὲν οὖν δίκαια, καὶ τὰ νόμιμα, καὶ τὰ συμφέροντα, καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ ἡδέα, καὶ τὰ ῥᾴδια, καὶ τὰ δωρεὰν, καὶ τὰ ἀναγκαῖα, ταῦτά ἐστιν. διορισόμεθα δὲ πρῶτον λέγειν ὑπὲρ αὐτῆς τι τῆς πεφυκυίας, καὶ τῆς ὁμοίου τούτοις καὶ τῆς ἐναντίων αὐτοῖς, καὶ τῆς ἡδονῆς πεφυκυίας, ἀπὸ θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἐνδόξων, ἢ ἀπὸ κριτῆς. ἢ ἀπὸ τῆς ἀνταγωνιστῶν ἡμῖν. ἐμοὶ μὲν οὖν δίκαιον οἷον αὐτὴν τὸν τρόπον, ἡμῖν διελήλυθα. τὸ δὲ ὅμοιον τῷ δικαίῳ, διόνησίν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ δίκαιον νομίζομεν τοῖς γονεῦσι

πείθεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον προσήκει μιμεῖσθαι τοὺς ἡμετέρους προγόνους. καὶ καθάπερ τοὺς δυσμενῶς ἔχοντας, αὐτοδικεῖν δίκαιόν ἐστιν, οὕτω τοὺς μηδὲν ἡμᾶς κακὸν δράσαντας μένους, δίκαιόν ἐστι μὴ ἐλάττονα. τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ δικαίῳ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔστιν ἐλεῖν λαμβάνειν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, χρὴ καταφανὲς ποιεῖν αὐτῷ τὸ πρόσλημμα. καθάπερ γὰρ τοὺς κακόν τι ποιήσαντας δίκαιόν ἐστι τιμωρεῖσθαι, καὶ τοὺς δυσχεράναντας οὕτω προσήκει αὐτοδικεῖν. τὸ δὲ κεκριμένον ἀπό τινων ἀνδρῶν δίκαιον, οὕτω λέγω. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς μόνον μισοῦμεν, καὶ κακῶς ποιοῦμεν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι δίκαιον εἶναι κρίνουσι τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι. τὸ μὲν οὖν δίκαιον οὕτω μελετᾶν πολλαχοῦ, λέγω. τὸ δὲ νόμιμον, αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν, ὥρισται ἡμῖν πρότερον. δεῖ δὲ ὅπου ἂν ᾖ χρήσιμον αὐτῶν τι τὸν ἀγωνιοῦντα, καὶ τὸν νόμον λαμβάνειν. εἶτα τὸ ὅμοιον τῷ γεγραμμένῳ νόμῳ. εἰ δ' αὖ τοιόνδε. ὥσπερ γὰρ ὁ νομοθέτης μεγίστας ζημίας τοὺς κλέπτας ἐνόμισεν, οὕτω δὴ καὶ τοὺς βιαστὰς τῆς τιμωρεῖσθαι. καὶ γὰρ οὗτοι κλέπτουσι τὴν διάνοιαν. καὶ καθάπερ ὁ νομοθέτης κληρονόμους ποιοῦσι τοὺς ἐγγυτάτω γένους ὄντας τοῖς ἄπασιν ἀχθομένοις εἰσίν, οὕτω καὶ τῆς τῶν ἀπολωλότων χρημάτων ἐμὲ νῦν προσήκει κύριον γενέσθαι. τῆς γὰρ ἀπολωλοτώτων αὐτῶν τὰ ἀπολωλότα, ἐγγυτάτω γένους αὐτοῖς ὤν, καὶ τῆς ἀπολωλότων δίκαιος ἂν ὢν ἄρχειν. τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ νομίμῳ, δεῖ τὸν τρόπον λαμβάνειν. τὸ δὲ ἐναντίον, ὧδε. εἰ γὰρ ὁ νόμος ἀπατορδύει τὰ δημόσια διανέμεσθαι, δῆλον ὅτι τοὺς διαφθειρομένους αὐτὰ πάντας ἀδικεῖν, ὁ νομοθέτης ἔκρινεν. εἰ γὰρ τιμᾶσθαι οἱ νόμοι προστάττουσι τοὺς καλῶς καὶ δικαίως τῆς κοινῆς ἐπιστήσαντας, δῆλον, ὡς καὶ τοὺς τὰ δημόσια διαφθείροντας, τιμωρίας ἀξίους νομίζουσιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν ἐναντίων καταφανὲς οὕτω γίνεται τὸ νόμιμον. ἐκ δὲ τῶν κεκριμένων ὧδε, καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τὸν νόμον

1 2 3 4

πεῴτερον οἱ δικασταὶ διεξιόντος λυσιῴδου, πᾶσα ψῆφος τοῖς νικῶσιν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, ἐναντία ταύτῃ πρὸς τὸν νόμον τοῦτον. τὸ μὲν οὖν νόμιμον οὕτω μετιόντες πολλαχῶς διέξιμεν. τὸ δὲ συμφέρον, αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν, οὐ τοῖς πεῴτερον ὤρισται· δεῖ δὲ λαμβάνειν εἰς οὓς λόγους τῆς πειθημοσύνης καὶ ἐκ τοῦ συμφέροντος ἀρχήν τινα, καὶ μετιόντας τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν περ καὶ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δικαίου διήλθομεν, οὕτω καὶ τὸ συμφέρον, πολλαχῶς ἐμφανίζειν. εἰσὶ δὲ αὐτοῦ μὲν ὅμοιον τῷ συμφέροντι τοιόνδε. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις συμφέρει οὓς οὐ μάλιστα τοὺς πρώτους τάττειν, οὕτως ἐν ταῖς πολιτείαις λυσιτελεῖ οὓς φρονιμωτάτους καὶ δικαιοτάτους πειθεσθαι τοῖς βουλομένοις καὶ καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις ὑγιαίνουσι, συμφέρει φυλάττεσθαι μὴ νοσήσωσιν, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν ὁρμὴ νοούσαις συμφέρον ἐστὶ πειρασθῆναι, μὴ σασιάσωσι. τὰ μὲν οὖν ὅμοια τῷ συμφέροντι, δεῖ περὶ τὸν αὐτὸν τρόπον μετιόντα, πολλὰ ποιήσεις. ἐκ δὲ τῆς ἐναντίου, ὧδε σοι τὸ συμφέρον ἔσται καταφανές. εἰ γὰρ λυσιτελεῖ οὓς ἐπιεικεῖς τῆς πολιτείας ἄρχειν, συμφέρον ἂν εἴη, καὶ οὓς πονηροὺς κολάζειν, εἰ γὰρ οἷόν τε ἀσύμφορον τὸ μόνους ἡμᾶς πρὸς ἡμιβαίους πολεμεῖν, συμφέρον ἂν εἴη τὸ λακεδαιμονίους συμμάχους ποιησαμένους ἡμᾶς, οὕτω ἡμιβαίοις πολεμεῖν. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἐναντίου, οὕτω τὸ συμφέρον καταφανὲς ποιήσεις. τὸ δὲ κεκριμένον ὑπ' ἀνδρῶν συμφέρον, ὧδε χρὴ λαμβάνειν. λακεδαιμόνιοί τε γὰρ ἀθηναίους καταπολεμήσαντες, συμφέρειν αὐτοῖς ὡήθησαν, μὴ πάλιν αὐτοὺς ἀναστήσασθαι. καὶ πάλιν ἀθηναῖοι, ἰδόντες αὐτοῖς ἀνοικίσαντι τὰ τάρτα, συμφέρειν σφίσιν ὡήθησαν, ταῦτα ποιῆσαι λακεδαιμονίους. ταῦτα μὲν οὖν τὰ δικαίου, καὶ τὰ νόμιμον, καὶ τὰ συμφέροντος, οὕτω μετιόντες, εὑρήσεις. τὸ δὲ καλὸν, καὶ τὸ ῥᾴδιον, καὶ τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ δυνατὸν, καὶ τὸ ἀναγκαῖον, ὁμοιοτρόπως τούτοις μετιθι. καὶ ταῦτα μὲν οὖν τοῦτον οὐ πορεύσομεν. πάλιν δὲ διορισώμεθα, καὶ περὶ πόσων, καὶ ποίων, καὶ πίνων, οἷς τοῖς βουλευτηρίοις καὶ ταῖς ἐκ-

1 2 3 4

κλησίαις, συμβουλεύσομεν. αὖ γὰρ ὄντων ἕκαστα σαφῶς ἐπι-
στώμεθα, οὐ μεῖ ἰδίους λόγους αὐτὰ τὰ πράγματα, καθ' ἑ-
κάστην ἡμῖν συμβουλίαν παραδώσει. τοῖς δὲ κοινὰς ἰδίασ' ἐκ πο-
λὺ προειδότες ἐπιφέρειν ἐφ' ἑκάστας τῆς πράξεως, ῥᾳδίως
δυνησόμεθα. πρὸ τῶν οὖν οὕνεκα, διαιρετέον ἡμῖν πρῶτ' ἂν κοι-
νῇ βουλεύσαιμεθα πάντες. ἀνακεφαλαίωμεῖ οὖν εἰπεῖν, εἰσὶν ἐπὶ
τὸν ἀριθμὸν προθέσεισ, περὶ ὧν δημηγορήσομεν. ἀνάγκη γὰρ
1 εἶναι καὶ βουλεύεσθαι, καὶ λέγειν ἡμᾶς ἐν βουλῇ καὶ δήμῳ, ἢ
περὶ ἰδρῶν, ἢ περὶ νόμων, ἢ περὶ τῆς πολιτικῆς κατασκευῆς,
ἢ περὶ τῶν πρὸς ἄλλασ' πόλεις συμμαχιῶν καὶ συμβολαίων
ἢ περὶ πολέμων, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ πόρου χρημάτων. αἱ
μεῖ οὖν προθέσεισ, αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, περὶ ὧν βου-
λευσόμεθα καὶ δημηγορήσομεν. ἑκάστην δὲ προθέσιν διελώ-
μεθα. ἢ σκοπῶμεν, ἐν οἷς ῥᾴστοις ἐνδέχεται περὶ τῶν λό-
γων χρήσασθαι. περὶ μεῖ οὖν ἰδρῶν περιττῶς ἀναγκαῖον λέ-
2 γειν. ἢ γὰρ ὁρῶμεν, ὡς τὰ καθεστῶτα διαφυλακτέον, ἢ ὡς ἐπὶ
τὸ μεγαλοπρεπέστερόν πωσ, ἢ ὡσ ἔστι τὸ ταπεινότερον. ὅταν
μεῖ οὖν λέγωμεν ὡς δεῖ τὰ καθεστῶτα διαφυλάττειν, εὑρήσο-
μεν ἀφορμὰς ἐκ μεῖ τοῦ δικαίου λέγοντεσ, τὰ πάτρια ἔθη πα-
ρὰ πᾶσι πεφυκέναι, ἄδικόν ἐστι. καὶ ὅλωσ τὰ μαντεῖα πάντα τοῖς
ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ πάτρια ποιεῖσθαι τὰς θυσίας.
καὶ ὅλωσ τοῦ πρώτων οἰκιζόντων τὰς πόλεις, καὶ τοῖς θεοῖς ἱδρυ-
σαμένων τὰ ἱερά, μάλιστα δεῖ διαμένειν τὰς περὶ τοὺς θεοὺς ἐ-
3 πιμελείασ'. ἐκ δὲ τοῦ συμφέροντοσ, ὅτι πρὸς χρημάτων σωτη-
ρίαν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, ἢ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως, συμφέρον ἔστι
κατὰ τὰ πάτρια τοῦ ἱερῶν θυομένων. καὶ ὅτι πρὸς δύναμιν
λυσιτελεῖ τοῖς πολίταις. ἐπεὶ συμπομπεύοντων ὁπλιτῶν, ἱππέων, ψιλῶν, δύσολεμότεροι γένοιντ' ἂν οἱ πολῖται φι-
λοθύμως μένοντεσ περὶ τὰ πάτρια. ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, ἢ οὕτω λαμπρὰς
τὰς ἑορτὰς πρὸς τῷ θεωρεῖσθαι συμβέβηκεν. ἐκ δὲ τῆς ἡδονῆς, εἰ
καὶ πρὸς τὸ θεωρεῖσθαι ποικιλία τῆς περὶ τὰς τοῦ θεοῦ θυ-
4 σίασ'. ἐκ δὲ τοῦ δυνατοῦ, εἰ μήτε σφόδρα χαλεπὸν, μήτε ἀπορ-

βολὴ πρὸς ταῦτας. ὅταν μὲν ἓν τοῖς καθεστῶσι συμπορώμεν
ὅπως μεποῦσι, σκεπτέον τοῖς τῆς πειθοῦς μέν, ἢ τῆς τοιούτου ὁ-
μιλοῦντων. καὶ ὡς εὐδέκτως διδάσκειν πρὸς τὰ λεγομένων. ὅταν
δὲ τοῖς τὸ μεγαλοπρεπέστερον συμβουλεύωμεν μεθίστασθαι τοῖς
ἱδρυμένοις. πρὸς μὲν τὸ τὰ πάθη κινεῖν, ἀφορμὰς ἔχομεν δὲ
πρεπεῖς, λέγοντες, ἃ πεῖσαι δεῖ τοὺς ὑπάρχοντας, ἃ καταλύειν
δεῖ, ἀλλ' αὔξειν τὰ καθεστῶτα. ἔπειθ' ὡς μὴ ῥᾴστας εἰκὸς δύνα
σθαι εἶναι, τοῖς μᾶλλον αὐξῆσαι τιμῶσιν. ἔπειθ' ὡς οὐ τὰ οἰ πα- 1
τρόθεν ἀεὶ καλὰ τοῖς ἄλλοις ἔθος ἦν. ἀλλὰ πρὸς ἥδονας καὶ
ρους καὶ τοῖς δυσχεραίνουσ' ὁρῶντες, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πολλὴ πρὸς ἥδονας
θουσ' θρασυτέραν ἐπιθήσουσιν. ἔπειθ' ὡς καὶ ἁπλῶς τὰ λοιπῶν ἁπάν
των οὕτω καὶ τοῖς πόλεσι καὶ ἥδονας ἰδίους οἴκους διοικοῦμεν. λέ-
γει δέ, καὶ εἰ ζώντων καλασκευαθέντων, ὠφέλειά τις ἔσται τῇ
πόλει, ἢ λαμπρότης, ἢ ἡδονή, μείζων, ὥσπερ τοῖς τὰ πρόσορα
ἔρηται. ὅταν δὲ τοῖς τὰ πεινότερον συσείλωμεν, πρῶτον μὲν 2
ἰδίᾳ ἥδονας καιρὸς τὸν λόγον ἀνακτέον, τί πρᾴττουσι χεῖρον οἱ πο
λῖται τυγχάνουσιν νῦν ἢ πρότερον. ἔπειθ' ὡς οὐκ εἰκὸς ἥδονας
χαίρειν τοῖς δαπάναις τῆς ζημιώων. ἀλλὰ τοῖς δυσεβείαις τ'
ζυόντων. εἰθ' ὡς πολλῷ κρείττοιαν ζώντων καὶ οἱ θεοὶ μὴ οἱ ἀνθρω-
ποι καλακρίνουσιν, ὅσοι πρὸς δύναμίν τι ποιοῦσιν. ἔπειθ' ὅπ
ου κἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ μὴ ἰδίᾳ τοῖς δυσεβείαις μὴ
καιροπραγίαις ἔστι τὰ πρὸς τοὺς πολίτικὰς δαπάνας. ἀφορ-
μὰς μὲν ἓν πάντας καὶ τοῖς ὁμοιοτρόπους ταύταις ἔχομεν τῆς
πρὸς τοὺς ζυσίας περιόδων ἔχομεν. ἵνα δὲ μὴ τὰ καλὰ τῶν κρα 3
πίστην ζυσίαν δῶμεν εἰσηγεῖσθαι μὴ νομοθετεῖν, ὁρισόμεθα καὶ
ταύτην. ἔστι γὰρ κρατίστη ζυσία πασῶν, ἥτις ἂν ἔχῃ, πρὸς μὲν
θεοὺς, ὁσίως μὴ θείως. πρὸς δὲ τοὺς δαπάνας, μετρίως. πρὸς
δὲ πόλεμον, ὠφελίμως. πρὸς δὲ τοὺς θεωρίας, λαμπρῶς. ἔξεσ
δὲ, πρὸς μὲν θεοὺς, ὁσίως, ἂν τὰ πάθη μὴ καλαλύωμεν.
πρὸς δὲ τοὺς δαπάνας, μετρίως, ἐὰν μὴ πάντα τὰ πεμπόμενα
καλωναλίσκωμεν. πρὸς δὲ τοὺς θεωρίας λαμπρῶς, ἐὰν χρυσῷ
καὶ τοῖς θιούτοις, ἃ μὴ σωναναλίσκεται, δαψιλῶς τις χρήσω- 4

ζαι. πρὸς δὲ τὸν πολέμους, ὠφελίμως, ἐὰν ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται διεσκευασμένοι συμπομπεύωσι. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς θεοὺς ἐκ τούτων κάλλιστα καταβεβασκεύασμεν. ἐκ δὲ τῆς περὶ τὸ δον εἰρήνης, καθ' οὓς ἐνδέχεται τόπους δημηγορεῖν, πρὸς ἑκάστης ἱερομηνίας εἰσόμεθα. πρὸς δὲ νόμων πάλιν καὶ τῆς πολιτικῆς καταβεβασκεῦσθαι ὁμοίως πως διελθωμεν. εἰσὶ δὲ νόμοι, συλλήβδην μὲν εἰπεῖν, ὁμολογήματα κοινὰ πόλεως. ἃ δὴ γραμμάτων ὁρίσαι καὶ πρόσταξαι, πῶς χρὴ ἕκαστα πράττειν. δεῖ δὲ αὐτῆς τῷ θεσίν, ἐν μὲν τοῖς δημοκρατίαις τοῖς μικρὰς ἀρχὰς καὶ τοῖς πολλὰς, πληρωτοῖς ποιεῖν. ἀσφαλέστατον γὰρ οὕτω. τοῖς δὲ μεγίστας, χειροτονητοῖς ἀπὸ τιμήσεως. οὕτω γὰρ ὁ μὲν δῆμος κύριος ὢν δίδοναι τοῖς ἡμᾶς οἷς αὐτὸς ἐθέλει, πρὸς λαμβάνουσιν αὐτοῖς οὐ φρονήσει. οἱ δ' ἐπιφανέστεροι, μᾶλλον τῷ καλοκαγαθίαν ἀσκήσουσιν, εἰδότες, ὅτι τὸ πᾶν τοῖς πολίταις δύσκολον ἔσται, οὐκ ἀλυσιτελὲς αὐτοῖς ἔσται. πρὸς μὲν οὖν τὰς ἀρχαιρεσίας ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, οὕτω δεῖ νομοθετεῖν. πρὸς δὲ τὰλλα διοίκησιν, καθ' ἣν μέν ἕκαστον διελθεῖν, πολὺ ἂν ὄγκον εἴη. συλλήβδην δὲ δεῖ πᾶσαφυλάττειν, ὅπως οἱ νόμοι τὸ μὲν πλῆθος ἀφελέσθωσι τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν, ἐπιβουλεύειν. πρὸς δὲ τὸ πλοῦτον, εἰς τὰς κοινὰς λειτουργίας ἐκ τοσούτων ἁπάντων πολυτιμίαν ἐμποιήσωσι. τάχα δὲ οὕτως ἂν καταβεβασκεύσειεν, εἰ τοῖς μὲν τὰς οὐσίας ἔχουσιν, αὐτὴ τῆς εἰς τὸ κοινὸν δαπανωμένων, προσίωσιν ἀπὸ τῶν νόμων ἀφορισμοὶ καὶ τυγχάνοιεν, τῶν δὲ πενομένων τὸν τὴν χώραν ὀργαζομένους, μὴ ναυκληροῦντας, τῆς ἀτοπίας μᾶλλον πεφυκότων, ὅπως οἱ μὲν πλουτοῦντες, ἐκόντες τῇ πόλει λειτουργήσωσι. τὸ δὲ πλῆθος, οὐ συκοφαντήσασ', ἀλλ' ὀργάσασ' ἐπιθυμήσει. δεῖ δὲ περὶ τούτοις μὴ πρὸς τὸ μήτε χώραν ποιεῖν ἀνάδαστον, μήτε δημοῦσθαι τοῖς οὐσίας τῶν πλουτούντων, ἱκανοὺς κεῖσθαι νόμους, καὶ μεγάλας ἐπικεῖσθαι τιμωρίας τοῖς παραβαίνουσι ταῦτα. χρὴ δὲ τοῖς ἐν πολέμῳ πλουτοῦσιν, εἰς ταφικὸν τι χωρίον δημόσιον ἐν καλῷ πρὸ τῆς πόλεως ἀφωρισθῆναι, μὴ τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς ἴσως ἦσιν, δημοσίαν

ξοφλῶ δίδεσθαι. τῆς μὲν οὖν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ νόμων τῶν θέσιν τοιαύτην δεῖ τιθέσθαι. περὶ δὲ τοὺς ὀλιγαρχίας, τοὺς μὲν ἀρχὰς δεῖ τοὺς νόμους ἀφορίσαι ἰσχύειν πᾶσι τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσι. δοῦναι δὲ εἶναι, τοὺς μὲν πλείστας, κληρωτοὺς. τοὺς δὲ μετρίους, κρυπτῇ μὲν ψήφῳ μετ' ὅρκων καὶ πλείστης ἀκριβείας διαψηφισαμένους. δεῖ δὲ τοὺς ἐν μίᾳ τῶν ὀλιγαρχίᾳ μετρίους ἐπικεῖσθαι τοῖς ὑβρίζειν δυνάς τῆς πολιτῆς ἐπιχειροῦσι.
» τὸ γὰρ πλῆθος, οὐχ οὕτως ἀρχῶν ἀναγκαίως δρόμενον, ὡς 1
» ἔχει βαρέως ὑβριζόμενον. χρὴ δὲ καὶ τοὺς διαφόρους τῆς πολι-
» τῆς, ὅπως τάχιστα διαλύειν, καὶ μὴ χρονίζεσθαι, μὴ δὲ σωάγειν
ἐκ τῆς χώρας ἕως τὴν πόλιν τὸν ὄχλον. ἐκ γὰρ τῆς τοιούτων
σωμάτων συστρέφεται τὰ πλήθη, καὶ καθαλύει τοὺς ὀλιγαρ-
χίας. καθόλου δὲ εἰπεῖν, δεῖ τοὺς νόμους, ἐν μὲν τοῖς δημο-
κρατίαις, κωλύειν τοὺς πολλοὺς τοῖς τῆς πλουσίων οὐσίαις
ἐπιβουλεύειν. ἐν δὲ τοῖς ὀλιγαρχίαις, ἀφορίζειν τοὺς τῆς πο-
λιτείας μετέχοντας ὑβρίζειν τοὺς ἀθωνεσθρους καὶ σύνθφων 2
τεῖν τοὺς πολίτας. ὧν μὲν οὖν ὁρίζεσθαι δεῖ τοὺς νόμους καὶ τὴν
πολιτικὴν καθασκευὴν, ἐκ τούτων οὐκ ἀγνοήσεις. δεῖ δὲ τὸν
σωαγωγεύειν ἐθέλοντα νόμῳ, δεικνύειν τοῦτον ἴσον ὄντα τοῖς
πολίταις, ὁμαλογουμένου τε τοῖς ἄλλοις νόμοις, καὶ συμφέ-
ροντα τῇ πόλει, μάλιστα μὲν πρὸς ὁμόνοιαν. εἰ δὲ μὴ, πρὸς τὴν
τῆς πολιτῆς καλοκαγαθίαν, ἢ πρὸς τοὺς κοινὰς πρόσοδους, ἢ
πρὸς εὐδοξίαν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως, ἢ πρὸς τὴν πολιτικὴν
δύναμιν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῆς τοιούτων. καὶ πλέοντα δὲ δεῖ 3
σκοπεῖν, πρῶτον μὲν, εἰ μὴ κοινὸς ὁ νόμος. ἔπειτα, εἰ μὴ τοῖς
ἄλλοις ὁμαλογῶν ἀλλ' ὑπεναντίος ἔσται. ἔτι τοῦτοις εἰ μὴ πρὸς
μηδὲν τῆς ἐρημένων συμφορῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐλαφρὸς.
τοῦτο μὲν οὖν νόμων καὶ τῆς κοινῆς καθασκευῆς, ἐντεῦθεν
καὶ πόθεν καὶ λέγειν δυνησόμεθα. περὶ δὲ συμμάχων καὶ
τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους πόλεις συμβολαίων, διελθεῖν ἐπιχειρή-
σομεν. τὰ μὲν οὖν συμβόλαια καὶ τοὺς τάξεις, ἀναγκαῖον κα-
τὰ σωθήκας κοινὰς γίνεσθαι. συμμάχους δὲ κτᾶσθαι καλῶ 4

ῶν καιρούς ζώντους. ὅταν τινές καθ' ἑαυτῶν ὦσιν ἀθυμεῖς, ἢ πό-
λεμος ἢ τις πενιδόκιμος, ἢ δι' ὃν ποιήσασθαι συμμαχίαν
πρὸς ἄνακα, ὅτι πολέμῳ ἀρκήσειν τινὰς νομίζουσιν. αἰτίαι
μὲν οὖν αὗται, καὶ αἱ πλείσται ταύταις ἄλλαι πλείους
τῶν ποιεῖσθαι συμμάχους εἰσίν. δεῖ δὲ ὅταν σωφρονεῖν βού-
λῃ τὴν νομιζομένην συμμαχίαν τὸν καιρὸν ζητοῦντα ἐμ-
φανίζειν. καὶ δικαίαι μὲν οὖν αἱ τῶν συμμαχίαν ποιουμένους. μάλι
1 στα μὲν δικαίους ὄντας, καὶ πρόθυμον τῇ πόλει ἀγαθὸν πε-
ριποιοῦντας, καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχοντας, καὶ πλησίον τοῖς
τόποις καθιδρυμένους. εἰ δὲ μή, τούτων ἄπορον ἂν ὑπάρχῃ, ζητῆ-
σαι σωφρονεῖν. ὅταν δὲ διακωλύῃς τὸν συμμαχίαν, ἐμφανίζειν οἰ-
δέχεται. πρῶτον μὲν, ὡς οὐκ ἀνάγκη ποιεῖσθαι νῦν αὐτόν. ἔ-
πειθ' ὡς οὐ δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες. εἶθ' ὡς πρόθυμον ἡμᾶς
κακῶς περιποιοῦντες. εἰ δὲ μή, ὡς μακρὰν τοῖς τόποις ἀπέχον-
τος. καὶ οὐχ ὑπάρχοντες δυνατοὶ καθ' ὃν προσήκοντας πα-
2 ραγγέλλεσθαι καιρούς. ζητοῦσι μὲν οὖν αὐτηλογίαις καὶ ζητοῦσι σωφ
γοείαις ζητοῦσι πρὸς τὸν συμμάχων, ἐκβοῦντων καὶ τὸν ζώντοις ὁ
μοιοπρόπων δυπορήσομεν χρῆσθαι. πρὸς εἰρήνης δὲ πάλιν κὴ de Bell
πολέμου τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς μέγιστας ἰδέας ἐκλάβωμεν.
προφάσεις μὲν δὴν εἰσι τὸν πόλεμον ἐκφέρειν πρός τινας, αὖ-
ται. δεῖ πρόθυμον ἀδικηθέντας, νῦν καιρῶν πλαπεπωκότων,
ἀμύνασθαι ὃν ἀδικήσαντας, ἢ νῦν ἀδικουμένους ἅπερ ἑαυτὸν
πολεμεῖν, ἢ ἅπερ συγγενῶν, ἢ ἅπερ δύναμιν, ἢ συμμάχοις
3 ἀδικουμένοις βοηθεῖν, ἢ τὸν τῇ πόλει συμφέροντος εἵνεκεν, ἢ εἰς
δύναμιν, ἢ εἰς δύπορίαν, ἢ εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἄλλο τι τῶν τοιού
των. ὅταν μὲν δὴν ᾖ τὸ πολεμεῖν πλαπαλῶμεν, τούτων τε de Bello
τῶν προφάσεων ὅλι πλείστας σωακπέον, καὶ μετὰ ζώντα δίκη-
τέον, ὧν ὧν ἔστι περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, ὅτι πλεῖστα τούτων
» ζώντοις πλαπαλουμένοις ὑπάρχοντά ἔστι. περιγίνονται δὲ πάντες
» ἢ δι' τὴν τῶν θεῶν δύνοιαν, ἢ δύτυχίαν προσαρούμεν, ἢ
» δι' σωμάτων πλήθος καὶ ῥώμην, ἢ δι' χημάτων δύπειαν
4 ἢ δι' στρατηγοῦ φρόνησιν, ἢ δι' συμμάχων ἀρετήν, ἢ δι' τό-

πων δύφυίαν. τούτων μὲν οὖν καὶ τῆς διαιρέσεως τὰ τοῖς πράγ
μασιν οἰκειότατα λαμβάνοντες, ἐμφανιοῦμεν, ὅταν ζητῶμεν τὸ
πολεμεῖν πῶς καλῶμεν, τὰ μὲν τῆς ἀντίων τὰ πεινοῦντες,
τὰ δὲ ἢ μέτρα τοῖς αὐξήσεσι μεγάλα καθιστῶντες. ἐὰν δὲ πό
λεμον μέλλοντα γίνεσθαι διακωλύειν ἐπιχειρῶμεν, πρῶτον
μὲν δεῖ πεφάσθαι λεκτέον, ἢ παντελῶς οὐδεμίαν ὑπάρχου
σαν, ἢ μικρὰν καὶ ταπεινὰς οὖσας τοῖς δυναμένοις. ἔπειθ' ὡς
οὐ συμφορὰ ἐστὶ πολεμεῖν διεξιόντα τὰ καλὰ τὸν πόλεμον ἀτυχή 1
ματα τοῖς ἀνθρώποις. πρὸς δὲ τούτοις, τὰ πρὸς νικᾶσθαι σωτη
ρίαν τῷ πολέμῳ τοῖς ἀνταίοις ὑπάρχοντα, μᾶλλον λεκτέον. ταῦτα δέ ἐστιν, ἃ πρὸ αὐτῶν κατειθίσθαι. γίνεσθαι μὲν
δὴ μέλλοντα πόλεμον ἐκ τούτων ἀφελητέον. κἂν δι' ἐνιστῶ
τα παύειν ἐπιχειροῦντας, ἐὰν μὲν κρατῶσιν οἱ συμβουλεύο
μενοι, αὐτὸ δεῖ πρῶτον λεκτέον, ὅπ δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντας,
μὴ ἀθυμεῖν ἕως ἂν πίσωσιν, ἀλλ' ἐν τῷ κρατεῖν ποιεῖσθαι
τὴν εἰρήνην. ἔπειτα διότι πέφυκεν ὁ πόλεμος καὶ τῆς εὐτυ 2
χούντων ἐν αὐτῷ πολλοὺς ἀφελεῖν. ἢ δ' εἰρήνη, οὓς μὲν ἧτ
τον βλάπτους, σώζειν. οὓς δὲ νικῶντας, ὧν ἕνεκεν ἐπολέμουν παρέχειν ἀφελεῖσθαι, διεξιτέον δὲ τοῖς μεταβολὰς τοῖς ἐν τῷ πολε
μῳ, ὡς πολλαὶ καὶ πολλάκις γίνονται. οὓς μὲν δὴ ἐν τῷ πο
λέμῳ κρατοῦντας, ἐκ τῆς τοιούτων αὐτὴν τὴν εἰρήνην πρακτέον. οὓς δὲ ἐπικούρους, ὑφ' αὐτῆς τε τῆς συμβαινούσης, καὶ ἐκ
τοῦ μὴ παροξύνεσθαι τοῖς πεφαδικηκόσι τοὺς συμφορᾶς πει 3
σομένους, καὶ ἐκ τῆς κινδύνων τῆς γεγενημένων τὸ μὴ ποιή
σασθαι τὴν εἰρήνην, καὶ ἐκ τοῦ κρεῖττον εἶναι τοῖς κρείττοσι
μέρος τι τῆς ὑπαρχόντων πεφεύσθαι, ἢ πολέμῳ κρατηθέντας
αὐτοῦς, αὐτοῖς κτήμασιν ἀφελεῖσθαι. συλλήβδην δὲ τοῦτο ἡμᾶς
εἰδέναι δεῖ, ὅτι τότε πάντες οἱ ἄνθρωποι τοὺς πολέμους εἰώ
θασι διαλύεσθαι πρὸς ἀλλήλους, ὅταν ἢ τὰ δίκαια ἀξιοῦν τοὺς
ἀνταίους λαμβάνωσιν ἢ διανοηθῶσι τοῖς συμμάχοις, ἢ
τῷ πολέμῳ κάμνωσιν, ἢ φοβηθῶσι τοὺς ἀνταίους, ἢ σωσάσω
σι πρὸς ὀφᾶς αὐτοὺς, ὥστε τούτων τε πάντων καὶ τοῖς 4

ὁμοιοτρόπων, τὰ δὲ τοῖς πράγμασιν οἰκειότατα σωμάτων, οὐκ ἀχρήσεις, ὅθεν χρὴ πολὺ πρόμηθυ δημιουργεῖν καὶ εἰρωνικῶς. λείπεται δ' ἡμᾶς εἰπεῖν πολὺ πόρου χρημάτων διελθεῖν, πρῶτον μὲν ἂν σκεπτέον, εἴτε τῆς πόλεως κτημάτων ἀμελημένον ἐστὶ. καὶ μήτε πλέον ποιεῖν μήτε τοῖς θεοῖς ἀφαιρετέον πάσι. λέγω δ' οἷον τόπους ὕλας δημοσίους ἀμελημένους, ἐξ ὧν τοῖς ἰδιώταις ἢ πεπραθέντων ἢ μεμισθωθέντων, πλέονος ἂν τις τὴν πόλιν γίγνοιτο. καινοτάτου γὰρ ὁ τοιοῦτος πόρος ἐστίν. αὖ δὲ μηδὲν ἢ τοιοῦτον, ἀλλὰ τιμημάτων ἀναγκαῖον ποιήσασθαι τοῖς εἰσφορὰς. ἢ τοῖς μὲν πένησι τὰ σώματα πλέκειν ἐᾶν πρὸς τὰ γυμνάσια εἰς ὃν κινδυνεύσουσι, τοῖς δὲ πλουσίοις τὰ χρήματα, τοῖς δὲ τὰ χείρονα ὁπλα. συλλήβδην δὲ πολὺ πόρων εἰσηγουμένοι, φαῦλα αὐτὸν ἴσουσι τοῖς πολίταις, καὶ πολυχρονίους καὶ μεγάλους ὄντας. ὃν ἦν τοῖς ἀναντίοις τὰ ἀναντία τούτοις ἔχοντας. τοῖς μὲν οὖν πρόσθεσις, πολλῶν δημηγορήσομεν, καὶ τὰ μόρια τούτων ἐξ ὧν ἔστι λόγους συνθήσομεν, καὶ πρόφασιν καὶ ἀρχὴν ἐπιτηδείους, ἐκ τοῦ εἰρημένων ἴσμεν. πρόθεσις δὲ πάλιν ἐφεξῆς τὸ ἐγκωμιαστικὸν εἶδος, καὶ ψεκτικὸν τοῦτο διαλάβωμεν. συλλήβδην μὲν οὖν ἔστιν ἐγκωμιαστικὸν εἶδος, πράξεων, καὶ πράξεων, καὶ λόγων, ἀν δόξεων αὔξησις, καὶ μὴ προσόντων σωφρονίσις. ψεκτικὸν δὲ τοὐναντίον τούτῳ. τοῦ μὲν οὖν δόξεων, ζαπείνωσις. τοῦ δὲ δόξεων, αὔξησις. ἐπαινετὰ μὲν οὖν ἐστὶ πράγματα, τὰ δίκαια, καὶ τὰ νόμιμα, καὶ τὰ συμφέροντα, καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ ἡδέα, καὶ τὰ ῥᾴδια προχωροῦντα. τούτοις δὲ, αὐτά τε οἷά ἐστι, καὶ ὅθεν αὐτοῖς πολλὰ ποιήσομεν, ἂν τοῖς πρὸ τούτων εἰρήσομεν. δεῖ δὲ τὸν βουλευτοῦντα, δεικνύειν τοῖς λόγοις, ὡς τοῦτο τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχει τι τούτων ὑπ' αὐτὸ κατεργασθέν, ἢ δι' αὐτὸ προιὸν, ἢ ἐκ τούτου ἐπισυμβαῖνον, ἢ ἀνεκὸν τούτου γινόμενον, ἢ οὐκ ἄνευ τούτου ἐπιτελούμενον, ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ τῷ ψέγοντι, τὰ ἀναντία τούτων δεικτέον προσόντα τῷ ψεγομένῳ. τὸ μὲν ἐκ τούτου, οἷον ἐκ τοῦ φιλογυμναστεῖν τὸ σῶμα εὐεκτικὸν. καὶ ἐκ τοῦ μὴ φιλοπονεῖν, εἰς ἀρρωστίαν ἐμπίπτειν. καὶ

ἐκ τῦ φιλοσοφεῖν, δεινότερον εἶναι πρὸς φρόνησιν. καὶ ἐκ τῦ ἀ
μελεῖν, οὐδὲ ἀ τῦ ἀναγκαίων εἶναι. τὸ δ' οὗ ἕνεκα τούτου, οἷον ἕ-
νεκα τῦ ἐφικνεῖσθαι πρὸ τῦ πολιτῦ, πολλοὺς πόνους καὶ
κινδύνους προμένουσι. καὶ οὗ ἕνεκα τῦ χαρίζεσθαι τοῖς φιλο-
μένοις, τῦ ἄλλων οὐδὲν φρονπίζουσι. τὸ δὲ μὴ καθ' αὑτὸ τούτου, οἷον
οὐκ ἄθλον τῦ ναυτῦ, ναυμαχῶν νίκαι, καὶ οὐκ ἄθλον τῦ πίνειν.
αἱ παροιμίαι. τὰ τοιαῦτα δὲ τοῖς πεπειρημένοις ὁμοιοτρόπως με
πών, ἐγκωμίων καὶ ψόγων πολλῶν δυπρήσεις. ἀφέσεως δὲ 1
καὶ τὰ πεινώσεις συλλήβδην ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τόνδε τὸν τρό
πον μεπών, πρόσθεν μὲν ἀφεφαίνων, ὡς πρὸς ἀρτίως μετῆλ-
θον, πρὸ τούτου δὲ πολλὰ χρηναῖθαι, ἢ κακὸ, ἢ ἀγαθὸ. εἰς
μὲν δὴ τρόπος τῆς αὐξήσεως οὗτος. δεύτερος δὲ, κεκριμένου με
τὰφορᾶν. αὖ μὲν ἐπαινῆς, ἀγαθὸν. αὖ δὲ ψεγῆς, κακόν. εἶτα πα
ρεισάναι τὸ πρὸ σοῦ λεγόμενον, καὶ πρὸβάλλειν πρὸς ἄλλη-
λα. τὸ μὲν πρὸ σωτῦ λεγομένου, τὰ μείζω διειών. τὸ δὲ ἑ-
τέρου τὰ ἐλάχιστα, καὶ οὕτω μέγα φανεῖσθαι. ἴσως, πρὸς τὸ 2
πρὸ σωτῦ λεγόμενον, αὖ πρὸβάλλειν τὸ ἐλάχιστον τῦ πρὸ
τοῦ αὐτοῦ ἰδέαν πεπόντων. φανεῖται γὰρ οὕτω τὸ πρὸ σοῦ
λεγόμενον μεῖζον, ὥσπερ οἱ μέσοι τὰ μεγέθη φαίνονται μεί-
ζους, ὅταν πρὸς βραχυτέρους πρασῶσιν. ἔσται δὲ καὶ ὧδε πάν-
τως αὔξειν, εἰ κέκριται μέγα ἀγαθὸν εἶναι, τοῦτο τὶ ἐναντίον
ἐὰν λέγῃς μέγα κακὸν, φανεῖται. ὡσαύτως δὲ εἰ νομίζεται μέ
γα κακὸν ἐὰν τοῦτο ἐναντίον λέγῃς, μέγα ἀγαθὸν φανεῖται.
ἔστι δὲ καὶ ὧδε μεγάλα ποιεῖν τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ κακά, ἐὰν ἀφ- 3
αίνῃς αὐτῶν ἐν διανοίαις συμβιβάζων, ὡς ἐκ πολλοῦ πεφεύγο
σιν. ὡς πολλὰ πεφέπειν ἐπιβάλλειν. ὡς πολὺ χρόνον ἐπεφ τ
πειν. ὡς οὐδεὶς ἄλλος πέφυκεν τούτοις ἐπιχείρησειν. ὡς μετὰ
τούτων ἔπραξε. μεθ' ὧν οὐδεὶς ἄλλος. ὡς οὐδεὶς τούτοις, μεθ' οὓς
οὐδεὶς ἕτερος. ὡς ἑκών. ὡς ἐκ περνοίας. ὡς εἰ πάντες τοῦτο
ἴσως ποιοῖμεν, οὐδαιμονοῖμεν ἄν, ἢ φαύλως πεφοίημεν. χρὴ
δὲ καὶ εἰκάζοντα συμβιβάζειν καὶ ἐποικοδομοῦντα τὸ ἕτερον
ὡς ὠδὶ τὸ ἕτερον, αὔξειν τρόπῳ τοιῷδε. ὅσπερ δὲ τῦ φίλων κή- 4

δεῖται, δεῖσθαι εἰκὸς καὶ τοὺς αὐτοὺς γονεῖς τιμᾶν. ὃς δὲ τοὺς γονέας τιμᾷ, οὐδεὶς ἂν τοῦτον παῖδα τὸν ἑαυτοῦ βούλοιτο εἶναι. συλλήβδην δέ, ἐὰν πολλῶν αἴτιον ἀγαθῶν φαίνηται, ἐάν τε ἀγαθῶν ἐάν τε κακῶν, μεγάλα φανεῖται. σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ πρᾶγμα, ὁποῖον φανεῖται, καθ' ἑκάστην μοῖραν διαιρούμενον, ἢ καθόλου λεγόμενον, καὶ ὁπότερος αὖ μεῖζον ἢ, τόνδε τὸν τρόπον αὐτὸ λέγειν. τοὺς μὲν δὴ αὐξήσεις οὕτω μετιών, πολλὰς ποιήσεις καὶ μεγίστας. τὰ πεινώσεις δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, τὸν ἐναντίον τρόπον μετιών, ὡς εἰρήκαμεν τοῦ μεγάλων. καὶ μάλιστα μὲν, αὖ μηδενὸς ἄλλου ἐπιδεικνύῃς. εἰ δὲ μή, ὡς ἐλαχίστων καὶ σμικροτάτων. ὡς μὲν δὴ ἐγκωμιάζοντες ἢ ψέγοντες, αὐξήσομεν καὶ ταπεινώσομεν ἅπερ αἰεὶ ἐθέλομεν, ἐκ τούτων ἴσμεν. χρήσιμοι δὲ αἱ τῆς αὐξήσεως ἀφορμαί εἰσι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἀλλ' ἡ πολλὴ δύναμις αὐτῆς ἐστιν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις καὶ ἐν τοῖς ψόγοις. πῶς μὲν δὴ τούτων ἐντεῦθεν διοπτεύσομεν. θέλομεν δὲ πάλιν ὁμοίως τοῖς τότε κατηγορικὸν καὶ τὸ ἀπολογητικὸν εἶδος, ὃ πρὸς τὸν δικανικὸν ἔστι πραγματεία, αὐτά τε ἐξ ὧν συνέστηκε, καὶ ὡς δεῖ αὐτοῖς χρῆσθαι. ἔστι δὲ τὸ μὲν κατηγορικὸν, συλλήβδην εἰπεῖν, ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων ἐξάγγελσις. τὸ δὲ ἀπολογητικὸν, ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων κατηγορηθέντων ἢ καθυποπτευθέντων, διάλυσις. ἑκατέρου δὲ τῆς εἰδῶν τοὺς δυνάμεις τοὺς αὐτοὺς ἐχόντων, κατηγοροῦντα μὲν, ἀναγκαῖον λέγειν, ὅταν μὲν εἰς πονηρίαν κατηγορῇ, ὡς αἱ τῆς ἐναντίον πράξεις ἄδικοι καὶ παράνομοι, καὶ τῷ πλήθει τῆς πολιτικῆς ἀσύμφοροι τυγχάνουσιν οὖσαι. ὅταν δὲ εἰς ἀφελητηρίαν, ὡς αὐτῷ τε καὶ τῷ πράττοντι, ἀσύμφοροι, καὶ αἰσχραὶ, καὶ ἀηδεῖς, καὶ ἀδύνατοι ἐπιτελεσθῆναι τοῦτα μὲν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, καθ' ἕκαστα τῆς πονηρῶν καὶ τῆς ἀφελητήρων ἐπιχειρήματα ἔστι. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο παρατηρεῖν τὸν κατηγοροῦντας, ὡς τοῖς τῆς ἀδικημάτων οἱ νόμοι τοῖς δικασταῖς τάττουσιν, καὶ πρὸς ἃ τῆς ἀδικημάτων οἱ δικασταὶ τοῖς δικασταῖς ὁρίζουσιν, ὅταν μὲν ὁ νόμος

διωρικώς, δεῖ γὰρ δεῖ μόνον σκοπεῖν τὸν κατήγορον, ὅπως αὐτὸ ἐπιδείξῃ ὃ πράγμα γεγενημένον, ὅταν ὑπὸ δικασταὶ κατηγόρου μόνον εἰδῶσιν, αὐξητέον ὅσι τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἁμαρτήματα. καὶ μάλιστα μὲν δεικτέον, ὡς ἑκὼν καὶ ἐκ προνοίας οὐ τῆς τυχούσης, ἀλλὰ μετὰ πλεονεξίας ἠδίκησεν. ἐὰν δὲ μὴ δυνατὸν ᾖ δεῖξαι τοῦτο, ἀλλὰ νομίζεις δεῖξαι τὸν ἐναντίον ὡς ἥμαρτε τόπον τινά, ἢ ὅτι τοῦτο πράξαι διανοηθεὶς καλῶς, ἢ τύχῃ, πρὸς αἱρετέον τῷ συγγνώμῃ, λέγοντα τοῖς 1
ἀκούουσιν, ὡς οὐ δεῖ πράξαντας ἁμαρτεῖν φάσκειν. ἀλλὰ πρὶν πράττειν βουλεύεσθαι. ἔπειτα ὡς εἰ μὴ ἑκὼν ἥμαρτεν ἢ τύχῃ ἐκεῖνος, δεῖ δὲ τοῖς ἀτυχίας καὶ τοῖς ἁμαρτίας ζημιοῦσθαι μᾶλλον αὐτῷ, ἢ τῷ μηδὲν ἕτερον βουλομένῳ ποιῆσαι. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὁ νομοθέτης οὐκ ἀφῆκε τοὺς ἡμαρτάνοντας, ἀλλὰ κακοδίκους ἐποίησεν, ἵνα μὴ πάντες ἁμαρτάνωσι. λέγε δὲ, καὶ ὡς εἰ τὸν τὰ ῥᾳδιουργήματα ἀρχὴν τιμώμενον ἀρδέξονται. πολλοὺς γὰρ ἀδικεῖν, πεποιημένους ἕξουσι. καθορῶντες μὲν γὰρ ἃ πράττουσιν ἑαυτοῖς 2
πράξειν. ἀρχὴν τυχόντες δὲ, φάσκοντες ἠτυχηκέναι, τιμωρίαν οὐχ ὑφέξουσι. τῆς μὲν οὖν κατηγορεῖν, ἐκ τῆς τοιούτων ἡ συγγνώμη περιαιρετέα. καὶ ὡς πρότερον εἴρηται, δεῖ τῶν αὐξήσεων πολλῶν αἴτια κακῶν τὰ τῶν ἐναντίων δρᾶν δεικτέον. τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν εἶδος δεῖ τῶν μορίων ἀρκτικὸν εἶναι τούτων. τὸ δὲ ἀπολογητικὸν, δεῖ ἄλλων μεθόδων σωίζεσθαι. πόθεν αὖ τις ἀπολογήσαιτο. ἢ γὰρ ἀρδεικτέον τῷ ἀρχομένῳ, ὡς οὐδὲν τῶν κατηγορουμένων ἔπραξεν, ἢ ἐὰν ἀναγκάζηται ὁμολογεῖν, πειρατέον δεικνύναι ἐνόμον καὶ δίκαιον καὶ καλὸν καὶ συμφέρον τῇ πόλει τὸ πεπραγμένον. ἐὰν δὲ μὴ δύνωνται ἀρδεῖξαι, εἰς ἁμάρτημα ἢ εἰς ἀτύχημα ἄγοντα τοῖς πράξεις, καὶ μικρὰ τοῖς βλάβας ἀπ' αὐτῶν γεγενημένας ἀρφαίνοντα, συγγνώμης τυχεῖν πειρατέον. ἀδικίαν δὲ καὶ ἁμάρτημα καὶ ἀτυχίαν αὖ διορίζεσθαι, τὸ μὲν ἐκ προνοίας κακόν τι ποιεῖν, ἀδικίαν τίθει, καὶ φάθι δεῖν τιμωρίαν ὠφελεῖς τοιούτοις τῷ μείζονα λαμβάνειν. τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν βλαβερόν τι πράτ- 4

τειν, ἁμαρτίαν εἶναι φατέον. τὸ δὲ μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ δι' ἑτέ-
ρους τινὰς ἢ δι' ἀτυχίαν μηδὲν ἐπιτελεῖν τῶν βεβουλευμένων κα-
λῶς, ἀτυχίαν τίθεμεν. καὶ φάναι τὸ μὲν ἀδικεῖν, εἶναι τῶν πονηρῶν
ἀνθρώπων ἴδιον. τὸ δ' ἁμαρτεῖν καὶ πρὸς τὰς πράξεις ἀτυ-
χεῖν, οὐ μόνον εἶναι ἑαυτῷ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ κοινὸν καὶ τῶν δικα-
ζόντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ἀξιῶ δὲ συγγνώμην ἔχειν ἀ-
ναγκαθεὶς ὑμολογεῖν τῶν τοιούτων ἁπάντων, κοινὸν τοῖς ἀνθρώ-
1 ποις τὸ ἁμαρτάνειν καὶ τὸ ἀτυχεῖν. δεῖ δὲ τὸν ἀρχομένου-
μενον πάντα θεωρεῖν, ἐφ' οἷς τῆς ἀδικημάτων οἵτε νόμοι τοῖς πε-
ρείασ' ἐπάξουσι, καὶ οἱ δικασταὶ ζημιώσουσι. καὶ ὅταν ὁ
νόμος ὁρίζῃ τοῖς περιοῦσι, διεκτέον. ὡς οὐκ ἐποίησε τὸ πρᾶγ-
μα, ἢ ὡς οὐνόμα καὶ δίκαια ἐποίησεν. ὅτε δὲ οἱ δικασταὶ καθε-
σήκασι ζημιῶσαι τῆς ζημίας, ὁμοίως πάλιν οὐφατέον, ὅτι τοῦ-
τα οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ μᾶλλον μικρὰ βεβλαμμένον τὸν νικη-
τέον, καὶ οὐσία ἀφανίζειν πειρατέον. ἐκ δὲ τῶν μὴ ὄντων μὴ δεῖ τῆς
2 τοῦ ὁμοιοῦσθαι πρὸς τοὺς κατηγορίας καὶ οὐ τοῖς ἀρχομέ-
νοις δυνατὸν ἔσομεν. λείπεται δὴ ἡμῖν ἔτι διεξελθεῖν τὸ ἐξετασικὸν
εἶδος. πρὸς κεφάλαιόν μὲν δὴ εἰπεῖν, ἡ ἐξέτασις ἔστι περαιέρεων ἢ 5
πράξεων ἢ λόγων πρὸς ἄλληλα, ἢ πρὸς τὸν ἄλλον βίον νικη-
τικῶν ἐμφάνισις. δεῖ δὲ τὸν ἐξετάζοντα ζητεῖν, εἴπερ ἢ ὁ λό-
γος ὃν ἐξετάζῃ, ἢ αἱ πράξεις τὸν ἐξεταζομένου, ἢ αἱ περαιρέσεις
νικᾶν πρὸς ἀλλήλας. ἢ δὲ μέθοδος ἥδε, σκοπεῖν πρὸς τῷ παρ-
χρημένῳ χρόνῳ, εἰ τὸ πρῶτόν τινος φίλος γιγνόμενος, πάλιν ἐ-
3 χθρὸς ἐγένετο, καὶ πάλιν φίλος τῷ αὐτῷ γέγονε. καὶ ἄλλο νικη-
τέον εἰς μοχθηρίαν φθόνου ἐπράξεν, ἢ ἔτι πράξει, ἐὰν οἱ καιροὶ
περιπέσωσιν αὐτῷ νικητέον τοῖς πεπόνθασιν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγ-
μένοις. ὡσαύτως δὲ ὅρα, καὶ εἴ τι εἰπὼν νῦν λέγει νικητέον τοῖς
πεπόνθασιν αὐτῷ ἠρημένοις. καὶ εἴ τι εἶπεν νικητέον τοῖς λεγομέ-
νοις, ἢ τοῖς πεπόνθασιν ἠρημένοις. ὡσαύτως δὲ καὶ πάλιν πε-
ράλεγε νικητέον τοῖσι πεπόνθασιν ὑπ' αὐτοῦ ἠρημένοις, ἢ περὶ λοι-
π' αὖ καιρῶν πραγμάτων. ὁμοιοῦσθαι δὲ τοῖς λαμβά-
4 νουσι καὶ περὶ τὰ ἄλλα οὐδοξα ἐπιτηδεύματα, τοῖς οὐ τῷ τ' ἐξε-

ζεχομένου βίω σύμπαντες. τὸ μὲν δὴ ὑξετασικὸν εἶδος, οὕτω μετιὼν, οὐδένα πλανήσεις τόπον τῆς ὑξετάσεως. ἀπάντων δὲ τῶν εἰδῶν ἤδη διηρημένων, δεῖ καὶ χωρὶς ἕνὸς ἑκάστου ὅταν ἀρμόττῃ, χρῆσθαι, καὶ κοινῇ συμμιγνύντας τοῖς δυνάμεις αὐτῶν. τούτων μὲν γὰρ ἔχει μὲν διαφορὰς δι' μεγίθεις. ἐπικοινωνοῦσι μέν τι καὶ τοῖς χρήσεις ἀλλήλοις. καὶ ταυτὸ πεπόνθασι, τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἤθεσι. καὶ γὰρ οὗτοι τῇ μὲν, ὁμοιοι. τῇ δὲ, ἀνόμοιοι τοῖς ὄψεις καὶ τοῖς αἰσθήσεις εἰσὶν. οὕτω δὲ τῶν εἰδῶν διωρισμένων, καὶ ὧν πεοὶ διόνται, κοινῇ πάλιν ὑξαριθμήσωμεν καὶ διέλθωμεν, ὡς αὐτοῖς δεῖ χρῆσθαι. πρῶτον μὲν δὴ καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ νόμιμον, καὶ τὸ συμφόρον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ τὸ ἡδὺ, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, καθάπερ ἐν ἀρχῇ διελόμενοι, κοινὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσιν ὄυσι. μάλιστα δ' αὐτοῖς τὸ πεοῖτε πιθανὸν πεοσχρῆσθαι. δεύτερον δὲ, τοῖς αὐξήσεις καὶ τὰ πεινώσεις χρησίμους ἀναγκαῖον εἶναι πεοὶ τὰ λοιπὰ πάντα. μάλιστα δ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ καὶ τοῖς ψόγοις αἱ χρήσεις. τρίτον δὲ, πίσεις. αἷς ἁπάσαις μὲν πεὸς πάντα τὰ μόρια τῆς λόγων χρῆσθαι. χρησιμώτατοι δὲ εἰσιν αἱ τοῖς κατηγορίαις καὶ τοῖς ἀπολογίαις. τούτοις γὰρ πλείστης αὐτοπλογίας διόνται. πεὸς δὲ τούτοις, πεοκαλήψεις καὶ αἰτήματα καὶ παλιλλογίαι, καὶ μήκος λόγου, καὶ μεσότης μήκους, καὶ βραχυλογία, καὶ ὀρμηνεία. τούτοις γὰρ τὰ τούτοις ὅμοια, κοινὰς ἔχει πᾶσι τοῖς εἴδεσι τοῖς χρήσεις. πεῶτον μὲν δὴ τῆς δικαίων καὶ τῆς νομίμων καὶ τῆς τούτοις ὁμοιοτόπων, πεότερον διωρισάμεθα, καὶ πῶς χρῆσιν αὐτῆς διεξῆλθον. καὶ πεῶτον μὲν τῆς αὐξήσεων καὶ τα πεινώσεων εἶπον. Νῦν δὲ πεῶτον τῆς ἄλλων διλώσω. πρῶτον ἀρχὴ τῆς πίσεων ἀρξάμενος. εἰσὶ δὲ δύο τόποι τῆς πίσεων. γίνονται γὰρ αἱ μὲν, ἐξ αὐτῆς τῆς λόγων. καὶ τῆς πράξεων. καὶ τῆς ἀνθρώπων. αἱ δ' ἐπὶ θύραθεν, οἷον λεγομένοις καὶ τοῖς πεπραγμένοις. τὰ μὲν γὰρ εἰκότα, καὶ παραδείγματα, καὶ πεμήρια, καὶ ἐνθυμήματα, καὶ γνώμαι, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ οἱ ἔλεγχοι, πίσεις ἐξ αὐτῆς τῆς λόγων καὶ τῆς ἀνθρώπων καὶ τῆς πεαγμάτων εἰσὶν.

εἰσὶν. ἐπίστοι δὲ, μαρτυρίαι, ὅρκοι, βάσανοι. δεῖ δὲ τούτων
ἑκάστην αὐτὴν τε σωτηρίαν, ποία τίς ἐστι, καὶ πόθεν τῆς εἰς αὐ-
τὸ λόγων δύ πορίσομεν, καὶ τί ἀλλήλων διαφέρουσιν: εἰκὼς Similes
μὲν οὖν ἐστιν, οὐ λεγόμενον, πρᾶγμα τὰ εἰ τοῖς διανοίαις
ἔχουσιν οἱ ἀκούοντες. λέγω δ', οἷον εἴ τις φαίη τὸ παῖδα εὖ
λεσθαι μεγάλως εἶναι, καὶ τοὺς οἰκείους δύ πράττειν, καὶ τοὺς ἐ-
χθροὺς ἀτυχεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα ὅμοια, συλλήβδην εἰκότα δό-
1 ξειεν. ἑκάστος γὰρ τῶν ἀκουόντων σωφρόνων αὐτὸς αὑτῷ πρὸς
τοῦτον καὶ τοῖς τοιούτοις ὁμοιοτρόπων, ἔχοντι τοιαύτας ἐπιθυ-
μίας. ὥστε δεῖ δεῖν πρᾶγμα τηρεῖν ἡμᾶς εἰ τοῖς λόγοις ἀεί, εἰ
τοῖς ἀκούοντας σωφρόνας λαμβάνομεν πρὸς τὸ πρᾶγμα τοῦ,
οὗ λέγομεν. τοιούτοις γὰρ ὡσεὶ εἰκὸς ἔστι μάλιστα πιθέσθαι. τὸ
μὲν οὖν εἰκὸς τοιαύτην ἔχει φύσιν. διαιροῦμεν δὲ αὐτὸ εἰς τρεῖς
ἰδέας. μία μὲν οὖν ἐστι, τὸ τὰ πάθη τὰ κατὰ φύσιν ἀνθρώ- 1. species
που τὰ τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς λόγοις συμπαραλαμβάνειν εἰ τῷ
2 κατηγορεῖν, ἢ ἀφαιρεῖσθαι. οἷον ἐὰν τύχωσί τινος κατεφρο-
νηκότες τινα, ἢ δείσαντες, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα πολ-
λάκις πεποιηκότες, ἢ πάλιν κάμνοντες, ἢ λυπηθέντες, ἢ ἐπι-
θυμοῦντες, ἢ πεπαυμένοι τῆς ἐπιθυμίας, ἢ πλουτοῦντες, ἢ
πένητες ὄντες πεπονθότες πάθος τοῦτο. μάχαις, ἢ τοῖς σώ-
μασιν, ἢ τισὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, οἷς συμπάσχομεν. τοιαῦτα γὰρ
καὶ τὰ τοιαῦτα ὅμοια κοινὰ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὄντα πά-
θη, γνώριμα τοῖς ἀκούουσίν ἐστιν. τὰ μὲν οὖν καθ' φύσιν τοῖς
3 ἀνθρωπίνοις εἰθισμένα γίνεσθαι, τοιαῦτά ἐστιν. ἃ φαμὲν δεῖν
συμπαραλαμβάνειν εἰ τοῖς λόγοις. ἕτερον δὲ μέρος ἐστὶ τῆς εἰ- 2. species
κότων ἔθος, ὃ καθ' σωθήσεται ἕκαστοι ποιοῦμεν. ἔστιν δὲ κόρ- 3. species
δος. πολλάκις γὰρ δι' ἁμαρτίαν τοιαύτην εἰασάμενοι, καὶ τὰ ἠ-
θη πεφεύλομεθα πράττειν. οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων, εἰ
μὲν τοῖς πεπραγόσι καὶ ταῖς πράξεσι δεικτέον ἐστὶ τῆς
ζητουμένου, ὅτι τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὃ ἡμεῖς πρᾶξαι λέγομεν
ἢ ὧν αἰτιώμεθα ἄτοπος, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, γέγονεν. εἰ δὲ μὴ, ὅτι τὰ
4 τοιοῦτο τῷ πράγματι ὅμοια, τοῦτον τὸν τρόπον γέγονεν οὐ ἡμεῖς

φαμεν, ἢ τὰ σπλεῖστα, ἢ τὰ πάντα. καλῶς μὲν οὖν τῆς πραγμάτων, οὕτω τὸ εἰκὸς λαμβάνειν. καλῶς δὲ τῆς ἀνθρώπων, εἰ μὲν τοῖς κατηγορίαις, ἐὰν ἔχῃς, ἐπιδείκνυε τὸ αὐτὸ σόφισμα πολλάκις ποιοῦντα πρόσωπον, εἰ δὲ μή, ὅμοια τούτῳ. πειρᾶσθαι δὲ ἀρχὴν φαίνεσθαι, καὶ ὡς λυσιτελεῖς ἐν αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν. οἱ γὰρ σπλεῖστοι τῆς ἀνθρώπων αὐτὸ σ λυσιτελεῖς μάλιστα πρὸ » πωῦντες, ἢ τοῦς ἄλλους νομίζουσιν εἵνεκα τούτου πάντα πράτ » τειν. κἂν μὲν ὦν ἔχῃς ἀρχὴν τῆς ἀνδρείων αὐτῆς τὸ εἰκὸς λαμβά 1
νειν, οὕτω αὐτὸ σωάγαγε, εἰ δὲ μή, ἀρχὴν τῆς ὁμοίων τὰ εἰθισμέ
να φόβε. λέγω δ', οἷον νέος ὢν οὐ κατηγορεῖς; εἰ οἷα πολλὰ τῶν
ἡλικίαν τοιαύτην ὄντες πράττουσιν. τοιαῦτα λέγεις πεποιηκέναι
αὐτόν. πιθανὸν γὰρ καλῶς τῶν ὁμοιότητα, καὶ τὰ καλῶς
τούτου λεγόμενα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐάν τις σοῦ ἐλαίρεσ
αὐτὸν ἀπεικάζῃ τοιούτους ὄντας, οἷον σὺ σοφὸν φῄς. καὶ γὰρ δίκαι
τῶν πρὸς ἐκείνους σωπάθειαν δόξει τὰ αὐτὰ τοῖς φίλοισι ἐπιτη
δεύειν. ὥστε μὲν οὖν κατηγοροῦντας οὕτω, χρὴ μετιέναι τὸ εἰ 2
κός. τοῖς δὲ ἀπολογουμένοις μάλιστα ἀπεικτέον, ὡς οὐδέποτε
τῆς κατηγορουμένων πρόσωπον, οὔτε αὐτοῖ, οὔτε τῆς φίλων
οὐδενός, ὅτε τῆς ὁμοίων αὐτοῖς, ἐπράξέ τις. οὐ δ' ἐλυσιτέλυσε
ποιοῦντα πρᾶξαι. κἂν δὲ φανερὸς ἢ τοῦτο τὸ ὄνομα πεποιηκώς, αἰτιατέον τὴν ἡλικίαν, ἢ ἵνα πέφασιν ἄλλῳ τοιαύ
την οἰκείον, δι' ὃ ἑκόντως ἐξήμαρτε τότε. λέγε δὲ, καὶ ὡς οὔτε
ταύτην τότε σοι πράξαντι σωλύεικεν. οὔτε νῦν ἐλυσιτέλη
σεν. κἂν δέ σοι μηδὲν ἢ πεπραγμένον διὰ τοῦτο. τῆς δὲ φίλων 3
σου ἴσως τυγχάνουσι τοιαῦτα πεποιηκότες, χρὴ λέγειν, ὡς οὐ
δίκαιόν ἐστι δι' ἐκείνους αὐτὸν διαβάλλεσθαι, καὶ ἀπεικάζειν τῆς
αὐτῷ σωήθων ἑτέρους ἐπιεικεῖς ὄντας. οὕτω γὰρ ἀμφίβο
λον ποιήσεις τὸ κατηγορούμενον. κἂν δὲ τῆς ὁμοίων ἀπεικάζω
σί τινὰς τὰ αὐτὰ πεποιηκότας, ἄτοπον εἶναι φάσκειν, εἰ διότι
ἑτεροί τινες ἁμαρτάνοντες φαίνονται, πιστὸν εἶναι, ὅτι τῆς
ἐγκαλουμένων τι καὶ σὺ πεποίηκας. κἂν μὲν οὖν ἐξαρνοῦ ἧς
μὴ πεποιηκέναι τὸν κατηγορούμενον πρᾶξιν, οὕτως ἐκ τῆς εἰ 4

κότων χρήσε ἀφελοῦσθαι. ἀπίθανον γὰρ ποιήσεις τὴν κατηγορίαν. εἰ δὲ ὁμολογεῖν ἀναγκάζῃ, τοῖς τῶν πολλῶν ἢ θέσιν ἀφομοίου τοῖς σαυτοῦ πράξεις. ὅτι μάλιστα λέγων, ὡς οἱ βέλτιστοι καὶ οἱ πάντες ἔσχον καὶ τὰ τοιαῦτα πράττουσιν ὅπως, ὡς σοὶ τυγχάνει προνοήσον. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ἢ ἔσχον λέξαι καλῶς φιλικὸν εἶναι τοῖς ἀτυχήσασι, ἢ τοῖς ἁμαρτήσασι. καὶ συγγνώμης πειρατέον τυγχάνειν, πρὸς λαμβάνοντα τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων γινόμενα πάθη, δι' ὧν ὑβρισάμεθα τὸ λογισμοῦ. τοῦτο δ' ἔστιν, ὀργὴ, ὀρεξις, ἐπιθυμία, καὶ τὰ τούτοις ὁμοίως ἔχοντα. τὸ μὲν οὖν εἰκὸς δεῖ ταύτης τῆς μεθόδου πειρᾶσθαι μεταχειρίζειν. πρὸς λέγεται δ' ὅτι, πράξεις ὁμοίαι γεγενημέναι, καὶ ἐναντίαι τοῖς νῦν ὑφ' ἡμῶν λεγομέναις: τότε δὲ χρήσιμον αὐτοῖς ἔστιν, ὅτε ἄπιστον ὂν τὸ λεχθὲν σοὶ λεγόμενον, εἶναι φανερὸν ποιῆσαι θέλεις. ἐὰν δὲ τὸ εἰκὸς μὴ πιστεύηται, ὅπως πρᾶξιν ὁμοίαν ἐτόλμησε τὸ λεχθὲν σοὶ λεγομένῳ καλῶς μαθόντες οὕτω. πρεσβεύω, ὡς σὺ φῂς γεγενῆσθαι, μᾶλλον πιστεύσουσι τοῖς λεχθεῖσοι λεγομένοις. εἰσὶ δὲ τῶν πραγμάτων, δύο τρόποι. τὰ μὲν γὰρ τῶν πραγμάτων, γίνεται καθ' λόγον. τὰ δὲ, παρὰ λόγον. πιστὰ δὲ τὰ μὲν καθ' λόγον γινόμενα, πιστεύεσθαι. τὰ δὲ μὴ καθ' λόγον, ἀπιστεῖσθαι. λέγω δ' οἷον, εἴποι φάσκει ἔσχον σωσίας δικαιοτάτας εἶναι τῶν πενομένων, μὴ φορτία πινὰς πράξεις σωσίων ἀνδρῶν δικαίας. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν πραγμάτων καθ' λόγον ἔσται δοκεῖ. ἔσχον γὰρ σωτείσουσι λέγειν νομίζοντας, ἔσχον σωσθῶντας εἶναι δικαιοτάτας τῶν πενομένων. εἰ δέ τις πάλιν ἀφαιρεῖται τινὰς τῶν σωσουσίων ἔσται χρήμασιν ἀδικήσαντας, τῷ πρὸ τοῦ εἰκὸς γεγενημένῳ παραδείγματι χρώμενος, ἀπίστους ἂν ποιοῖτο ἔσχον σωσοῦντας. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ φορτίου παράδειγμα τῶν καθ' λόγον εἶναι δοκούντων, διότι λακεδαιμόνιοι ποτὲ ἢ ἀθηναῖοι πολλῷ σωσθέντι χρώμενοι συμμάχων, καὶ πολέμιοι ἔσχον σωσιώτους. καὶ προφέρει ἔσχον ἀκουόντας πολλοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι. τὰ μὲν δὴ παρὰ τὰ παράδειγματα καθ' λόγον ἔστιν. ἅπαντες γὰρ νομίζουσιν

αὐτοῖς πολέμοις τὸ πλῆθος οὐ μεγίαν ῥοπὴν ἔχειν πρὸς τὴν νίκην. εἰ δέ τις ἀφαιρεῖται ἐθέλοι, μὴ τοῦτ' αἰτίαν τοῦ νικᾶν τοῖς πρὸ τοῦ εἰκὸς γεγυμνασμένοις πράγμασι χρῆσθαι· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα λέγω, ὡς οἱ μὲν ἀθλητὴς φυλάξας, τὸ πρῶτον μετὰ πέντε τοὺς ἄνδρας φυλλοβολοῦντας, καὶ πρὸς οὓς αὐτὸς ἔμελλε πολλοὺς πλείους ὄντας καὶ συμμάχοις λακεδαιμονίοις χωμιλήσας, πολεμήσαντος, κατέπλευσεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Σικελοῖς δὲ λακεδαιμονίων, καὶ ὀλίγον ἀπάντων πλοῖα ἐννήσια εἰς τὴν βοιωτίαν ἐμβαλόντων, μόνοι τοῦ τὰ λοιπὰ πράξαμενοι, τὴν λακεδαιμονίων δύναμιν ἐνίκησαν. δίων δὲ ὁ συρακούσιος μετὰ χιλίων ὁπλιτῶν εἰς συρακούσας πλοῦς διουσίου πολλαπλασίονα δύναμιν ἔχοντα, κατεπολέμησεν. ὡσαύτως δὲ κερκυραῖοι συρακουσίοις ἐννέα ἡμέρησι βοηθήσαντες, καρχηδονίους δὲ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ναυσὶ τοῖς λιμέσι τῆς συρακουσίων ἐφορμοῦντας, τὴν δὲ πόλιν ἅπασαν πλοῦτος ἀκροπόλεως ἔχοντας, οὐδὲν ἧττον κατεπολέμησαν. συλλήβδην δὲ τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα ὅμοια πρὸς λόγον πεφυκότα, τοῖς καλῶς τὸ εἰκὸς νομιζομένοις συμβουλεύειν, ἀπίστους ποιεῖν εἰώθασι. τῆς μὲν οὖν πρὸς διαγυμνασμάτων διαφορᾶς ἡ φύσις ἐστὶ. χρήσιμον δ' αὐτῆς ἑκατέρῳ τρόπῳ. ὅταν μὲν ἡμεῖς λέγωμεν τὰ καλῶς λόγον νομίζοντας, δεικνύντας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιτελουμένοις τοῖς πράξεσι. ὅταν δὲ τὰ πρὸς λόγον νομίζοντας, φράζοντας. ὅσα πρὸς λόγον δοκοῦντα γίνεσθαι τῆς πραγμάτων, οὐ λόγῳ ἀκριβεῖ ἐστιν. ὅταν δ' οἱ ἀντίποιοι λέγωσι τοῦτο, χρὴ δεικνύειν, ὡς οὐ τυχόντα τοῦτο σωτήρια καὶ λέγειν, ὅτι πολλοῖς πράξεις οὐ τῷ αὐτῷ γεγόνασιν, οἷα δὲ σὺ λέγεις πολλάκις. τοῖς μὲν οὖν πράγμασιν οὕτω χρήσιμον. ὅταν γε μὴ τὰ πρὸς λόγον νομίζοντα φρόνιμον, χρὴ σωφρονεῖν αὐτὸν, ὅτι πλεῖστα, καὶ καλῶς λέγειν, ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἐκεῖνα τούτων εἰώθασι γίνεσθαι. δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι μὴ μόνον ἐν τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις. λέγω δ' οἷον ἐάν ἀφαίνης τινὰς πολεμικῶς τοῖς συμμάχοις

χωμένους, καὶ διαλυθεῖεν αὐτῆς τῆς φιλίας. καὶ λέγης, ἡμεῖν δὲ αὖ ἴσως καὶ καινὰς πρὸς αὐτοὺς προσφορὰς μεθ' ἁ, πολὺν χρόνον τὴν συμμαχίαν φυλάξομεν. καὶ πάλιν, αὖ πάλαι ἐτέρους ἀπράγμονας πολεμήσαντας, καὶ δὴ τοῦτο καλῶς πολεμήσαντας ἀφανίσαι. εἶτα λέγης, αὖ πράγμονας ἀμύνοι πολεμῶμεν, εἰ λῴους αὖ σοὶ τῆς νίκης τοῖς ἐλπίδας ἔχομεν. πολλὰ δὲ λήψῃ πράγματα δὴ τῆς προσγενομένων προ-
1 ξεων, καὶ δὴ τῆς νῦν γενομένων. τὰ γὰρ συμφέροντα τῆς ὄντων, τῇ
» μὲν, ὁμοία, τῇ δὲ, ἀνόμοια ἀλλήλοις ἐστίν. ὥστε δὴ τὴν αἰτίαν
» ταύτην, καὶ πράγματων δι' ὁρμήσομεν, καὶ τοῖς λόγοις τῆς ἄλλων λεγομένοις οὐ καλεπῶς αὐτὰ ροῦμεν. τῆς μὲν δὴ πραγμάτων, τοὺς τρόπους ἴσμεν, καὶ ὡς αὐτοῖς χρησόμεθα, καὶ ὅθεν πολλὰ λήψόμεθα. τῆς δὲ ἡμέρας δέ ἐστιν, ὅσα αὖ ἐναντίως ἢ πρὸς τὰ πράγματα τῷ πρὸς οὓς ὁ λόγος, καὶ ὅσα ὁ λόγος αὐτοῖς ἐναντία τῷ ἐναντιοῦσθαι. τῆς γὰρ ἀκουόντων, οἱ συμφέροντες τοῖς
2 συμβαίνουσι σοὶ τὸν λόγον ἢ τῷ πράξειν. ἐναντιώμασι, τὰ κομιζόμενοι μηδὲν ὑγιὲς εἶναι, μήτε τῆς λεγομένων, μήτε τῆς πραττομένων. πολλὰ δὲ λήψῃ τὰ μὲν σκοπῶν, εἴτε ὁ λόγος τῷ ἐναντίου αὐτοῖς αὐτῷ τῷ πράγματι ἐναντιοῦσθαι, εἴτε ἡ πράξις αὐτὴ ἐναντία τῷ λόγῳ ἐστί. τὰ μὲν δὴ τὰ μὲν τὰ ἐστι, καὶ οὕτως αὐτὰ συμφέροντα ποιήσεις. ἐνθυμήματα δέ ἐστιν. οὐ μόνον τὰ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πράξει ἐναντιούμενα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. λήψῃ δὲ πολλὰ μεπῶν, ὡς οὐ τῷ ὑβρι-
3 στικῷ εἴδει εἰρῆσθαι. καὶ σκοπῶν, εἴπη ὁ λόγος ἐναντιοῦσθαι. ἢ τὰ πεπραγμένα τοῖς δικαίοις, ἢ τῷ νόμῳ, ἢ τῷ συμφέροντι, ἢ τῷ καλῷ, ἢ τῷ δυνατῷ, ἢ τῷ ῥᾴδιῳ, ἢ τῷ εἰκότι, ἢ τῷ ἤθει τῶ λέγοντος, ἢ τῷ ἤθει τῆς πραγμάτων. τὰ μὲν οὖν διαφέροντα τῆς ἐνθυμημάτων καλῶ τῆς ἐναντίων ἐπιπλέον. τὰ δ' ἐναντία ζεύξοις ἑκάστοις ἡμῶν αὐτῆς δεῖ λέγειν, ἐπιφαίνοντας τοῖς πράξεις τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοὺς λόγους ἐναντίους μένους τοῖς ἀδίκοις, καὶ τοῖς ἀνόμοις, καὶ τοῖς ἀσυμφόροις, καὶ
4 τοῖς τῆς ἀνθρώπων τῆς πονηρῶν ἤθεσι, καὶ συλλήβδην, τοῖς

μοχθηροῖς νομιζομένοις εἶναι. δεῖ δὲ πολλῶν ἕκαστα συνηγορεῖν ὡς εἰς βραχὺ τιτα, ἢ φράζειν, ὅτι μάλιστα ἐν ὀλίγοις τοῖς νοήμασι. τὰ μὲν οὖν ἐνθυμήματα τοῦτον τὸν τρόπον πολλὰ ποιήσομεν. καὶ οὕτως αὐτοῖς ἁρμόσει χρησόμεθα. γνώμη δέ ἐστι μὲν ἐν κεφαλαίῳ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων δόγματος ἰδίου δήλωσις. δύο δὲ τρόποι τῆς γνωμῶν εἰσι. ὁ μὲν εὔδοξος. ὁ δὲ, παράδοξος. ὅταν μὲν οὖν εὔδοξον λέγῃς, οὐδὲν δεῖ τοῖς αἰτίαν φέρειν, οὔτε γὰρ ἀγνοοῦσιν, οὔτ' ἀπιστοῦσι τὸ λεγόμενον. ὅταν δὲ παράδοξον λέγῃς, καὶ φράζειν τοῖς αἰτίαν σωτήριον ἐστι, ἵνα τὴν ἀδοξίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν διαφύγῃς. δεῖ δὲ τοῖς γνώμας οἰκείας φράζειν τῶν πραγμάτων. ἵνα μὴ σκαιὸν καὶ ἀπηρτημένον φαίνηται τὸ λεγόμενον. πολλὰς δὲ ποιήσομεν αὐτοῖς, ἢ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως, ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς, ἢ ἐκ παρομοιώσεως. αἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως, τοιαίδε τινές εἰσι. οὐκ εἶναι μοι δοκεῖ δεινόν γε ἡγεῖσθαι στρατηγὸν, πραγμάτων ἄπειρον ὄντα. ἔστραι δὲ δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων. αἰσχρὸν δοκεῖ τοῖς τῶν πραγμάτων παραδείγμασι χρωμένους, πειρᾶσθαι διαφυγεῖν τοῖς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἁμαρτίας. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἰδίας φύσεως τοιαύτας ποιήσομεν γνώμας. ἐξ ἐπαγωγῆς δὲ, τοιάσδε, δεινόν τοι δοκοῦσιν οἱ πλέοντες τῶν λιμένων ποιεῖν. οἱ μὲν γὰρ, λαθραίως. οἱ δὲ, φανερῶς τὰ χρήματα ἀποβαπτίζουσι. τοῖς μὲν οὖν ἐξ ἐπαγωγῆς γνώμας, τὸν τρόπον τοῦτον πολλὰς ποιήσομεν. αἱ δ' ἐκ παρομοιώσεως, τοιαίδε εἰσίν. ὁμοίως τὸν μισοδοκοῦσιν οἱ τὰ χρήματα ἀποβαπτίζοντες, τοῖς τοῖς πόλεις παραδιδοῦσι ποιεῖν. πιστεύοντες γὰρ ἀμφότεροι, οὐ πιστεύουσι τοῖς ἀδικοῦσιν. ἔστραι δὲ παραπλήσιόν μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ ἄδικοι, τοῖς τυράννοις. ἐκεῖνοί τε γὰρ ὧν μὲν αὐτοὶ ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀξιοῦσι διδόναι δίκας. ὧν δὲ τοῖς ἄλλοις ἐγκαλοῦσιν, ἀνυποβλήτως ἡμῶν ἀποροῦμεν. οὔτοί τε, εἰ μέν τι αὐτοὶ τῶν ἐμῶν ἔχουσιν, οὐκ ἀποδιδόασιν, εἰ δέτι ἐτῶν τούτων ἔλαβον, καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς τόκους οἴονται δεῖν κομίσασθαι. γνώμας μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῦτον μεμόνας, πολλὰς ποιήσομεν. σημεῖον δὲ ὅτι

ἄλλο ἄλλου, οὐ τὸ τυχὸν τῶ τυχόντος, οὐδ' ἅπαν παντὸς, ἀλλὰ τὸ κεἰθισμένον γίνεσθαι πρὸς τὰ πράγματα, ἢ ἅμα τῷ πράγματι, ἢ μετὰ τὸ πρᾶγμα. ἔστι δὲ σημεῖον τὸ γινόμενον μὴ μόνον τῶ γινομένου, ἀλλὰ καὶ τῶ μὴ γινομένου. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μὴ γεγονὸς, οὐ μόνον τῶ μὴ ὄντος, ἀλλὰ καὶ τῶ ὄντος. ποιεῖ δὲ τῆς σημείων, τὸ μὲν οἰκεῖσθαι. τὸ δὲ εἰδέναι. κάλλιστον δὲ τὸ εἰδέναι ποιοῦ. δεύτερον δὲ, τὸ δόξειν πιθανὸς τὴν ὁρμὴν

1 μένον. πολλὰ δὲ προϊσόμεθα σημεῖα συλλήβδην εἰπεῖν ὑφ' ἑκάστου τῆς πεπραγμένων, καὶ λεγομένων, καὶ ὁρωμένων, καθ' ὃ ἕκαστον λαμβάνοντες. ἔκ τε τῶ μεγέθους, καὶ τῆς σμικρότητος τῆς ἀρχαιονόητων καὶ κακῶν ἢ ἀγαθῶν. ἔτι δὲ ἐκ τῆς μαρτυρίας ἢ ἐκ τῆς μαρτυρουμένων, ἢ ἐκ τῆς συμπαρόντων ἡμῖν, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἢ ὑφ' αὐτῆς ἐκείνων, καὶ ἐκ τῆς ἀρχηλάδων, καὶ ἐκ τῆς χρόνων, καὶ ὑφ' ἄλλων πολλῶν. τῆς μὲν οὖν σημείων ἐντεῦθεν ὑπάρξομεν. Ἔλεγχος δὲ, ἔστι μὲν ὃ μὴ δυνατὸν ἄλλως ἔ-

2 χειν, ἀλλ' οὕτως ὡς ἡμεῖς λέγομεν. λαμβάνεται δὲ ἐκ τῆς φύσει ἀναγκαίων, ὡς ἡμεῖς λέγομεν. ἢ ὃ ἀπλέστων καὶ ἐκ τῆς καθ' φύσιν δυνατῆς ἢ ἀδυνάτων, ὡς οἱ ἐναντίοι λέγουσι. καθ' φύσιν μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, οἷον τοὺς ῥάντας σπίων λέσθαι, καὶ τὰ τοῖς ὁμοια. ὡς δ' ἡμεῖς λέγομεν, ἔστιν ἀναγκαῖον τοὺς μεμαστιωμένους ὁμολογεῖν, ἅπερ οἱ μαστιοῦντες κελεύουσι. καθ' φύσιν δὲ πάλιν ἀδύνατόν ἐστι παιδάριον μικρὸν κλέψαι τοσοῦτον ἀργύριον, οἷον μὴ δυνατὸν φορεῖν. καὶ οἴχεσθαι

3 τοῦτο φόρτον. ὡς δ' αὖ ὁ ἐναντίος λέγει, ἔστιν ἀδύνατον. αἱ φάσκημεν ἐν χρόνοις ποιὰν ἀθλώσῃ ποιήσασθαι τὸ συμβόλαιον, ἡμεῖς δὲ ἐχομεν ἐπιδεῖξαι τοῖς ἀκούουσιν, ὡς καθ' οὓς τότε καιρούς ἀπεδημοῦμεν, οὐ ἐτοῖς πόλει τινὶ. τοῦς μὲν οὖν ἐλέγχους ἐκ τούτων, καὶ ἐκ τῆς τοιούτοις ὁμοιοτρόπων ποιησόμεθα. συλλήβδην δὲ, ταῖς ὑφ' αὐτῆς τὸ λόγου καὶ τῆς πράξεων καὶ τῆς αὐθρώπων πίστεις ἁπάσας διελθόντες.

Σκεψώμεθα δὲ, καὶ τί ἀλλήλων διαφέρουσιν. τὸ μὲν τοίνυν εἰ-

4 κὸς τῶ παραδείγματος, τοῦτῳ διαφέρει, διότι τὸ μὲν εἰκότος

ἔχουσιν αὐτοὶ οἱ ἀκούοντες οἰκοθεν. τὰ δὲ πράγματα, καὶ
ἐκ τῆς ἐναντίων, καὶ ἐκ τῆς ὁμοίων φέρειν δεῖ. τὰ δὲ πικμήρια
μόνον ἐκ τῆς περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν πρᾶξιν ἐναντίων σωπί-
δεσθαι καὶ μὴν ἐνθυμήματά γε πικμήριον τοῦτ' ἦν τὴν διαφο
ρὰν ἔχειν. ὅτι τὸ μὲν πικμήριον, περὶ τὸν λόγον ἢ τὴν πρᾶ-
ξιν ἐναντιώσεις δεῖ. τὸ δ' ἐνθύμημα καὶ τοῖς περὶ τοῖς ἄλλοις ἰ-
δίοις ἐναντιώσεις ἐμφέλειφεν. ἢ καὶ δεῖ τὸ, τὸ μὲν πικμήριον
οὐκ ἐφ' ἡμῖν μὴ λαμβάνειν. ἂν μὴ περὶ τὰ πράγματα τὰ τοῦ 1
λόγου ἐναντιώσεις τις ὑπάρχῃ, τὸ δ' ἐνθύμημα πολλαχόθεν
οἷόν τε ποιεῖσθαι τοῖς λέγουσι. γνώμαι δ' ἐνθυμημάτων δια
φόρων εἰσὶν. ἢ τὰ μὲν ἐνθυμήματα μόνον ἐκ τῆς ἐναντιώσεως σύγ
κεινται τοῖς δὲ γνώμαις καὶ μετὰ τῆς ἐναντιώσεως, καὶ ἁπλῶς
καὶ καθ' ἑκάστους δυνατόν ἐστιν ἐμφανίζειν. τὰ δὲ σημεῖα τῆς
γνώμης καὶ τῆς πεπειρημένων ἁπάντων ταύτη διαφορὰ ἐστιν,
ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα, οἷόν περ ἐμποιεῖ τοῖς ἀκούουσιν. τῆς δὲ
σημείων οὐσίας, καὶ σαφῶς εἰδέναι ποιήσει τοὺς κρίνοντας. τῆς 2
μὲν τόπων οὐκ ἔστιν αὐτοὺς ποιεῖσθαι τὰ πλεῖστα. τῆς
δὲ σημείων, πολλαχοῦ δεῖ ποιήσασθαι. καὶ μὴν ἔλεγχος
σημείου ταύτη διαφορεῖ, διότι τῆς μὲν σημείων οὐσίας μόνον οἴε-
σθαι ποιεῖ τοὺς ἀκούοντας. ἔλεγχος δὲ πᾶς πῶς ἀληθὰν διδά
σκει τοὺς κρίνοντας, ὥστε τοῖς μὲν τῆς λόγων καὶ τῆς πράξεων
πίστεις οἷαί τε εἰσὶ, καὶ ὅθεν δυνατὸν ἦν, τῇ τίνι ἀλλήλων δια-
φορὰ ἐστιν, ἐκ τῆς πεπειρημένων ἴσμεν. τῆς δ' ἐπιλόγου, ἐκάστην
πάλιν διελθωμεν. ἢ μὲν δοκεῖ δόξα τὸ λέγον τὸ δεῖ, τὸ πῶς αὐ 3
τὸ διάνοιαν ἐμφανίζειν κοινὸς τῆς πραγμάτων. δεῖ δ' ἐμπει-
ρον ἀσφαλῶν ἕκαστον, περὶ ὧν αὐ λέγοι. καὶ ἐπιδεικνύναι, ὡσ
συμφορεῖ σοι τ' ἀληθῆ λέγειν περὶ τούτων. τὸν δ' ἀπλέγον-
τα, μάλιστα δεικνύναι μηδεμίαν ἐμπειρίαν ἔχοντα τὸν ἐναν
τίον, περὶ ὧν ἀσφαλῶς, πῶς δὲ δόξειν ὀμοίως. αὐ δὲ τοῦτο
μὴ δυνατὸν ἦ, δεικτέον, ὡς καὶ οἱ ἐμπειροὶ πολλάκις ἁμαρ
τάνουσιν. αὐ δὲ τοῦτο μὴ ἐνδέχηται λέγειν, ὡς ἀσύμφορόν ἐστι
τοῖς ἐναντίοις τ' ἀληθῆ περὶ τούτων εἰπεῖν. τοῖς μὲν δὴ δο- 4

ξαις τὸ λέγοντος, οὕτω χρησόμεθα, καὶ αὐτοὶ ἀφαιρούμενοι, καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἁπλέγοντες. μαρτυρία δέ ἐστιν, ὁμολογία σωτειδότος ἑκόντι. ἀναγκαῖον δ' εἶναι τὸ μαρτυρούμενον, ἢ πιθανόν, ἢ ἀπιθανον, ἢ ἀμφιβολον πρὸς πίστιν. ὡς πρώτως δὲ, καὶ τὸν μάρτυρα πιστὸν, ἢ ἄπιστον, ἢ ἀμφίδοξον. ὅταν μὲν δὴ τὸ μαρτυρούμενον ᾖ πιθανὸν, καὶ ὁ μάρτυς ἀληθινὸς, οὐδὲν δίονται αἱ μαρτυρίαι ἐπιλέγειν. ἐὰν μὴ βούλῃ γνώμῃ ἢ συνθήκῃ σώζεσθαι τοῖς εἰρημένοις τὸ ἀσφαλὲς εἶναι. ὅταν δὲ λοιπὸν ᾖ τὸν μάρτυρα, ἀποδεικνύναι δεῖ, ὡς οὐκ ἀχρεῖος εἴρηκε, οὐ τιμωρίας ἕνεκα, ἢ κέρδους, ὁποῖος αἱ τὰ ψευδῆ μαρτυρήσει. δεῖ δὲ καὶ δηλοῦν, ὅτι οὐ συμφορᾷ τὸ ψεύδος μαρτυρεῖν. αἱ μὲν γὰρ ὠφέλειαι, μικραὶ· τὸ δ' ἐλεγχθῆναι, χαλεπόν. γνώσεται δ' οὐ μόνον εἰς ἀργύριον οἱ νόμοι ζημιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς δόξαν, καὶ εἰς ἀπιστίαν. τοὺς μὲν οὖν μάρτυρας, οὕτω πιστοὺς ποιήσομεν. αὐτοὶ δὲ λέγοντες μαρτυρίαν, δεῖ τὸν ἔλεγχον τοῦ μάρτυρος διαβάλλειν, αἰσχρὸς πονηρὸς, ἢ τὸ μαρτυρούμενον ἀβέβαιον, ἢ ἀπίθανον τυγχάνῃ, ἢ καὶ συναμφοτέροις τοῖς οἰκείοις αὐτὸς ἐναντία λέγοντα τοῖς φανεροῖς τοῖς ἐναντίοις εἰς ταυτὸ σκεπτέον δὲ, καὶ εἰ φίλος ἐστὶν ὁ μάρτυς, ὡς μαρτυρεῖ, ἢ εἰ μετέστην αὐτῷ πρὸς τὸν πράγματος. ἢ ἐχθρός ἐστιν, οὗ κατεμαρτύρει, ἢ πένης. τούτων γὰρ οἱ μὲν, δι' ἃ χαίρειν· οἱ δὲ, δι' ἃ τιμωρίαν, οἱ δὲ, δι' ἃ κέρδος λοιπὸν ᾖ τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν. καὶ τὸν τῆς ψευδομαρτυρίων νόμον, τοῖς τοῦτοις πρέπειν φήσομεν τὸν νομοθέτην. ἆρ' οὖν εἶναι τὸ νομοθέτην τοῖς μάρτυσι μὴ πιστεύειν; οὐ κρίνοντα πιστεύειν αὐτοῖς κατὰ τοὺς νόμους κρίνειν ὁμωμοκότας. οὐ μὲν οὖν μαρτυρεῖν οὕτως ἀπιθάνου ποιήσομεν. ἔστι δὲ καὶ κλέπτειν τῷ μαρτυρίαν, τῷ πῶς βιῶναι. μαρτυρήσουσι μοι ὧν λυσικλῆς. μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδα ἔγωγε. κωλύοντος γὰρ ἐμοῦ, τοῦτο ἐποίησεν οὗτος. καὶ δι' οὗτοι οἱ ἀφαιρούμενοι ψευδομαρτυρίας, ψευδομαρτύρους δικαίως οὐχ ὑφέξει δίκαιον, ὅταν μὲν ἢ μὴν συμφορᾷ κλέπτειν τῷ μαρτυρίαν, οὕτως αὐτῇ χρησόμεθα λέγοντι

Isocrat. 15

δὲ οἱ ἐναντίοι βιοῦντόν τε πρὸς ὠφελίαν, ἐμφανιοῦμεν πρὸς κακοποιΐαν αὐτῆς, καὶ συγχαλαμείους μαρτυρεῖν κελεύσομεν. μαρτυρισμοὶ δὲ καὶ μαρτυρίαις ἐκ βουλῆς ἴσμεν, ὡς δεῖ χρῆσθαι. Βάσανος δὲ ὅτι μὲν ὁμολογία πρὸς σωφρόνος ἄνευ τύχης δὲ, ὅταν μὲν ὦν συμφορὴν ἡμῖν φέρειν αὐτῷ ἰσχυρὰν, λεκτέον. ὡς οἴγε ἰδιῶται πρὸς τῶν συμφορωτάτων, καὶ αἱ πόλεις πρὸς τῶν μεγίστων, ἐκ βασάνων τὰς πίστις λαμβάνουσι. καὶ διότι πιστότερόν ἐστι βάσανος μαρτύρων. τοῖς μὲν γὰρ μαρτυσι, συμφέρει πολλάκις ψεύσασθαι. τοῖς δὲ βασανιζομένοις, λυσιτελεῖ τἀληθῆ λέγειν. οὕτω γὰρ παύσονται τάχιστα τῆς κακοπαθείας. ὅταν δὲ βούλῃ τοὺς βασάνους ἀπίστους φέρειν, προῶν μὲν λεκτέον, ὡς οἱ βασανιζόμενοι τοῖς ἐνδιδοῦσι πολέμιοι γίνονται. καὶ διὰ τοῦτο, πολλοὶ τῆς διανοίας κατα ψεύδονται. ἔπειθ' ὅπι πολλάκις τοῖς βασανίζουσιν ὁμολογοῦσιν, οὐ τοῖς ἀληθείας, ἵν' ὡς τάχιστα τῆς κακῶν παύσωνται. λεκτέον δ', ὅτι καὶ τῆς ἐλευθέρων πολλοὶ ἤδη βασανιζόμενοι, καθ' ἑαυτῆς ἐψεύσαντο, βουλόμενοι πρὸς πρόσκαιρα κακοπάθειαν ἐκφυγεῖν. ὥστε πολὺ μᾶλλον δ' ἄλογον τοὺς δούλους ψευσαμένους καλῶς τῆς διανοίας βούλεσθαι πρὸς αὐτῆς πικρείαν ἐκφυγεῖν, ἢ πολλὰς κακοπαθείας τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὑπομείναντας, ἵν' ἕτεροι μηδὲν πάθωσιν, αὐτοὶ βούλεσθαι μὴ ψεύδος εἰπεῖν. τοῖς μὲν ὦν βασάνους, ἐκ τῆς βιούτων καὶ τῆς τούτοις ὁμοιοτρόπων πιθανὰς καὶ ἀπιθάνους καταστήσομεν. ὅρκος δέ ἐστι μετὰ θείας προλήψεως φάσις ἀναπόδεικτος. δεῖ δ' αὖ τοῦτον ὅταν μὲν αὖξειν ἐθέλωμεν, λέγειν οὕτως. οὐδεὶς αὖ ἐπορκεῖν βούλοιτο, φοβούμενος τήν τε προλῆψιν τῆς θεῶν τιμωρίαν, καὶ πρὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνῃ. καὶ διεξιέναι, ὅτι τοὺς μὲν ἀνθρώπους λαθεῖν ἔστι, τοὺς δὲ θεοὺς οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ οἱ ἐναντίοι καλῶς φῶσιν εἰς ὅρκον, καὶ βουλώμεθα ἡμεῖς ταπεινοῦν αὐτὸν, λεκτέον, ὡς τῆς αὐτῆς ἔστιν ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ πράττειν καὶ μὴ φροντίζειν ἐπορκοῦντας. ὅστις γὰρ κακουργῶν οἴεται λανθάνειν τοὺς θεοὺς, οὗτος ὁ

δὲ ἐπορκῶν πιμωρίασ οἴεσθαι τοὔξιον εἶναι. καὶ πολὺ μὲν τῆς ὅρ
κων ὁμοιοῦσθαί πως τοῖς πεφθαρμένοις μετρόντας, λέγειν δὲ πρ
ὴν σμικρὰ περὶ αὐτῆς συλλήβδην δὲ τοῖς πάσας πίστεις ἢ δικα
στὰς περιεστήκαμεν διεξεληλυθόσι, καὶ διδώκαμεν, ὅ μό
νον ἐν ὑπάρχῃ αὐτῆς δύναμιν ἔχοντα, ἀλλὰ μὴ τὰ ἀλλήλων δια
φθείρουσι, καὶ πῶς αὐτοῖς χρηστέον. νῦν δ' ἐπὶ περὶ τῶν λοιπῶν,
ἃ τῆς ξυνῳδῶν εἰδῶν ἐστι, καὶ πολὺ πάντας τοὺς λόγους χρήσι
1 μα γίγνεσθαι, διδάσκειν ἐπιχειρήσομεν. [παρακαλῶν μὲν οὖν
ἔστι δι' ἧς τὰ τῆς ἀκουόντων ἐπιπιμάσα, καὶ ἐὰν τῆς αὐτο
λέγειν μελλόντων λόγους παρακαλαμβανόντας, ὑπεξαιρή
σομεν τοῖς ἐπιφθορμένοις δυσχερείασ. καὶ τοῖς μὲν τῆς ἀκουόν
των ἐπιπιμήσεις ὧδε χρὴ παρακαλαμβάνειν. ἴσως δὲ ξένες ἢ
μᾶν θαυμάζουσιν, ὅτι νέοσ ὤν, οὕτω πολλὰ μεγάλων πρα
γμάτων ἐπεχείρησα δημηγορεῖν. καὶ πάλιν μηδεὶς ἀπαντή
σει μοι δύσκολος, ὅτι μέλλω συμβουλεύειν ἡμῖν, πολλῶν ὄ
2 κνουσι τινὲς ἄλλοι παρρησιάζεσθαι πρὸς ἡμᾶς. πολὺ μὲν οὖν
τῆς μελλόντων δυσχεραίνειν τοῖς ἀκουσιν, οὕτω δὲ παρ
καλαμβάνοντα φορεῖν αἰτίασ, παρ' ἃσ ὀρθῶς ποιεῖν δόξῃ
συμβουλεύων δεικνύτα τὴν ὁμιλίαν τῆς λεγόντων, τὸ μέγε
θος τῆς κινδύνων, ἢ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ ἄλλῳ διαιρ
τὴν αἰτίαν, δι' ἧς λύσεις τὴν ἐπιφορομένην δυσχέρειαν. αἱ δὲ
μηδὲν ἧττον θορυβῶσιν οἱ ἀκουοντες, χρὴ λέγειν σωφρόνως, ἢ
ὡσ αἰ γνώμης, ἢ ὡς αἰθυμήματος σχήματι. διὸ πάντων αἰδ
3 πῶτατον ἐστιν, ἢκειν μὲν ὡς περὶ τῆς πραγμάτων βουλευσο
μένους τὰ κράτιστα, νῦν δὲ μὴ βουλομένους ἀκούειν τῆς λε
γόντων οἴεσθαι καλῶς αἰβουλεύσασθαι. καὶ πάλιν, ὅτι κα
λόν ἐστιν, ἢ αὐτῶς αἰτιαμένους συμβουλεύειν, ἢ τῆς συμβου
λευόντων ἀκούσαντας, ἅπερ αἰ αὐτοῖς δοκῇ χειροτονεῖν. αἰ
μὲν οὖν τοῖς δημηγορείαις οὕτω καὶ τοῖς παρακαλεῖν λε
σι χρηστέον, καὶ τοῖς θορύβοις ἀπαντητέον. αἰ δὲ τοῖς δι
καιολογίαις παρακαλοῦμεν μὲν ὁμοιοῦσθαί πως τοῖς πε
4 φθαρμένοις. ἀπαντήσομεν δὲ τοῖς θορύβοις, ἐὰν μὲν αἰ κρ-

χαῖς γίνονται τῆς λόγων, ὧδέ πως. οὐκ ἄλογον ὅτι μὲν ὅτι, τὸν μὲν νομοθέτην πρεσβύτερα δύο λόγους τῆς αὐτοδίκων ἐκείνῳ ἀρδοῦναι, ὃς δὲ δικαζομένοις ἡμᾶς ὁμοιωκυῖαν καλὰ τὸν νόμον κρίνειν, εἶτα μὲν δὲ τὸν εἰκὸς λόγον ἀκοῦσαι βούλεσθαι, καὶ ἐκεῖνον μὲν ὑμῶν βοσκοῦσιν πεύσεσθαι ἔχειν, ὅπως ἀκούσαντες πάντων τῶν λεγομένων ὀρθῶς δικάσεσθε πρὸς ἡδονὴν, ὑμᾶς δὲ περὶ βοσκῶν οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν, ὡς τε μήτε τοῖς ἀρχαῖς αὐτοῖς ἐπομένοντας τῆς λόγων, ἢ δικαιοῦσιν ἀκριβῶς ἅπαντα γινώσκειν. καὶ ἄλλως, πῶς οὐκ ἄλογόν ὅτι, τὸν μὲν νομοθέτην πρεσβύτερα τῆς ἡδονῆς ἴσον γιγνομένων τὸν φόβον τε νικᾶν· ὑμᾶς δὲ οὕτως εἰναντίως γινώσκειν περὶ βοσκῶν, ὡς μηδὲ ἀφελουμένων τῆς διαβεβλημένων ἀκούειν. κἀκεῖνο μὲν δὴ τὸ μᾶλλον κινδυνεύειν ὃς φοβουμένους ἀφιέναι μᾶλλον ταύτην τὴν πλεονεξίαν αὐτοῖς εἰ τοῖς ἡδέσιν, ὑμᾶς δὲ τοῖς μὲν ἀκινδύνως κατηγοροῦσι μᾶλλον φιλονεικεῖν, ὃς δὲ μετὰ φόβων καὶ κινδύνων περὶ τῆς κατηγορουμένων ἀφελουμένους, ὥστε θορυβοῦντας ἐκπλήττειν, ἐὰν μὲν ὅτι εἰ ἀρχαῖς οἱ θορυβοὶ γίνωνται, ὅσον τὸν τρόπον αὐτοῖς ἅπαντα πόνον. ἐὰν δὲ περιελυθόντος τὸ λόγου θορυβῶσιν, ἐὰν μὲν ὀλίγοι τινὲς ὅσον ποιῶσιν, ἐπιτιμητέον τοῖς θορυβοῦσι. καὶ πρὸς αὖ τοῦτο λεκτέον, ὅτι δίκαιον νῦν μὲν αὖ τοῦτο ἀκούειν ὅτι, ἵνα μὴ κωλύσωσι τοῦτ' ἄλλους ὀρθῶς δικάζειν. ἐπὰν δὲ ἀκούσωσι, τότε ποιεῖν ὅτι αὖ ἐθέλωσιν. ἐὰν δὲ τὸ πλῆθος θορυβῇ, μὴ τοῖς κρίνουσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐπιπλῆξον. τὸ μὲν γὰρ ἐκείνοις ἐπιτιμᾶν, ὀργὴν ὀρχεῖσθαι. τῷ δὲ ἑαυτῷ ἐπιπλῆξαι μὴ λέγειν εἰ τῷ λέγειν ἡμαρτηκέναι, συγγνώμης ποιήσει τυχεῖν. δεῖ δὲ καὶ δεῖσθαι τῆς κρειττόνων δύνασθαι αὐτοῦ ἀκούσαι τοῦ λόγου. καὶ πολὺ ὧν μέλλουσι κρυβδὴν πρὸς ἡδονὴν φόβειν, ἢ δὴ πρὸς διαιοιαν φανεροὶ πιθεσθαι. συλλήβδην δὲ τοῖς θορυβοῖς ἅπαντα σοφὰ κεφάλαια ὡδῶς, ἢ γνώμαις ἢ εἰθισμένοις, διεκνύντες ὅτι θορυβοῦντας, ἢ τοῖς δικαίοις, ἢ τοῖς νόμοις, ἢ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως, ἢ τῷ καλῷ εἰναντιουμένους. ἐκ γὰρ τῆς τοιούτων ἐστίν, ὅτι μάλιστα παῦσαι ὅστ' ἀκούοντας

θορυβοῦντας. ζῶσι μὲν οὖν πρὸς οὓς ἀκροατὰς παρακαλῶ λέγειν, ὡς δεῖ χρῆσθαι, καὶ ὅπως τοῖς θορύβοις ἀπαντητέον, ἐκ τῶν προειρημένων ἴσμεν, τὰ δὲ νῦν ὑπὸ τῶν αὐτανωστῶν ἐπίδοξα λέγεσθαι πάλιν, ὡς δεῖ παρακαλαμβάνειν, νῦν δὴ ἐξῆς. ἴσως δ' οὐ δυρεῖται αὐτὸ πεῖναν, ἧς οὐκ ἐτῶ, ἀλλ' ὁ ζῆλος τοῦ τόπος, ὑπάπτερος ἔσται. καὶ πάλιν πυνθάνομαι αὖθις, τόδε καὶ τόδε μέλλειν λέγειν. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρόσθεν λόγοις οὕτω δεῖ τὰ ἐπί
1 δοξα λέγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν ἐναντίων παρακαλαμβάνοντα, διαλύειν καὶ ἀθετεῖν ποιεῖν. καὶ γὰρ κἂν πάνυ ἰσχυρὰ ᾖ τὰ παρὰ διαβεβλημένα, οὐκ ὁμοίως φαίνεται μεγάλα τοῖς ἤδη παρακηκόσιν. ἐὰν δὲ οὓς ὑστέρους λόγους ἔρρηθεν, καὶ οἱ ἐναντίοι παρακατειληφότες ὦσιν, ἃ μέλλομεν λέγειν, αὐτὰ παρακαλαμβάνειν οὐδὲν αὐτὰ, λύοντα τόνδε τὸν τόπον. οὗτος δι' οὗ μόνου μὴν κατέλυσαι πολλὰ παρ' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ σαφῶς εἰδώς, ὅ τι ἔβλ λέγεσθαι αὖθις, παρακατέλαβε μὴν τὸν λόγον καὶ παρέβαλεν
2 ἵν' ἡμεῖς μὴ ὁμοίως αὐτῷ παρέχητε, ἢ ἐτῶ μὴ εἴπω παρ' ὑμᾶς αὖθις, δεῖ τὸ διαστρέφειν παρὰ τὸν τόπον τοῦτον. ἐτῶ δ' οἶδα μὲν, δεῖν οὖν ἐμοὺς λόγους παρ' ἐμοῦ πυνθάνεσθαι ὑμᾶς, ἀλλὰ μὴ παρὰ τούτου. εἰ δὲ καὶ παῦθ' οὕτως παρεισέρχεται λέγων, ἃ φημὶ, οὐ μικρὰ σημεῖα εἶναι τῷ μηδὲν ὑμᾶς ὀρθῶς λέγειν. κέχρηται δὲ καὶ δυσπιθεῖ τῇ φιλοκτήτῃ τεχνικῶς οὕτω τῷ εἰδέναι δεῖ τὸ δὲ λέγω δ' ἐτῶ. κἂν μου διαφθείρωσι δοκῇ, λόγους τοιούτους αὐτοὺς ἠδικηκέναι. ἀλλ' ὑπὲρ ἐμοῦ γὰρ τὰ μὲν μαθήσῃ
3 καὶ νῦν. ὅτι δ' αὐτοῖς αὐτῶν ἐμφανεῖ σοι λέγων. ζῶσι μὲν οὖν παρακαλεῖν φασιν ὡς δεῖ. χρῆσθαι καὶ πρὸς οὓς κρίσεις, καὶ πρὸς οὓς ἐναντίους, ἴσμεν δεῖ τούτων. αἰτήματα δ' ἐστὶν ἐν τοῖς λόγοις, ἃ πρὸς τῶν ἀκουόντων οἱ λέγοντες αἰτοῦνται τούτων δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, ἄδικα. τὰ δὲ, δίκαια. δίκαιον μὲν οὖν ἐστι, τότε παρέχειν τοῖς λεγομένοις αὐτεῖσθαι, καὶ μετ' εὐνοίας ἀκούειν. δίκαιον δὲ, καὶ τὸ καλῶς τοὺς νόμους αὐτῷ βοηθῆσαι, καὶ τὸ μηδὲν παρὰ τοὺς νόμους ψεύσασθαι, καὶ τὸ τοῖς ἀντιτιμήσασι συγγνώμην
4 ἔχειν. ἐὰν μὲν ᾖ παρὰ τοὺς νόμους, ἄδικον. ἐὰν δὲ μὴ, δίκαιον. τὰ

μὲν δὴ αἰτήματα, τοῦτ' ἔστι. διειλόμεθα δ' αὐτὰ τοῖς διαφορᾶς. ἵν' εἰδότες τὸ, τί δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, χρώμεθα καλῶς τὸν καιρὸν, καὶ μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς οἱ ἐναντίοι, ἀδίκως τι ποιοῦντες ὧν δικαίζοντας. καὶ πρῶτον μὲν οὖν τῶν ἐκ τῶν εἰρημένων οὐκ ἀγνοήσομεν. παλιλλογία δέ, ἔστι μὲν σωφρόνως ἀνάμνησις. δεῖ δ' αὐτῇ χρῆσθαι, καὶ πρὸς τὸ μῆκος, καὶ πρὸς τὸν ὄλων λόγων τοῖς πολλοῖς. παλιλλογήσομεν δὲ ἐν κεφαλαίοις, ἢ διαλογιζόμενοι, ἢ πεπαιρούμενοι, ἢ πεπεισμένων τινῶν, ἢ ἀφ- 1
λογιζόμενοι. λέξω δὲ αὐτῶν, οἷον ἕκαστόν ἐστι. τὸ μὲν δὴ διαλογίζεσθαι τοιόνδε τί ἐστιν. ἀφεὼν δ' εἴπωμεν τί αὖ ἐπίνοιαν οὖσι. εἰ μὴ φανερὸν μὲν ἦν ἡμᾶς πεπεισμένους ἐγκαλεῖν πότε, ἰσχυρίζοντο δὲ αὐτὴν τὴν πόλιν ἡμῶν στρατοῦσαντας, οὐδὲν δὲ πώποτε ὧν ἐμομολόγησαν πεποιηκέναι. τὸ μὲν δὴ διαλογίζεσθαι τοιοῦτόν ἐστι. τὸ δὲ ἀφ-λογίζεσθαι, τοιοῦτον. ἀπέλαβε δ' αὐτὸν διαλύσαντας πεπεισμένους τὴν συμμαχίαν, καὶ πρόσθεν ἐπιθεμένους ὑμῖν, ὅτι πρὸς λακεδαιμονίους ἐπολεμοῦμεν, 2
καὶ μάλιστα ἐπουδάκαμεν ἰσχυρίσασθαι τὴν πόλιν ἡμῶν. τὸ μὲν δὴ ἀφ-λογίζεσθαι, τοιόνδε ἐστί. τὸ δ' ἐκ πεπαιρέσθαι δεῖ, ὅτι συμβέβηκεν ἡμῖν, ἰδόντου τὴν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς ἐπιποθοῦμεν, μηδὲ πω κακὸν πάσχοντες ὑπὸ τῶν πολεμίων παθεῖν. βοηθήσαντες γὰρ ἡμῖν πολλάκις, ἐκώλυσαν λακεδαιμονίους τὴν χώραν ἡμῶν διαφθεῖραι. χρήματα δὲ πολλὰ καὶ νῦν φέροντες διατελοῦσιν. ἐκ πεπαιρέσθαι μὲν οὕτως ἀναμνήσομεν. ἰδὲ πρωτηδέσθαι 3
δὲ, τόνδε τὸν τρόπον, ἢδέως δ' ἂν αὐτῶν πυθοίμην, διατί τοῖς σωτάξεις ἡμῖν οὐκ ἀφεδίδασιν. οὐ δὲ γὰρ ὡς ἀφεροῦσιν εἰπεῖν ἂν τολμήσαιεν οἱ τοσαῦτα χρήματα καθ' ἕκαστον ἐναυτὸν ἐκ τῆς χώρας ἐπιπλέοντες λαμβάνειν. οὐ δ' ἂν φήσουσιν εἰς τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν πολλὰ δαπανᾶν. παντελῶς γὰρ ἐλάχιστα τῶν νησιωτῶν ἀναλίσκοντες φαίνονται. ἐκ μὲν δὴ ἐπρωτηδέσθω σοῦτω παλιλλογήσομεν. εἰρωνεία δέ ἐστι λέγειν τι πεπεισμένον μὴ λέγειν, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πρά 4

γματα περσαγορεύειν. εἰν δ' αὖ αὐτῆς τὸ χῆμα βιοῦτον, σὺν τῷ πρὸ τῶν εἰρημένων σωτόμως ἀναμμνήσκειν. οὐ δ' αὖ δ' οἶμαι δεῖν λέγειν, ὅτι οὗτοι μὲν οἱ φάσκοντες πολλὰ ἀγαθὰ περιποιεῖσθαι, βλεῖσον φαίνονται πλὴ πόλιν ἐκκεκακωμένης, ἡμεῖς δ' οὓς οὔ τοι φασιν ἀχαρίστους εἶναι, βιοῦσις τε πολλάκις δόντες, καὶ σῶς ἄλλους οὐδὲν ἀδικοῦντες. τὸ μὲν ἓν σὺν περσποιήσει πρὸ λέξεως λέγοντα σωτόμως χαμμι-
1 μνήσκειν, βιοῦτον βῆτ. τὸ δ' ὑπ' κῖσ σὺν τοῖς ὀνόμασι περσαγορεύειν τὰ πράγματα, πάλιν βιοῦτον βῆτ. οὗτοι μὲν οἱ χρησοὶ πολλὰ φαίνονται σῶς συμμάχους καὶ ποιητὰς, ἡμεῖς δ' οἱ φαῦλοι ἀγαθὸν αὐτοῖς αὖτοι καλέσαντες. δεῖ τούτων μὲν ἓν σωτόμως ἀναμμνήσκοντες, τοῖς παλιλογίαις χρησόμεθα, καὶ πρὸ τῶν μορίων καὶ πρὸ τῶν ὅλων λόγων τοῖς πλοκαῖς. Ὅθεν δὲ βῆτ ἀσεῖα λέγειν, καὶ τὰ μὴκη τῶν λό- 21.
γων πρῶν ὅπως αὖ πῆς ἐθέλοι, σῶρο διέξιμεν πάλιν. ἀσεῖα
2 μὲν ἓν λέγειν, ἐκ τοῦτου τῷ τόπου βῆτ. οἷον τὰ σὺν θυμήματα λέγοντας ὅλα, ἢ ἥμισυ, ὥστε τὸ ἥμισυ αὖ σῶς νοεῖσθαι καὶ σῶς ἀκούοντας, δεῖ δὲ καὶ γνώμασ' συμπαραλαμβάνειν. χρὴ δὲ τούτων κοινὰ πάντα τὰ μόρια συγκαταλέγειν διαλλάττοντα σῶς λόγους. καὶ μηδέποτε ὁμοίον εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ πιθήνατα. καὶ οὕτως ὁ λόγος ἀσεῖος φανεῖται. Μιμνήσειν δὲ σῶς λόγους δουλόμενον, δεῖ μορίζειν τὸ πρᾶγμα, καὶ σὺν ἑκάστω μορίῳ τὰ σὺν ὄντα, οἷα τέ βῆτ πλὴ φύσιν διδάσκειν καὶ πλὴ χρῆ-
3 σιν, καὶ ἰδία καὶ κοινῇ, καὶ τοῖς περφάσεις αὐτῶν ἐκδιχεῖσθαι. αὖ δὲ καὶ ἐπὶ μακρότερον ἐθελήσωμεν τὸν λόγον ποιεῖν, δεῖ πλοῖς ὀνόμασι πολλὰ ἑκάστου χρῆσθαι. χρὴ δὲ πρὸ μόρου ἕκαστον τῷ λόγου παλιλογεῖν καὶ πλὴ παλιλογίαν σώζοντα ποιεῖσθαι. σὺ δὲ τῇ πλοκῇ τῷ λόγου, βοῦλα πολλὰ ὧν καθ' σὺν ἕκαστον ἑρμηνεῖς, ἀθρόα σωτιθέναι, καὶ πολλὰ ὅλων τὸ πρᾶγμα τὸ λέγειν. βραχὺν μὲν ἓν τὸν τόπου μῆκος ἐθέλουσιν οἱ λόγοι. βραχυλογεῖν δὲ βουλόμενον, ὅλον τὸ πρᾶγμα σὺν ὀνόμαλι πε-
4 ριλαμβάνειν, καὶ τοῦτο ὃ αὖ ὑπάρχῃ βραχύτατον τῷ πράγ-

a στεῖος. vnnaytie, vnbanny. o mark begining Leafe & Stefanie. sery. Longtie

ματι. χρὴ δὲ καὶ σωδίσμους ὀλίγους ποιεῖν. τὰ πλεῖστα δὲ ζῆν
γνύναι. ὀνομάζειν μὲν οὕτω, τῇ δὲ λέξει εἰς δύο χρῆσθαι. καὶ
παλιλλογίαν τῶν σωζόμενον ἐκ τῆς μοδῶν ἀφαιρεῖν, οἷ δὲ ζῶς
πολυζῶς μόνον, παλιλλογεῖν. καὶ ὅσον μὲν τὸν ῥήτορα βρα-
χεῖς τοὺς λόγους ποιήσομεν. ἐὰν δὲ βούλῃ μέσως λέγειν, τὰ μέ-
γιστα τῆς μοδῶν ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τοὺς λόγους.
χρὴ δὲ καὶ ζῶς ὀνόμασι ζῶς μέσοις χρῆσθαι, καὶ μήτε τοῖς μα
κροτάτοις, μήτε ζῶς βραχυτάτοις, μήτε πολλοῖς περιττοῦς 1
ἀλλὰ μετρίοις. χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἐπιλόγους ἐκ τῆς αὐτῆς μέσου με-
ρῶν, μήτε παντελῶς ἀγαίρειν. μήτε πᾶσι ζῶς μέρεσιν ἐπιφέ-
ρειν. ἀλλ' ἅπερ αὖ μάλιστα εὐθὺς παρασκευάσουσι τοὺς ἀκούοντας,
ζῶν τούτων μάλιστα παλιλλογεῖν ἐν τῇ τελευτῇ. τὰ μὲν δὴ μέ
νη τῆς λόγων ἐκ τούτων ποιήσομεν, ὡς ἂν ἐθέλωμεν. αὖ δὲ
ἀξιοῦν γράφειν θέλῃς λόγον, πρῶτα φυλακτέον ὡς μάλιστα, ὅπως
τὰ ἤθη τῆς λόγων ὁμοιοῦν τοῖς ἀνθρώποις δώσουσι. ἔσται δὲ
ποιήσεις, ἐὰν ἐπιθεωρῇς τὰ μεγάλα τῆς ἠθῶν καὶ τὰ ἀκριβῆ 2
καὶ τὰ μέτρια. τοῦ μὲν δὴ τούτων, οὐ τοῦθον οὐκ ἀγνοήσεις.

22 Τοῦ δὲ ὀνομάτων συνθέσεως δηλώσομεν. καὶ γὰρ ἔστι τῆς
ἀναγκαίων ὄντι. πρῶτον μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων εἰσὶ ζῆς, ἁ-
πλοῦς, ἢ σύνθετος, ἢ μεταφορὰν. ὡσαύτως καὶ συνθέσεις
ζῆς. μία μὲν, εἰς φωνὴν τὰ πολυτάν ζῶς συλλαβῶς, ἢ ἀπὸ
φωνήεντος ἄρχεσθαι. διὸ τόδε, ἀπὸ ἀφώνου ἀρξάμενον,
εἰς ἄφωνον πολυτάν. ἔτι δὲ, τὰ ἄφωνα πρὸς τὰ φωνήεντα
συνδεῖν. πάντες δὲ τοσαῦτοι. μία μὲν, τὰ ὅμοια τῆς ὀνομά- 3
των, ἢ πλάττειν, ἢ διαιρεῖν. ἄλλη δὲ, ζοῖς αὐτοῖς
ὀνόμασι χρῆσθαι, ἢ μεταβάλλειν εἰς ἕτερα. ἔτι δὲ, οἷ ἢ πολ
λοῖς ὀνόμασι τὸ πρᾶγμα πεποιηκέναι. τετάρτη δὲ, ἐξῆς
τὰ πεπραγμένα ὀνομάζειν ἢ ἀποδιβάζειν. ὅπως δὲ καλλίστην
ποιήσεις τῶν ὁρμωμένων, νῦν δηλώσομεν. πρῶτον μὲν δὴ εἰς
δύο ὁρμωμένων εἶτα σαφῶς διελέγειν. ἅμα τε δεῖ δύο εἰς
δύο λέγειν. τάδε. οἷ μὲν, ὅτι αὐτὸς δύναται καὶ ἔστι καὶ ἕτε-
ρον. δεύτερον δὲ, ὅτι οὗτος οὐ δύναται, ἕτερος δὲ δύναται. ἔτι 4

Τὸν δὲ,

τον δὲ, ὅτι οὗτος καὶ ἄδικον καὶ ἕτερον δίκαιον. πέταρτον δὲ, ὅτι οὐτ' αὐτὸς οὐθ' ἕτερος δίκαιον, πέμπτον δὲ, ὅτι αὐτὸς μὲν, δίκαιον. ἕτερος δὲ, ὁ δίκαιον. ἕκτον τὸ, ὅτι αὐτὸς μὲν, ἕτερον δίκαιον. ἐκεῖνος δὲ, οὐ δίκαιον ἕτερον. ἕκαστον δὲ τούτων ἐπὶ τῆς δὲ θεωρήσεις. ὅτι μὲν γὰρ αὐτὸς δίκαιον καὶ ἄδικον καὶ ἕτερον, τοιόνδε ἐστίν. ἐπὶ δὲ οὐ μόνον τούτων αὐτοῖς ὑμῖν ἐγκωμιάζειν δοκῶμεν, ἀλλὰ καὶ πρόθυμον μέλλοντα στρατεύειν ἐφ' ὑμᾶς διεκώλυσα. ὅτι δὲ, οὗτος μὲν οὐ δίκαιον, ἕτερος δὲ δίκαιον, τοιόνδε. αὐτὸς μὲν οὖν ἀδικώτατος ἔχει προσβλέπειν ἅπασιν ἡμῖν. οὗτος δὲ φίλος ἐστὶ τῇ πόλει τῆς σωτηρίας, καὶ μάλιστ' ἂν δυνηθείη πρᾶξαι ἃ βούλεσθε, τὸ δὲ ὅτι οὗτος καὶ ἄδικον καὶ ἕτερον δίκαιον, τοιόνδε. οὐ μόνον δὲ σὺ τοῖς πολέμοις σῴζουσιν τὸν. παρέχεις, ἀλλὰ καὶ βουλεύσασθαι τῇ πολιτείᾳ οὐχήκιστα δίκαιον. τὸ δὲ ὅτι οὐτ' αὐτὸς οὐθ' ἕτερος δίκαιον τοιόνδε. οὐτ' ἂν αὐτὸς δυνηθῇ ὀλίγην δίκαμιν ἔχων καλῶς πολεμῆσαι τοῖς ἐναντίοις, οὐτ' ἄλλος οὐδείς τῆς πολιτείας. τὸ δὲ ὅτι ἐκεῖνος μὲν δίκαιον, αὐτὸς δὲ οὐ δίκαιον, τοιόνδε. οὗτος μὲν γὰρ σῴζεται τῷ σώματι, ἐπὶ δ' ἀρρώστων τυγχάνω. τὸ δὲ ὅτι αὐτὸς μὲν ἕτερον δίκαιον, ἐκεῖνος δὲ οὐ δίκαιον. ἕτερον, τοιόνδε. ἐπὶ μὲν γὰρ κυβερνήσαι δυνατός εἰμι, οὗτος δὲ οὐδὲ κωπηλατῆσαι δίκαιον. σχήματα μὲν οὖν τὰ εἰς δύο δύνασθαι, ὧδε πιστεύσεις ἐπὶ τῆς πραγμάτων ἁπάντων τὸν αὐτὸν τρόπον μετιών. Σαφῶς δὲ ὅθεν δηλώσεις, τοῦτο πάλιν σκεπτέον ἐρωτῶντα μὲν ὃν ὀνόμαζε τοῖς οἰκείοις ὀνόμασιν ὅτι ἂν λέγῃς, διαφεύγων τὸ ἀμφίβολον, σύλλαβοῦ δὲ πρὸς τὰ φωνήεντα τῆς γραμμάτων, ὅπως μὴ ἐξῇς τι θήσουσιν. πρόσεχε δὲ καὶ τοῖς καλουμένοις ἄρθροις, ὅπως σὺ τῷ δέοντι προστιθῇς. σκόπει δὲ καὶ πῶς σώζηται τῆς ὀνομάτων, ὅπως μήτε συνεχομένην, μηθ' ἑκάστην βαπτὴ ἔσαι. τὰ γὰρ οὕτω λεγόμενα, δύσγνωστα συμβαίνει. μετὰ δὲ σωφρόσμους οὐσ' ἂν πρέπῃς, ἀρμόδιον ἐστ' ἀκολουθοῦντας. τὸ μὲν οὖν ἐστ' σωφρόσμους ἁρμόδιόν ἐστ' ἀκολουθοῦντας, τοιόνδε ἐστίν. ἐπὶ μὲν παρεληλόμηκα, οὗ ἔφην. σὺ δὲ φά

σκων ἥξειν, οὐκ ἠλθόν. πάλιν ὅταν ὁ αὐτὸς σωρὸς σωρακόλουθος ᾖ. οἷον, σὺ γὰρ κἀκείνων αἴτιος ἐγένου, καὶ τούτων αἴτιος σύ. πολλὰ μὲν οὖν τῶν σωρισμῶν εἴρηται. καὶ ἀπὸ τούτων τὰ κυριώτατα δεῖ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων. δεῖ δέ, καὶ πρὸς σώφρονα εἶναι τῶν ὀνομάτων, μήτε συγχεῖν μέλω, μήτε ἀσαφῆ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ συγχεῖν ὡς, διόνδε ἔστιν. ὡς ὅταν εἴπῃς, δεινόν ἐστι ἀγαθὸν τύπτειν ἀγαθόν. ἄδηλον γὰρ ἐστὶν, ὁπότερος αὖ ἐστὶν ὁ τύπτων. ἐὰν δὲ εἴπῃς οὕτως, δῆλον ποιήσεις. δεινόν ἐστι ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ τύπτειν. ἐμοὶ δὲ ἔστω συγχεῖν πρὸς σώφρονα τῶν ὀνομάτων, διόνδε ἔστι. τὸ δὲ πεφυκέναι τοῖς ἀνθρώποις, ὅπως αὐτῷ δίοντι πεφυκὸς ᾖ, ἔστω πρὸς ὃ ὁρᾶ. ἔστι δὲ ἀνθρωπος ἀγαθὸν τὸν ἄνθρωπον ἀδικεῖν νῦν μὲν ἔστιν ἐπινόμενα τὰ ἀνθρωπα, ὥφη ποιεῖ πρὸς λέξιν. ἴζαμεν δὲ ἄντα δὲ, ἀσαφῆ ποιήσει. ἔδ' ὅτε δὲ συμβαίνει καὶ τὸ ἀνάπαλιν. τὰ μὲν ἔστιν αὐτοῖς ἀνθρωποις, διαφέρει τὰ ὀνόματα. τὰ ἢ φωνήεντα μὴ πίπτει πρὸ ἄλλα, ἀνίημί ποτε ἄλλως δυνατὸν ἢ δηλοῦσθαι, ἢ ἀνάπτυξις ἤ τις, ἢ ἄλλη διαίρεσις. τὸ δὲ ἀμφίβολα διαφύγειν, διόνδε ἔστι. πλείω τῶν ὀνομάτων, ταυτὰ ἐπὶ πλείοσι πράγμασι κεῖται. οἷον, ὁδὸς τῆς θυρέου, καὶ ὁδὸς ἣν βασίλειοι σι δεῖ δὲ ἔστι τοῖς διούσιοις, τὸ ἴδιον ἀεὶ συμπροσλαμβάνειν. καὶ σκοπῶς μὲν οὐ τοῖς ὀνόμασιν, οὐ τοῦτο πρόσθεν, διαλεξόμεθα. εἰς δύο δὲ ὁρίσωμεν διὰ τῆς πεντάδος μεθόδου. προσδὲ κύπτοντων, καὶ παρισώσεων, καὶ ὁμοιοπτώτων λέγωμεν ἤδη. δεήσομεθα γὰρ καὶ τούτων. αὐτίθετον μὲν οὖν ἔστι τὸ ἐναντίαν πρὸ ὀνομασίαν ἅμα καὶ πρὸ δύναμιν τοῖς αὐτικειμένοις ἔχον, ἢ τὸ ἕτερον τούτων. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν ἐστὶν αὐτίθετον ἅμα καὶ τῇ δυνάμει τόδε. οὐ γὰρ δίκαιον, τὸν μὲν τὰ ἐμὰ ἔχοντα πλουτεῖν, ἐμὲ δὲ τὰ ὄντα περιϊέμενον, οὕτω πτωχεύειν. τοῖς δ' ὀνόμασι μόνοις. διδότω γὰρ ὁ πλούσιος καὶ δαίμων τῷ πένητι καὶ ἐνδεεῖ. τῇ δὲ δυνάμει, ἐπὶ μὲν τὸν νοσοῦντα ἐθεράπευσα. οὗτος δὲ μηδὲν μελήσων κακὸν αἴτιος γέγονεν. ἐναντία μὲν γὰρ τὰ ὀνόματα, οὐκ ἐναντία. αἱ δὲ πράξεις, ἐναντίαι. κάλλιον μὲν ἔστω εἶναι αὐ, τὸ κατ' ἀμφότερα αὐτίθετον καὶ

καλὰ τὴν δύναμιν, καὶ καλὰ τὴν ὀνομασίαν. ἔστι δὲ ἡ τὰ λοιπὰ δύο αὐτίθετα. Παρίσωσις δέ ἐστι μὲν, ὅταν δύο ἴσα λέγηται κῶλα. εἰκὶ δ' αὖ ἴσα ἢ πολλὰ μικρὰ, ὀλίγοις μεγάλοις, καὶ ἴσα τὸ μέγεθος, ἴσα τὸ ἀριθμήν. ἔχει δὲ διόνδε τὸ σχῆμα ἡ παρίσωσις, ἢ δι' ἁμαρτημάτων ἀφελείαν, ἢ δι' ἁμαρτημάτων μέγεθος τοῦτο γὰρ οὔτε ὅμοια οὔτε ἐναντία, ἀλλ' ἴσα μόνον ἀλλήλοις. παρομοίωσις δέ ἐστιν ἡ μείζων τῆς παρισώσεως. οὐ γὰρ μόνον ἴσα τὰ κῶλα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅμοια, ἐξ ὁμοίων ὀνομάτων. ὅσον δεῖ τε λόγου μίμημα, φόβε πόθου τέχνασμα. μάλιστα δ' ἁρμόττει ὅμοια τὰ τελευταῖα τῆς ὀνομάτων. ταῦτα γὰρ μάλιστα ποιεῖ τὴν ὁμοίωσιν. ὅμοια δ' ἐστὶν ὀνόματα, τὰ ἐξ ὁμοίων συλλαβῶν, ἐν αἷς σταθεῖσα γράμματα τὰ αὐτά ἐστιν. οἷς σταθεῖμεν, ἐν δεῶς. δυνάμει δέ, ἐν τέλως. ὅτα δὲ ἔξω τέχνης κεῖται, τὸ αὐτὸ μα τὸν αὐτὸ λήξει. περὶ μὲν οὖν τούτων, ἀπόχρη. καὶ γὰρ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τὰ λοιπὰ, αὐτάτε ἴσμεν ἄττα ἐστὶ, καὶ ὅθεν αὐτῆς πολλὰ ποιήσομεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς αὐξήσεις, καὶ τοῖς τα πεινώσεις γνώσκομεν, αἵ πινές τε εἰσὶ, καὶ ὅθεν αὐτῆς εἰς ἅπαν λόγους δυνησόμεθα. ὁμοίως δέ πως ἔχει τοῖς, τάς τε περικαλήψεις, καὶ τὰ πρὸς τῆς ἀκουόντων αἰτήματα, καὶ τοῖς παλιλλογίαις, καὶ τοῖς ἀσειολογίαις, καὶ τὰ μήκη τῆς λόγων, καὶ τῆς ῥᾳμίως τῶν σώματα ἅπαντα ἴσμεν. ὥστε τοῖς κοινοῖς δυνάμεις ἁπάντων τῆς εἰδῶν, καὶ τοῖς διαφορᾶς, ἢ τοῖς χρήσεσιν αὐτῆς ἐν τῆς περιεργημένων εἰδότες, αὖ εἰθίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ γυμνάσωμεν, οἷα λαμβάνειν αὐτοῖς, καλὰ τὰ περιγυμνάσματα, πολλὴν εὐπορίαν καὶ γράφοντες καὶ λέγοντες ἐξ αὐτῆς ἕξομεν. καλὰ τὰ μὲν ἡμῖν οὕτως ἀκριβέστατα αὖ διέλοις τοῖς τῆς λόγων μεθόδους. ὡς δ' ἁπλῶς τοῖς εἴδεσι χρὴ τάττειν τοὺς λόγους σωματοειδῶς, τίσι τε πρώτοις τῆς μορίων χρὴ θαι, καὶ πῶς τοῖς αὐτοῖς, ταῦτα πάλιν δηλώσω. Προοίμια μὲν οὖν πρότατ' ἔω. κοινὸν δ' ἐστὶ τῆς ἑπτὰ εἰδῶν. καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς πράγμασιν ἁρμόσει λέγεμενον. ἔστι δὲ προοίμιον καθόλου μὲν εἰπεῖν, ἀκροατῆς πα

ρασκευὴ, καὶ τ̃ πεφάλαιῳ μὴ εἰδόσι δήλωσις. ἵνα γινώσκωσι πρὸς ἃ ὁ λόγος, πρὸς κολουθῶσί τε τῇ πρὸ θέσει, καὶ ἀδὴ τὸ πεισέχειν πρὸς καλέσαι, καὶ καθ' ὅσον τῷ λόγῳ δυνατὸν, σύνους ἡμῖν αὐτοὺς ποιῆσαι. Τούτων μὲν οὖν εἶναι δεῖ τὸ περοίμιον, πρὸς κευαστικόν. ὡς δὲ αὐτῷ χρησόμεθα, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς δημηγορικῶν καὶ περὶ επικῶν ἔστω λέξω. τὸ μὲν οὖν πεισεκπθέναι τὸ πεφάλαιον τοῖς ἀκούουσι, καὶ φανερὸν ποιεῖν, ποιόνδε ἐστὶν. αἱρέσεως συμβούλων, ὡς χρὴ πο 1
λεμεῖν ἡμᾶς πρὸς συρακουσίων. αἱρέσεως ἀφανούμενος, ὡς οὐ χρὴ βοηθεῖν ἡμᾶς συρακουσίοις. τὸ μὲν οὖν φράζειν τὸ κεφαλαίῳ τὸ πεφάλαιον, ποιόνδε ἐστί. πεισέχειν δὲ πρὸς καλεῖν ἐκ τούτων αὐτοὺς εἰδείημεν, εἰ καταγνοίημεν αὐτοὶ, ποίοις μάλιστα καὶ λόγοις καὶ πεφάλαιοις βουλόμενοι πεισέχωμεν. ἆρ' οὖν οὐ τοῖς, ὅταν ἡ πρὸς μεγάλων, ἢ φοβεροῦ, ἢ τῆς ἡμῖν οἰκείων βουλόμεθα, ἢ φάσκωσιν ἐπιδείξειν οἱ λέγοντες, ὡς δίκαια, καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα, καὶ ῥᾴδια, καὶ ἀληθινὰ ἐ- 2
πιδείξουσιν ἡμῖν, ἐφ' ἃ πεφάλαιον πρὸς καλοῦσιν. ἢ δεικνῦσιν ἡμῶν ἀκούσμασιν τῆς πεισέχοντας τὸν νοῦν, ὡς πρὸς οὗτοι τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ οἰκειότατα τῆς πεισεχθέντων τοῖς ὑφ' ὑμῶν πεφάλαιοις λεγομένοις λαμβάνοντες καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀδεικνύμενοι, πεισέχειν αὐτοῖς πειρώμεθα. ἀδὴ μὲν οὖν τὸ πεισέχειν, δι' ἃ τούτων πρὸς καλούμεθα. τὸν δύνοιαν δὲ, πρὸς κευασόμεθα, διασκεπάμενοι πρῶτον, πῶς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τυγχάνουσιν ἔχοντες. δύνοικῶς, ἢ δυσμενῶς, ἢ μή- 3
τε δύ, μήτε κακῶς. ἐὰν μὲν οὖν δύνοι τυγχάνωσιν ὄντες, περίορτον λέγειν πρὸς δύνοιαν. ἐὰν δὲ πάντων βουλόμεθα, χρὴ σωτόμως μετ' εἰρωνείας εἰπεῖν ἔστον τὸν τρόπον. ὅτι μὲν δὴ δύνους εἰμὶ τῇ πόλει, κἀ πολλάκις μοι πειθόντες, συμφόρον τως ἐπεράπατε, καὶ διότι πρὸς τὰ κοινὰ δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχω, κἀ μᾶλλόν τι τῆς ἰδίων πεφιέμενον, ἢ ἐκ τῆς δημοσίων ἀφελούμενον, περίορτον εἶναι νομίζω πρὸς ὑμᾶς ἔστον γε σαφῶς εἰδότας λέγειν. ὡς δὲ εἰ καὶ νῦν μοι πειθῆτε καλῶς ἔχου 4

λύσεσθαι, οὔτε πειράσομαι διδάσκειν. οὔτε μὲν οὖν τὸν τόπον τοῖς δι' διακεκμηκόσιν ἐν ταῖς δημηγορίαις, τῆς δυνατὸν ἀπομνησίον. τοῖς δὲ μήπω διαβεβλημένοις, μήτε δι' διακεκμένοις, ῥητέον, ὡς δίκαιόν ἐστι καὶ συμφέρον τοῖς πέραν μὴ διδωκόσι τῆς πολιτῶν, δύνασθαι ἀκροᾶσθαι γνήσθαι. ἔπειτα οὐδ' ἀκούοντας ἐπαίνῳ θεραπευτέον, δικαίως καὶ νομιεχῶς οὐδ' λόγους ὡς εἰώθασι δοκιμάζειν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐλαττώσεις οἰσέον λέ-
1 γοντας, ὡς οὐ δεινότητι πεδύων αὐξήσειν, ἀλλὰ νομίζων τῷ κοινῷ τὸ συμφέρον εἰσηγήσασθαι. καὶ τοῖς μὲν, μήτε δι' μήτε κακῶς διακεκμένοις, ἐκ τῆς βιούτων πρὸ δύνοιαν περιτέον. οὐδ' διαβεβλημένους, ἀναγκαῖον τοῖς διαβολαῖς ἢ αὐδὲς ἔχειν, ἢ πρὸ πράγματα, ἀφ' ὧν λέγουσιν, ἢ τὸν λόγον. αὖται δὲ αἱ διαβολαὶ γίνονται, ἢ ἐκ τοῦ παρόντος, ἢ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου. ἐκ μὲν τοῦ παροιχομένου χρόνου, ἐάν τις ἀφ' πρὸ δύνηται εἰς πονηρίαν τινὰ, πρὸς τὸν μὲν τῇ πρὸς δὲ ἀκροᾶσθαι πεποιθέναι-
2 φειν χρῆσθαι, καὶ λέγειν, ὡς οὐ δ' αὐτὸς ἀγνοεῖ διαβεβλημένος ἀλλ' ἐπιδείξειν ψευδεῖς ὄντας τοὺς διαβολάς. ἔπειτα κεφαλαιώδως ἐν τοῖς πεποιημένοις ἀρκτέον, αὖ ἐχῃς τι λέγειν ἀφ' σαυτοῦ, καὶ τοῖς κρίσεις ψεκτέον. ἀναγκαῖον γὰρ αὖ τι πρὸς τὸ δημόσιον ἢ τις διαβεβλημένος, αὖ τι πρὸς δὲ ἰδιώτας, ἢ γνήσθαι κρίσιν, ἢ μέλλει γνήσεσθαι, ἢ μὴ βούλεσθαι δὲ τῶν αἰτίαν ἐπενεγκόντας λαβεῖν κρίσιν. κῆ ῥητέον, ὡς ἀδίκως ἡ κρίσις ἐγένετο. καὶ ὡς ἀφ' τῆς ἐχθρᾶς καὶ πεπαύσθαι. ἢ ἐὰν
3 δοκῇ μὴ αὐδέχη, λέγε, ὡς ἱκανὸν ἡμῖν ἀτυχήσασι τότε. κῆ ὡς δίκαιόν ἐστιν τῆς πραγμάτων ἢ δι κεκριμένων, μὴ πολὺ τ' αὐτῆς ἐπὶ διαβολῇ ἔχειν. αὖδὲ ἐπίδοξος ἡ κρίσις ἢ γνήσθαι, λεκτέον, ὡς ἔτοιμος εἰ πολὺ τῆς διαβολῆς ἐν τοῖς κεκριμένοις ἢ δι κρίνεσθαι, κἂν ἐλεγχθῇς πάλιν πάλιν ἀδικῶν, ἀρθήσεται, ἀφ' ὑμᾶς. ἐὰν δὲ οἱ ἐγκαλέσαντες μὴ ἐπιξίωσιν, αὐτὸς δεῖ χρὴ σημεῖον ποιεῖσθαι. διότι πάλιν διαβολῇ ψευδῆς ἡμῶν κατήνεγκαν, ὃ γὰρ εἰκὸς εἶναι δόξει οὐκ ἀληθῶς ἐγκαλοῦντας, μὴ βού-
4 λεσθαι κρίσιν λαβεῖν. ἀεὶ δὲ κατηγορεῖν χρὴ διαβολῆς, καὶ λέ-

γειν ὡς δεινὸν καὶ κοινὸν καὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον. ἐμφανι-
στέον δ', ὅτι καὶ πολλοὶ ἤδη διεφθάρησαν ἀδίκως διαβληθέν-
τες. χρὴ δὲ καὶ διδάσκειν, ὡς οὐκ ἔστιν ὥσπερ τῶν κοινῶν βου
λευομένους, μὴ πρὸς πάντων τοὺς λόγους ἀκούοντας, τὸ συμ-
φέρον σκοπεῖν, ἀλλὰ ταῖς νίῶν διαβολαῖς δυσχεραίνειν. δεῖ δὲ
καὶ ἐπαγγέλλεσθαι, καὶ ὑπισχνεῖσθαι δίκαια καὶ συμφέροντα
καὶ καλὰ ἐπιδείξειν, ἃ ὑπέρχοντο συμβουλεύοντ. τοῦ μὲν οὖν ἐν τῷ
προοιμίῳ χρόνῳ διαβεβλημένους, σχεδὸν τοῦτον τὸν τρόπον αἱ ταῖς δι 1
μητρίαις ταῖς διαβολαῖς λυτέον. ἐν δὲ τῷ παρόντος χρόνου
διαβαλεῖν τοὺς λέγοντας, πρῶτον μὲν ἡλικίαν. ἐάν τε γὰρ νέος
πάντελῶς. ἐάν τε πρόσθεν τῆς δημηγορίᾳ δυσχεραίνεται. τῷ μὲν
γὰρ, οὔπω ἦρχθαι. τῷ δὲ ἤδη πεφυκέναι πεπαῦσθαι οἴονται. ἔ-
πειτα ἐὰν σωφρόνως εἰώθει λέγειν. πλυπράγμων γὰρ εἶναι δο
κεῖ οὗτος. καὶ εἰ μηδέπω πεπόρευται ἐρήκειν. καὶ γὰρ οὗτος οὐκέτι
πονος ἰδίου δοκεῖ πρὸς τὸ ἔθος δημηγορεῖν. ἐν μὲν οὖν τῷ παρόν
τος χρόνου οὕτω χρὴ διαβολαὶ περὶ τὸν δημηγοροῦντα γίνε 2
σθαι. γλίσχρους. πεφασίσθαι δὲ ὥσπερ αὐτῶν δεῖ. τὸν μὲν
νεώτερον, ἐκ τῆς δήμιας τῶν συμβουλευόντων, καὶ ἐκ τῆς
πεφυκότος βίου τῷ. λέγω δ' οἷον ὥσπερ λαμπαδαρχίας, ἢ
ὥσπερ γυμνασίου ἢ ὥσπερ ὅπλων, ἢ ἵππων, ἢ περὶ πολέμου.
δεῖ γὰρ οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῷ νέῳ μέτεστι. ἐπιτέον δὲ, καὶ
ὡς εἰ μή πω καθ' ἡλικίας τὸ φρονεῖν, ἀλλὰ καθ' φύσιν καὶ ἐ-
πιμέλειαν. ἐμφανιστέον δὲ, καὶ ὡς ἁμαρτόν τι μὲν, ἴδιον τὸ
ἀτύχημα. καθορῶσι δὲ, κοινὴ ἡ ὠφέλεια. τῷ μὲν οὖν νέῳ, 3
ἐκ τῶν βιούτων πεφασιστέον. γέροντι δὲ πεφασιστέον λέγον-
τι, ἔκ τε τῆς δήμιας τῶν συμβουλευόντων, καὶ ἐκ τῆς δυ-
ποείας αὐτῶ. πρὸς δὲ βίους, καὶ ἐκ τῶ μεγέθους, καὶ ἐκ τῆς κοι
νότητος τῶν κινδύνων, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. τὸ δὲ
λιαν εἰθισμένῳ, ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ ἐκ τῶ αἰσχρὸν εἶναι πρό
τερον δεῖ λέγοντα, νῦν μὴ ἀφαίνεσθαι γνώμας. τῷ δὲ μὴ εἰ
θισμένῳ, ἔκτε τῶ μεγέθους τῶν κινδύνων, καὶ ἐκ τῶ ἀναγκαῖον
εἶναι πάντα πιὰ; ὧ τῆς πόλεως μέτεστιν, ὥσπερ τῶν νῦν πρό- 4

κειμένων ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμην. τοῖς μὲν οὖν τοῦ αὐτὸν τὸν
ἄνδρα διαβολῆς, οὐ τοῖς δημηγορίαις, ἐν τῷ πρὸ τούτων λό
γῳ ἐπιχειρήσομεν. Αἱ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα γίνονται μέν, ὅ-
ταν τις ἢ συνήθειαν πρὸς τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ἢ πρὸς τοὺς κρείτ
τονας συμβουλεύει, ἢ εἰρωνείαν πρεσβεύειν αἰσχρὰν, ἢ παραινεῖν
περὶ τοῖς θυσίας μικρὰ σωτηρεῖν, ἢ προύργου εἰσηγῆται. δεῖ
δὲ περὶ τῆς βιούτων, πρότερον μὲν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς πει-
1 καλέσθαι χρῆναι. ἔπειτα τὴν αἰτίαν εἰς τὴν αὐάπτωσιν, καὶ
τὴν τύχην, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὸ συμφόρον ἀναφέρειν, καὶ
λέγειν, ὡς οὐχ οἱ συμβουλεύοντες τῶν βιούτων, ἀλλὰ τὰ πρά
γματά ἐστιν αἴτια. καὶ τοῖς μὲν περὶ τὸ πρᾶγμα διαβολὰς, ἐκ
τῆς βιούτων ἀφ' τῆς συμβουλευόντων ἀπόξομεν. ὁ δὲ λόγος
οὐ τοῖς δημηγορίαις διαβάλλεται, ὅταν ἢ μακρὸς ἢ ἀρχαῖος
ἢ ἄπιστος λέγηται. ἐὰν μὲν οὖν μακρὸς ᾖ. τὸ πλῆθος αἰτιατέον
τῆς πραγμάτων. ἐὰν ἀρχαῖος, διδακτέον ὅτι νῦν καιρὸς αὖ
2 τὰ εἴη. εἰ δὲ ἀπίθανος, ὑποχωρεῖν δεῖ, ὡς ἀλλοῖς ἐπιδείξεις
οὖσι τὸν λόγου, τοῖς μὲν οὖν δημηγορίαις, ἐκ τούτων κατασκευάσο
μεν. Τάξομεν δὲ πῶς, ἐὰν μὲν μηδεμίαν διαβολὴν ἔχοι-
μεν, μήτε αὐτοὶ, μήτε ὁ λόγος, μήτε τὸ πρᾶγμα, πρὸ τῆς θέ-
σεως εἰς ἀρχῆς οὕθεως ἐκθησόμεθα. ἐὰν δὲ τὸ πεισέχειν μὴ τῷ λό
γου ὑμῖν ὡς ῥᾴδιον, ὕστερον προκαλέσομεν. ἐὰν δὲ διαβολή
τις ᾖ τῆς πεφευγμένων περὶ ἡμᾶς, πρὸ κατασκευαζόντες τοὺς ἀ-
κροατὰς, καὶ περὶ τῆς διαβολῶν τοῖς ἀληθέσι καὶ τοῖς πεφ
3 φάσεις σωτόμως εἰσηγούμενοι, οὕτω πεθήσομεν καὶ τοὺς ἀ-
κροατὰς ὠδὶ τὸ πεισέχειν προκαλέσομεν. ἔστον μὲν οὖν τὸν
τρόπον τοῖς κατασκάσεις τῆς δημηγορίας ποιητέον. μετὰ δὲ τὸ- 29
το, αὐάπτωσις ἡμᾶς ἔστιν, ἢ τοῖς πρεσβευσαμένοις πράξεις ἀπαγ-
γέλλειν, ἢ αὐαμμνήσκειν, ἢ τοῖς νῦν οὔσας μερίζοντα δηλοῦν, De han.
ἢ τοῖς μελλούσας γίνεσθαι πεολέγειν. ὅταν μὲν οὖν προβ- in cod.
βεικὸς ἀπαγγέλλομεν, πάντα δὴ τὰ ῥηθέντα καθαρῶς διεξιέ- Genua
θειν. ἵνα πρῶτον μὲν, μέγεθος ὁ λόγος ἔχῃ. ἀπαγγελία γὰρ μό
4 νον ἔστιν ἡ τοιαύτη. μὴ οὐδὲν ἄλλο λόγου σχῆμα παρεμπεσεῖται.

ἐπειθ' ὅπως αὖ μὴ ἀκριτικῆς ὦμεν, μηδὲ διὰ τὴν ἡμετέραν εὐθυμίαν ἀκούοντες οἴωνται διαμαρτάνειν τῆς πράξεως, ἀλλὰ δι' ἄλλην αἰτίαν τινά. αὖ δὲ ἐπιτύχωμεν, μὴ διὰ τύχην ὑπολάβωσι δεῖν χαίρειν θαι, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν πρόνοιαν. ταῦτα δὲ πιθανὸν ἂν εἴη, ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν οὐ παρεληλύθαμεν πεπομφότες. ἐὰν δὲ καὶ τὸν λόγον τὴν προνοίαν ἡμῶν θεωρῶσι, μηδὲν πλημμελοῦντων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕκαστα ἀπαγγελλόντων. ὅταν μὲν οὖν προσβάλωμεν ἀπαγγέλλωμεν, διὰ τὰς αἰτίας ταύτας ἕκαστα οὗ ἕνεκεν ἐγένετο, ἀπαγγελτέον. ὅταν δὲ αὐτοὶ διηγησώμεθα, τὴν παρεληλυθότων τι διεξίωμεν ἢ καὶ τὰ παρόντα δηλώσωμεν, ἢ τὰ μέλλοντα προλέγωμεν, δεῖ δὴ τούτων ἕκαστον ποιεῖν βραχέως καὶ σαφῶς, καὶ μὴ ἀπίστως. σαφῶς μὲν, ὅπως καλῶς μάθωσι τὰ λεγόμενα πράγματα. σωτόμως δὲ, ἵνα μνημονεύσωσι τὰ ῥηθέντα. πιθανῶς δὲ, ὅπως μὴ πρὸς τὰς πίστεις καὶ τὰς δικανολογίας βεβαιώσωσι τὸν λόγον ἡμᾶς, τὰς ὑπονοήσεις ἡμῶν οἱ ἀκούοντες ἀρθρο- 2
κιμάσωσι. σαφῶς μὲν οὖν δηλώσομεν ἀφ' τῆς ὀνομάτων ἢ ἀφ' τῆς πραγμάτων. ἀφ' μὲν οὖν τῆς πραγμάτων, ἐὰν μὴ ὑποβλητῶς αὐτὰ δηλῶμεν, ἀλλὰ τὰ πρῶτα πραχθέντα ἢ πραττόμενα, ἢ πραχθησόμενα, πρῶτα λέγωμεν. τὰ δὲ λοιπὰ ἐφεξῆς τάττωμεν. καὶ ἐὰν μὴ πρὸς πολιτοῦντες τὴν τάξιν, περὶ ἧς αὖ ἐγχειρήσωμεν λέγειν, διέτρεπον ὑπαγγέλωμεν. ἀφ' μὲν οὖν τῆς πραγμάτων, σαφῶς οὕτως δηλοῦμεν. ἀφ' δὲ τῆς ὀνομάτων, ἐὰν ὅτι μάλιστα τοῖς οἰκείοις τῆς πραγμάτων ὀνόμασι τὰς πράξεις προσαγορεύωμεν. καὶ ἐὰν τοῖς κοινοῖς καὶ μὴ ὑποβλητῶς αὐτὰ τιθῶμεν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ ἐγχείμενα ἐξῆς τάττωμεν. σαφῶς μὲν οὖν δηλώσομεν, τοῦτο διαφυλάττοντες. 3
Σωτόμως δὲ, ἐὰν ἀφ' τῆς πραγμάτων τὴν τῆς ὀνομάτων, πειρασώμεθα τὰ μὴ ἀναγκαῖα ῥηθῆναι, ταῦτα μόνα καλέποντες, ὧν ἀφαιρεθέντων, ἀσαφὴς ἔσται ὁ λόγος. καὶ σωτόμως μὲν, οὕτω τὸν τρόπον δηλώσομεν. Οὐκ ἀπίστως δὲ, αὖ 4
πρὸς τοὺς ἀπιθάνους πράξεις αἰτίας φέρωμεν, παρ' ἃς εἰκό-

τως τὰ λειπόμενα δήξει περιθλῶσαι. ὅσα δ' αὖ λίαν ἄπτα συμβαίνοι, δεῖ παραλείπειν. ἐὰν δ' ἀναγκαῖον ᾖ, λέγειν, εἰδότα δεῖ φαίνεσθαι, καὶ ἐπισκέψαντα αὐτὰ τῷ τῆς παραλήψεως σχήματι ὑποβραλέσθαι, καὶ πειθόντος τὸ λόγου ἐπιδείξειν ἀληθῆς ὑπάρχειν, πεφασισάμενον, ὅτι τὰ πεπειρημένα πρὸς τὸν βούλει ἀρθῆξαι ἀληθῆ ὄντα ἢ δίκαια, ἢ τοι τοιούτων. καὶ ὅθεν μὲν τὸν τρόπον τοῖς ἀπίστοις ἰασόμεθα. συλ-
1 λήβδην δὲ τοῖς ἀπαγγελίαις καὶ τοῖς δηλώσεις καὶ τοῖς πεῤῥήσεις ὑπ' ἀπάντων τῶν εἰρημένων, σαφεῖς καὶ βραχέας καὶ οὐκ ἀπίστους ποιήσομεν. Τάξομεν δὲ αὖ τοῖς δι' ὑμῶν τρόπων. ὅ- 30
ταν μὲν γὰρ ὦσιν ὀλίγα τὰ πράγματα περὶ ὧν λέγομεν, καὶ γνώριμα τοῖς ἀκούουσι, τῷ πειθοῖμῷ σωφρονήσομεν. ἵνα μὴ βραχὺ ὄθεν τὸ μῆκος καθ' αὑτὸ τε δύνηται γίνεσθαι. ὅταν δὲ λίαν ὦσιν αἱ πράξεις πολλαὶ καὶ μὴ γνώριμοι, παρ' ἕκαστον σωφρονήσομεν, καὶ δικαίας καὶ συμφορούσας καὶ καλὰς ἀρφα
2 νοῦμεν, ἵνα μὴ μόνον πραγματολογοῦντες ἀσχολῶμεν τὸν λόγον καὶ μὴ ποικίλον ποιῶμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀκουόντων ψυχῆς διανοίας ἀναλαμβάνωμεν. αἷς δ' ὦσιν αἱ πράξεις μέγιστα καὶ ἀγωνούμεναι, τῇ ἀπαγγελίαν ἢ τῇ δήλωσιν ἢ τῇ πεῤῥήσει χρὴ τῷ φρονίμῳ δεῖ σωματοειδῆ τὰ πάντα. ὅθεν δὲ ποιήσομεν, ἐὰν ἀρχὴν τῆς πραγμάτων χρὴ τὸ τέλος διέλθωμεν, μηδὲν ἄλλο συμπεριλαμβάνοντες, ἀλλ' ἢ τοῖς πράξεις αὐτοῖς μόνοις φράζοντες. καὶ τοῖς μὲν διηγήσεσι, χρὴ τοῖς πεποι-
3 μίοις ὡς δεῖ τὰ πάντα, οὕτως ἐσόμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβεβαιώσεις, δι' ὧν τοῖς πεπειρημένοις πράξεις, ἐκ τῆς πίστεων καὶ τῆς δικαίων καὶ τῆς συμφορόντων, οἷσπερ ὑπεθέμεθα δείξειν, βεβαιώσομεν. ὅταν μὲν οὖν σωματοῖς ποιῆς οἰκεῖα ταῦτα τοῖς δι μηχανείαις εἰσὶ πίστεις, τὰ τε τῆς πραγμάτων ἔθη, καὶ τὰ παραδείγματα, καὶ τὰ ἐπιθυμήματα, καὶ ἡ δόξα τῶ λέγοντος. χρησίον δὲ καὶ αὖ πῆς τῆς ἄλλων πίστεων παρεμπίπτη. τὰ πάντα δὲ αὖ τοῖς ὧδι δεῖ. πρῶτον μὲν τῷ τὸ λέγοντος δόξαν. εἰ δὲ μὴ,
4 τὰ τῆς πραγμάτων ἔθη, δεικνύντας ὅτι ταῦθ' ἁλίσκομεν, ἢ

τὰ τοῦτοις ὅμοια, οὕτως εἰθίσαι γίνεσθαι. ἀδὲ δὲ τούτοις πρᾳ-
γλείγματα οἰκεῖον καὶ εἰ ὁμοιότης τίς ἐστι πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν λε-
χθέντα, προσακτέον. λαμβάνειν δὲ δεῖ τὰ πρᾳγλείγματα οἰ-
κεῖα τῷ πράγματι, καὶ τὰ ἐγγύτατα τοῖς ἀκούουσι χρόνῳ ἢ
τόπῳ. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ τοιαῦτα, τοῖς ἄλλων τὰ μέγιστα καὶ
γνωριμώτατα. μετὰ τοῦτο γνωμολογητέον. δεῖ δὲ καὶ πρὸς
τὰ μόρια τῆς ἐνθυμημάτων καὶ τῆς πρᾳγλείγμάτων ἀδὲ πειρᾶσθαι
ἐνθυμηματώδεις καὶ γνωμολογικὰς τὰς λύσεις ποιεῖσθαι. 1
καὶ τοῖς μὲν πίστεσι οὕτως ἔστω τοῖς πράξεσι προσακτέον. ἐὰν δὲ
πιστεύηται τὰ πράγματα δυσέως ἐνθένται, τοῖς μὲν πίστεις πα-
ρεκτεῖνέον. τῷ δὲ δικαίῳ, καὶ τῷ νομίμῳ, καὶ τῷ συμφέροντι,
καὶ τῷ καλῷ, καὶ τῷ ἡδεῖ, καὶ τῷ ῥᾳδίῳ, καὶ τῷ δυνατῷ,
καὶ τῷ αἰκαιάω, τοῖς προσῆκον πράξεσι βεβαιωτέον. καὶ εἰ
μὲν ὑπάρχει, πρόσθεν τὸ δίκαιον τακτέον, διεξιόντας δὲ τοῦτου
τε τὸ δικαίᾳ, καὶ τὸ ὁμοίᾳ τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ ἀναγκαίου, καὶ τὸ κε-
κριμένᾳ δικαίᾳ. δεῖ δὲ καὶ τὰ πρᾳγλείγματα τοῖς ἔξω συμ- 2
γομένοις δικαίοις ὅμοια φέρειν. πολλὰ δὲ ἔξεστι λέγειν ἐκ τῆς
ἰδίας πρὸ ἑκάστοις δικαίων προσλαμβανομένων. καὶ ἐκ τῆς αὐ-
τῆς τῆ πόλει ἀεὶ ἢ λέγειν, καὶ ἐκ τῆς ἀεὶ τοῖς ἄλλοις πόλεσιν. ὅ-
ταν δὲ ἅπαντα σχεδὸν τὸν τρόπον μεπόντες διέλθωμεν, ἔστω τε
λευτῆς αὐτὸ γνώμας καὶ ἐνθυμήματα μέγιστα, καὶ ἀλλήλοις ἀ
νόμοια ἀεὶ ἐπόντες, ἐὰν μὲν μακρὸν ἢ τὸ μόρος, καὶ βουλώμεθα
μνημονεύειν, σωτόμως παλιλογήσομεν. ἐὰν δὲ μέγιον ἢ, καὶ 3
μνημονεύηται, χάριν τὸ μόρος ὁρισάμενοι, πάλιν ἕτερον προσθη
σόμεθα. ἔστι δὲ ὁ λόγος τοιόνδε. ὡς μὲν δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς βοηθεῖν
συμμάχοις τοῖς, ἐκ τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἀκηκοέναι νομίζω. ὡς
δὲ καὶ συμφέρει τοῦτο πρᾶττειν, ἐπιχειρήσω διδάσκειν. πάλιν γὰρ
πρὸς τὸ συμφέρον τος ὁμοίως τοῖς προειρημένοις ἀδὲ τὸ
δικαίου μεμνῆσθαι, καὶ ἀδὲ τῇ τελευτῇ τὸ μόρους ἢ παλιλογίαν,
ἢ ὁρισμὸν ἐπιθεῖς, πάλιν ἕτερον ὅ, τι ἂν ὑπάρχῃσι, προστί-
θει. σχεδὸν δὲ τὸν τρόπον ἄλλο ἄλλῳ σωμάτειν μόρᾳ καὶ συνυ-
φαίνειν τὸν λόγον. ὅταν δὲ πάντα διέλθῃς, ὧν ἐνδέχεται σοι 4

βεβαιῶσαι τὴν πεῖραν, ἔστι τούτοις ἅπασι κεφαλαιωδῶς
μετὰ συμμάτων καὶ γνωμῶν ἢ σχημάτων δεικνύειν ὡς ἄδικον
καὶ ἀσύμφορον, καὶ αἰσχρὸν, καὶ ἀεὶ δεῖς, μὴ ποιεῖν ταῦτα. καὶ αὖ πά-
πιθεν κεφαλαιωδῶς, ὡς δίκαιον, καὶ συμφέρον, καὶ καλὸν, καὶ
ἡδὺ πράττειν, ἐφ' ἃ σὲ παρακαλεῖς. ὅταν οὖν ἱκανῶς ἢ δηλῆς ἐγνωμο-
λογηκὼς, τὴν πεῖραν ποιώμεθα. καὶ δοκεῖ μοι τὸν τρό-
πον διεξιώσομεν τὰ πεπραγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ μέρος, λέ-
1 ξομεν τὴν παρακλῆσιν. ἐκεῖνα δέ ἐστι, δι' ἧς τοὺς εὐδιαλλάκτους 32
αὐτῶν λόγους ἐπιθυμεῖν ποιεῖς πρὸς σὲ ἐρημίους, παρακαλέσα-
μενος διασύρεις. δεῖ δὲ τὰ μὲν ἐκείνων μικρὰ ποιεῖν, τὰ δὲ σαυ-
τοῦ αὔξειν, ὡς οὐ τοῖς αὐξήσεσι παρακινήσας. χρὴ δὲ πρᾶξαι τι
ναι καὶ σὲ πρὸς σὲ, ὅταν δὲ σὺν μείζονι ἢ. μὴ πρὸς πλείω, πλείω,
μὴ σὲ πρὸς πολλὰ, μὴ πολλὰ πρὸς σὲ διαλλάττοντα κατὰ πάν-
τας τοὺς τρόπους, τὰ μὲν σωτῆ αὔξοντα, τὰ δὲ τῆ σαυτῶν ἀ
θενεῖ καὶ μικρὰ ποιοῦντα. καὶ οὕτω μὲν τὸν τρόπον τοῖς πα
2 ρακλήσεσι χρησόμεθα. ταῦτα δὲ διελθόντες ἔστι πλοῦτῃ,
παλιλλογήσομεν τὰ πεπειρημένα σχήματα διαλογισμοῦ λα-
βόντες, ἢ ἀρχὴ λογισμοῦ, ἢ περιαιρέσεως, ἢ ὀξυπορωτήσεως, ἢ
ἐρωνείας. ἐὰν δὲ ἔστι τὸ βοηθεῖν ὑποσῇ, πειράσομεν ἢ ἰδιώταις 33
ἢ πόλεσιν, ἁρμόσει σωτόμως εἰπεῖν, καὶ εἴτις πεῦ πάρεστι
τούτοις πεῦς σὲ ἐκπλησιάζοντας φιλία, ἢ χάρις, ἢ ἔλεος· μά-
λιστα γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐθέλουσιν ἐπαμύνειν, φιλοῦ
σι μὲν ἕν πάντες ὑφ' ὧν οἴονται καλῶς τὸ πεπρᾶχθαι δὲ πεπον-
3 θέναι, ἢ πάσχειν, ἢ πείσεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἢ τῆ φίλων, ἢ αὐτοὶ ἢ
ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσι. χάριν δ' ἔχουσι τούτοις ὑφ' ὧν οἴονται
πρᾶξαι τι πεπονθέναι, ἢ πάσχειν, ἢ πείσεσθαι
ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἢ τῆ φίλων, ἢ αὐτοὶ, ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσι.
βουλομένων μὲν οὖν αὐτοῖς, χρὴ σωτόμως διδάσκειν, καὶ ἔστι τὸν
ἔλεον ἄγειν. δεῖ προῆσθαι δὲ ἐλεεινὰ χρῆναι ἅπερ αὐτοὶ ἐθέλωμεν,
ἐὰν σαυτοῦ δῶμεν, ὅτι πάντες ἐλεοῦσι τούτους, οὓς οἰκείως ἔ-
χειν αὐτοῖς ὑπειλήφασιν, ἢ οἴονται ἀναξίους εἶναι δυστυχεῖν.
4 δεῖ δὴ ταῦτα ἀρχαίνειν ἔχοντας οὓς ἐθέλεις ἐλεεινοὺς

ποιεῖν. καὶ ἐπιδεικνύναι αὐτῶν, ἢ κακῶς πεπονθότας, ἢ πάσχοντας, ἢ πεισομένους, ἐὰν μὴ οἱ ἀκούοντες αὐτοῖς βοηθῶσιν. ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ ᾖ, δεικτέον ἐκ τῶν ὧν λέγεις ἀγαθῶν ἐνδεεῖς, ὧν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἢ τοῖς πολίταις μέτεστιν, ἢ ἀγαθοῦ μηδέποτε τετυχηκότας, ἢ μὴ τυγχάνοντας, ἢ μὴ τοιούτους, ἐὰν μὴ νῦν οἱ ἀκούοντες οἰκτείρωσιν. ἐκ τούτων μὲν οὖν τὸν ἔλεον ἄξομεν. Τὰς δὲ ἀρχὰς πάσας, ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις ποιήσομεν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον φροιμιαζόμενοι, καὶ τὰ 1
πράγματα διεξιόντες τοῖς τε πίστεσι χρώμενοι, καὶ τοῖς ἀκούουσι δεικνύντες, ὡς ἔστιν ἃ πράττειν ἐπιχειροῦσιν, αἴνομα, καὶ ἄδικα, καὶ ἀσύμφορα, καὶ αἰσχρὰ, καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἀδύνατα, καὶ ὀργῆς, καὶ οὐκ ἀναγκαῖα. ἡ δὲ τάξις ὁμοίως πως ἔσται, οἷα καὶ τῷ πανηγυρικῷ. τοῖς μὲν οὖν καθ' αὑτοὺς ἀρχὴ ἔπουσι, οὕτω τὰς τάξεις ποιητέον. Τοὺς δὲ πρὸς τοὺς ὑφ' ἑτέρων εἰρημένα πρὸς πάντα ἀναπλέοντας, πρῶτον μὲν τῷ προοιμίῳ λεῖ οἷς μέλλουσι ἀναπλέειν, προσθεῖναι. τὰ δ' ἄλλα καθ' 2
αὐτὰ προοιμάζεσθαι. μετὰ δὲ τὰ προοίμια, μάλιστα μὲν ἕκαστα τῶν προειρημένων καθ' αὑτὸ ἕκαστον προσθέμενον ἐπιδεικνύειν ὡς οὐκ ἔστι δίκαια, οὐ δὲ νόμιμα, οὐ δὲ συμφέροντα, ἃ δὲ τοῖς ἀκούουσι, ἐφ' ἃ παρακαλεῖ ὁ ἀνάντιος. ἔστω δὲ πρόθεσις, ἀρφαίνων, ἢ ἄδικα οὖντα ἃ λέγει, ἢ ἀσύμφορα, ἢ τοῖς ἐμοῖς, ἢ ἐναντία τοῖς δικαίοις, καὶ τοῖς συμφέρουσι, καὶ τοῖς κεκριμένοις εἶναι τοιοῦτος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ ὑπάρχοντα μέτεστι. κράτιστος μὲν οὖν ὁ τρόπος τῆς ἀρχῆς πάσης 3
οὗτός ἐστιν. ἐὰν δὲ μὴ οἷόν τε ᾖ τοῦτο ποιεῖν, ἐκ τῶν παραλελειμμένων τρόπων, ἀπόφασιν λέγειν. οἷον. ἐὰν ὁ ἀνάντιος δίκαιον ἀρφαίνῃ, οὐκ ἐπιχείρει δεικνύναι, ὡς ἔστιν αἰσχρὸν, ἢ ἀσύμφορον, ἢ ὀργῶδες, ἢ ἀδύνατον, ἢ ὅ, τι ἂν ἔχῃς βιοῦν τον. ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἔχῃ τὸ συμφέρον, οὐκ ἐπιδείκνυσιν ὡς ἄδικον, κἂν μὲν ἄλλο ἔχῃ πρὸς τοῦτο: δεῖ δὲ καὶ τὰ μὲν αὐτὸν αὔξειν, τὰ δὲ τὸν ἀνάντιον ταπεινοῦν, ποιοῦντα, ὡς ἂν τῷ προσπίπτῃ ἕκαστα. χρὴ δὲ καὶ γνώμας φέρειν καὶ ἐνθυμήματα, καθάπερ ἐκεῖσε, καὶ 4

ζοὺς πεσκαλαλήσεις λυειν, καὶ ἀδὶ τῆ τ' λυτῆ παλιλλογεῖν.
πεσὸς δὲ τοὺς ους, σὺ μὲν ζοῖς πεσζπαῖς ἀχφαίνειν φιλίαν ὑ-
πάρχειν οἷς βουθεῖν πεσζέπομεν πεσὸς ὅσ πεσζεπομένους,
καὶ ὀφείλοντας χάριν ἔχειν τοῖς δρωμένοις. οἷς δ' οὐκ ἐθέλο-
μεν βουθεῖν, ἢ ὀργὴς, ἢ φθόνου, ἢ ἐχθρας ἀξίους ὑπάρχοντας. ἐχ-
θραν μὲν δὴ ἐμποιήσομεν ὑπ' ἐκείνων οὐ πεσοικόντως ὅσ ἀ-
πεπεπομένους ἀχφαίνοντες κακῶς πεπονθότας, ἢ τῆς φί-
1 λων, ἢ αὐ ὅσ, ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν. ὀργὴν δὲ ἐαὺ ἐπιδει-
κνύωμεν, πρὸς τὸ πεσῆκον ὀλιγωρημένους, ἢ ἠδικημένους, ἢ
τῆς φίλων ἐκείνων, ἢ αὐ ὅσ, ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν αὐτοὶ.
φθόνον δὲ πρὸς ἀκυάσομεν συλλήβδην πεσὸς τοὺς ους, οὓς ἀχ-
φαίνομεν ἀναξίως ὧν πεαχότας, ἢ πράττοντας, ἢ πράξον-
τας, ἢ ἀχαθοῦ μηδέπω ἐσδρημένους, ἢ μὴ σδρουμένους, ἢ μὴ
σδρισομένους, ἢ κακοῦ μηδέποτε τ' τυχηκότας, ἢ μὴ τυγχά-
νοντας, ἢ μὴ δὲ τδυξομένους. φθόνον μὲν δὴ καὶ ἐχθραν καὶ ὀρ
2 γὴν, ἧσχυν τὸν τρόπον ἐμποιήσομεν. φιλίαν δὲ καὶ χάριν καὶ ἔ-
λεον, ἐκ τῆς αὐ ζοῖς πεσζπαῖς. σωθήσομεν δὲ καὶ πάξομεν
ὧδ' ἁπάντων τῆς πεσειρημένων αὐτοῖς τόνδε τὸν τρόπον. τὸ μὲν
δὴ πεσζεπτικὸν εἶδος, αὐτῷ τι ἴσμεν, οἷόν ὅστι, καὶ ὧδ' ὧν σωε-
σήκει, καὶ ὡς αὐ τῷ χρησίον. τὸ δὲ ἐγκωμαστικὸν, καὶ τὸ κακο
λοπικὸν πάλιν πεσθήμενοι σκοπῶμεν. φροιμασίον δὴ καὶ πε
ρὶ τ' τῶν, πρῶτον πεσθεμένους ζοῖς πεσθέσεις καὶ ζοῖς διαβο-
λάς, ἀχλύομεν ὁμοίως, ὥσπερ αὐ ἐν τοῖς πεσζεπτικοῖς. ἔστι δὲ
3 τὸ πεσίχειν πρὸ κακολυμεν, ἐκτὸς τῆς ἄλλων τῆς αὐ ζοῖς δη-
μηγορίαις εἰρημένων, καὶ ἐκ τῆς θαυμασὰ καὶ περιφανῆ φά-
σκειν, καὶ αὐτὸν ἴσα, καὶ ὅσ ἐγκωμιαζομένους, καὶ ὅσ ψεγο-
μένους ἀχφαίνειν πεαχότας. ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς τοι-
ούτων εἰδῶν, οὐκ ἀπὸνος, ἀλλ' ἐπιδείξεως ἕνεκα λέγομεν. τά-
ξομεν δὲ πρῶτον τὰ περοίμια, τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ ὠδὶ τῆς
πεζπῶν καὶ ἀχζπῶν. μετὰ δὲ τὸ περοίμιον, δεῖ διελό-
μενον τὰ ἔξω τῆς ἀρετῆς ἀχαθὰ, καὶ τὰ σὺ αὐτῆ τῆ ἀρετῆ ὄν
4 τα, πρῶτον οὕτω. τὰ μὲν δὴ ἔξω τῆς ἀρετῆς, εἰς εὐγλίσιαν, καὶ

ρώμων, καὶ κάλλος, καὶ πλοῦτον. πῶ δ' ἀρετῶ, εἰς σοφίαν, καὶ δικαιοσύνω καὶ ἀνδρείαν, καὶ ἐπιτηδευμάτων εὐδοξα. τούτων δὲ, τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς, δικαίως ἐγκωμιάζεται. τὰ δ' ἔξω, κλέπτεται. οὔτε γὰρ ἰσχυροὺς, καὶ οὔτε καλοὺς, καὶ οὔτε δυνατοὺς, καὶ οὔτε πλουσίους, οὐκ ἐπαινεῖν, ἀλλὰ μανθάνειν πεφύκασι. ζηλοῦσι δὴ λοιπὸν μάλιστα. μετὰ τὰ προοίμια πρώτην τῶ γλυκαλογίαν τάξομεν. πρῶτον γὰρ τοῖς ἀνθρώποις τὴ τοῖς ἄλλοις ζώοις, τόδ' ὑπάρχειν εὔδοξον ἢ ἄδοξον. διαιρουῦ τὸν μὲν ἀνθρωπον ἢ τι ἄλλο βιοῦν ζῶον δικαίως γλυκαλογήσομεν. ὅταν δὲ πάθος, ἢ πρᾶγμα, ἢ λόγον, ἢ κτῆμα, ἀπ' αὐτῆς δυνάμεως τῆς περὶ τοῦτων εὐδοξίας δικαίως ἐπαινέσομεν. γλυκαλογεῖν δὲ ὧδε λεῖ. ἐὰν μὲν ὦσιν οἱ προγονοι πλουσιοι, πάντας ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντες, μέχρι τοῦ τὸν ἐγκωμιαζόμενον, ἐφ' ἑκάστω τῶν προγόνων κεφαλαιωδῶς εὐδοξίαν περιτιθέναι· ἐὰν δὲ οἱ πρῶτοι μὲν ὦσι πλούσιοι, οὔτε δὲ λοιποὺς συμβέβηκε μηδὲν ἀξιόλογον πρᾶξαι, οὔτε μὴν πρώτους τὸν αὐτὸν τρόπον διελθεῖν, οὔτε δὲ φαύλους παραλιπεῖν. περφασισάμενον, ὅτι δι' ἀφανῆ τῶν προγόνων, οὐ θέλεις λέγειν αὐτοῦ μακρολογεῖν. ἐπὶ δὲ οὐκ ἄδηλον εἶναι πᾶσιν, ὅτι οὐκ ἐξ ἀγαθῶν γεγονότας, εἰκὸς ὅτι τοῖς προγόνοις ὁμοιοῦσθαι. ἐὰν δὲ οἱ παλαιοὶ πρόγονοι φαῦλοι τυγχάνωσιν ὄντες, οἱ δὲ πρὸς αὐτῶν εὔδοξοι, τούτοις δεῖ γλυκαλογεῖν, καὶ λέγειν, ὅτι πρὸ μὲν ἐκείνων, περίεργον ἂν εἴη μακρολογεῖν. οὔτε δὲ πλησίον γεγονότας τῆς ἐπαινουμένων, τούτοις ὄντας ἀγαθοὺς ἐπιδείξειν. καὶ δῆλον, ὡς οἴγε τούτων πρόγονοι οὐδαμοῦ ἦσαν. ἐκ γὰρ εἰκὸς φανεῖσθαι οὔτε τοιούτους καλοὺς ἢ ἀγαθοὺς εἶναι, ἐκ μοχθηρῶν προγεγονότας. ἐὰν δὲ μηδὲν ἀπὸ τῆς προγόνων εὐδοξου ὑπάρχη, λέγε, ὡς αὐτῶν ὄντι γλυκαίως συμβιβάζων, ὡς δεῖ γεγόναστι πάντες οἱ πρὸς ἀρετῶ δὴ πεφυκότες· ἐπιμελῆ δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι οὔτε προγόνας ἐπαινοῦσι. λέγων, ὅτι πολλοὶ προγόνων εὐδόξων τυχόντες, ἀνάξιοι γεγόναστι. λέγε δὲ μὴ ὅτι σοῦτον, νῦ οὔτε προγόνους πρὸς ἐκεῖνα νῦν ἐγκωμιάζειν. ὁμοιοῦτω δὲ

καὶ κακολογοῦντα τοὺς μεχθερῶν προγόνων, ποιητέον τὴν γλυκαλογίαν. καὶ δόξον μὲν τὸν τρόπον, ἐν οἷς ἐπαίνοις καὶ τοῖς κακολογίαις τοῖς γλυκαλογίας πακτέον, εἰ δὲ ἔνδοξον αὐτῷ δοκεῖ τὴν τύχην ὑπάρξειν, δόξον μόνον διαφυλάττοντα. εἰ γὰρ τὰ πρέποντα τοῖς ἡλικίαις δράσει, καὶ μικρὰ ἴσως ἡγήσεται παῖδας ὄχ οὕτω διαιτᾶσθαι, ὡς δοκεῖ ἔσεσθαι τοὺς τρόπους εἶναι καὶ σώφρονας. διὸ βραχυλογητέον τοῖς αὐτοῖς. ὅταν δὲ δόξον τὸν
1 τρόπον διέλθῃς ἐπιπλοκὴν τοῖς μύθοις ἐνθύμημα καὶ γνώμην εἰπών, ὁρίσας δόξαν τὸ μῦθος εἶναι τῇ τοῦ νεανίσκου ἡλικίᾳ, καὶ τὴν πρόθεσιν προκρίνας, καὶ προτιθέμενος, ἢ τὰ δρᾶ τοῦ ἐπαινουμένου, ἢ τὸν τρόπον, ἢ τὰ ἐπιτηδεύματα, αὔξειν καθάπερ ἐπομένη πρότερον ἀναλύσεις εἶναι τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ εἴδους, διεξιὼν, ὅτι κατὰ τοῦτο τοῦ ἐπαινουμένου ἐν τούτῃ τῇ ἡλικίᾳ ὄντος, τὸ, καὶ τὸ, γέγονεν ἔνδοξον, ἢ ὅτι διὰ τοῦτο, ἢ ὅτι διὰ τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἢ ἐκ τούτου, ἢ οὗ ἕνεκα τούτου, ἢ δὲ καὶ
2 ἑτέρων νέων ἐνδόξους πράξεις παρεισάγειν, καὶ κατασβάλλειν διακωλύειν τὰς τοῦδε τοῦ ἐκείνων. τοῦ μὲν ἑτέρου, συλλάξασα τοῦ ὑπαρχόντων λέγοντα. τοῦ δὲ κατὰ σοῦ ἐπαινουμένου, τὰ μέγιστα. χωρὶς δέ, καὶ παρ' ἄλλοις μικρὰ ἔνδοξα πράγματα παρεισάγειν τοῖς κατὰ σοῦ λεγομένοις, καὶ οὕτω μεγάλα φαίνεσθαι. ἀεὶ δὲ καὶ εἰκάζοντα τὰς πράξεις, αὔξειν ὡδί. καὶ ποῖ, καὶ ποῖός τις νέος οὕτω φιλόσοφος ἐγένετο, ὃς προβεβλημένος γυμνάσιον, μεγάλως ἂν ἐπίδοσιν ἔσχε. νῦν οὕτως ὡς ὁρωμένοις
3 τοῦτ' ἐν τοῖς γυμνασίοις κατορθοῦν πάντα, σφόδρα τοῦ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ φιλοτιμίαν ἀναπτήσει. δόξον μὲν δὴ τὸν τρόπον εἰκάζοντες, αὐξήσομεν. ὅταν γὰρ ᾖ τὰ πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ νεανίσκου διέλθωμεν, ἢ ἐπὶ τὰ λυτῇ τοῦδε τοῦ μύθου γνώμας ἢ ἐνθυμήματα ἔχομεν, ἢ παλιλογήσαντες σωτόμως τὰ προφερημένα ἢ ἐπεικὸν μῦθος τὰ λυσίτελον ὁρισάμενοι, πάλιν ἀπὸ διεπράξατο ὑφ' ἡμῶν εἰκαζόμενος αὐτῷ προθέμενοι, τοῦ δικαίου σώζωμεν τάξομεν πρόσωπον. καὶ ὁμοίως πως τοῖς προειρημένοις
4 αὐξήσαντες, ἥξομεν ἐπὶ τοῦ σοφοῦ, ἐὰν ὑπάρχῃ. καὶ ταύ-

τὴν τὸν αὐδὸν τρόπον διελθόντες, προθήμενοι τὴν κίνδρεῖαν, ἐὰν ἦ. καὶ τὴν αὔξησιν πάλιν διασραμόντες, ὅταν ἔτι τελευτῇ τὸ μόρους τούτου γινώμεθα. καὶ πάντα τὰ εἴδη διεξελθόντες ὧμεν, παλιλογήσαντες εἰ κεφαλαίῳ τὰ προειρημένα, τελευτῇ ἤδη γνώμῃ, ἢ εὐθύμημα παντὶ τῷ λόγῳ ἐπιθήσομεν. ἁρμόσει δὲ εἰ τοῖς ἐπαίνοις, καὶ πολλοῖς ὀνόμασι πολλὶ ἕκαστον χρησάμενον, μεγαλοπρεπῆ τὴν λέξιν ποιῆσαι. τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἀπὶ τῶν μοχθηρῶν πραγμάτων καὶ κολαζομένων, τοῖς κατηγορίαις συνήσομεν. δεῖ δὲ μὴ σκώπτειν ὃν ἂν κακολογῶμεν, ἀλλὰ διεξιέναι τὸν βίον αὐτῶν. μᾶλλον γὰρ οἱ λόγοι τῶν σκωμμάτων, καὶ ὧν ἀκούοντας πείθουσι, καὶ ὧν κακολογουμένους λυποῦσι. τὰ μὲν γὰρ σκώμματα γελοίαν τῆς ἰδίας, ἢ τῆς οὐσίας. οἱ δὲ λόγοι τῶν ἠθῶν καὶ τῶν τρόπων εἰσὶν, οἷον εἰκόνων. φυλάττειν δὲ καὶ τοῖς αἰσχρὰς πράξεις, μὴ αἰσχροῖς ὀνόμασι λέγειν. ἵνα μὴ διαβάλῃς σ' ἢ θος, ἀλλὰ τὰ βίαια τὰ ἀνίγματα ὡς ὧς ὁμίως δύνειν. καὶ ἑτέρων πραγμάτων ὀνόμασι χρωμένους, δηλοῦν τὸ πρᾶγμα. χρὴ δὲ εἰ τοῖς κακολογίαις εἰρωνεύεσθαι καὶ καταγελᾶν τὸ εἰναντίον, ἐφ' οἷς σεμνύνεται. καὶ ἰδίων μὲν καὶ ὀλίτων παρόντων ἀπιμάζειν αὐτῶν. εἰ δὲ τοῖς ὄχλοις καὶ νὰς μάλιστα κατηγορίας λοιδορεῖν. αὔξειν δὲ καὶ ταπεινοῦν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς κακολογίαις, ὄντος καὶ τὰ ἐγκώμια. πολλὶ μὲν ἓν δύο τῶν τῶν εἰδῶν εἰ τούτοις εἰδήσομεν τὴν χρῆσιν. λοιπὸν δὲ ἔστιν ἡμῖν εἶδος τὸ, τὰ κατηγορικὸν, καὶ τὸ ἀξιέσεικον. τοῦτο πάλιν ὡς εἰ τῷ δικανικῷ γένει σωθήσομεν, καὶ τάξομεν, καὶ διέλθομεν. πρῶτον μὲν οὖν εἰ τοῖς προειμίοις προθήσομεν τὸ πρᾶγμα, πολλὶ οὗ κατηγορήσομεν ἢ ἀπολογησόμεθα, ὥσπερ ἔστι τῶν ἄλλων εἰδῶν. προσέχειν δὲ παρακαλέσομεν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὧν εἰ τῷ προτρεπτικῷ καὶ εἰ τῷ ἀπολογητικῷ. ἔτι δὲ καὶ πολλὶ τῆς διμνείας, τῷ μὲν οὖ διακεκμενῷ ἐκ τῶ παροιχομένω χρόνω ἢ τῶ παρόντος, καὶ μηδὲ διαβεβλημένῳ ὡς πρὸς αὐτὸν, ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα, ἢ πρὸς τὸν λόγον ὧς ἀκούοντας συνχαίνειν τὸν αὐτὸν τρόπον,

35 Ἐκ ζητ. Judicial.

1 1

2 2

3

4

που, ὡς πολὺ ἐκείνων εἴρηται, πλὴν δυμιότερον ποιητέον. τῷ δὲ μήτε δυ, μήτε κακῶς διακειμένῳ. πλὴν δυμιότερον παρασκευαστέον ἐκ τῆς παροιχομένης χρόνου, ἢ ἐκ τῆς παρόντος, ἢ δι' ἑαυτὸν, ἢ τὸ πρᾶγμα, ἢ τὸν λόγον. τῷ δὲ διαβεβλημένῳ, εἰ μὲν μεμιγμένως, εἰ μὲν ἰδίως πρὸς δυμιότερον ποιητέον. οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ἔστω, δι' οὗ πλὴν δυμιότερον παρασκευαστέον. τοὺς μὲν γὰρ μήτε δυ μήτε κακῶς διακειμένους, αὐτοὺς μὲν σωτόμως
1 ἐπαινετέον. καὶ τοὺς ἐναντίους κακολογητέον. δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐκ τούτων ἐπαινεῖν, ὧν μάλιστα μέτεστι τοῖς ἀκούουσι. λέγω δὲ πολυτέλειαν, πολυτέλειαν, ἐλευθερίαν, ἡμερότητα, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὸν δ' ἐναντίον κακολογεῖν ἐκ τούτων, ἐφ' οἷς οἱ ἀκούοντες ὀρθῶς. τοῦτο δέ ἐστι μισοπολίαν, μισοπολίαν, ἀχαριστίαν, ἀνελευθερίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα. χρὴ δὲ καὶ τοὺς δικαστὰς ἐπαινῶ θαρραλέους εἶναι, ὡς δικασταὶ δίκαιοι, καὶ δεινοὶ εἰσι. συμβαλλητέον καὶ τοῖς ἐλαττώσεις. εἴπερ τῷ ἀντιδίκῳ καταδεεστέρας ἔχει πρὸς τὸ λέγειν, ἢ πράττειν, ἢ ἄλλου τῶν τοιούτων.
2 πρὸς δὲ τούτοις ἐμβλητέον, τό, τε δίκαιον, καὶ τὸ νόμιμον, καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. τῷ μὲν οὖν μήτε δυ μήτε κακῶς διακειμένῳ, ἐκ τούτων αὐτοῖς δικασταῖς πλὴν δυνοίαν ποιητέον. Τῷ δὲ διαβεβλημένῳ, ἐὰν μὲν ἐκ τῆς παροιχομένης χρόνου αἱ διαβολαὶ ὦσι πολὺ τὸν λόγον, ἴσμεν ὡς δεῖ τὰ τοιαῦτα λύειν ἐκ τῆς πρότερον. ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου, πολὺ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἀναγκαῖον διαβεβλῆσθαι, ἐὰν ἀπρεπὴς, ἢ τῷ παρόντι ἀ-
3 τοπος, ἢ ὑπεναντίος τοῖς ἐγκλήμασιν, ἢ ὁμολογούμενος τῇ κατηγορίᾳ. ἀπρεπὴς μὲν οὖν φήσειτ' ἄν, ἐὰν ἀτοπίζηται νεώτερος, ἢ πρότερον τοῦ πρὸ ἄλλου. ὑπεναντίος δέ, ἐάν τις ἰσχυρὸς ὤν, ἀσθενεῖ δικάζηται αἰκίας. ἢ ἐάν τις ὑβριστὴς ὤν, ὕβριν ἐγκαλεῖ σώφρονι. ἢ ἐάν τις πάνυ πλουσίῳ δικάζηται, πάνυ πένης χρημάτων ἐγκαλῶν. οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι ὑπεναντίοι εἰσὶ τοῖν ἐγκλήμασιν. ὁμολογούμενος δ' ἔστω, ἐάν τις ἰσχυρὸς ὤν, πρὸς ἀσθενοῦς αἰκίας διώκηται. ἢ ἐάν τις κλέπτης δοκῶν
4 εἶναι, κλοπῆς δίκην φεύγῃ. ὅλως δὲ, οἱ τοῖς πολλοῖς αὐτῆς δόξαι

ὁμοιοτρόπους αὐτοῖς ἔχοντες, ὁμολογουμένοι τοῖς ἐγκλήμασι δίκην σὺν εἶναι. πρὸς μὲν οὖν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου τοιαῦτα μνησικακήσομεν διαβολαί. αἱ δὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα συμβαίνουσαι, ἐάν τις πραγματεύηται πρὸς οἰκείους φίλους, ἢ ξένους, ἢ ἰδίους, ἢ πρὸς μικρόν, ἢ αἰσχρόν. τούτοις γὰρ ἀδοξίαν τοῖς διαβαλλομένοις ποιεῖ. πῶς οὖν τὰς διαβολὰς ταύτας περιεργασόμεθα λυσόμεθα, οὐκ ἀπολογήσω. δύο μὲν δὴ τοιαῦτα λέγω κοινὰ κατὰ πάντων. τὸ μὲν, οἷς ἂν νομίζῃς οὖσι κριτὰς ἐπιτρέψειν, πειρασθαι λαμβάνειν αὐτοὺς καὶ ἐπιτρέπειν. τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὰς πράξεις, μάλιστα μὲν εἰσὶν αὐτοῖς ἀντιδίκους ἀρχρέψειν. εἰ δὲ μὴ, εἰς ἄλλους τινὰς περιφάσει χρώμενος, ὅπου οὐκ ἐκὼν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνταγωνιστῶν ἀναγκαζόμενος, εἰς τὸν ἀγῶνα καταίσης. καθ' ἑκάστην δὲ τῶν διαβολῶν τάδε χρὴ περφασίζεσθαι. τὸν μὲν νεώτερον, πρεσβυτέρων φίλων ἀπορεῖν τῆς ἀγωνιουμένων ὑπὸ αὐτῶν, ἢ μέγεθος ἀδικημάτων, ἢ περιουσίαν χρόνου, ἢ πλῆθος, ἢ ἄλλοτι βιοῦτον. ἐὰν δὲ ὑπὸ ἄλλου λέγῃς, ῥητέον, ὡς δι' φιλίαν σωπηρεῖς, ἢ δι' ἔχθραν τὴν ἀντιδίκου, ἢ διὰ τὸ τοῖς πράγμασι πλημμελέσθαι, ἢ διὰ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ διὰ τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ ἀδικεῖσθαι ὧ σωπηρεῖς. ἐὰν δὲ ὁμολογουμένως τῷ ἐγκλήματι, ἢ ὑπεναντίως τῇ κατηγορίᾳ γλίχῃ τῆτε περικαλλήνει χρῆσθαι, καὶ λέγειν, ὡς οὐ δίκαιον καὶ νόμιμον, οὐ δὲ συμφέρον, ἐκ τῆς ὑποκρίνεσθαι, πρὶν τὰ πράγματα ἀκοῦσαι. τοῖς μὲν οὖν πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτῶν διαβολὰς, οὕτω λυσόμεθα. τὰς δὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα, οὕτως ἀπωσόμεθα, πρὸ αἰτίαν εἰς τὸν εἰναντίον βέποντες, ἢ λοιδορίαν ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς, ἢ ἀδικίαν, ἢ πλεονεξίαν, ἢ φιλονεικίαν, καὶ ὀργὴν φασιζόμενοι, ὅτι τὸ δικαίου δι' ἄλλου τρόπου τυχεῖν ἀδύνατον. τοῖς μὲν οὖν ἰδίαις διαβολὰς ἐπὶ τῆς δικαστηρίων οὕτω λυσόμεθα. τοῖς δὲ κοιναῖς πᾶσι τοῖς εἰδόσιν, ὡς ἐπὶ τῆς πρότερον εἰδὼν εἴρηται. τάξομεν δὲ τὰ δικανικὰ πρεπόιμα, τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν περ καὶ τὰ δημηγορικά. καθ' τὸν αὐτὸν δὲ λό

τον καὶ τοῖς ἀπαγγελίασ σωάγομεν τῷ πεποιμίω. καὶ ἡ περὶ τὰ μὴ πιστὰς καὶ δικαίασ ἀχφανοῦμεν ἢ αὐτοῖς ὑφ' ἑαυτῆς σωματειδεῖς πρισόμεθα. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ἔσαι βεβαίωσις. αὖ μὲν αὐτὰ πλίονται τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς αὐτοδίκων, ἐκ τῆς πίστεων. αὖ δὲ ὁμολογῆται, ἐκ τῆς δικαίων, καὶ ἐκ τῆς συμφερόντων, καὶ ἐκ τῆς τούτοις ἀκολουθῶν. τὰ πεῖν δὲ λεῖ τῆς μὲν πίστεων πρώτας τοῖς μαρτυρίασ. καὶ τὰ ἐκ τῆς βα
1 σάνων ἡμῖν ὁμολογηθέντα, αὖ ὑπάρχη. ἔπειτα βεβαιοῦν, αὖ μὲν ἀπίθανα ἦ, γνώμαις καὶ ἐνθυμήμασιν. ἐαὶ δὲ μὴ πάντελῶς πιθανὰ ἦ, τῷ εἰκότι. ἔπειτα τοῖς παραδείγμασι, καὶ τοῖς παμμερίοις, καὶ τοῖς σημείοις, ἢ τοῖσ ἐλέγχοις. πλεῖστον δὲ, τοῖς ἐνθυμήμασι, καὶ τοῖσ γνωμολογίαισ, ἐαὶ δὲ ὁμολογῆται τὰ πράγματα, τοῖς μὲν πίσεισ ἀπίστον. τῇ δὲ δικαιολογίᾳ ὥσπερ αὖ τοῖσ ἐμπεσθεν, χρησίον. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βεβαιώσομεν. μετὰ δὲ τὴν βεβαίωσιν, τὰ πεῖς τοὺς ἀντιδίκους
2 τάπονπες, πειρασόμεθα αὐτῆς τὰ ἐπίδοξα λέγεσθαι. ἐαὶ μὲν οὖν ὑγαρνῶνται τὸ πρᾶγμα, τοῖς μὲν ὑφ' ἡμῶν πίσεις εἰρημένασ αὐξητίον. τοῖς δὲ ὑπ' ἐκείνων μελλούσας λέγεσθαι, διασυρτίον καὶ ταπεινωτίον. ἐαὶ δὲ ὁμολογοῦντες ὦσιν ἐνόμα καὶ δίκαια ἀχφαίνειν καλῶ τοὺς γεγραμμένους νόμους τοὺς μὲν ἡμεῖς παρεχόμεθα. καὶ τοὺς ὁμοίοις τούτοις, δικαίους, καὶ καλοὺς, καὶ συμφέροντας τῷ κοινῷ τῆσ πόλεως κεκριμένους ἐπὶ τῆς πολλῶν, βιούρους εἶναι πειρατίον ἐπιδεικνύειν. τοὺς
3 δὲ τῆς αὐτιδίκων, τὰ ἐναντία. ἐαὶ δὲ μὴ ἐνδέχηται τοῦτα λέγειν, ἐπὶ μὲν μνήσκεσθαι δικασάς, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοὺς νόμους, ἀλλὰ τὸ πράγματος δικάζουσιν, ὁμόσαντας καλῶ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους τῶν ἀφορισεῖν. καὶ διδάσκειν ὅτι οὐ νομοθετεῖν νῦν πεφύκει, ἀλλ' ἐν τοῖς πολὺ τούτων κυρίαις ἡμέραις. αὖ δ' ἡμῖν συμβαίνῃ τὸ πρᾶγμα πεπραχθαι, ῥητίον, ὡς οὐ νόμος ἀλλ' ἀνομία τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐπὶ τὸ ὠφελεῖν πέφυκεν, οὗτος
4 δὲ βλάπτει τὴν πόλιν. ῥητίον δὲ, καὶ ὡς οὐ πεπανομήσουσιν,

αὖ τοῦτῳ τῷ νόμῳ ἐναντίαν μᾶλλον δώσω. ἀλλὰ νομοθετήσουσιν. ὥστε μὴ χρῆσθαι δόγμασι πονηροῖς καὶ παρανόμοις. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο συμβιβάζειν, ὡς οὐδεὶς νόμος κωλύει τὸ κοινὸν δοῦ ποιεῖν. ὅσοι δὲ φαύλους νόμους ἀκύρους ποιεῖν, δύσβουλεῖν τὴν πόλιν ὄξι. πρὸς μὲν οὖν τοὺς τοιούτους περὶ τῶν ἀφελῶς εἰρημένων νόμων ὁπόσου σ' ἂν αὐτοῖς ἔχωμεν, ἐκ τῶν τοιούτων περὶ καταλαμβάνοντες, καὶ πλέον δύ πορήσομεν. πρὸς δὲ τοὺς ἀμφιβόλων, ἐὰν οὕτως ἀπολαμβάνωσιν ὡς σοὶ συμφέρει, δεῖ τοῦτο ἀπόδειξιν. κυρίαν. ἂν δ' ὡς ὁ ἐναντίος λέγει, χρὴ διδάσκειν, ὡς ὁ νομοθέτης οὐ τοῦτο διενοεῖτο ὃ σὺ λέγεις. καὶ ὅτι συμφέρει αὐτοῖς οὕτω λέγειν τὸν νόμον. ἐὰν δὲ μὴ δυνατὸς ἦς τοῦτο τὸ ἐναντίον μεθιστάναι, δείκνυε, ὡς οὐδὲν ἄλλο λέγειν ὁ ἐναντίος δύναται νόμος, ἢ ὃ σύ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς νόμων ὡς δεῖ χρῆσθαι τοῦτον τὸν τρόπον μετιών, δύπορήσεις. καθόλου δὲ ἂν ὁμολογήσαντες ἐκ τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων τὴν ἀφελείαν ποιεῖσθαι μέλλωσιν, ἐκ τούτων τὰ ἐπιδεξόμενα θεωρήσομεν πειστέον. 2 ἐὰν δὲ ὁμολογήσαντες συγγνώμης ἀξιῶσι τυχεῖν, ὧδε χρὴ περαιρεῖσθαι τὰ κριθέντα τοῦ ἀντιδίκου. πρῶτον μὲν λεκτέον, ὡς κακοηθέστερον ἴσως, καὶ ὡς τὰ τοιοῦτα ἁμαρτάνειν φασὶν ὅταν γνῶσιν. ὥστε εἰ τοῦτο συγγνώμην ἔχει, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, τῆς ἡμωρίας ἀφήσει. ἔπι δὲ λέγε, ὡς εἰ τοὺς ὁμολογούντων ἁμαρτάνειν ἀφιᾶσιν, πῶς τοὺς μὴ ὁμολογούντων κολάζειν δεῖ. λεκτέον δὲ, ὅτι εἰ καὶ ἐξήμαρτεν, οὐκ ἐμὲ δεῖ δίκην τοῦτου ἁμαρτίαν ζημιοῦσθαι. 3 πρὸς δὲ τούτοις ῥητέον, ὡς οὐ δεῖ ὁ νομοθέτης τοῖς ἁμαρτάνουσι συγγνώμην ἔχει. οὐκοῦν δίκαιον οὐ δὲ τοὺς δικαστὰς κολάζειν τοὺς νόμους κρίνοντας. ἐκ μὲν οὖν τοὺς τοιούτων τοῖς συγγνώμας περιαιρησόμεθα, καθάπερ ἀρχὰς δεδηλώκαμεν. συλλήβδην δὲ τὰ πρὸς τὴν ἀντιδίκων μέλλοντα λέγεσθαι, καὶ πρὸς πίστιν καὶ δικαιολογίαν καὶ συγγνώμην, ἐκ τῶν περιαιρημένων παρασκευαζόμεθα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀναλογητέον εἰς κεφαλαίῳ τὸν λόγον ὅλον. καὶ σωτόμως ἐὰν ἐνδέ- 4

χηζαι, πεὸς μὲν οὓς ἐναντίους, ἔχθραν, καὶ ὀργὴν, καὶ φθόνον ζοῖς δικασαῖς ἐμποιητέον. πεὸς δὲ ἡμᾶς, φιλίαν, καὶ χάριν, καὶ ἔλεον. ὅθεν δὲ ζαῦζα γίνεζαι ἐν τῷ δημηγορικῷ, καὶ ζοῖ τῆς πεοζοπῶν καὶ ἀποζοπῶν ἐρήκαμεν. καὶ ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ εἴρηζαι. πάλιν ὠδὶ πελευτᾶς διέξιμεν. τὸν μὲν οὖν πρόζον λόγον ἐὰν καζηγορῶμεν ἐν ζοῖς δικανικοῖς, οὕτω κὴ σωθησόμεθα, καὶ τάξομεν. Ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, τὸ μὲν πεοίμιον, ὁμοίως ζῷ
1 πως τῷ καζηγοροῦντι συσήσομεν. τῆς δὲ καζηγορουμένων, ἃ μὲν εἰδέναι οὐκ ἀνάγκη ὄντας ἐποίησε, παραλείψομεν. ἃ δὲ δοξάζειν, ζαῦζα πεοειλημμένοι, μεζὰ ζὸ πεοίμιον διαλυσόμεθα. οὐκ ἀναγνώσεζαι, καὶ ζοῖς μάρτυσι, καὶ ζοῖς βασάνοις, καὶ οὐκ ὄρκους ἀπίσους ποιήσομεν, ὡς πεοακήκοασι. εἰ μὲν ζὰ πράγμαζα πισὰ ἦ, ζῷ ὑπὲρ αὐτῆς ἀπολογίαν, ὠδὶ ζὸν ἐκ ζῆς παραλειπομένου ζόπον μεζαβιβάζομεν. εἰ δ' ἄπισοι οἱ μάρτυρες οἱ βασανισθέντες πισοὶ, ὠδὶ ζὸν λόγον, καὶ ζῷ πράξιν, καὶ ὅπ αὖ ἄλλο ἔχῃς ὠδὶ ζῆς ἐ-
2 ναντίων πισόζαζον. αὖ δὲ ζὸ λυσιπελὲς, καὶ ζὸ ἦθος ἐπιφέρων σου καζηγορήσῃ, ἀπολογοῦ μάλισα μὲν ὡς λυσιπελὲς ὂν ζὸ καζηγορούμενον. εἰ δὲ μὴ, ὅπ οὐκ εἰώθασι ζὰ ζοιαῦζα πράζζειν, οὔζε σὺ, οὔζε οἱ σοὶ ὅμοιοι, καὶ ὅπ οὐ βέλζιον ζὸν ζόπον. ζὸ μὲν οὖν εἰκὸς οὕτω λύσεις. Ζὸ δὲ παράδειγμα. πρόζον μὲν αὖ δύνῃ δείκνυε, ὡς οὐχ ὅμοιόν ἐζι ζῷ ἐγκαλουμένῳ. εἰ δὲ μὴ, ἕζεον φόβε αὐζὸς παράδειγμα ἐκ ζῆς ἐναντίων παρὰ ζὸ εἰκὸς γινόμενον. ζὸ δὲ ζελευζαῖον λύε, φράζων παρ' ὅσα αὖ
3 πάσα ἐναντιωθῆναι σωίβη. ζοῖς δὲ γνώμασι καὶ ζὰ ἐνθυμήματα, καὶ παράδοξα ἀποφαίνε, καὶ ἀμφίβολα. ζὰ δὲ σημεῖα, καὶ ὁπόταν ὄντων ἀποφαίνε σημεῖα, καὶ μὴ μόνου ζοῦ σοὶ ἐγκαλουμένου. καὶ ζὰ μὲν ζῆς ἐναντίων ζοῖς ζὸ ἐναντίον ἄγοντες, καὶ ὠδὶ ἀμφίβολον, ἀπίθανα ζοῦζον ζὸν ζόπον καζαζήσομεν. αὖ δὲ ὁμολογῶμεν ζὰ ἐγκαλούμενα πεποιηκέναι, ἐκ ζῆς δικαίων κὴ νομίμων μεζιόντες, ἐνομόζαζα καὶ δικαιόζαζα ζὰ ἡμέζεζα ἀποδεικνύναι πειρασόμεθα. καὶ δὲ μὴ ζοῦζο ἐνδέχηζαι, εἰς
4 ἁμάρτημα καὶ ἀζύχημα καζαφυγόντας, κὴ σμικρὰς ζοῖς βλά

» ἕως, ἀφαίνοντας, συγγνώμης τυγχάνειν πειρατέον. τὸ μὲν
» ἁμαρτάνειν, κοινὸν πάντων ἀνθρώπων ἐπιδεικνύοντας, τὸ δ'
» ἀδικεῖν ἴδιον τῆς πονηρίας. λέγε δὲ ὅτι καὶ ἐπιεικὲς καὶ δίκαιον
καὶ συμφέρον ἐστὶν συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. οὐδεὶς
γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων εἰ τοιοῦτον αὐτῷ συμπίπτει. ἀποφαίνε
καὶ τὸν ἐναντίον, εἰ μὴ ἡμάρτηκεν, συγγνώμης τυχεῖν ἀξιοῦντα. μετὰ δὲ ταῦτα αἱ πεπαλαιωμέναι αἱ ἐναντίαι τῆς ἐναντίων εἰρημέναι. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοθί ἡμῶν τῆς πραγμάτων δυ- 1
πορήσομεν λύειν. ἐὰν δὲ διαβάλλωσιν ἡμᾶς, ὡς γεγραμμένους λόγους λέξομεν, ἢ λέγειν μελετῶμεν, ἢ ὡς ὠδῇ μοθῷ τινὶ συμπεφορῦμεν, χρὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὁμοίως βαδίζοντας, εἰρωνεύεσθαι. καὶ τοῖς μὲν τῆς γραφῆς λέγειν, μὴ κωλύειν τὸν νόμον, ἢ αὐτὸν γεγραμμένα λέγειν, ἢ ἐκεῖνον ἄγραφα. τὸν γὰρ οὐκ ἐᾶν τοιαῦτα πράττειν. λέγειν δὲ, ὅπως ἂν ἡμῖν βούλησθε συγχωρεῖν. ῥητέον δὲ, καὶ ὅτι οὕτως ὁ ἐναντίος οἴεται μεγάλα ἠδικηκέναι. ὥστ' οὐ μέτριον μεκατ' ἀξίαν κατηγορῆσαι, εἰ 2
μὴ γράφοιμι, καὶ πολὺν χρόνον σκεψάμενος. τοῖς μὲν οὖν τῆς γεγραμμένων λόγων διαβολὰς, οὕτως ἁπαντητέον.

Ἂν δὲ φάσκωσιν ἡμᾶς λέγειν μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ὁμολογήσαντες, ἐροῦμεν. ἡμεῖς μὲν οἱ μανθάνοντες ὡς φῆς, οὐ φιλόδικοι ἐσμεν. σὺ δὲ ὁ λέγειν μὴ ἐπισάμενος καὶ νῦν ἡμᾶς, καὶ πρότερον, ἐάλως συκοφαντῶν. ὥστε λυσιτελεῖς φανεῖσθαι τοῖς πολίταις, καὶ ἐκεῖνον μανθάνειν ῥητορεύειν. οὐ γὰρ οὕτω πονηρόν, οὐ δὲ συκοφάντην αὐτὸν εἶναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, 3
κἂν ἡμᾶς τοῖς μοθῷ συμπορεῖν λέγῃ τις, ὁμολογήσαντες εἰρωνευσόμεθα καὶ τὸν αἰτιώμενον ἡμᾶς ἐπιδείξομεν τοιοῦτο ποιοῦντα, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. τῆς δὲ μοθωνείας διαιρεῖν τὰ εἴδη καὶ λέγειν, ὡς οἱ μὲν τοῖς χρήμασιν. οἱ δὲ, ὠδῇ χάριν. οἱ δὲ ὠδῇ πομπείας. οἱ δὲ, ὠδῇ ἡμᾶς συμποροῦσιν. αὐτὸν μὲν οὖν ἀποφαίνειν δι' χάριν συμποροῦντα. τὸν δ' ἐναντίον λέγειν, οὐ δὲ τοῖς μικρῷ μοθῷ συμπορεῖν. ὅπως γὰρ λάβῃ ἀργύριον ἀδίκως, οὐχ ὅπως μὴ ἐκτίσῃ, δικάζεσθαι. τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ, 4

καὶ ἐάν τις, ἡμᾶς δικάζεσθαι ζητῶ λέγῃ διδάσκειν, ἢ λόγους δικανικοὺς συγγράφειν. ἀπόφαινε γὰρ καὶ τοῦς ἄλλους ἅπαντας καθ' ὅσον δύνασθε τοῦς φίλους ὠφελεῖν, καὶ διδάσκοντας καὶ συμβουλεύοντας. καὶ οὕτως εὐπόρως πρὸς τὴν τούτων ἅπασι τήσεις. χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὰς ὑπωτήσεις καὶ τὰς ἀκρισίσεις ὁπόσαι πίπου σιν εἰς τὰ ἴδια τα εἴδη, μὴ ῥαδίως ἔχειν, ἀλλὰ διακρίνειν τὰς ὁμολογίας καὶ τὰς ἀρνήσεις, εὖ τὰ δ' ἀ-

1 ποκρίσεσιν. ὁμολογίαι μὲν οὖν εἰσιν αἱ τριάδε. ἀπέκτεινάς μου τὸν υἱόν. ἀπέκτεινα πάτροον ἐπ' ἐμὲ σίδηρον αἰρόμενον. σωίκωφάς μου τὸν υἱόν. ἔτυγε, ἀδίκων χειρῶν ἀρχοντα. κατάξας μου τὴν κεφαλήν. ἐτυβιαζόμην σου νύκτωρ εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν εἰσιέναι. αἱ μὲν οὖν τριαῦτα ὁμολογίαι τῷ νομίμῳ πισδύουσαι, ὁμολογοῦσι. αἱ δὲ τριαῦται ἀρνήσεις πρὸς κλίνουσι τὸν νόμον. ἀπέκτεινάς μου τὸν υἱόν. οὐκ ἔτυγε, ἀλλ' ὁ νόμος. τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα οὕτω δεῖ κρίνεσθαι, ὅταν τῷ

2 νόμων ὁ μὲν, κελεύῃ σῶσαι πρεῖν. ὁ δὲ, κωλύῃ. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοῦς ἀνοσίους, ἐκ νόμων ἁπάντων σωάξεις, μετὰ δὲ ταῦτα, παλιλλογία τῆς ἐρημένων ἤδη, σωζόμενος ἀνάμνησις. χρήσιμος δέ ἐστι πρὸς πάντας τοῦς καιρούς. ὥστε καὶ πρὸς μέρος καὶ πρὸς εἶδος, τῇ παλιλλογίᾳ χρηστέον. μάλιστα δ' ἁρμόττει πρὸς τοὺς κατηγορίας, καὶ τοὺς ἀκρολογίας. ἔτι δὲ πρὸς τοὺς ζωπὰς καὶ ἀκρωπάς. οὐ γὰρ μόνον ἀναμνῆσαι λεῖν φαμὲν πρὸς τῆς ἐρημένων εὐταῦθα, καθάπερ καὶ τοῖς τῆς ἐγκω-

3 μίων καὶ τῆς κακηλογίας ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς κριτὰς δεῖ διαθεῖναι, μὴ πρὸς τοὺς ἐναντίους κακῶς. διὸ μὴ πολυτελὲς τὸ τῆς εὐτῷ λόγῳ μοδὸν τάπομεν. ἔστι δὲ μνημονικὸν πρεῖν εὐ κεφαλαίῳ, ἀκρολογιζόμενον πρὸς τῆς ἐρημένων, ἢ διαλογιζόμενον, ἢ πεσειρωτῆσα. τῆς μὲν σωτῆς, τὰ βέλτισα. τῆς δ' ἐναντίων τὰ φαυλότατα. εἰ δὲ βούλει ὑπωτήσεως σχῆμα ποιησάμενον. οἷον δὲ τούτων ἕκασόν ἐστιν, ἐκ τῆς πεσειρωτήσεως ἔσται δὲ διαθήσομεν ἡμᾶς, μὴ τοὺς ἐναντίους κακῶς, ὥσπερ

4 ὠδὲ τῆς πεσειρωτῶν μὴ ἀκρωπῶν, ἐπιφαίνοντας κεφαλαιω-

δῶς, ἐφ' οἷς δ' πεπρικαμεν ὧδε ἀδικοῦντας, ἢ ποιοῦμεν, ἢ πρὶν σομεν, ἢ αὐτοὶ, ἢ ἡμετέροι φίλοι. ἢ αὖθις, ἢ ὧν κινδύνοι τυγχάνουσιν, ἢ πάλιν ὧδε κρίνοντας αὖθις, ἢ ὧν κινδύνοι τυγχάνουσι καὶ διεξιόντες αὐτοῖς, ὡς νῦν καιρὸς χαρίτασθαι ἡμῖν τῆς ὑπεργιλίων ἀφροδώτας. καὶ πρὸς τούτοις ἐλεεινοὺς ἡμᾶς αὖθις καθιστάντες, ἐαν σώσωμεν. ἔτερος δὲ ποιήσομεν, ἐπιδεικνύντες ὡς πρὸς ὧδε ἀκούοντας οἰκείως ἔχωμεν. καὶ αὐ ἀξίως δυστυχοῦμεν κακῶς πέπρωται πάσχοντες, ἢ νῦν πάσχοντες, 1
ἢ πεισόμενοι, ἐαν μὴ βοηθῶσιν ἡμῖν οὗτοι. ἐαν δὲ μὴ διαφθαρῶσιν ὑπάρχη, διεξιόντες πίνων ἀγαθῶν ἐσόμεθα, ἢ σώσομεθα, ἢ σωθησόμεθα, ὀλιγωρηθέντες ὑπὸ τῶν κρινόντων, ἢ ὡς ἀγαθοῦ μηδέποτε ἐτύχομεν, ἢ μὴ ἐπιτυγχάνομεν, ἢ μὴ ἐπιτύχομεν, μὴ τούτων ἡμῖν συμβουλησάντων. ἐκ γὰρ τούτων ἐλεεινοὺς καθιστῶμεν ἡμᾶς αὖθις τῷ πρὸς ὧδε ἀκούοντας οὐ διαθήσομεν. διαλλάττομεν δὲ ὧδε αὐτοὺς ἀκούοντας καὶ φθονεῖσθαι ποιήσομεν, ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις ἀφροαίνοντες ὑπὸ τούτων, ἢ 2
τῷ τούτοις φίλων ὧδε ἀκούοντας, ἢ ὧν αὐτοὶ κινδυνεύσωμεν κακῶς πεπονθότας, ἢ πάσχοντας, ἢ πεισομένους πρὸ τοῦ πεφθάκεναι. ἐκ γὰρ τοῦ βιούτων καὶ μῖσος καὶ ὀργὴν πρὸς αὐτοὺς ἔξουσιν. αὐ δὲ μὴ ταῦτα σώσωμεν, σωτέον ὑφ' ὧν φθόνον τοῖς ἀκούουσι καλὰ τῶν ἐναντίων ὀργασόμεθα. τὸ γὰρ φθονεῖν ἰσχνοῖον τοῦ μισεῖν ὄντι. φθονήσουσι δὲ συλλήβδην, ἐαν ἀναξίους αὐτοὺς δοκῶμεν πεπάπτοντας ἀφροαίνωμεν, καὶ πρὸς ὧδε ἀκούοντας ἀλλοίως ἔχοντας διεξιόντες, ὡς ἀγαθὰ πολλὰ πεπόνθασιν ἀδίκως, 3
ἢ πάσχουσι, ἢ μέλλουσι πείσεσθαι. ἢ ἀγαθοῦ οὐδέπω πέπορον ἐσόμεθα, ἢ νῦν ὀρφανούμεθα, ἢ οὐ σωθησόμεθα, ἢ κακοῦ οὐδέπω τετυχηκότες, ἢ νῦν οὐ τυγχάνοντες, ἢ οὐ τυχόμενοι, ἐαν μὴ νῦν αὐτοὺς οἱ κριταὶ κολάσωσιν. ἐκ δούτων μὲν ἐν οἷς ἐπιλόγοις δυμενῶς μὲν αὐτοὺς, κακῶς δὲ, ὧδε αὐτοὺς διαθήσομεν. ἐκ δὲ τῆς περιειρημένων ἁπάντων εὐτύχως καὶ τοῖς κατηγορικοῖς καὶ τοῖς ἀπολογικοῖς τάξομεν. Τὸ δ' ὑβριστικὸν εἶδος, κατὰ μὲν καθ' ἕαυτὸ οὐ πολλάκις σωίσταται. τοῖς δ' ἄλλοις 4

36 Of imaginary species

εἴδεσι μίγνυται, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς αὐτοπλοΐας χρήσιμόν
ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅπως μηδὲ τούτου πρὸ τάξιν ἀγοράσωμεν, αὐτὸ
θ' ἡμῖν λόγον, ἢ βίον, ἢ πρᾶξιν ἀνθρώπων, ἢ διοίκησιν πόλεως ἐ-
ξετάζειν συμβῇ, διέξιμι καὶ περὶ τούτου κεφαλαιωδῶς. φροι-
μιαστέον μὲν οὖν ὀλίγα ὁμοιοτρόπως τοῖς διαβεβλημένοις καὶ
τοῖς ἐξετάζουσι τοῦτο. ὥστε πρῶτον μὲν ἀρχὰς οὐ λόγους
ἐνίοις γένοιτ' ἂν, δι' ἃς δέξονται εἰκότως τὸν τρόπον τοῦτον ποιεῖν, οὕτως ἐπὶ πρὸ
1 ἐξετάσιν ἥξομεν. ἀρμόσουσι δὲ αἱ τοιαίδε, ἐν μὲν τοῖς πολιτι-
κοῖς συλλόγοις, ὡς οὐ φιλονεικίᾳ τὸ τοιοῦτον ποιοῦμεν, ἀλλ' ὅ-
πως μὴ λάθῃ τοὺς ἀκούοντας. εἶτα ὅτι ἡμᾶς οὐκ ἐπρώτως ἠ-
νώχλησαν. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις ἢ ἐχθραν, ἢ τὰ ἐξῆς τῆς ἐξεταζομέ-
νων φαῦλα ὄντα, ἢ φιλίαν πρὸς τοὺς ἐξεζητημένους, ἢ ὅπως ἀ-
νενόητος ἅπασι σι, μηκέτι τοῦτο ποιήσωσιν. ἐν δὲ τοῖς δημο-
σίοις, τὸ νόμιμον, τὸ δίκαιον, τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον. φροιμια-
σάμενοι δ' ἐν τούτων καὶ τῆς τούτοις ὁμοιοτρόπως ἐφιξῆς ἕκα-
2 στον περιλήψεσθε τῆς ῥηθέντων, ἢ πραχθέντων, ἢ διανοηθέν-
των, ἐξετάσομεν, ἐναλλάττοντες αὐτὰ, καὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς
νομίμοις, καὶ τοῖς ἰδίοις καὶ κοινῇ συμφέρουσιν ἐναντιούμενα,
καὶ πάντα σκοποῦντες. εἴπερ αὐτὰ αὐτοῖς ἐστιν ἐναντία, ἢ τοῖς
ἤθεσι τῆς χρηστῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῖς εἰκόσιν ἵνα δὲ μὴ μηνύω-
μεν τὸν λόγον καθ' ἕκαστον λέγοντες, ὅσα αἱ πλεῖστοι τῆς ἐν-
δόξων ἐπιτηδευμάτων, ἢ πραγμάτων, ἢ λόγων, ἐναντία
ποιούμενα τὰ τῆς ἐξεταζομένων ἀφαψόμεθα τοῖς ἀκούουσι. τὸ
3 σύντομον μᾶλλον οἱ ἐξεταζόμενοι ἀσπάσονται. δεῖ δὲ πικρῶ τῷ ἤ-
θει μὴ ἐξετάζειν, ἀλλὰ πρᾳεῖ. τοῦτον τὸν τρόπον οἱ λόγοι γιγνό-
μενοι, πιθανώτατοι φανήσονται τοῖς ἀκούουσιν. οἱ δὲ λέγοντες
αὐτοὺς ἥκιστα διαβάλλουσιν. ὅταν γὰρ πάντα ἀκριβῶς ἐξητακὼς
αὐξήσῃς αὐτὰ, παλιλλογίαν ἐστὶ τῇ πολυτῇ σωτόμον ποίη-
σον. καὶ τοὺς ἀκροατὰς πολλὰ τῆς εἰρημένων ἀπάμνησον, τὰ μὲν
οὖν εἴδη πάντα τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ποντες, εὐτυχῶς αὐτοῖς
χρησόμεθα. δεῖ δὲ καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας, ὅπ μάλι- 37
4 στα πειρᾶσθαι κεῖσθαι τὰ πεπραγμένα τοὺς λόγους ἀκριδόνας, Le
Remarke.

καὶ σωτηρίζειν αὐτῶν, τοῖς μὲν ἄπασιν ὑφ' ἑκάστου χρῆσθαι. καὶ πρὸς μὲν οὖν τὴν λέξιν εὐτέχνως καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς ἀπόσι, κἂν τοῖς πρὸς αὐτὸν ἄλλους ὁμιλίαις ἐν τούτοις πλείστας καὶ ποικιλωτάτας ἀφορμὰς ἕξομεν. χρὴ δὲ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, μὴ μόνον πρὸς τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν αὐτοῦ διακοσμοῦντα ταῖς ἰδίαις ταῖς πράξεσιν. συμβάλλεται γὰρ ἡ πρὸς τὸν βίον πρᾶσκουσι, καὶ πρὸς τὸ πείθειν, καὶ πρὸς τὸ δέξης ἐπιεικοῦς τυγχάνειν. πρῶτον μὲν 1
ἓν διελέσθαι χρὴ τὰ πράγματα καθ' ἑκάστην τὴν ὅλην ὑπόθεσιν, ὅσα προοίμιον, ὅσα διήγησιν, ὅσα πίστιν, ἢ ἔλεγχον, ἢ ἔπιλογον, μεταχειριστέον, εἶτα σαυτὸν ποιεῖσθαι πρᾶσκουσι, ὡς πρὸς τοὺς τοιούτοις διηλθομεν τὰ πρὸς τὴν ἀκροατήν. ὑμνεῖν μὲν οὖν τὰ πρὸς σαυτὸν ποιήσεις, ἐὰν οἷς ὁμολογεῖς ἐμμένῃς, καὶ διαφυλάττῃς φίλους σαυτὸν πρὸς παντὸς τοῦ βίου, καὶ πρὸς τὴν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων φαύλην μὴ μεθιστάμενος, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενος. πειστέον δέ σοι. ἐὰν μεγάλως καὶ καλῶς 2
μεταχειρίζῃ τὰς πράξεις, καὶ τοῖς πολλοῖς συμφορούσας. ὑμνεῖς δὲ γινόμενοι, ὅταν ἀπὸ τῆς πράξεων γένῃ, ὅσα τῆς κακῶν ἀπηλλαγμένην ἔχουσι, τῆς δ' ἀγαθῶν παρουσίαν, ταύτας μὲν ὡς συμφορούσας αὐτοῖς ἀποδέξονται. ὅσα δὲ τἀναντία πράσκουσιν, ταύτας ἀποδοκιμάζουσιν. αὐτὴ δὲ τὴν ταχείαν καὶ σαφῆ καὶ μὴ ἄπιστον τὴν διήγησιν λέγεσθαι, τὰς πράξεις δεῖ ταύτας ποιεῖσθαι. ταχέως μὲν οὖν ἐπιτελέσεις, ἂν μὴ πάντα πράττειν ἅμα βούλῃ, ἀλλὰ πρότερον τὸ πρῶτον, ἔπειτα τὸ 3
ἑξῆς. καθαρῶς δέ, ἂν μὴ ταχὺ τῆς πράξεως παυόμενος, ἀλλὰ πράγματα μεταχειρίζῃ, πρὶν ταύτην ἐπιτελέσαι. μὴ ἄπιστος δέ, ἂν μὴ πρὸ τοῦ ἦθος τὸ σαυτοῦ πράττῃς. πρὸς δὲ τοῦτοις, ἂν μὴ πεισθῶσιν οὓς αὐτοῦ ἐχθροὺς καὶ φίλους εἶναί σοι. ἐκ δὲ τῆς πίστεων λαμβάνομεν, περὶ ὧν μὲν ἐπισήμως ἔχομεν καθὰ τὴν ταύτης ὑφήγησιν τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν. περὶ ὧν δὲ τυγχάνομεν ἀγνοοῦντες, κατὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον. ἀσφαλέστερον γὰρ πράττειν περὶ τῆς οὕτως ἐχόντων, πρὸς τὸ 4

εἰωθὸς ἀφελέσθαι. εἰς δὲ τὸν πρὸς τοὺς αἰτιᾶσθαι τοὺς ἀπόντας, ἐν μὲν τοῖς λόγοις, ἐκ τῶν λελεγμένων ποιήσομεν βεβαιότητα πρὸς ἡμᾶς. ἐν δὲ τοῖς συμβολαίοις τοῦτο ποιήσομεν, ἐὰν καλῶς τοὺς νόμους αὐτὰ μεταχειρίζωμεν τοὺς ἀγράφους καὶ τοὺς γεγραμμένους μετὰ μαρτύρων ὡς βελτίστων ὁρισθεῖσι χρόνοις. ἐκ δὲ τῆς ἐπιλόγου, πρὸς μὲν τὰ λελεγμένα, ἀναμνήσομεν τοὺς ἀκροατὰς τὰ πεχθέντα ἐν κεφαλαίῳ αὖθις
1 εἰπόντες. ἃ δὲ πράττομεν ἀναμνήσομεν οὕτως, ἐπειδὰν τοῖς αὐτοῖς πράξεις, ἢ τοῖς ὁμοίοις μεταχειρίζωμεθα τοῖς πεπραγμένοις. φιλικῶς δὲ διακείσονται πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν πράττωμεν ἃ δοκοῦντα πονηθέναι δόξουσιν, ἢ πάσχειν, ἢ πείσεσθαι. μεγάλα δὲ πράξομεν, ἐὰν πολλῶν αἰτίους καὶ καλῶν πράξεις μεταχειρίζωμεθα, καὶ τοῦτο μὲν τὸν ζῆλον χρὴ καλὰ τὸν βίον αὐτῶν παρασκευάζειν. ἐκ δὲ τῆς πεπραγμένων συντάξεως πρὸς τοὺς λόγους γυμνάζεσθαι. τοῖς δὲ θυσίαις δεῖ ποιεῖν, ὡς πειράσθαι.
2 πρὸς μὲν θεοὺς, ὁσίως. πρὸς δὲ τοὺς δαίμονας, μετρίως. πρὸς
» δὲ τοὺς ἥρωας, λαμπρῶς, πρὸς δὲ τοὺς πολίτας, ὠφελίμως.
» μὴ πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως ἔχωσιν, ἐὰν καλὰ τὰ πάτρια θύωμεν. πρὸς δὲ τοὺς δαίμονας μετρίως, ἐὰν μὴ τὰ περιττὰ πάντα τοῖς δαπανωμένοις συναναλίσκηται. πρὸς δὲ τοὺς ἥρωας λαμπρῶς. ἐὰν μεγαλοπρεπῶς ὦσι κατεσκευασμένα. πρὸς δὲ τοὺς πολίτας ὠφελίμως, ἐὰν ἱππεῖς καὶ ὁπλίται διασκευασμένοι συμπέμπωσι. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς θεοὺς οὕτω γινόμενα, ὁσίως αὖ ἔχει.
3 Φιλίαν δὲ σκοπεῖσθαι πρὸς τοὺς ὁμοιοτρόπους ἡμῖν. καὶ οἷς τὰ αὐτὰ συμφέρει, καὶ οἷς πρὸς τὰ μέγιστα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν κινεῖσθαι, ἢ γὰρ ταὐτὰ μάλιστα συμβαίνει φιλία. συμμάχους δὲ ποιεῖσθαι τοὺς δικαιοτάτους, καὶ τοὺς δύναμιν πολλὴν ἔχοντας, καὶ τοὺς πλησίον καθιδρυμένους. ἐχθροὺς δὲ τοὺς ἀνωτέρους τοῖς οὖσι. πόλεμον δὲ αἱρεῖσθαι, πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας τὴν πόλιν, ἢ τοὺς φίλους, ἢ τοὺς συμμάχους αὐτῆς. τοὺς δὲ φύλακας ἀνακαίου ἔχειν, ἢ δι' αὑτῆς ἢ δι' ἑτέρου συμ-
4 μάχων, ἢ δι' ξένων. καὶ πρῶτον μὲν δι' ἑαυτῆς. δεύτερον δὲ,

διασυμμάχων. ξένον δὲ, διὰ ξενίων. Περὶ δὲ πόρου χρημάτων, κράτιστον μὲν ἀπὸ τῆς ἰδίων περισόδων ἢ κτημάτων. ἀδύτορον δὲ, ἀπὸ τῆς τιμημάτων. ξένον δὲ, τῆς πενήτων τὰ σώματα παρεχόντων λειτουργεῖν. τῆς δὲ τρυφῆς ὅλα, τῆς πλουσίων χρήματα. Περὶ πολιτείας δὲ, δημοκρατία μὲν ἀρίστη. αἱρεῖ γὰρ οἱ νόμοι τοῖς ἀρίστοις τὰς τιμὰς ἀπονέμουσι, τὸ δὲ πλῆθος μήτε χειροδυνίας, μήτε ἀνωφορείας ἐσορᾶν. κακίστη δὲ, αἱρεῖ γὰρ τὸ πλῆθος πρὸς διδάσκαλον οἱ νόμοι τοὺς πλουτοῦντας ὑβρίζειν. ὀλιγαρχίαν δὲ εἶναι δύο τρόπω. ἢ γὰρ ὀλιγάριθμος, ἢ ἀπὸ τιμημάτων. ποιεῖσθαι δὲ συμμάχους ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅταν οἱ πολῖται μὴ τυγχάνωσι διὰ ἐλαχιστότητα τῆς δυνάμεως, πλὴν χώραν καὶ τὰ φρούρια φυλάττειν, ἢ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι. παρεῖσθαι δὲ δεῖ συμμαχίαν, ὅταν μὴ ἀνάγκη τις ἢ πρεῖσθαι αὐτῷ, ἢ μακρὰν τοῖς τόποις ἀπέχωσι, καὶ ἀδύνατοι ὦσι κοινὰ τοῖς πέλας κινδυνεύοντας βοηθεῖν καιρούς. Πολίτης δὲ ἀγαθὸς ἐστιν, ὅστις φίλους μὲν χρησιμωτάτους τῇ πόλει πράσκυλάξει. ἐχθροὺς δὲ ἐλαχίστους καὶ ἀδυνατωτάτους, μὴ ὅστις πλείστας περισόδους πράσκυλάξει, τῆς ἰδιωτῆς μηδένα δημοῦν. καὶ ὅστις ἑαυτὸν δίκαιον παρέχων, τοὺς ἀδικοῦντας τῆς κοινῆς ὑβριτάζει. Δωροῦνται δὲ πάντες, ἐλπίζοντες ὠφελήσεσθαι, ἢ τῆς περιόδου δύναμιν χάριν ἀποδώσειν. Ὑπηρετοῦσι δὲ πάντες, κέρδους ἕνεκεν, ἢ τιμῆς, ἢ ἡδονῆς, ἢ φόβου. Συναλλάττουσι δὲ πάντες, ἢ κατὰ περίοσιν, ἢ ἀκουσίως. αἱ γὰρ περίοσεις ἐπιπολοῦσι πᾶσαι, ἢ διὰ βίαν, ἢ διὰ πειθώ, ἢ δι' ἀπάτης, ἢ διὰ περιφάνειαν. Ἐν δὲ πολέμῳ περιγίνονται πολεμοῦντες, ἢ διὰ τύχην, ἢ διὰ σωμάτων πλῆθος, ἢ ἐρώμην, ἢ διὰ χρημάτων δύπορίαν, ἢ διὰ τὸ πῶν δύφυίαν, ἢ δι' ἀρετὴν συμμάχων, ἢ διὰ στρατηγὸν γνώμην. Ἐγκαταλιπεῖν δὲ τοὺς συμμάχους ἀσυλλαμβάνουσι δεῖν, ἢ διὰ τὸ μᾶλλον συμφέρειν τοῦτο, ἢ διὰ τὸ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. Δίκαια δὲ πράττειν ἐστὶ, τὸ τοῖς κοινοῖς τῆς πόλεως ἤθεσιν ἕπεσθαι, τοῖς νόμοις πείθεσθαι, καὶ τοῖς ἰδίαις ὁμολογίαις ἐμμένειν.

Συμφόρει δὲ, σώματι μὲν εὐεξία, καὶ κάλλος, καὶ ῥώμη, καὶ ὑγεία. ψυχῇ δὲ, σοφία, φρόνησις, ἀνδρία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη. σωματοφθόροις δὲ τούτοις, χρήματα, φίλοι. ἀσύμφορα δὲ, τἀναντία τούτων. πόλει δὲ συμφόρου, πλῆθος πολιτῶν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

cap. 1. de imit. et carm. S.

ΠΕΡΙ ποιητικῆς αὐτῆς τε, καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἰῶν ἴνα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους, εἰ μέλλοι καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις, ἔτι δὲ ἐκ πόσων, καὶ ποίων ἔστι μορίων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστι μεθόδου, λέγωμεν, ἀρξάμενοι, κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων. ἐποποιία δὴ, καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, ἔτι δὲ κωμῳδία, καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς καὶ πλείστη, καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μίμησις τὸ σύνολον. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν. ἢ γὰρ τῷ ἕτερα εἴδεσι μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον. ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι, καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες, οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ, διὰ συνηθείας, ἕτεροι δὲ, διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω καὶ ἐν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅπασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ, καὶ ἁρμονίᾳ. τούτοις δὲ χωρὶς ἢ μεμιγμένοις, οἷον, ἁρμονίᾳ μὲν, καὶ ῥυθμοῖς χρώμεναι μόνον ἥ τε αὐλητικὴ, καὶ ἡ κιθαριστικὴ, καὶ εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνουσιν οὖσαι τοιαῦται τὴν δύναμιν, οἷον ἡ τῆς συρίγγων. αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας οἱ τῆς ὀρχήσεως. καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων

ρυθμῶν μιμεῖσθαι καὶ ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις. ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τούτοις εἶτα μιγνῦσα μετ' ἀλλήλων, εἰθ' οἵᾳ τινὶ γίνεται χρωμένη τῇ μέτρων συγχύσει μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν γὰρ αὐτῇ ἐκοινώνησεν ὀνομάσαι κοινὸν τῶν σώφρονος, οὐ ξυναρμοττομένους, καὶ τῶν σωκρατικοὺς λόγους. ἃ δὲ εἴπερ διὰ μέτρων, ἢ ἐλεγείων, ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων ποιοῖτο τὴν μίμησιν. ψιλὸν οἱ ἄνθρωποί γε σωλοῦσιν τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐλεγειοποιούς, τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν, ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον, προσαγορεύοντες. καὶ γὰρ, ἂν ἰατρικόν, ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρωσιν, οὕτω καλεῖν εἰώθασιν. οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν ὁμήρῳ, καὶ ἐμπεδοκλεῖ, ψιλὸν τὸ μέτρον. διὸ, τὸν μὲν ποιητὴν, δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ, φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν. ὁμοίως δὲ, κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων, ποιοῖτο μίμησιν, καθάπερ χαιρήμων ἐποίησεν ἱππόκενταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἂν δὴ καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον. τοσοῦτον μὲν οὖν τοῦτων διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. εἰσὶ δέ τινες, αἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις. λέγω δὲ οἷον ῥυθμῷ, καὶ μέλει, καὶ μέτρῳ, ὥσπερ ἥ τε τῶν διθυραμβικῶν ποίησις, καὶ ἡ τῶν νόμων, καὶ ἥ τε τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. διαφέρουσι δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν, αἱ δὲ κατὰ μέρος. ταύτας μὲν οὖν λέγω ταῖς διαφοραῖς τῶν μέσων, αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν, ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους ἢ σπουδαίους, ἢ φαύλους εἶναι· τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις, κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ τὰ ἤθη διαφέρουσι πάντες, ἢ κρείττονας, ἢ χείρονας αὐτῶν μιμεῖσθαι, ὥσπερ οἱ γραφεῖς, πολυγνώτους μὲν κρείττους, παῦσον δὲ χείρους, διονύσιος ὁμοίους ἑκάστους ἐποίει. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ τῶν λεχθέντων ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύτας τὰς διαφοράς. καὶ ἔστιν ἐν τῷ πρᾶξαι, τῷ ἔτι πρᾶξαι μιμεῖσθαι τοῦτον τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν δράματι, καὶ ἀπλήσει, καὶ κεκαρίσθαι γένεσθαι ταύτας τὰς διαφορὰς τῶν μιμουμένων, καὶ ποδὶ τοὺς λόγους δὲ, καὶ τῷ ψιλομετρίαν,

δὴ ὅμηρος μὲν βελτίους, κλεωφῶν δὲ ὁμοίους, ἡ ἡμῶν δὲ ὁ θάσιος ὁ τὰς παρῳδίας ποιήσας πρώτους, καὶ νυκτερεις ὁ τὴν δημιάδα, χείρους. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς διθυράμβους, καὶ τοὺς νόμους, ὡς πολύφας, καὶ κύκλωπας τιμόθεος, καὶ φιλόξενος μιμήσαιτο ἄν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέσηκεν. ἡ μὲν γὰρ χείρους, ἡ δὲ βελτίους μιμεῖται βουλεται τοὺς νῦν. ἔτι δὲ τούτων ἕτερα διαφορὰ τὸ, ὡς ἕκαστα πρὸς

1 τῶν μιμήσεων ἄν ποτε. καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ αὐλὰ μιμεῖσθαί ἐστιν, ὅτε μὲν ἀπαλλοντα, ἢ ἐτρόπου γιγνόμενον, ὥσπερ ὅμηρος ποιεῖ, ἢ ὡς τὸν αὐλόν, καὶ μὴ μεταβάλλοντα, ἢ πάντας ὡς πράττοντας, καὶ ὀρχουμένους τοὺς μιμουμένους. ἐν ᾧσι δὲ ταύτοις ἡ διαφορὰ ἡ μίμησις ἐστιν, ὡς εἰ ποιεῖ κατ' ἀρχὰς, ἐν οἷς τε, καὶ ἃ, καὶ ὡς, ὥστε τῇ μὲν ὁ αὐλὸς αὐτὸν μιμητὴς ὁμήρῳ σοφοκλῆς. μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπουδαίους, τῇ δὲ ἀρίστοφάνη. πράττοντας γὰρ μιμοῦνται, καὶ δρῶντας ἄμφω. ὅθεν καὶ δράματα καλεῖσθαί τινες αὐλὰ φασιν, ὅτι μιμοῦνται

2 δρῶντας. διὸ καὶ αὐλοποιοῦνται τῆς τε τραγῳδίας, καὶ τῆς κωμῳδίας οἱ δωριεῖς. τῆς μὲν κωμῳδίας οἱ μεγαρεῖς, οἵτε ἐν τῇ δᾳ, ὡς ἔοικε τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατείας, γενομένης, καὶ οἱ ἐν σικελίᾳ. ἐκεῖθεν γὰρ ἦν ἐπίχαρμος ὁ ποιητὴς, πολλῷ πρότερος ὢν χωνίδου, καὶ μάγνητος, καὶ τῆς τραγῳδίας οἵτινες τῆς ἐν πελοποννήσῳ ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημεῖον, οὗτοι μὲν γὰρ κώμας τὰς περιοικίδας καλεῖν φασιν, ἀθηναῖοι

3 δὲ δήμους, ὡς κωμῳδοὺς, ἐκ τοῦ κατὰ κώμας ἀλᾶν λεχθέντας, ἀλλὰ τῇ καλῇ κώμῃ πλανᾶσθαι ἀπημαξομένους ἐκ τῆς ἄσεως. καὶ τὸ ποιεῖν αὐτοὶ μὲν δρᾶν, ἀθηναίους δὲ πράττειν πεσσαροῦδν. πόσοι μὲν οὖν τῇ διαφοραὶ, καὶ ποῖοι, καὶ πόσων τῶν μιμήσεως, εἰρήσθω τοῖς περὶ ταῦτα. ἔοικασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἴτιαι δύο τινες, καὶ αὗται φυσικαί. τό τε γὰρ μιμεῖσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἐστὶ, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώτατον ἐστὶ, καὶ τὰς μα

4 θήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, καὶ τὸ χαίρειν

τοῖς μιμήμασι πάντας. σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὁρατῶν. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἀκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγριωτάτων, καὶ νεκρῶν. αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅταν μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἡδὺ ἦν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ' ὠθεῖ ἐπὶ τοῦτο τὸ ἀρχὴ κἀκεῖνο συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν, καὶ συλλογίζεσθαι, τί ἕκαστον. οἷον, ὅτι οὗτος ἐκεῖνος. ἐπεὶ, ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακώς, οὐδὲν μίμημα ποιήσει τῇ ἡδονῇ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν, ἢ διὰ τὴν χροιὰν, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν. κατὰ φύσιν δὲ ὄντος ἡμῖν τοῦ μιμεῖσθαι, καὶ τῆς ἁρμονίας, καὶ τῶν ῥυθμῶν, τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μέρη τῶν ῥυθμῶν ἐστι, φανερὸν, ἐξ ἀρχῆς οἱ πεφυκότες πρὸς αὐτὰ μάλιστα, κατὰ μικρὸν προάγοντες ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. διεστάθη δὲ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἦθη ἡ ποίησις. οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων, οἱ δὲ εὐτελέστεροι τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον ψόγους ποιοῦντες, ὡς ποτὲ ἕτεροι ὕμνους, καὶ ἐγκώμια. τῶν μὲν οὖν πρὸ ὁμήρου οὐδενὸς ἔχομεν εἰπεῖν ποίημα. εἰκὸς δ' εἶναι πολλούς. ἀπὸ δὲ ὁμήρου ἀρξαμένοις ἐστὶν, οἷον ἐκείνου ὁ μαργείτης, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέχρι νῦν. διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται νῦν, ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους. καὶ ἐγένοντο τῆς παλαιᾶς οἱ μὲν ἡρωϊκῶν, οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί. ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπουδαῖα, μάλιστα ποιητὴς ὅμηρος ἦν. μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπέδειξεν, οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας. ὁ γὰρ μαργείτης ἀνάλογον ἔχει, ὡς περὶ ἰλιάδα καὶ ὀδύσσειαν πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας. οἱ δ' ἐφ' ἑκατέρων τὴν ποίησιν ὁρμῶντες, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων, κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο, οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν, τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ

μείζω

μείζω καὶ ἐπιπολύτερα τὰ σχήματα εἶναι τῶν ἐκείνων. τὸ μὲν οὖν ἐπισκοπεῖν, εἰ αρα ἔχει ἤδη ἡ τραγῳδία τοῖς εἴδεσιν ἱκανῶς, ἢ οὔ, αὐτὸ, τε καθ' αὑτὸ κρινόμενον, καὶ πρὸς τὰ θέατρα, ἄλλος λόγος. γινομένη οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς, καὶ αὐτὴ, καὶ ἡ κωμῳδία. καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικὰ, ἃ ἔτι καὶ νῦν οἱ πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζόμενα κατὰ μικρὸν ηὐξήθη πεθα
1 γόντων, ὅσον ἐφάνη φανερὸν αὐτῆς. καὶ πολλὰς μεταβολὰς μεταλαβοῦσα ἡ τραγῳδία ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν ἑαυτῆς φύσιν. καὶ τότε τὸ τοῦ πρώτου τὸ τῶν ἡρώων ἐπιτήδειον ἐξ ἰάμβου εἰς δύο πρώτος ἀνάπαλος ἦγαγε, καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἐλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστὴν παρεσκεύασε. ὄψεις δὲ, καὶ σκευοποιΐαν ἀφῆκεν Σοφοκλῆς, ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν, ὀψὲ ἀπεσεμνύνθη. τὸ, τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο. τὸ μὲν γὰρ
2 πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο, διὰ τὸ σατυρικὸν, καὶ ὀρχηστικὸν τὸν λόγον εἶναι τῆς ποιήσεως. λέξεως δὲ γενομένης, αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρε. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστι. σημεῖον δὲ τούτου. πολλάκις γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας. ἐπὶ δὲ ἐπεισοδίων πολλὰ ἦν, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα κοσμηθῆναι λέγεται. πολὺ μὲν οὖν τοῦτων τοσαῦτα ἔστω ἡμῖν εἰρημένα. πολὺ γὰρ ἂν ἴσως ὄγκον εἴη
3 διεξιέναι καθ' ἕκαστον. ἡ δὲ κωμῳδία ἐστὶν, ὡς προεῖπομεν, μίμησις φαυλοτέρων μὲν, οὐ μέντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐστι τὸ γελοῖον μόριον. τὸ γὰρ γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι, καὶ αἶσχος ἀνώδυνον, καὶ οὐ φθαρτικὸν, οἷον, οὐθὺς τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι, καὶ διεστραμμένον ἄνευ ὀδύνης. αἱ μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λελήθασιν. ἡ δὲ κωμῳδία διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἐλάθεν. καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν. ἀλλ' ἐθελονταί ἦσαν. ἤδη δὲ σχήματά τινα αὐτῆς ἐγένετο,
4

οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μιμηταί εἰσιν. τῆς δὲ πρόσω πα
ἀπέδωκεν, ἢ πρὸ λόγους, ἢ ὀλίγα λίαν κριτής, καὶ ὅσα χρεία
τὰ ἡγεμόνας. τὸ δὲ μυθους ποιεῖν, ἐπὶ ἁρμης, καὶ φόρμιγ ἦρ
ξαν. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς, ἐκ σικελίας ἦλθε. τῆς δὲ ἀθλίω
σιν κράτησε πρῶτος ἦρξεν, ἀφίμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας, κα
θόλου ποιεῖν λόγους, ἢ μύθους. ἡ μὲν οὖν ἐποποιία τῇ τραγῳ
δίᾳ μέχρι μόνου μέτρου μετὰ λόγου μίμησις εἶναι τῶν σπουδαίων
ἱκανὴ συνέστησεν. τῷ δὲ τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἔχειν, καὶ ἀπαγγελίαν 1
εἶναι, ταύτη διαφέρουσιν, ἔτι δὲ τῷ μήκει, ἡ μὲν ὅτι μάλιστα,
πειρᾶται κύκλῳ μίαν περίοδον ἡλίου εἶναι, ἢ μικρὸν ὑπεραλλάτ-
τειν. ἡ δὲ ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τούτῳ διαφέρει. καί
τοι τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἐποίουν, καὶ
ἐν τοῖς ἔπεσι. μόρια δὲ ἔστι τὰ μὲν τὰ αὐτὰ, τὰ δὲ ἴδια τῆς τρα
γῳδίας· διόπερ, ὅστις περὶ τραγῳδίας οἶδε σπουδαίας,
καὶ φαύλης, οἶδε καὶ περὶ ἐπῶν. ἅ μὲν γὰρ ἐποποιία ἔχει, ὑ- 2
πάρχει τῇ τραγῳδίᾳ. ἃ δὲ αὐτὴ, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ. πε
ρὶ μὲν οὖν τῆς ἑξαμέτρου μιμητικῆς, καὶ περὶ κωμῳδίας ὕ-
στερον ῥηθήσεται. περὶ δὲ τραγῳδίας λέγωμεν, ἀναλαβόντες αὐ
τῆς ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν γινόμενον ὅρον τῆς οὐσίας. ἔστιν οὖν
τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας, καὶ τελείας, μέ-
γεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν
τοῖς μορίοις δρώντων, καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέου,
καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρ
σιν. λέγω δὲ ἡδυσμένον μὲν λόγον τὸν ἔχοντα ῥυθμὸν, καὶ ἁρ- 3
μονίαν, καὶ μέλος, τὸ δὲ χωρὶς τῶν εἰδῶν τὸ διὰ μέτρων εἶναι
μόνον περαίνεσθαι, καὶ πάλιν ἕτερα διὰ μέλους. ἐπεὶ δὲ πράτ-
τοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν, πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τι
μόριον τραγῳδίας ὁ τῆς ὄψεως κόσμος, εἶτα μελοποιία, καὶ
λέξις. ἐν τούτοις γὰρ ποιοῦνται τὴν μίμησιν. λέγω δὲ λέξιν μὲν
αὐτὴν τὴν τῶν μέτρων σύνθεσιν, μελοποιίαν δὲ, ὃ τὴν δύναμιν
φανερὰν ἔχει πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ πράξεώς ἐστι μίμησις, πράτ-
τεται δὲ ὑπό τινων πρακτόντων, οὓς ἀνάγκη ποιούς τινας εἶναι 4

καλῶ τι τὸ ἦθος, καὶ τὴν διάνοιαν, δι' ἃ φαμὲν πράξεις τινὰς, πέφυκεν αἴτια δύο τῆς πράξεως εἶναι, διάνοιαν, καὶ ἦθος. καὶ κατὰ ταύτας καὶ τυγχάνουσι, καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες. ἔστι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις. λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον, τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων, τὰ δὲ ἤθη, καθ' ὃ ποιούς τινας εἶναι φαμὲν τοὺς πράττοντας, διάνοιαν δὲ ἐν ὅσοις λέγοντες ἀποδεικνύουσί τι, ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην. ἀνάγκη οὖν πάσης τραγῳδίας μέρη εἶναι ἕξ, καθ' ἃ ποιάτις ἐστὶν ἡ τραγῳδία. τοῦτα δ' ἐστὶν, μῦθος, ἦθη, καὶ λέξις, καὶ διάνοια, καὶ ὄψις, καὶ μελοποιία. οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται δύο μέρη ἐστὶν, ὡς δὲ μιμοῦνται εἷς, ἃ δὲ μιμοῦνται τρία. καὶ πάντα τοῦτα οὐ δέν. τούτοις μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν κέχρηνται τοῖς εἴδεσι. καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει πᾶν, καὶ ἦθος, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν ὡσαύτως. μέγιστον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις. ἡ γὰρ τραγῳδία μίμησίς ἐστιν οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ πράξεων, καὶ βίου, καὶ εὐδαιμονίας. καὶ κακοδαιμονίας. καὶ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ἐν πράξει ἐστί. καὶ τὸ τέλος πρᾶξίς τίς ἐστιν, οὐ ποιότης. εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη, ποιοί τινες, κατὰ δὲ τὰς πράξεις, εὐδαίμονες, ἢ τοὐναντίον. οὐκοῦν ὅπως τὰ ἤθη μιμήσονται πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνεται διὰ τὰς πράξεις, ὥστε τὰ πράγματα, καὶ ὁ μῦθος τέλος τῆς τραγῳδίας. τὸ δὲ τέλος μέγιστον ἁπάντων ἐστίν. ἄνευ μὲν γὰρ πράξεως, οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία ἄνευ δὲ ἠθῶν, γένοιτ' ἄν. αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων, ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσὶ, καὶ ὅλως ποιηταὶ πολλοὶ τοιοῦτοι. οἷον καὶ τῶν γραφέων ζεῦξις πρὸς πολυγνώτου πέπονθεν. ὁ μὲν γὰρ πολυγνώτος ἀγαθὸς ἠθογράφος. ἡ δὲ ζεύξιδος γραφὴ οὐδὲν ἔχει ἦθος. ἔτι ἐὰν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς, καὶ λέξεσι, καὶ διανοίαις εὖ πεποιημένας, οὐ ποιήσει, ὃ ἐστὶ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡ κατὰ τὰ ἐναντία τούτοις κεχρημένη τραγῳδία, ἔχουσα μῦθον, καὶ σύστασιν πραγμάτων. πρὸς τούτοις τὰ μέγιστα, οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τὰ μύθου μόριά ἐστιν, αἵ τε

ωδεστέρα, καὶ ἀναγωγείσεις. ἔτι σημεῖον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες πιεῖν, πρότερον δύνασθαι τῇ λέξει, καὶ τοῦ ἤθους ἀκριβοῦν, ἢ τὰ πράγματα συνίστασθαι. οἷον, καὶ οἱ πρῶτοι ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες. ἀρχὴ μὲν οὖν, καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη. παραπλήσιον γάρ ἐστι καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς· εἰ γάρ τις συναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. ἔστι τε μίμησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων. τρίτον δὲ ἡ διάνοια, τοῦτο δέ ἐστι τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα, καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς. ἔστι δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον, ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν, ὁποία τίς. ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαιρεῖται, ἢ φεύγει ὁ λέγων. διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος οἱ λόγοι, οἷς τὸ διανοίᾳ δὲ ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι, ὡς ἔστιν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται. πέμπτον δὲ, τῶν μὲν λόγων ἡ λέξις. λέγω δὲ ὥσπερ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι, τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας δύναμιν. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων ἐστὶ καὶ τῶν λόγων ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν. τῶν δὲ λοιπῶν πέντε, ἡ μελοποιΐα μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων. ἡ δὲ ὄψις, ψυχαγωγικὸν μέν, ἀπεχνώτατον δὲ, καὶ ἧκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς. ἡ γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις καὶ ἄνευ ἀγῶνος, καὶ ὑποκριτῶν ἔστιν. ἔτι δὲ κυριωτέρα πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τῆς ὄψεως ἡ τοῦ σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστι. θεωρισομένων δὲ τούτων, λέγωμεν μετὰ ταῦτα, ποίαν τινὰ δεῖ σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων. ἐπειδὴ δέ ἐστι καὶ πρῶτον, καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἔστι. κεῖται δ' ἡμῖν, τὴν τραγῳδίαν, τελείας, καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν, ἐχούσης τι μέγεθος. ἔστι γὰρ ὅλον, καὶ μηδὲν ἔχον μέγεθος. ὅλον δέ ἐστι τὸ ἔχον ἀρχὴν, καὶ μέσον καὶ τελευτήν. ἀρχὴ δέ ἐστιν, ὃ αὐτὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ' ἄλλο ἐστὶ, μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι, ἢ γίνεσθαι. τελευτὴ δὲ τοὐναντίον, ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπι-

1 2 3 4

Defi-nitiones

τοπολύ, μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν. μέσον δὲ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον. δεῖ ἄρα τοὺς συνιστῶντας οὐ μύθους, μήθ' ὁπόθεν ἔτυχεν, ἀρχεσθαι, μήθ' ὅπου ἔτυχε, τελευτᾶν. ἀλλὰ κεχρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις ἰδίαις. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ καλὸν καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα, ὁ συνίσταται ἐκ τινων, οὐ μόνον τοῦτα τὰ τακτὰ δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν. τὸ γὰρ καλὸν, σὺν μεγέθει, καὶ τάξει ἐστί. διὸ οὔτε
1 πάμμικρον ἂν τι γένοιτο καλὸν ζῶον. συγχεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς, τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου γινομένου. οὔτε παμμέγεθες. οὐ γὰρ ἅμα ἡ θεωρία γίνεται, ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἓν, καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας. οἷον, εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῶον. ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ ζώοις τοῖς ὠὰν ἔχειν μὲν μέγεθος, εὔσυνοπτον δὲ εἶναι. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος, εὐμνημόνευτον δὲ εἶναι τοῦτο τὸ μῆκος. τὸ δὲ μῆκος ὅρος πρὸς μὲν τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν αἴσθησιν οὐ
2 τῆς τέχνης ἐστίν. εἰ γὰρ ἔδει ἑκατὸν τραγῳδίας ἀγωνίζεσθαι, πρὸς κλεψύδρας ἂν ἠγωνίζοντο. ὥσπερ ποτὲ καὶ ἄλλο τι φασὶν· ὁ δὲ καθ' αὐτὸ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὅρος, ἀεὶ μὲν ὁ μείζων, μέχρι τοῦ σώζεσθαι εἶναι, καλλίων ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος. ὡς δὲ ἁπλῶς διορίσαντας εἰπεῖν, τὸν ὅσῳ μεγίστῳ καλῷ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ἐφεξῆς γινομένων συμβαίνει εἰς δυτυχίαν ἐξ εὐτυχίας, ἢ ἐξ δυτυχίας εἰς εὐτυχίαν μεταβάλλειν, ἱκανὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ μεγέθους. μῦθος δ' ἐστὶν εἷς, οὐχ ὡς-
3 περ ἔνιες οἴονται, ἐὰν περὶ ἕνα ᾖ. πολλὰ γὰρ, καὶ ἄπειρα τῷ ἑνὶ συμβαίνει, ἐξ ὧν ἑνίων οὐδέν ἐστιν ἕν, οὕτω δὲ, καὶ πράξεις ἑνὸς πολλαί εἰσιν. ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεται πρᾶξις. διὸ πάντες ἐοίκασιν ἁμαρτάνειν, ὅσοι τῆς ποιητικῆς Ἡρακληΐδα, καὶ Θησηΐδα, καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν. οἴονται γὰρ, ἐπεὶ εἷς ἦν ὁ Ἡρακλῆς, εὖα καὶ τὸν μῦθον εἶναι περὶ αὐτόν. ὁ δ' Ὅμηρος, ὥσπερ καὶ τἆλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ' ἔοικε καλῶς ἰδεῖν. ἢ τέχνῃ, ἢ φύσει. ὀδύσσειαν γὰρ πρὸς οὐκ ἐ-
4 ποίησεν ἅπαντα, ὅσα αὐτῷ συνέβη. οἷον τρωθῆναι μὲν ἐν τῷ

παρίκασῶ, μανθάνει δὲ πεφυκὼς ἅδεται τε τῷ ἁρμονίῳ. ὧν οὐ δεῖν θαυμάζειν γλωμίου, ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἰκὸς θαυμάζειν γλύεσθαι. ἀλλ' ἅπερ μίαν πρᾶξιν, οἵαν λέγομεν τὴν ὁλόκληρον, συνίστησιν, ὁμοίως δὲ, καὶ τὴν ἰλιάδα. χρὴ δὲ καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις μιμητικοῖς ἡ μία μίμησις, ἑνός ἐστι, οὕτω καὶ τὸν μῦθον, ἐπεὶ πράξεως μίμησίς ἐστι, μιᾶς τε εἶναι, καὶ τοιαύτης ὅλης, καὶ τὰ μέρη συνεστάναι, τοιαῦτα πραγμάτων οὕτως, ὥστε μετατιθέμενον ἢ ἀφαιρούμενον διαφέρεσθαι καὶ κινεῖσθαι τὸ ὅλον, ὃ γὰρ προσὸν, ἢ μὴ προσὸν μηδὲν ποιεῖ ἐπίδηλον, οὐ δὲ μέρος ἐστὶν ὅτι. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅτι οὐ τὸ τὰ γενόμενα λέγειν, ἔργον ἐστὶν τοῦ ποιητοῦ τὸν μῦθον, ἀλλὰ οἷα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον. ὁ γὰρ ἱστορικὸς, καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν, ἢ ἄμετρα διαφέρουσιν, εἴη γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου, εἰς μέτρα τεθῆναι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου, ἢ ἄνευ μέτρων. ἀλλὰ τοῦτο διαφορᾷ τῷ, τὸν μὲν τὰ γενόμενα λέγειν, τὸν δὲ, οἷα ἂν γένοιτο. διὸ καὶ φιλοσοφώτερον, καὶ σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου, ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει. ἔστι δὲ καθόλου μὲν, τῷ ποίῳ τὰ ποῖα ἄττα συμβαίνει, λέγειν, ἢ πράττειν κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται ἡ ποίησις ὀνόματα ἐπιτίθεμένη, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, τί Ἀλκιβιάδης ἐποίησεν, ἢ τί ἔπαθεν. ταῦτα μὲν οὖν τῆς κωμῳδίας ἤδη δῆλον ποιεῖ. συνίστανται γὰρ τὸν μῦθον δι' αὐτῶν εἰκότων, οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ἐπιτιθέασι, καὶ οὐχ ὡσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ τοῖς τὸν καθ' ἕκαστον ποιοῦσιν. ταῦτα δὲ τῆς τραγῳδίας τοῖς γενομένοις ὀνομάτων αὐτὰ ἔχουσι. αἴτιον δ', ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὐ πω πιστεύομεν εἶναι δυνατά. τὰ δὲ γενόμενα φανερόν, ὅτι δυνατά. οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ μὴ ἀδύνατα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἐνίαις μέν ἐστιν, ἢ δύο τοῖς γνωρίμοις ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιημένα, ἐν ἐνίαις δὲ οὐδέν, οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος ἄνθει. ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ, τά, τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πε-

ποίησιν. καὶ οὐδὲν ἧττον δοκεῖ φαίνεσθαι. ὥστ' οὐ πάντως ἕνα ζητητέον, ἀλλὰ διδυμίων μύθων, ὥσπερ οὗς αἱ Πανωδίαι εἰσίν, αἰτιατέον. καὶ γὰρ κάλλιον ἂν εἴη ζητεῖν. ἐπεὶ καὶ τὰ γνώριμα ὀλίγοις γνώριμά ἐστιν, ἀλλ' ὅμως δοκεῖ πᾶσιν. δῆλον ἐν ἐκ τούτων, ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ τῶν μέτρων, ὅσῳ ποιητὴς κατὰ τὴν μίμησίν ἐστι. μιμεῖται δὲ τὰς πράξεις. κἂν ἄρα συμβῇ γινόμενα ποιεῖν, οὐδὲν ἧττον ποιητής ἐστι.

1 τῶν γὰρ γινομένων οὐδὲν κωλύει ποιά τινα εἶναι, οἷα ἂν εἰκὸς γένοιτο, καὶ δυνατὰ γένοιτο, καθ' ὃ ἐκεῖνος αὐτῶν ποιητής ἐστι. τῶν δὲ ἀπλῶν μύθων, καὶ πράξεων, αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χείριστοι. λέγω δ' ἐπεισοδιώδη μῦθον, οὗ τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὔτ' εἰκὸς, οὔτ' ἀνάγκη εἶναι. ποιοῦσι δὲ ποιοῦσι τοὺς μὲν τῶν φαύλων ποιητὰς δι' αὐτούς, τοὺς δὲ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοὺς ὑποκριτάς. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις πράττειν ἀνατείνοντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀνάγκη

2 ζοντας τὸ ἐφεξῆς. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας δεῖ πράξεως ἡ μίμησις, ἀλλὰ καὶ φοβερᾶς, καὶ ἐλεεινῆς. τοῦτα δὲ γίνεται μάλιστα ποιοῦντα, καὶ μᾶλλον, ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν διὰ ἄλληλα. τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἔξει μᾶλλον, ἢ εἰ ἀφ' τ αὐτομάτου, καὶ τῆς τύχης. ἐπεὶ καὶ τὰ ἀφ' τύχης τοῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅσα ὥσπερ ἐπίτηδες φαίνεται γεγονέναι. οἷον ὡς ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος οὐ φεύγει ἀπέκτεινε τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυϊ, θεωρούντι ἐμπεσών. ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ

3 εἰκῇ γένεσθαι. ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίστους μύθους. εἰσὶ δὲ τῶν μύθων οἱ μὲν ἁπλοῖ, οἱ δὲ πεπλεγμένοι. ἦ γὰρ αἱ πράξεις, ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοι εἰσὶν, ὑπάρχουσιν οὐδὲν οὖσαι τοιοῦτον. λέγω δὲ ἁπλοῦν μὲν πρᾶξιν, ἧς γενομένης, ὡς πρόσθεν εἴρηται, συνεχοῦς καὶ μιᾶς, οὗ τὴν περιπέτειαν ἢ ἀναγνώρισιν οὐ μεταβάσεως γίνεται. πεπλεγμένην δὲ, ἧς μετὰ ἀναγνώρισεως μοῦ ἢ περιπέτειαν, ἢ ἀμφοῖν, ἡ μεταβάσεις ἐστί. τοῦτα δὲ δεῖ γένεσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τ μύθου. ὥστε ἐκ τ προγεγε-

4 νημένων συμβαίνειν ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ κατὰ τὸ εἰκὸς γίγνεσθαι τοῦτα

διαφόρει γὰρ πολὺ γίνεσθαι, τάδε δίχα τάδε, ἢ μετὰ τάδε. ἔστι δὲ περιπέτεια μὲν, ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῆς πεπραγμένων μεταβολή, καθάπερ εἴρηται. καὶ τοῦτο δὲ, ὡς προείρηται, κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ ἀναγκαῖον. ὡς προ τῷ οἰδίποδι, ἐλθὼν ὡς εὐφρανῶν τὸν οἰδίποδα, καὶ ἀπαλλάξων τῶν περὶ τὴν μητρὸς φόβου, δηλώσας, ὅστις ἦν, τοὐναντίον ἐποίησε, καὶ τῷ λυγκεῖ, ὁ μὲν ἀγόμενος ὡς ἀποθανούμενος, ὁ δὲ θανατῶν ἀκολουθῶν, ὡς ἀποκτενῶν, τὸν μὲν σωτήριον ἐκ τῆς πεπραγμένων ἀποθανεῖν, τὸν δὲ σωθῆναι. ἀναγνώρισις δ' ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα σημαίνει ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν μεταβολὴ ἢ εἰς φιλίαν, ἢ εἰς ἔχθραν τῶν πρὸς εὐτυχίαν, ἢ δυσυχίαν ὡρισμένων. κάλλιστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα περιπέτεια γίνηται, ὡς ἔχει τὸ τῷ οἰδίποδι. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι ἀναγνωρίσεις. καὶ γὰρ πρὸς ἄψυχα, καὶ τὰ τυχόντα ἐστὶν ὅτε, ὥσπερ εἴρηται, συμβαίνει. καὶ εἰ πέπραχέ τις ἢ μὴ πέπραχεν ἐστὶν ἀναγνωρίσαι. ἀλλ' ἡ μάλιστα τῶν μύθου, καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως, ἡ εἰρημένη ἐστίν. ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγώρισις, καὶ περιπέτεια, ἢ ἔλεον ἕξει, ἢ φόβον, οἵων πράξεων ἡ τραγῳδία μίμησις ὑπόκειται. ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτυχεῖν καὶ τὸ εὐτυχεῖν ἐν τῇ τοιούτων συμβήσεται, εἰ δὴ ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστὶν ἀναγνώρισις. ἔτι δὲ ἀναγνωρίσεις, αἱ μὲν εἰσὶ θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον. ὅταν ἢ δῆλος ἕτερος, τῆς ἐστὶν. ὅτε δ' ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι, οἷον ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἐδεῖτο ἀναγνωρίσεως. δύο μὲν οὖν τοῦ μύθου μόρια περὶ ταῦτ' ἐστὶ, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις, τρίτον δὲ, πάθους. τρῶν δὲ περιπέτεια μὲν, καὶ ἀναγνώρισις εἴρηται. πάθος δέ ἐστι πρᾶξις φθαρτικὴ, ἢ ὀδυνηρά, οἷον, οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι, καὶ αἱ περιωδυνίαι, καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τὰ μόρια δὲ τραγῳδίας οἷς μὲν εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πέτορον εἴπομεν, καθ' ὃ δὲ τὸ ποσόν. καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, τά δ' ἐστὶ, πρόλογος, ἐπεισόδιον, ἔξοδος, χορικὸν, καὶ τούτου τὸ μὲν πάροδος, τὸ δὲ στάσιμον. κοινὰ μὲν οὖν ἁπάντων

ταῦτα, ἴδια δὲ τὰ ἀφ' ἧς σκιωπῆς, ἡ κόμμι. ἔστι δὲ πρόλογος μὲν μόριος ὅλου τραγῳδίας, τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου. ἐπεισόδιον δὲ μόριος ὅλου τραγῳδίας, τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν. ἔξοδος δὲ μόριος ὅλου τραγῳδίας, μεθ' ὃ οὐκ ἔστι χορῷ μέλος. χορικοῦ δὲ πάροδος μὲν ἡ πρώτη λέξις ὅλου χοροῦ. στάσιμον δὲ μέλος χοροῦ, τὸ ἀνῦ ἀναπαίστου, καὶ τροχαίου. κόμμος δὲ, θρηνώδης κοινὸς χοροῦ, καὶ ἀφ' σκιωπῆς. μόρια μὲν οὖν τραγῳδίας οἷς μὲν δεῖ χρῆσθαι, πέπτωκεν εἰρῆσθαι. καλὰ δὲ τὸ σὸν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ' ἐστίν. ὡς δὲ δεῖ σχήσεσθαι, καὶ ἃ δεῖ δύλαβεῖσθαι συνιστάντας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ὄργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς νῦν εἰρημένοις ἐπειδὴ οὖν δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι τῆς καλλίστης τραγῳδίας μὴ ἁπλῆν, ἀλλὰ πεπλεγμένην, καὶ ταύτην φοβερὰν, καὶ ἐλεεινὴν εἶναι μιμητικὴν, δῆλον γὰρ ἴδιον τῆς τοιαύτης μιμήσεως ἐστι, πρῶτον μὲν ὅλως, οὐ τοὺς ἐπιεικεῖς ἄνδρας δεῖ μεταβάλλοντας φαίνεσθαι ἐκ δυτυχίας εἰς δυσυχίαν. οὐ γὰρ φοβερὸν, οὐδὲ ἐλεεινὸν τοῦτο, ἀλλὰ μιαρόν ἐστιν. οὔτε τοὺς μοχθηροὺς ἐκ εὐτυχίας εἰς δυτυχίαν. ἀτραγῳδότατον γὰρ τοῦτο ἐστὶ πάντων. οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ. οὔτε γὰρ φιλάνθρωπον, οὔτε ἐλεεινὸν, οὔτε φοβερόν ἐστιν, οὐδ' ἂν τὸν σφόδρα πονηρὸν, ἐκ δυτυχίας εἰς δυσυχίαν μεταπίπτειν. τὸ μὲν γὰρ φιλάνθρωπον ἔχοι ἂν ἡ τοιαύτη σύστασις, ἀλλ' οὔτε ἔλεον, οὔτε φόβον. ὁ μὲν γὰρ περὶ τὸν ἀνάξιον ἐστὶ δυστυχοῦντα, ὁ δὲ περὶ τὸν ὅμοιον. ἔλεος μὲν οὖν περὶ τὸν ἀνάξιον, φόβος δὲ περὶ τὸν ὅμοιον. ὥστε οὔτε ἐλεεινὸν, οὔτε φοβερὸν φαίνεται τὸ συμβαῖνον. ὁ μεταξὺ ἄρα τούτων λοιπός. ἔστι δὲ τοιοῦτος, ὃ μήτε ἀρετῇ διαφέρων, καὶ δικαιοσύνῃ, μήτε δι' κακίαν, καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυσυχίαν, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν τινὰ τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων καὶ δυτυχίᾳ, οἷον, οἰδίπους, καὶ Θυέστης, καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες, καὶ ἀνάγκη ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα μῦθον, ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον, ἢ διπλοῦν, ὥσπερ τινές φασι. καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς δυτυχίαν ἐκ δυσυχίας

1 2 3 4

ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐξ εὐτυχίας εἰς δυσχέρειαν μὴ δι' ἁμαρτίαν μεγάλην, ἢ οἷον ἐμοὶ συμβέβηκεν, ἢ βελτίονος μᾶλλον, ἢ χείρονος. σημεῖον δὲ καὶ τὸ γιγνόμενον. πρὸ τοῦ μὲν γὰρ οἱ ποιηταὶ τοὺς τυχόντας μύθους ἀπείθμουν. νῦν δὲ πρὸς ὀλίγας οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συνίστανται, οἷον περὶ Ἀλκμαίωνα, καὶ Οἰδίπουν, καὶ Ὀρέστην, καὶ Μελέαγρον, καὶ Ἰάσονα, καὶ Θυέστην, καὶ Τήλεφον, καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ παθεῖν δεινὰ, ἢ ποιῆσαι. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη τραγῳδία ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστι. διὸ καὶ οἱ σὺν ἐπιστήμῃ ἐγκαλοῦντες τὸν αὐλὸν, ἁμαρτάνουσιν. ὅθεν οὐδὲ ὀρθῶς ἐν τοῖς τραγῳδίαις, καὶ πολλαὶ αὐτῶν εἰς δυσχέρειαν περιίστανται. ἔστι γὰρ ὥσπερ εἴρηται, ὀρθόν. σημεῖον δὲ μέγιστον. ἐπὶ γὰρ τῆς σκηνῆς, καὶ τῶν ἀγώνων τραγικώτατα αἱ τοιαῦται φαίνονται, αἷς κατορθοῦσι. καὶ ὁ σὺν ἐπιστήμῃ, εἰ μὴ τὰ ἄλλα μὴ δεῖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. δευτέρα δὲ πρώτη λεγομένη ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ δι' ὅλου τὰ περὶ σύστασιν ἔχουσα, καθάπερ ἡ Ὀδυσσεία, καὶ περιπετοῦσα ἐξ ἀναγκαίας τοῖς βελτίοσι, καὶ χείροσι, δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν. ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' ὀλιγὸν ποιοῦντες τοῖς θεαταῖς. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονὴ, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία. ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἐχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον, Ὀρέστης, καὶ Αἴγισθος, φίλοι γινόμενοι ἐξίασι περιπετοῦς ἐξορθήσεως, καὶ ἀπεθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός. ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν, καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων ὅπερ ἐστὶ πρότερον, καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. δεῖ γὰρ καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾶν, οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα μὴ φρίττειν, καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ ἄν πάθοι τὶς ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίποδος μῦθον. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενόν ἐστιν. οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν διὰ τῆς ὄψεως ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσι.

σιν. οὐ γὰρ πᾶσάν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν ἀλλ' ἣν τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπ' ἐλέους, καὶ φόβου δι' μιμήσεως δεῖ ἡδονὴν ποιῆσαι τὸν ποιητὴν, φανερὸν, ὡς δεῖ ταῦτα ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον. ποῖα οὖν δεινὰ, ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τὸ συμπίπτοντα, λάβωμεν. Ἀνάγκη δὴ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας πράξεις, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδετέρων. ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν οὔτε ποιῶν, οὔτε μέλλων ποιήσειν, πλὴν κατ' αὐτὸ τὸ πάθος, οὐδ' ἂν μηδέτερος ἔχοντες. ὅταν δ' ἐν τοῖς φιλίοις γίγνηται τὰ πάθη, οἷον ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱὸν, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ, ἢ μέλλῃ, ἢ ποιοῦν τι ἄλλο δεινὸν, ταῦτα ζητητέον. τοῦ μὲν οὖν παραδεδομένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι. λέγω δὲ, οἷον τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ ὀρέστου, καὶ τὴν ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ ἀλκμαίωνος. αὐτῶν δὲ δεῖ σώζειν, καὶ τοῖς παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς. τὸ δὲ καλῶς, τί λέγομεν, εἴπωμεν σαφέστερον, ἔστι μὲν γὰρ οὕτω γίνεσθαι τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ἐποίουν, εἰδότας καὶ γινώσκοντας, καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν ἀποκτείνασαν τοὺς παῖδας τὴν μήδειαν. ἔστι δὲ πρᾶξαι μὲν, ἀγνοοῦντας δὲ πρᾶξαι τὸ δεινὸν, εἶθ' ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν φιλίαν, ὥσπερ ὁ Σοφοκλέους οἰδίπους. ἔξω μὲν οὖν τοῦ δράματος. ἐν δ' αὐτῇ τῇ τραγῳδίᾳ, οἷον, ὁ Ἀλκμαίωνος Ἀστυδάμαντ', ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ Τραυματίᾳ ὀδυσσεύς. ἔτι δὲ τρίτον, παρὰ ταῦτα τὸν μέλλοντα ποιεῖν τι τῶν ἀνηκέστων, δι' ἄγνοιαν ἀναγνωρίσαι, πρὶν πεπρᾶχέναι, καὶ πρᾶξαι ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλος. ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη, ἢ μὴ, καὶ εἰδότας, ἢ μὴ εἰδότας. τούτων δὲ τὸ μὲν γινώσκοντα μελλῆσαι, καὶ μὴ πρᾶξαι χείριστον. τὸ, τε γὰρ μιαρὸν ἔχει, καὶ οὐ τραγικόν. ἀπαθὲς γάρ. διόπερ οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ὀλιγάκις. οἷον, ἐν Ἀντιγόνῃ τὸν κρέοντα ὁ Αἵμων. τὸ γὰρ πρᾶξαι δεινὸν, βέλτιον δὲ τὰ γνόντα μὲν πρᾶξαι. πράξαντα δὲ ἀναγνωρίσαι. τὸ, τε γὰρ μιαρὸν ἀπέστησι, καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκπληκτικόν. κράτιστον δὲ

τὸ πολυτελέστερον. λέγω δὲ οἷον, οἷον τῷ πρεσβύτῃ ἡ μὲν πρόσφορον μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν. ἀποκτείνει δ' οὔ, ἀλλ' ἀπεγνωρίσθη. ἢ ἐν τῇ ἀναγνωρίσει ἡ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν. καὶ ἐν τῇ ἕλκῃ ὁ υἱὸς τὸν μητρῷον ἐκδιδόναι μέλλων, ἀπεγνωρίσθη. δεῖ δέπου, ὅπερ πάλαι εἴρηται, οὐ πρὸς πολλὰ γὰρ αἱ τοιαῦται εἰσί. ζητοῦνται γὰρ οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἀπὸ τύχης οὖσαι τὸν τοιοῦτον παρασκευάζειν ἐν τοῖς μύθοις, ἀναγκαίον ἐστὶ τοιούτοις οἰκίσκοις ἅπασι, ὅσους τὸ βιωτὸν συμβέβηκε πάθη. πρὸς μὲν οὖν τὴν τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποίους, καὶ πόσους εἶναι δεῖ τοὺς μύθους εἴρηται ἱκανῶς. πρὸς δὲ τὰ ἤθη τέτταρά ἐστιν, ὧν δεῖ σπουδάζεσθαι. ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρηστὰ ἦ. ἔξει δὲ ἦθος μέν, ἐὰν, ὥσπερ εἰρήθη, ποιῇ φανερὰν ὁ λόγος, ἢ ἡ πρᾶξις προαίρεσίν τινα, φαύλην μὲν, ἐὰν φαύλην. χρηστὸν δέ, ἐὰν χρηστήν, ἔστι δὲ ἐν ἑκάστῳ γένει. καὶ γὰρ γυνή ἐστι χρηστὴ, καὶ δοῦλος. καίτοι γε ἴσως τούτων τὸ μὲν χεῖρον, τὸ δὲ ὅλως φαῦλόν ἐστι. δεύτερον δὲ τὰ ἁρμόττοντα. ἔστι γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος, ἀλλ' οὐκ ἁρμόττον γυναικὶ, τὸ ἀνδρεῖαν, ἢ δεινὴν εἶναι. ἕτερον δὲ τὸ ὁμοῖον. δεῖ γὰρ ἕτερον τῷ χρηστὸν, τὸ ἦθος, καὶ ἁρμόττον ποιῆσαι, ὥσπερ εἰρήθη. πάρεργον δὲ, τὸ ὁμαλόν. κἂν γὰρ ἀνώμαλός τις ἦ ὁ τὸ μίμησιν παρέχων, καὶ τοιοῦτον ἦθος λαβὼν τιθεὶς, ὅμως ὁμαλῶς ἀνώμαλον δεῖ εἶναι. ἔστι δὲ παράδειγμα πονηρίας μὲν ἤθους μὴ ἀναγκαίου, οἷον, ὁ μενέλαος ἐν τῷ ὀρέστῃ. τὸ δὲ ἀπρεπὲς, καὶ μὴ ἁρμόττοντος, ὅ, τε θρῆνος ὀδυσσέως ἐν τῇ σκύλλῃ, καὶ ἡ τῆς μελανίππης ῥῆσις. τὸ δὲ ἀνωμάλου, ἢ ἐν αὐλίδι ἰφιγένεια. οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ ὑστέρᾳ. χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει ἀεὶ ζητεῖν ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ τὸ εἰκός. καὶ δεῖ τοιοῦτο μετὰ δεῖ γίνεσθαι ἢ ἀναγκαῖον, ἢ εἰκός. φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ λύσεις τῶν μύθων ἐκ αὐτῶν δεῖ τῶν μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ, ὥσπερ ἐν τῇ μηδείᾳ, ἀπὸ μηχανῆς, καὶ ἐν τῇ ἰλιάδι τὰ περὶ ἀπόστολον. ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐκ οἷόν τε ἄνθρω-

12 Genesis

πον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕσδρον, ἃ δεῖ ζαι πεφαγροδόως, καὶ ἀγγελίας. ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν, ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν. εἰ δὲ μὴ, ἔξω τῆς ζαγωδίας, οἷον, τὰ ἐν τῷ οἰδίποδι τῷ σοφοκλέους. ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐδιν ἡ ζαγωδία βελτόνων ἡμᾶς δεῖ μιμεῖδαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκονογράφους. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν. οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους, καὶ ῥαθύμους, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ἔχοντας ἐπὶ τῆς ἠθῶν, ἐπιεικέας ποιεῖν πρέπει λέγειν, ἢ σκληρότητος δεῖ, οἷ τὸν ἀχιλλέα ἀγαθὸν καὶ ὅμηρος. ταῦτα δὴ δεῖ διατηρεῖν, καὶ πρὸς τούτοις τὰς πρὸς τὰ ἰδιώματα ἀκολουθούσας αἰσθήσεις τῇ ποιητικῇ. καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἐδιν ἁμαρτάνειν πολλάκις. εἴρηται δὲ ἱκανῶς ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις. διάγνωσις δὲ τί μέν ἐδιν, εἴρηται πρότερον. εἴδη δὲ διανοίας ὅσα, πρῶτον μὲν ἡ ἀποδεικτική, καὶ ἡ σολλογιστικὴ καὶ ῥητορική, διὰ ταῦτα ἐστὶν, ἢ ὅτι χρῆται τοῖς σημείοις. τούτων δὲ τὰ μὲν σύμφυτα, οἷον, λόγχῃ, ἢ φορούσι γηγενεῖς, ἢ ἀνδρεῖα, οἷους ἐν τῷ θυέστῃ καρκῖνος. τὰ δὲ ἐπίκτητα. καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι, οἷον, οὐλαί, τὰ δὲ ἐκτὸς, τὰ περιδέραια. καὶ οἷον ἐν τῇ τυροῖ δεῖ τῆς σκάφης. ἔστι δὲ καὶ τούτοις χρῆσθαι ἢ βέλτιον, ἢ χεῖρον. οἷον, ὀδυσσεὺς δεῖ τῆς οὐλῆς. ἄλλως ἀνεγνωρίσθη πρὸς τῆς τροφοῦ, καὶ ἄλλως πρὸς τοῦ συβώτου. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως ἕνεκα ἀποδεικτικαὶ καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι. αἱ δὲ ἐκπεπτεῖσαι, ὥσπερ ἡ ἐν τοῖς νίπτροις, βελτίους. δεῖ τόδραι δὲ αἱ ἀποδεικτικαὶ πρὸς τὸν ποιητήν. διὸ ἄποχοι, οἷον, ὀρέσης ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἀνεγνωρίσθη τῷ ἀδελφῷ ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' ἐκείνης ἐκείνη μὲν γὰρ δεῖ τῆς ἐπιστολῆς, ἐκεῖνος δὲ δεῖ σημείων ταῦτα δὲ οὐ λέγει, ἃ βούλεται ὁ ποιητὴς, ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. διὸ ἐγγὺς τοῦ εἰρημένου ἁμαρτίας ἐδιν. ἰδίᾳ γὰρ αὐλεῖα καὶ ἐν ἀγκεῖν, καὶ ἐν τῷ σοφοκλέους θρῆσσα ἡ τῆς κορκίδος φωνή. ἕτερα δὲ ἡ δεῖ μνήμης. τὸ αἰδεῖσθαι ἰδόντα. ὥσπερ οἱ ἐν κυπρίοις τοῖς δικαιοτέροις. ἰδὼν γὰρ τὸν γραφὸν ἔκλαυσε. καὶ ἡ ἐν ἀλκι-

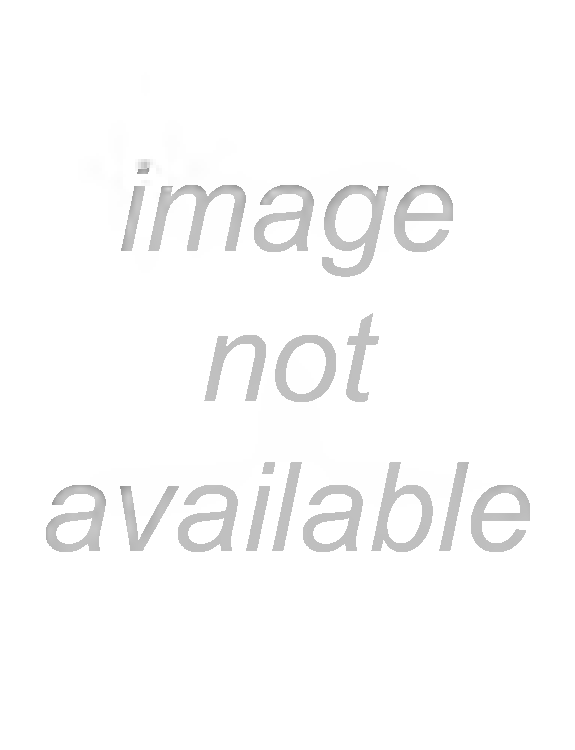
image
not
available

σθαι τὸ καθόλου, οἷον, τῆς ἰωσηφείσης τινὸς γυναικός, καὶ ἀφανισθείσης ἀδήλως τοῖς θύσασιν, ἱδρυθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, εἰ ἦν νόμος τῶν τοὺς ξένους θύειν τῇ θεῷ, ταύτην ἔχειν τὴν ἱδρυσιν, καὶ χρόνῳ δ' ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συμβῆναι ἐλθεῖν τῆς ἱδρύσεως, διατί, ὅτι ἀνῄρηται ὁ θεὸς διά τινα αἰτίαν. ἔξω τοῦ καθόλου ἐλθεῖν ἐκεῖ, καὶ ἐφ' ὅτι δέ, ἔξω τοῦ μύθου. ἐλθὼν δὲ καὶ ληφθείς, θύεσθαι μέλλων ἀνεγνωρίσθη, εἶθ' ὡς θύεται πίστις,

1 εἶθ' ὡς πρὸς ὕβριν ἐποίησε καλῶς τὸ εἰκὸς εἰπών, ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τῷ ἀδελφῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷν ἔδει τυθῆναι. καὶ εἰ πρῶτον ἡ σωτηρία. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη λέγοντα τὰ ὀνόματα ἐπεισοδιοῦν. ὅπως δὲ ἔσται οἰκεῖα τὰ ἐπεισόδια, σκοπεῖν. οἷον, εἰ ὧ ὀρέστη ἡ μανία, δι' ἣν ἐλήφθη, καὶ ἡ σωτηρία δι' ἧς καθάρσεως. εἰ μὲν οὖν τοῖς δράμασι τὰ ἐπεισόδια σώζομα, ἡ δι' ἐποποιΐα τοῦτοις μιμνήσεται. τῆς γὰρ ὀδυσσείας μακρὸς ὁ λόγος ἐστίν, ἀφ' ἧς μῦθός τινος ἔτη πολλὰ καὶ πρὸ φυλακῆ πομένου

2 λέγω τὸ προσιδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. ἐπεὶ δὲ τῆς οἰήσεως οὔσης ἐχόντων, ὥστε τὰ χρήματα λέγω μνησήρων αἰαλίσκεσθαι, καὶ τὸν υἱὸν ἐπιβουλεύεσθαι, αὐτὸς ἀφικνεῖται χειμασθείς, καὶ ἀναγνωρίσας τινὰς, αὐτοῖς ἐπιθέμενος, αὐτὸς μὲν ἐσώθη, τοὺς δ' ἐχθροὺς διέφθειρε. τὸ μὲν ἓν ἴδιον τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα ἐπεισόδια. ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας τὸ μὲν δέσις, τὸ δὲ λύσις. τὰ μὲν ἔξωθεν, καὶ οἷα τῆς ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέσις. τὸ δὲ λοιπὸν, ἡ λύσις. λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τούτου τοῦ

3 μέρους, οὗ ἔσχατόν ἐστιν. ἢ οὗ μεταβαίνειν εἰς εὐτυχίαν, λύσιν δὲ τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους, ὥσπερ ἐν τῷ λυκεῖ τὸ θωρήκτου, δέσις μὲν τὰ πεπραγμένα, καὶ ἡ τοῦ παιδίου λῆψις. λύσις δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς αἰτιάσεως τοῦ θανάτου μέχρι τοῦ τέλους. τραγῳδίας δὲ εἴδη εἰσὶ τέτταρα. θ σοῦτα γὰρ καὶ τὰ μέρη ἐλέχθη, ἡ μὲν πεπλεγμένη, ἧς ὅλον δὴ περιπέτεια, καὶ ἀναγνώρισις. ἡ δὲ παθητική, οἷον οἵ τε αἴαντες, καὶ ἡ ἰξίονδε. ἡ δὲ ἠθική, οἷ, αἱ φθιώτιδες, καὶ ὁ πηλεύς. θ δὲ τέταρτον, οἷ

4 αἵ τε φόρκιδες, καὶ προμηθεύς, καὶ ὅσα ἐν ἅιδῃ. μάλιστα μὲν δὴ

ἅπαντα δεῖ πειρᾶσθαι ἔχειν, εἰ δὲ μή, τὰ μέγιστα καὶ πολλοῖς, ἄλλως τε καὶ ὡς νῦν συνεφαίνετο τοῖς ποιηταῖς, γεγονότων πε-
καθ' ἕκαστον μόριος ἀγαθῶν ποιητής, ἑκάστου τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ
ἀξιοῦσι τὸν αὐλὸν ἐπιβάλλειν. δίκαιον δὲ καὶ ζαγωδίαν ἄλ-
λην, ἢ πῶς αὐτὴν λέγειν οὐδενὸς ἧττον μύθου. ἔστω δὲ, ὧν καὶ
τὴν πλοκὴν καὶ λύσις. πολλοὶ δὲ πλέξαντες δύ, λύουσι κα-
κῶς. δεῖ δὲ ἀμφω ἀεὶ προτείθεσθαι, καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιικὸν σύ-
στημα ζαγωδίαν. ἐποποιικὸν δὲ λέγω τὸ πολυμυθον, οἷον, εἴ τις 1
τὸν τῆς Ἰλιάδος ὅλον ποιεῖ μῦθον. ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος
λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος. αἱ δὲ τοῖς δράμασι
πολὺ πολλαχῇ ὑπολημμάνει ἁμαρτάνει. σημεῖον δὲ ὅσοι πόρσιν Ἰ-
λίου ὅλων ἐποίησαν, ἢ μὴ καλῶς μόρσος, ὥσπερ Εὐριπίδης Νιό-
βην ἢ μὴ δλεαν, ἢ μὴ ὥσπερ Αἰσχύλος, ἢ ἐκπίπτουσιν, ἢ κακῶς
ἀγωνίζονται. ἐπεὶ καὶ ἀγάθων ἐξέπεσεν αὐτῷ μόνῳ. αἱ δὲ τοῖς
περιπετείαις, καὶ αἱ τοῖς ἁπλοῖς πράγμασι ζοχάζονται, ὧν
βούλονται, θαυμασῶς. ζαγικὸν γὰρ τοῦτο, καὶ φιλάνθρωπον. 2
ἔστι δὲ τοῦτο ὅταν ὁ σοφὸς μὴ, μετὰ πονηρίας δὲ ἁλῶ παθεῖν
ὥσπερ σίσυφος. καὶ ὁ ἀνδρεῖος μὴ, ἄδικος δὲ ἀπιθὴς. ἔστι δὲ
τοῦτο εἰκὸς, ὥσπερ ἀγάθων λέγειν. εἰκὸς γὰρ γίνεσθαι πολλὰ,
18. καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς, καὶ τὸν χορὸν δὲ αὐλεῖ ὑποκρίνεσθαι τῆς ὑ-
ποκριτῆς, καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ
ὥσπερ παρ' Εὐριπίδη, ἀλλ' ὥσπερ παρὰ σοφοκλεῖ, οἷς δὲ λοι
ποῖς τὰ διδόμενα μᾶλλον ἢ μυθος, ἢ ἄλλης ζαγωδίας ἐστί. διὸ
ἐμβόλιμα ἄδουσι, πρώτου ἀρξαντος ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. 3
καίτοι τί διαφέρει, ἢ ἐμβόλιμα ἆδειν, ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλ
19. λο ἁρμόττειν, ἢ ἐπεισόδιον ὅλον ζαγωδὶ μιᾶς ἔστι τῆς ἄλλων ἢ δι
δεῖ ἔρηται. λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως, ἢ διανοίας εἰπεῖν. τὰ μὲν οὖν
περὶ τὴν διάνοιαν, οἷς ἐν τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω. ἔστω γὰρ
ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης τῆς μεθόδου. ἔστι δὲ καὶ τὴν διάνοιαν
ζαῦλα, ὅσα ὑπὸ τὸ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τού
των τό, τε ἀποδεικνύναι, καὶ τὸ λύειν, καὶ τὰ πάθη παρασκευά
ζειν. οἷον, ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέ- 4
γεθος,

γιθος, καὶ σμικρότητα. ἄλλον δὲ ὅλη καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐξ ἧς αὐτῆς εἰδῶν δεῖ χρῆσθαι. ὅτ' αὖ ἢ ἐλεινά, ἢ δεινά, ἢ μεγάλα, ἢ εἰκότα δὴ πρᾶσκάξειεν. ὡλιὼ τοσοῦτον διαφόρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι αὐτὸν διδασκαλίαισ, τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ αὐτὸ τὸ λέγοντος πρᾶσκυάζεσθαι, καὶ πρὰ τὸν λόγον γίνεσθαι. τί γὰρ αὖ ἐστὶ τὸ λέγοντος ὄργον, εἰ φανεῖτο ἡδία ἢ μὴ δι' τὸν λόγον; τῆς δὲ πρὸς τὴν λέξιν, αὖ μέν ἐστιν εἴδος θεωρεῖ- 20.
1 σαι, τὰ σχήματα τῆς λέξεως, ἅ ἐστιν, εἰδέναι τῆς ὑποκριτικῆς, καὶ τῷ τὴν τοιαύτην ἔχοντος ἀρχιτεκτονικῶ. οἷον, τί ἐστὶν ἐντολὴ, καὶ τί εὐχὴ, καὶ διήγησις, καὶ ἀπειλὴ, καὶ ἐρώτησις, καὶ ἀπόκρισις, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν, ἢ ἄγνοιαν, οὐδὲν εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπιτίμημα φέρεται. ὅπι καὶ ἄξιον ἐπισκέψασθαι. τί γὰρ αὖ τις ὑπολάβοι ἡμαρτῆσθαι, ἃ πρωταγόρας ἐπιτιμᾷ. ὅτι εὔχεσθαι οἰόμενος, ἐπιτάττει εἰπών. μῆνιν ἄειδε θεά. τὸ γὰρ κελεῦσαί φησι, ποιεῖν τι ἢ μή, ἐπίταξιν εἶναι.
2 διὸ πρὸς ἄλλην, ὡς ἄλλης, καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς οὖν θεώρημα. τῆς δὲ λέξεως ἁπάσης τάδ' ἐστὶ τὰ μόρια, στοιχεῖον συλλαβή, σύνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πτῶσις, λόγος. στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ ἀδιαίρετος. οὐ πᾶσα δὲ, ἀλλ' ἐξ ἧς πέφυκε συνετὴ γίνεσθαι φωνή. καὶ γὰρ τῶν θηρίων εἰσὶν ἀδιαίρετοι φωναὶ, ὧν οὐδεμίαν λέγω στοιχεῖον. τούτης δὲ μορίων τὸ μὲν φωνῆεν, καὶ τὸ ἡμίφωνον, καὶ ἄφωνον. ἔστι δὲ φωνῆεν μὲν ἄνευ προσβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν, ἡμίφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς, ἔχον
3 φωνὴν ἀκουστὴν, οἷον τὸ σ', καὶ τὸ ῥ'. ἄφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς, καθ' αὑτὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχον φωνὴν, μετὰ δὲ τῶν ἐχόντων τινὰ φωνὴν, γινόμενον ἀκουστόν. οἷον τὸ γ', καὶ τὸ δ'. διαφέρει δὲ διαφορᾷ σχήματος, καὶ τόπις, καὶ δασύτητι, καὶ ψιλότητι, καὶ μήκει, καὶ βραχύτητι, ἔτι δὲ ὀξύτητι, καὶ βαρύτητι, καὶ τῷ μέσῳ, περὶ ὧν καθ' ἕκαστον εἰς τοὺς μετρικοὺς πρόσκειται θεωρεῖν. συλλαβὴ δὲ ἐστὶ φωνὴ ἄσημος συνετὴ ἐξ ἀφώνου, καὶ φωνήεντος ἔχοντος. καὶ γὰρ τὸ γ' ῥ' αὖ ἄνευ τοῦ α συλλαβή, καὶ
4 μετὰ τοῦ α, οἷον, τὸ γρά. ἀλλὰ καὶ τούτων θεωρήσομεν τοῖς διαφέρουσι.

φορὰς τῆς μελικῆς ὅτι. σωδέσμου δέ ὅτι φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν, ἐκ πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν σωτίθεσθαι. κἀ ἐπὶ τῆς ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου, ἐὰν μὴ ἀρμόττῃ εἰ ἀρχὴ λόγου τιθέναι καθ' αὑτὸν, οἷον, μέν, ἤτοι, δή. ἢ φωνὴ ἄσημος ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν μιᾶς, σημαντικὴν δὲ ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν φωνὴν, ἄρθρον δέ ὅτι φωνὴ ἄσημος ἢ λόγου ἀρχὴν, ἢ πέλος, ἢ διορισμὸν δηλοῖ, οἷς, τὸ ἐμοὶ, καὶ τὸ πρός, καὶ τὰ ἄλλα. ἢ φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν ἐκ πλειόνων φωνῶν πεφυκυῖαν σωτίθεσθαι. κἀ ἐπὶ τῆς ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου. ὄνομα δέ ὅτι φωνὴ σωθετὴ, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ὅτι καθ' αὑτὸ σημαντικόν. οὐ γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα, ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαίνει. οἷς οὐ τῷ Θεοδώρῳ, τὸ δῶρον οὐ σημαίνει. ῥῆμα δέ, φωνὴ σωθετὴ σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδέν μέρος σημαίνει καθ' αὑτὸ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ λευκὸν οὐ πρόσθεσις σημαίνει τὸ τότε, τὸ δὲ βαδίζει, ἢ ἐβάδισε πρόσθεσις σημαίνει. σ μὲν, τὸν πρόντα χρόνον, σ δέ, τὸν παρελυληθότα. πῶσεως δέ ὅτιν ὀνόματος ἢ ῥήματος, ἡ μὲν σημαίνουσα τοῦτο, ἢ πλαγία σημαίνουσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἡ δὲ σημαίνουσα σ, οἷ ἢ πολλοῖς, οἷς ἄνθρωποι, ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ πλαγία τὰ ὑποκριτά, οἷς κατ' ὀρθότητα, ἢ ἐπιτάξεις. σ γὰρ ἐβάδισεν, ἢ βαδίζει, πῶσις ῥήματος πλαγία τοῦτο τὰ εἴδη ὅτι. λόγος ὃ φωνὴ σωθετὴ σημαντικὴ. ἧς εἴσι μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνοντα τι. οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων, καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷς, ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός. ἀλλ' οὐδέν χρεία ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μὲν ὃν ἀεί τι σημαῖνον ἔξει, οἷς οὐ τῷ βαδίζει κλέων, ὁ κλέων, εἰς δέ ὅτι λόγος διχῶς. ἢ γὰρ ὁ οὐ σημαίνων, ἢ ὁ ἐκ πλειόνων σωδέσμῳ, οἷς, ἢ ἰλιὰς μὲν σωδέσμῳ ἐστί. ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, τῷ οὐ σημαίνειν. ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν, ἁπλοῦν δὲ λέγω, ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. σ δὲ διπλοῦν, διπλοῦν δὲ, σ μὲν ἐκ σημαινόντων, καὶ ἀσήμου. σ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἄν, καὶ τριπλοῦν, καὶ πολλαπλοῦν ὄνο

μα. δῖ τὰ πολλὰ τ̃ μεγαλιωτ̃ ἁρμονικὸς ἐξαν θσο. ἅπαν ὑ ὄνο
μά ὄ ϛιν ἢ κυ ρειον, ἢ γλῶ τα, ἢ με ταφορὰ, ἢ κόσμος, ἢ πε ποιη-
μένον, ἢ ἐ πεκ τε ταμένον, ἢ ὑφ ηρημένον, ἢ ὑζυ λλογισμένον. λέγω ὑ
κύ ρειον μὲν, ᾧ χρῶν ται ἕκα στοι. γλῶ τταν δὲ, ᾧ ἕτε ροι. ὥσ πε φα
νερὸν ὅτι καὶ γλῶ τταν, καὶ κύ ρειον ἔσ ται τὸν αὐ τὸ, μὴ ϖᾶ σις
αὐ τοῖς δὲ. ἐ γὼ γὰρ σίγ νωσιν κυ ρίοις μὲν κύ ρειον, ἡ μῖν ὑ γλῶ τταν.
με ταφορὰ δ' ὄ ϛιν, ὀνόμα τος ἀλλο τρί ᾳ ἐ πιφορὰ ἢ ἀ κρ̃ λέ ξις ϖρὸς
1 ἕ δος, ἢ ἀ κρ̃ ἔ δους ϖρὸς γέ νος, ἢ ἀ κρ̃ ἔ δους ϖρὸς ἕ δος, ἢ κατὰ τὸ
ἀ νά λογον, λέγω δὲ ἀ κρ̃ γέ νους μὲν ϖρὸς ἕ δος, οἷ, νηῦς δὲ μι ἢ
δ' ἔ ϛηκε, ἐ γὼ γὰρ ὁρμεῖν ὄ ϛιν ἐ σᾶ ναύ πι. ἀ κρ̃ ἔ δους δὲ ϖρὸς γέ νος. ἢ δὲ
μυ ρί' ὀ δυ σεὺς ἐ φλα ῦ ῥορε. ἐ γὼ γὰρ μύ ριον πολύ ὄ ϛιν, ᾧ νῦ αὐ τὸ
τὸ πολλοῦ κέ χρη ϖ. ἀ ϖ' ἔ δους δὲ ἐπὶ ἕ δος, οἷ, χαλκῷ ἀ κρ̃ ψυ
χὴν αἱ ρύ σας τάμνει ἀ πὸ ῥεῖ χαλκῷ. ϖ' τοῦ θα γὰρ σ' μὲν αἱ ρύ-
σαι τα μεῖν σ' ὃ τα μεῖν αἱ ρύ σαι ἔρ ηκεν. ἄμ φω σ' ἀ φε λεῖν τί ὄ ϛι.
σ' δὲ ἀ νά λογον λέγω, ὅ ταν ὁ μοίως ἔ χῃ τὸ δεύ τε ρον ϖρὸς τὸ
2 ϖρῶ τον, καὶ τὸ τέ ταρ τον ϖρὸς τὸ τρί τον. ὁρᾷ γὰρ αὖ τὸ τῆ δεύ τε
ρου τὸ τέ ταρ τον, ἢ αὖ τὸ τῆ ϖ τέ ταρ του τὸ δεύ τε δον. καὶ σύ ο ϖ
ϖρο ῤῥη θή σαν, αἰ θ' οὗ λέ γει, ϖρὸς ὅ ὄ ϛι. λέγω δὲ, οἷ ον, ὁ μοίως
ἔ χει φά λη ϖρὸς δό ναν σον, καὶ ἀ σπὶς ϖρὸς ἀ σπί δα φά λη ρως. ὁρᾷ δ' οἶ νος
καὶ πλὼ ἀ σπί δα φά λη ρως, καὶ πλὼ φά λη ρα ἀ σπί δα δό
νά σου. ἔ τι, ὁ μοίως ἔ χει ἠ πει ρα ϖρὸς ἡ μέ ραν, καὶ γῆ ρας ϖρὸς
βί ον. ὁρᾷ δ' ὄ ϛιν πλὼ ἠ πει ραν, γῆ ρας ἡ μέ ρας, καὶ σ' γῆ ρας, ἠ πεί
ραν βί ου. ἢ, ὥσ πρ̃ ἐ μπε δο κλῆς, δυ σμὰς βί ου. σύ οις δ' οὐ κ ἔ ϛιν
3 ὄ νομα κεί μενον τῇ ἀ νά λογον. ἀ λλ' οὐ δὲν ἧ ττον ὁ μοίως λε χθή-
σε ϖ. οἷ, σ' τὸν καρ πὸν μὲν ἀ ϖο τί νει, ϖτε ρόν, πλὼ ὑ φλόγα ἀ κρ̃
τῷ ἡ λίου, ἀ ϖώ νυ μον. ἀ λλ' ὁ μοίως ἔ χει σ' τὸν ἥ λιον ἢ
τὸ ϖτε ρὸν ϖρὸς τὸν καρ πόν. διὸ ἐ ρῶ τα ι ϖτε ρὸν ϖο κτί σαι
φλόγα. ἔ ϛι δὲ τῷ τρό ϖῳ τού τῳ. τῆς με ταφορᾶς χρ̃ θαι,
καὶ ἄλ λως ϖρο σα γο ρεύ ον τα τὸ ἀ λλό τριον ἀ κρ̃ φῆ σαι τῆ οι-
κείων τι, οἷ ον, εἰ πλὼ ἀ σπί δα εἴ ϖοι φά λη ρως, ἀ λλ' οἴ-
νου. ϖε ποιημένον δέ ὄ ϛιν, ὃ ὅ λως μὴ κα λούμενον ὑ ϖό πνου αὐ
4 τὸς πί θη ὁ ϖοιη τής. δο κεῖ γὰρ εἶ ναι ἕ ϖ τα ι ϖοιοῦ ντα. οἷ, τὰ κέ ρατα

δρύντας, καὶ τὸν ἰδρία ἀρυτῆρα. ἐπεκτατικὸν δέ ἐστιν, ἢ ἀφηρημένον, τὸ μικρὸν, ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον, ἢ τῷ οἰκείῳ, ἢ συλλαβῇ ἐμβεβλημένην. τὸ δὲ αὖ ἀφηρημένον ἢ ἐστὶν αὐτῶν, ἢ ἐμβεβλημένου. ἐπεκτατικὸν μὲν, ὅτι, τὸ πόλεως πόλησος. καὶ τὸ πλείσθου, πλιϊάδεω. ἀφηρημένον δὲ, ὅτι τὸ κεῖ, καὶ τὸ δῶ. καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων, εἷς, ἕν, ὄγκος μεταγμένον δέ ἐστιν, ὅταν τὸ ὀνομαζομένου τὸ μὲν καταλείπῃ, τὸ δὲ πρὸ, ὅτι τὸ δεξιτερὸν καλὸν μᾶλλον, αἰτιατικὸν τὸ δεξιόν. ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἄρρενα, τὰ δὲ θήλεα, τὰ δὲ μεταξύ. ἄρρενα μὲν ὅσα πολυτὰ εἰς τὸ ν καὶ ρ, καὶ ὅσα ἔκτυπα τῶν ἀφώνων συγκείται. ταῦτα δέ ἐστι δύο, τὸ ψ καὶ ξ. θήλεα δὲ, ὅσα ἐκ τῶν φωνηέντων εἴς τε τὰ ἀεὶ μακρὰ, ὅτι, εἰς η, καὶ ω, καὶ τῶν ἐπεκτεινομένων εἰς α, ὥστε ἴσα συμβαίνει γενέσθαι, εἰς ὅσα τὰ ἄρρενα, καὶ τὰ θήλεα. τὸ γὰρ ψ καὶ τὸ ξ αὐτά ἐστιν, εἰς δὲ ἄφωνον οὐδὲν ὄνομα πολυτὰ, οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ. εἰς δὲ τὸ ι εἴλλα μόνα, μέλι, κόμμι, πίπδι. εἰς δὲ τὸ υ πέντε, τὸ πῶυ, τὸ νᾶπυ, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ἄστυ. τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα, καὶ ν καὶ σ. ἀλλ' ἐξέως δὲ ἀρετὴ, σαφῆ, καὶ μὴ ταπεινὰ εἶναι. σαφέστατα μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή. παράδειγμα δέ, ἡ Κλεοφῶντος ποίησις, καὶ ἡ Θεογένους. σεμνὴ δὲ, καὶ ἐξηλλαγμένη τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. ξενικὸν δὲ λέγω, γλῶτταν, καὶ μεταφορὰν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον. ἀλλ' αὖ πᾶς ἅμα ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποιήσῃ, ἢ αἴνιγμα ἔσται, ἢ βαρβαρισμός. αὖ μὲν οὖν ἐκ μεταφορῶν, αἴνιγμα. ἐὰν δὲ ἐκ γλωττῶν, καὶ βαρβαρισμός. αἰνίγματος γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστὶ, τὸ λέγοντα τὰ ὑπάρχοντα ἀδύνατα, σωρὰ ἄλω. καλῶς μὲν οὖν πῶς τῶν ὀνομάτων σώζεσιν, ἔχοι τι ἂν εἰπεῖν ποιῆσαι. καλῶς δὲ πῶς μεταφορὰ, σὺ δέχεται, ὅτι, ἄνδρα ἴδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνδρὶ κολλήσαντα, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ἐκ δὲ τῶν γλωττῶν ὁ βαρβαρισμός. διὸ καὶ κεκραμένας χρὴ εἶναι τὰς λέξεις. τὸ μὲν οὖν μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει, μὴ δὲ ταπεινὸν ἡ γλῶττα, καὶ ἡ μεταφορὰ καὶ ὁ κόσμος, καὶ τἄλλα τὰ εἰρη-

μένα εἴδη. τὸ δὲ κύριον, τὴν σαφήνειαν. οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος συμβάλλονται εἰς τὸ σαφεῖς τῆς λέξεως, καὶ μὴ ἰδιωτικὸν αἱ ἐπεκτάσεις, καὶ ἀρκοῦσι καὶ ὑβάλλουσαι τῆς ὀνομάτων. δηλοῖ μὲν τὸ ἄλλως ἔχειν, ἢ ὡς τὸ κύριον πρὸς τὸ εἰωθὸς γιγνόμενον, τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει. δηλοῖ δὲ τὸ κοινωνεῖν τῷ εἰωθότος, τὸ σαφεῖς ἔσται. ὥστε οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου, καὶ διακωμῳδοῦντες τὸν
1 ποιητήν, ὅτι οὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος. ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁπόσον βούλεται ἰαμβοποιήσας εἰ αὐτῇ τῇ λέξει. ὅτι, κἀπιχαρεῖν εἶδον μαραθῶνα βαδίζοντα. καὶ οὐκ ἂν γενόμενος τὸν ἐκείνου ὑξ ἐλλέβορον. τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαί πως χρώμενον οὕτῳ τῷ τρόπῳ, γελοῖον, τὸ δὲ μέτριον κοινὸν ἁπάντων ὅτι τῆς μερῶν. καὶ γὰρ μεταφορᾶς, καὶ γλώττης, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι χρώμενος ἁρμοττόντως, καὶ ἐπιτηδεύων ἀδηλα γελοῖα, τὸ αὐτὸ ἂν ἀποφήναιμι. τὸ δὲ ἁρμόττον, ὅσον διαφέ-
2 ρει ἀδηλα τῆς ἐπῶν, θεωρείσθω, εἰπὼν μέλιον τῆς ὀνομάτων εἰς τὸ μέτριον, καὶ ἀδηλα τῆς γλώττης δὲ, καὶ ἀδηλα τῆς μεταφορᾶς ἢ ἀδηλα τῆς ἄλλων εἰδῶν μεταπεθεὶς αὖ τῆς τὰ κύρια ὀνόματα, καὶ τὰδηλα, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι, τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἰαμβεῖον αἰσχύλου καὶ εὐριπίδου, εἰ δὲ μόνον ὄνομα μεταθέντος, αὐτὶ κυρίου εἰωθότος, γλαῦκα, τὸ μὲν φαίνεται καλὸν, τὸ δ' οὐ πολύς. αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ φιλοκτήτῃ ἐποίησε, φαγέδαινα ἧμου σάρκας ἐσθίει ποδός. ὁ δὲ αὐτὶ τοῦ ἐσθίει, τὸ βοσκατόμε-
3 νον ἔθηκε. καὶ νῦν δὲ μικὸν ὀλίγος τι, καὶ οὐ ῥᾳδιουργός, καὶ ἀειδής, εἴπερ λέγει τὰ κύρια μεταπεθείς. νῦν δὲ μικρός τι καὶ ἀθενικὸς καὶ ἀειδής. καὶ δίφρον ἀσκέλλιον καθεσθείς, ὀλίγην τι χάπιζαν. δίφρον μοχθηρὸν καθεσθείς, μικράν τι χάπιζαν. καὶ τὸ κιόνδυ βοόωσιν, κόνδυ κράζουσιν. εἶλε δὲ ἀρεσφράδης τὸν ταγωδὸν ἐκωμῴδει. ὅλα ἃ οὐδεὶς ἂν εἴποι αὐ τῇ διαλέκτῳ, ζεύγεσι χαίνουσι, ὅτι, τὸ δωμάτων ἀπὸ. ἀλλὰ μὴ ἀπὸ δωμάτων, καὶ τὸ σέθεν, καὶ τὸ, ἐτῳδέ νιν, καὶ τὸ ἀχιλλῆος πέ-
4 ρει, ἀλλὰ μὴ ποδὶ ἀχιλλῆος. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. δηλοῖ γὰρ

τὸ μὴ εἶναι ἐν τοῖς κυρίοις, ποιεῖ τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ἐν τῇ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα. ἐκεῖνος δὲ τοῦτο ἠγνόει. ἔστι δὲ μέγα μὲν τὸ ἐναίσιμον τῆς ἑρμηνείας προσόντως χρῆσθαι, καὶ διαλλοῖ ὀνόμασι, καὶ γλώτταις. τὸ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι, μόνον γὰρ τοῦτο οὔτε παρ' ἄλλου ἔστι λαβεῖν. εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστι. τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν, τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστι. τῆς δὲ ὀνομάτων τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις, αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἡρωϊκοῖς αἱ δὲ μεταφοραὶ τοῖς ἰαμβείοις. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἡρωϊκοῖς ἅπαντα χρήσιμα τὰ εἰρημένα, ἐν δὲ τοῖς ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λέξιν μιμεῖσθαι, τοῦτο ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων, ὅσοις καὶ ἐν λόγοις τις χρήσεται, ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τὸ κύριον. καὶ μεταφορὰ καὶ κόσμος. πολὺ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς, καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν τοῖς τραγῳδίαις συνίστασθαι δραματικοὺς, καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην, καὶ τελείαν ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ μέσον, καὶ τέλος, ἵν' ὥσπερ ζῷον ἓν ὅλον, ποιῇ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν, δῆλον. καὶ μὴ ὁμοίας ἰσοείδεις τοῖς συνήθεσιν εἶναι. ἐν αἷς ἀνάγκη οὐχὶ μιᾶς πράξεως ποιεῖσθαι δήλωσιν, ἀλλ' ἐνὸς χρόνου, ὅσα ἐν τούτῳ συνέβη πολλὰ ἅπτα, ἢ πλείους. ὧν ἕκαστον, ὡς ἔτυχεν, ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥσπερ γὰρ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον. ἤτ' ἐν σαλαμῖνι ἐγίνετο ναυμαχία, καὶ ἡ ἐν σικελίᾳ καρχηδονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσι τέλος. οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θατέρου. ἐξ ὧν ἐν οὐδὲν γίνεται τέλος. σχεδὸν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν τοῦτο δρῶσι. διὸ, ὥσπερ εἰπομεν, ἤδη καὶ ταύτῃ θειότερος ἂν φανείη ὅμηρος πρὸς τοὺς ἄλλους τῷ μηδὲ τὸν πόλεμον, καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον, λίαν γὰρ ἂν μέγας. καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι. ἢ τῷ μεγέθει μεμιαλόν τα, καὶ κεκοσμημένον τῇ ποικιλίᾳ. νῦν δ' ἐν μέρος ἀρχὴν λαβὼν ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς, οἷον, νεῶν καταλ-

22 Περὶ τραγῳδίας

λόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν. οἱ δ' ἄλλοι πρὸς μίαν ποιοῦσι, καὶ πρὸς μίαν χρόνον, καὶ μίαν πρᾶξιν πολυμερῆ, οἷον, ὁ τὰ Κυπριακὰ ποιήσας, καὶ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα. ἀριθμοῦ ἐκ μὲν Ἰλιάδος, καὶ Ὀδυσσείας μία τραγῳδία ποιεῖται ἑκατέρας, ἢ δύο μόναι. ἐκ δὲ Κυπρίων πολλαί. καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος πλέον ὀκτὼ, οἷον, ὅπλων κρίσις, Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Εὐρύπυλος, Πτωχεία, Λάκαινα, Ἰλίου πόρθησις, καὶ ἀπόπλους, καὶ Σίνων, καὶ Τρῳάδες. ἔπι δὲ τὰ εἴδη ταυτὰ δεῖ ἔχειν τὴν ἐποποιίαν τῇ τραγῳδίᾳ. ἢ γὰρ ἁπλοῦ, ἢ πεπλεγμένου, ἢ ἠθικὴ, ἢ παθητικὴ δεῖ εἶναι, καὶ τὰ μόρια ἔξω μελοποιίας, καὶ ὄψεως ταυτά. καὶ γὰρ περιπετειῶν δεῖ, καὶ ἀναγνωρίσεων, καὶ παθημάτων, ἔτι τοῖς διανοίαις, καὶ τῇ λέξει ἔχειν καλῶς. οἷς ἅπασιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος, καὶ ἱκανῶς. καὶ γὰρ καὶ τῶν ποιημάτων ἑκάτερον συνέστηκεν ἡ μὲν Ἰλιὰς ἁπλοῦν, καὶ παθητικὸν, ἡ δὲ Ὀδύσσεια, πεπλεγμένον. ἀναγνώρισις γὰρ διόλου, καὶ ἠθική. πρὸς δὲ τούτοις λέξει, καὶ διανοίᾳ πάντας ὑπερβέβληκε. διαφορὰ δὲ κατά τε τὴν συστάσεως τὸ μῆκος καὶ ἐποποιίας, καὶ τὸ μέτρον. τῷ μὲν οὖν μήκους ὅρος ἱκανὸς εἰρημένος. δύναται γὰρ δεῖ σωρᾶσθαι τὴν ἀρχαίαν, καὶ τὸ τέλος. εἴη δ' ἂν ἴσον, εἰ τῆς μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τραγῳδίας τῆς εἰς μίαν ἀκρόασιν ἢ θεμένων πρήσεως. ἔχει δὲ πρὸς τὸ ἐπιτείνεσθαι τὸ μέγεθος πολὺ πρὸς ἐποποιίαν ἴδιον, διὰ τὸ μὴ τῇ τραγῳδίᾳ μὴ ἐν δέχεσθαι ἅμα πράττόμενα πολλὰ μιμεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ᾠδὴν τῆς σκηνῆς, καὶ τῆς ὑποκρίσεως μόριον μόνον. ἐν δὲ τῇ ἐποποιίᾳ, διὰ τὸ δι' ἡγήσεως εἶναι, ἔστι πολλὰ μόρια ἅμα ποιεῖν πραττόμενα, ὑφ' ὧν οἰκείων ὄντων αὔξεται ὁ τῆς πράξεως ὄγκος. ὥστε τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἐπεισοδιοῦν ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις. τὸ γὰρ ὅμοιον ταχὺ πληροῦν, ἐκπίπτειν ποιεῖ τὰς τραγῳδίας. τὸ δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πείρας ἥρμοσεν. εἰ γάρ τις ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὸν μίμησιν ποιεῖτο, ἢ ἐν πολ

λοῖς, ἀπρεπὲς αὖ φαίνοιθ. τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν τασιμώτατον, καὶ
οἰκωδέστατον τῆς μέτρων ἐστί. διὸ καὶ γλωττας καὶ μεταφο-
ρὰς δέχεται μάλιστα. περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμησις
τῶν ἄλλων. τὸ δὲ ἰαμβικὸν, καὶ τροχαῖον κινητικά, τὸ μὲν
ὀρχηστικὸν, τὸ δὲ πρακτικόν. ἔτι δὲ ἀτοπώτατον, εἰ μιγνύοι τις
αὐτὰ, ὥσπερ Χαιρήμων. διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύγκειται ἐν ἄλλῳ
τινὶ ποιήματι, ἢ τῷ ἡρῴῳ. ἀλλ' ὥσπερ εἴπομεν, αὐτὴ ἡ φύσις διδά-
σκει τὸ ἁρμόττον αὐτῷ διαιρεῖσθαι. ὅμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ 1
ἄξιός ἐπαινεῖσθαι, καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ,
ὁ δεῖ ποιεῖν αὐτόν. αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν.
οὐ γάρ ἐστι καθ' ταῦτα μιμητής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτοὶ μὲν δι'
ὅλου ἀγωνίζονται, μιμοῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις. ὁ δ' ὀλί-
γα προοιμιασάμενος, εὐθὺς εἰσάγει ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄλλο
τι ἦθος, καὶ οὐδὲν ἀνηθες, ἀλλ' ἔχον ἦθος. δεῖ μὲν οὖν καὶ ταῖς
τραγῳδίαις ποιεῖν τὸ θαυμαστόν. μᾶλλον δ' ἐνδέχεται ἐν τῇ ἐ-
ποποιίᾳ τὸ ἀπίθανον. διὸ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυμαστὸν 2
δι' τὸ μὴ ὁρᾶν εἰς τὸν πράττοντα. ἔπειτα τὰ περὶ τὴν ἀκρο-
ασιν ἔσται σκληρὰ ὄντα, γελοῖα ἂν φανείη, οἱ μὲν ἕστῶτες,
καὶ οὐ διώκοντες, ὁ δὲ, ἀνανδρῶν. ἐν δὲ τοῖς ἔπεσι λανθάνειν.
τὸ δὲ θαυμαστὸν ἡδύ. σημεῖον δέ. πάντες γὰρ προσλαμβάνοντες ἀ
παγγέλλουσιν, ὡς χαριζόμενοι. διδάσκειν δὲ μάλιστα ὅμηρος
καὶ τοὺς ἄλλους ψεύδη λέγειν, ὡς δεῖ. ἔστι δὲ τοῦτο παραλογι-
σμός. οἴονται γὰρ ἀνθρωποι ὅταν τοῦδε ὄντος, ἢ γινομένου, τόδε
γίνεται, εἰ τὸ ὕστερον ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι, ἢ γίνεσθαι. τοῦτο 3
δέ ἐστι ψεῦδος. διὸ ὅτι, ἂν ᾖ πρώτου ψεύδους, ἄλλου δὲ τούτου
ὄντος ἀνάγκη εἶναι ἢ γενέσθαι, ἢ πεποιῆσθαι. δι' ἃ καὶ εἰδέναι
δεῖ ἀληθῆ ὄν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πρότερον,
ὡς ὄν. πεποιῆσθαι τὰ ἀδύνατα, καὶ εἰκότα μᾶλλον, ἢ δυνατὰ
τὰ καὶ ἀπίθανα, τούς τε λόγους μὴ συνίστασθαι ἐκ μορίων ἀλό-
γων, ἀλλὰ μάλιστα μηδὲν ἔχειν ἄλογον. εἰ δὲ μή, ἔξω τοῦ μυθοῦ
μάτος, ὥσπερ οἰδίπους. ἃ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ ἰόλαος ἀπίθανον.
ἀλλὰ μὴν εἰ ὁ δραμαλῆ, ὥσπερ εἰ ἠλέκτρα οἱ τὰ πύθια ἀπαγ 4

γέλωτας, ἢ εἰ μυσολοι, ὁ ἄφωνος ἐκπλήττει εἰς τὴν μυσίαν ἥκων. ὥστε τὸ λέγειν, ὅτι αὐήρηθ αὐ ὁ μῦθος, γελοῖον. δεῖ γὰρ οὐ δεῖ σωίσασθαι τοιούτους. αὖ δὲ θῆ, καὶ φαίνηται δυλοπρόπερον εἰσδέχεσθαι, καὶ ἄτοπον. ἐπεὶ καὶ τὰ εἰ ὀδυσσείᾳ ἄλογα, τὰ πρὸ τὴν ἔκθεσιν ὡς οὐκ αὖ ἦν αὖ κατὰ δῆλον αὖ γένοιτ', εἰ αὐτὰ φαῦλος ποιητὴς ποιήσει. νῦν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὁ ποιητὴς ἐμφανίζει ἡδέως τὸ ἄλογον. τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν αὖ τοῖς ἀργοῖς μέρεσι, καὶ μήτε ἠθικοῖς μήτε διανοητικοῖς. ἀσκρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τὰ ἤθη, καὶ τοὺς διανοίας. περὶ δὲ προβλημάτων, καὶ λύσεων ἐκ πόσων τε, καὶ ποίων αὖ εἰδῶν εἴη, ὧδε θεωροῦσι γλίοιτ' αὖ φανερόν. ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητὴς, ὥσπερ αὖ ἡ ζωγράφος, ἢ τις ἄλλος εἰκονοποιός, ἀνάγκη μιμεῖσθαι, τριῶν ὄντων τὸν ἀριθμὸν, αὖ τι ἀεί. ἢ γὰρ οἷα ἦν, ἢ ἔστιν, ἢ οἷά φασι, καὶ δοκεῖ, ἢ οἷα εἶναι δεῖ. ταῦτα δ' ἅπαντα λέξει, ἢ καὶ γλώττῃ τοις, καὶ μεταφοραῖς. καὶ πολλὰ πάθη τῆς λέξεώς ἐστι. δίδομεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς. πρὸς δὲ τούτοις οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς, καὶ τῆς ποιητικῆς, οὐδὲ ἄλλης τέχνης, καὶ ποιητικῆς. αὐτῆς δὲ τῆς ποιητικῆς διττὴ ἡ ἁμαρτία. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὐτὴν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός. ἡ μὲν γὰρ πρόθεσις μιμήσασθαι ἀδύνατα μίαν, αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ τὸ προελέσθαι μὴ ὀρθῶς κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸν ἵππον ἅμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα. ἢ τὸ καθ' ἑκάστην τέχνην ἁμάρτημα, οἷον, τὸ κατὰ ἰατρικὴν ἢ ἄλλην τέχνην, ἢ ἀδύνατα πεποίηται. παῦτ' οὖν ὁπόταν αὖ ᾖ οὐ καθ' ἑαυτήν. ὥστε δεῖ τὰ ἐπιπλήματα εἰς τοῖς προβλήμασιν ἐκ τούτ' ἐπισκοποῦντα λύειν. πρῶτον μὲν γὰρ αὖ τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην ἀδύνατα προῄρηται ἡμάρτηται. ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει, εἰ τυγχάνοι τῷ τέλους τῷ αὐτῆς. ἔστι γὰρ τέλος εἴρηται, οἷον, εἰ οὕτως ἐκπληκτικώτερον, ἢ αὐτὸ, ἢ ἄλλο πρὸς μέρος. παράδειγμα, ἡ τῷ ἕκτορος δίωξις, ἡ μὴ οἷ τὸ τέλος, ἢ μᾶλλον ἢ ἦν δυνατὸν εἰσδέχεσθαι ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τούτων τέχνην ἡμάρτηται οὐκ ὀρθῶς. δεῖ γὰρ, εἰ οἷόν τε ἔστι ὅ-

1 1 2 2 3 3 4 4

λως μηδαμῶ ἁμαρτῆσθαι. ἔτι ποτέρων ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, τῆς καλῆς τῶν τέχνων, ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός. ἔλαττον γὰρ, εἰ μὴ ἤδη, ὅλως ἔλαφος ἔχει κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ κακῶς μεμήτως ἐγραψε. πρὸς δὲ τοῦτο ἴσως, ἐὰν ἐπιπλάττωσι, ὅλως οὐκ ἀληθῆ, ἀλλ' οἷα δεῖ, οἵ, καθάπερ καὶ Σοφοκλῆς ἔφη. αὐτὸς μὲν οἵους δεῖ, ποιεῖν, δύσελπίδης δὲ, οἷοί εἰσι. διὸ ταύτην λυτέον. εἰ δὲ μὴ δέ τὸ δρᾶν, ὅλως οὕτω φασὶν, οἵ τὰ πρὸς θεοὺς. ἴσως γὰρ οὕτω βέλτιον οὕτω λέγειν, οὐτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν. ὥσπερ Ξενοφάνης. ἀλλ' οὐ φασι τάδε. ἴσως δὲ οὐ βέλτιον μὲν ἀλλ' οὕτως εἶχεν, οἵ, τὰ πρὸς τοὺς ὄπλων, ἔγχεα δὲ σφῶν ὄρθ' ἕστηκε σταυρωτῆρος. οὕτω γὰρ τότ' ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ νῦν οἱ Ἰλλυριοί. πρὸς δὲ τὸ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς ἢ εἴρηταί τινι, ἢ πέπρακται, οὐ μόνον σκεπτέον εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον, ἢ εἰρημένον ἐλέγχοντα, ἢ σπουδαῖον, ἢ φαῦλον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πράττοντα, ἢ λέγοντα, πρὸς ὃν, ἢ ὅτε, ἢ ὅτῳ, ἢ ἕνεκεν, οἷ, ἢ μείζονος ἀγαθοῦ, ἵνα γένηται, ἢ μείζονος κακοῦ, ἵνα ἀφανισθῇ. τὰ δὲ πρὸς τὸ λέγειν ὁρῶντα δεῖ διαλύειν, οἷ, ψεύδεσθαι. οὐρῆσαι μὲν πρῶτον, ἴσως γὰρ οὐ τοῦ ἡμιόνους λέγει, ἀλλὰ τοῦ φυλάκου. καὶ τὸν δόλωνα, εἶδος μὲν ἐστὶ κακὸς, οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρόν. τὸ γὰρ εἰδέναι οἱ κρῆτες δύπρόσωπον καλοῦσι. καὶ τὸ ζωρότερον δὲ κέραμε, οὐ τὸ ἄκρατον ὡς οἰνόφλυξί, ἀλλὰ τὸ θᾶττον. τὸ δὲ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται, οἵ, ἄλλοι μὲν ἐκ θεοί τε, καὶ αἰθρίοθε δόδον πανύχιοι, καὶ τὸ, ἢ τι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν. καὶ αὐλῶν συρίγγων τε ὅμαδον. τὸ γὰρ πάντες, αἱ τι τῶν πολλοί, καλῶ μεταφορὰν εἴρηται. τὸ γὰρ πᾶν πολύ τι, καὶ τὸ οἶνι δ' ἄμμορος, καλῶ μεταφοράν. τὸ γὰρ γνωρεμώτατον, μόνον. καλῶ δὲ πρόσωδίαν, ὥσπερ ἴσως ἔλυσεν ὁ θάσιος τὸ, δίδομεν δὲ οἱ. καὶ τὸ μὲν, οὐ κατὰ πόδα τὸν ὄμβρον. τὰ δὲ διαιρέσει, οἷον, ἐμπέδοκλῆς. αἶλα δὲ θνητά. ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα, ζωά τε πρὶν κέκειτο. τὰ δὲ ἀμφιβολίᾳ, πρόσχηκε δὲ πλέον νύξ. τὸ γὰρ πλέον ἀμφίβολόν ἐστι. τὰ δὲ κατὰ σχῆμα τῆς λέξεως, οἷ τ' κεκραμμένον οἶνόν φασιν εἶναι. ὅθεν

περὶ ἡμᾶς, καὶ μὴ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ὅμοιον. μὴ χαλκέας ὃν ἂν σίδηρον ἐργαζομένους. ὅθεν εἴρηται ὀργανικὴν δὲ οἰνοχοΐαν οὐ πινόντων οἶνον. εἰκὸς δ' αὐτοῦ οὐ δεῖσθαί γε καθ' μεταφοράν. δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκῇ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν, πόσαχῶς ἂν σημαίνοι. οἷον ἐν τῷ εἰρημένῳ, ὅτι, τῇ ἐξ ἧς ἔχει τὸ χαλκεοῦν ἔγχος, ᾧ παύσῃ κωλυθῆναι. ἓν δὲ πόσαχῶς ἂν δείξομεν, ὧδέ πως. μάλιστα αὐτὸς ἀσχολήσει καθ' αὑτὸν περὶ
1 κρυ, ἢ ὡς γλαυκῶν λέγει, ὅτι ἅμα ἀληθῶς περὶ ὑπολαμβάνουσι, μὴ αὐτοὶ καθ' ὑπόληψιν συλλογιζόμενοι συλλογίζονται, καὶ ὡς εἰρηκότες, ὅτι δοκεῖ, ἐπιπλῆττουσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει. ἔστω δὲ πέπονθε τὰ πολλὰ ἰκανῶς. οἴονται γὰρ αὐτὸν λάκωνα εἶναι. ἄθεν ἴσως τὸ μὴ συντυχεῖν τὸν τηλέμαχον αὐτῷ εἰς λακεδαίμονα ἐλθόντα. ἔδοξε δ' ἴσως ἔχειν, ὥσπερ οἱ κεφαλληνόδοφασι. πρὸς αὐτοὺς γὰρ λέγουσι τὸν ὁδυσσέα, καὶ εἶναι ἱκανὸν ἀλλ' οὐκ ἱκανῶς. διαμαρτήματα δὲ τὸ πεπλημμεκὸς εἰκὸς ἦσιν. ὅ-
2 λως δὲ τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὸ ποίησιν, ἢ πρὸς ἀρετὴν βέλτιον, ἢ πρὸς τὸ δόξαν δεῖ ἀναφέρειν. πρὸς τε γὰρ τὸ ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν. οἱ οὖν τοὺς δι' ἔπους, οἷους ζεῦξις ἐγράφειν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον. τὸ γὰρ παράδειγμα δεῖ ὑπερέχειν, πρὸς ἅπασι τὰ λοιπά. οὕτω τε ἐνδέχεται ποτὲ οὐκ ἀληθῆ εἶναι. εἰκὸς γὰρ μὴ πρὸς τὸ εἰκὸς γίνεσθαι. τὰ δ' ὑπεναντία, ὡς εἰρημένα, οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι. εἰ τὸ αὐτῷ, μὴ πρὸς τὸ αὐτῷ, μὴ ὡσαύ-
3 τως, ὥστε καὶ αὐτὸν ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει, ἢ ὃ αὐ φρόνιμος ὑπόληψιν. ὀρθὴ δὲ ἐπιτίμησις, μὴ ἀληθία, μηχανεία. ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηδὲν χρήσηται ᾧ ἀλόγῳ. ὥσπερ Εὐριπίδης ᾧ αἰγεῖδου πονηρία. ὥσπερ ὁ ὀρέστης τὸ μενελάου. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φορᾶς ἐστιν. ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα, ἢ ὡς βλαβερά, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν περὶ τέχνων. αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμὸν σκεπτέαι. εἰσὶ δὲ δώδεκα πρῶτον μὲν τὰ ἐπὶ ποιητικὴν μίμη- ΖΔ
4 σις, ἢ ἡ διανοητική, διαπραγμάτευσιν αὐτῆς. εἰ μὲν ἢ ἧττον φορτικὴ βέλ-

Vbum

Inter Le Propose an Longeba.

πίων. διαὐτη δὲ πρὸς βελτίους διαπάς ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἄπαν-
τα μιμουμένη φορτικὴ. ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων καὶ μὴ αὐτὸς
προσθῇ, πολλὴν κίνησιν κινοῦσι. διὸ, οἱ φαῦλοι αὐλητὰὶ κυ-
λιόμενοι, καὶ δοκοῦντες δὴ μιμεῖσθαι, καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖ-
ον, καὶ σκύλλουσιν αὐλοῦσιν. ἡ μὲν οὖν παγωδία, διαὐτὴ ἐστίν, ὡσ
καὶ οἱ πρότερον τὸν ὑποκριτὰς. ὡς λί-
αν γὰρ ἐξεβάλλοντα τὸ σῆκον ὁ μιμικὸς τὸν καλλιστα-
δὴν ἐκάλει. διαὐτὴ δὲ δόξα καὶ πολὺ πιθανότερον ἐῶν. ὡς οὗτοι ἐ- 1
χουσι πρὸς αὐλητὰς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιίαν ἔχει. τὴν
μὲν οὖν πρὸς τοὺς θεατὰς ἐπιεικεῖς, φασὶν εἶναι, διὸ οὐδὲν δέον
ζητεῖν τῆς σχημάτων. τὴν δὲ φαυλικὴν πρὸς φαύλους. ἡ οὖν φορ-
τικὴ, χείρων δῆλον ὅτι αὐτὴ ἐστίν. πρῶτον μὲν οὖν οὐ τῆς ῥαψῳδικῆς
ἡ κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ὑποκριτικῆς. ἐπεὶ δῆλον περιέρχεσθαι
δοῖς σημείοις, καὶ ῥαψῳδοῦντα, ὅπερ ἐποίει σωσίστρατος, καὶ
διαδιδόντα, ὅπερ ἐποίει μνασίθεος ὁ ποτάμιος. εἶτα οὐδὲ κίνη-
σις ἅπασα ἀρχηστικὴ ἐστίν, εἴπερ μὴ ὄρχησις. ἀλλ' ἡ φαῦ- 2
λων, ὅπερ καὶ καλλιστρατὴ ἐλέγετο, καὶ νῦν ἄλλοι, ὡς ἐκ
ἑλληνίδος γυναῖκας μιμεῖσθαι. ἔτι ἡ παγωδία καὶ αὖθις κι-
νήσεως δεῖται τοῦ αὐτῆς, ὥσπερ ἡ ἐποποιία. δῆλον γὰρ τῷ ἀναγινώ-
σκειν, φανερὸν ὁποῖά τίς ἐστι. εἰ οὖν ἐστὶ πάλαι κρεῖττον, οὐδὲ
γε οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν. ἔπειτα διόπερ πάντ' ἔχει, ὅτε
πρὸς ἡ ἐποποιία, καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεστι χρῆσθαι, κἀ ὅτι οὐ μι-
κρὸν μόριον τῷ μουσικῷ, καὶ τὸ ὄψιν ἔχειν, δι' ἧς τὰς ἡδονὰς
ἐπίσαυτον ἀναγκαῖον ἐστι. εἶτα καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἔχει, καὶ εἰ τῇ 3
ἀναγνωρίσει, καὶ τοῖς ἤθεσιν. ἔτι τὸ εἰ ἐλάττονι μήκει τὸ τέ-
λος τῆς μιμήσεως εἶναι. τὸ γὰρ ἀθροώτερον ἡδονὴν πολλῷ κε-
κραμμένον τῷ χρόνῳ. λέγω δ' οἷον εἴτις τὸν οἰδίποδα ποιεῖν, τὸν
σοφοκλέους ἢ ἔπεσιν ὅσοις ἡ ἰλιὰς, εἴτι ἧττον μίαν ὑποκρισιν ἕξει
μίμησις ἡ τῆς ἐποποιΐας. σημεῖον δὲ, ἐκ τῆς ὑποκρίσεως μιμήσε-
ως, πλείους παγωδίαι γίνονται. ὥστε ἐὰν μὲν οὖν μῦθον ποιῇ
σιν, αἰσθάνεται ἡ βραχέα δεκνυμένου μείουρον φαίνεσθαι, ἡ ἀκολα
θοῦντα τῷ τοῦ μέτρου μήκει, ὑδαρῆ. ἐὰν δὲ πλείους, λέγω δὲ, 4

οἷον, ἐκ πλειόνων πράξεων ἡ συγκειμένη, οὐ μία. ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἔχει πολλὰ μέρη μοναδικῆ, καὶ ἡ Ὀδύσσεια. ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγεθος. καὶ τὰ τραγῳδήματα σωμάτων ὡς ἀνθρώπου μίαν ἀπέδειξαν, ἢ ὅτι μάλιστα μίαν πράξεως μίμησίν ἐστιν. εἰ δὲ τοῦτοις τι διαφέρει πᾶσι, ἢ ἐπὶ τῷ τῆς τέχνης ὄργανῳ. δεῖ γὰρ οὐ τὸν τυχόντα ἡδονὴν ποιεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν εἰρημένην φανερὸν ὅτι κρεῖττον αἱ ἓν μᾶλλον τῶν πολλοὺς τυγχάνουσα τῆς ἐπιποιάσ. πολὺ μὲν ὅλον φαγῳδίας, καὶ ἐποποιίας, ἢ αὐτῆς, καὶ τῆς εἰδῶν, καὶ τῆς μορίων αὐτῆς, καὶ πόσα, καὶ τί διαφέρει, καὶ τὸ ὀρθόν, ἢ μὴ, τίνος αἰτίαι, καὶ πολὺ ἐπιλυμάσεων, καὶ λύσεων, εἰρήσθω τοσαῦτα.

ΤΕΛΟΣ.

SERIES CHARTARVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ſſ tt uu.
Omnes ſunt quaterniones præter e e duernione.

Venetiis apud Aldi filios, expenſis nobilis uiri Federici de Turriſanis eorum auunculi.

M. D. LI.

In primo libro.

Pagina 254 τὸ δύνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκαστον αὐτῆς καὶ εἰπεῖν τὸ χρήσιμον. 256 ὅσοι δ' ὁπωσοῦν ὀνόματι τιὼ ἀπόδοσιν ποιοῦνται. [ὀνομαζωὼ ἀπόδοσιν quoq; legitur. Pagina 263 ὁ δὲ συλλογισμὸς διασικώτερος. scribitur quoq; σφρασικώτερος. eadem Pagina ijs uerbis ἢ τῆς πλείστων ἢ τῆς γνωριμωτάτων addit alius codex hæc uerba καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνην εἰσί.

In II.

Pagina 285 καὶ αὖτὸ ἔσται τοιοῦτον. alia lectio habet. καὶ αὐτὸ ἔσται τὸ περιττὸν μέλιττον τοιοῦτον.

In III.

Pagina 287 ὃ πέφυκον τυγχάνει αὐτῆς ὑπάρχον. aliter legitur. ὁπότερον τυγχάνει αὐτῆς ὑπάρχον. Pagina 291 καὶ εἰ τὸ βέλτιον τοῦ βελτίου βέλτιον. reperitur in alio codice καὶ εἰ τὸ βέλτιον τοῦ βελτίου βέλτιον. Pagina 291 ijs uerbis μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἢ μὴ ἔστι ῥᾳδίως λαβεῖν codex uetustus subdit καὶ εἰ δύο εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετὸν τοῦ ἧττον αἱρετοῦ αἱρετώτερον. ὁμοίως δὲ. Pagina 292 ijs uerbis οἷον εἰ τὸ μᾶλλον τιὼ ψυχῆ, τὸ δὲ τὸ σῶμα adiungit alia lectio ἔτι ὧν ἡ ἀκρότης καὶ τὸ οὗ αἱρετώτερον, καὶ αὖτὸ ὅτι αἱρετώτερόν. ἔχει δὲ οὕτασιν.

In IIII.

Pagina 304 ἔτι ἐαυτῷ ἢ ἀναυτίον ζωὴ τὸ εἶδος. legitur & aliter ἔτι ἐαυτῷ ἢ ἀναυτίον τι τῷ εἶδει. Pagina 310 αὐ ὦ γὰρ τὸ γλίσχρος καὶ τὸ εἶδος. è diuerso legitur sic. αὐ ὦ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γλίσχρος. Pagina 315 uerbum ultimum libri dicit μεθοδλυτόν. alius codex habet μεπτόν.

In V.

Pagina 316 ὅπ τὸ μὲν σὺ ἀπολείσοι uetus exemplar subdit δύναζαι τῆς ψυχῆς γίνεσθαι. καὶ γὰρ σὺ ζῇς πάθεσιν καὶ τῷ λογικῷ ἢ ἀρετὴ ἔξις.

In VI.

Pagina 356 συμβαίνοι γὰρ ἂν ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. aliter οὐ γὰρ σὺ δίχζαι ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι.

In VII.

Pagina 368 ὅπ δυνατὸν γίνεσθαι καὶ τὸ τὶ εἶναι συλλογισμόν. scribitur & sic. ὅλι δυνατὸν γίνεσθαι τὸ ὁρισμοῦ καὶ τὸ τὶ εἶναι συλλογισμόν. Pagina 373 πρὸς τ. τἄλλα οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων. scribitur οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων τάκτζαι.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE